Series Chartarum,

* A B C D E F G H I K L M N O P Q R.

Omnes ſunt Quaterniones, præter R Duernionem.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.

M D LVIII.

IOANNIS GRAMMATICI PHILOPONI ALEXANDREI COMMENTARIA IN LIBROS DE GENERATIONE, ET CORRVPTIONE ARISTOTELIS:

EX COLLOQVIIS AMMONII HERMEAE, PROPRIIS'QVE EIVS CONSIDERATIONIBVS.

Hieronymo Bagolino Veronensi interprete.

QVAE OMNIA INGENIO AC DOCTRINA *peritissimi vtriusq; linguæ viro denuo sunt diligentissime recognita, ac erroribus post primam & secundam editionem repurgata.*

Ne quis hunc vsquam alius suæ ditionis locorum impune librum imprimat, alibiue impressum vendat, & Pontificis Maximi, & Veneti Senatus Illustrissimi Decreto cautum est.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Scotum.
M. D. LVIII.

ed. bon fran

IOANNES BAPTISTA BAGOLINVS, VERONENSIS, HIERONYMI FILIVS, BERNARDINO SALONIANO, AMITINO SVO. S. P. D.

CVM DVOBVS, parenti, ac magistro plurimum debeamus, per quos & nati sumus, & bene viuimus: HIERONYMO BAGOLINO eidem patri, eidemq; præceptori, illi præterea viro, quantum ipse debeam, cui tam multi debent alieni, apertius est, quàm vt mihi pluribus dicendum videatur. Ille enim me genuit: ille educauit: ille in viam optimarum literarum, artiumq; suarum, manu duxit: ille nomen, & commendationem reliquit. Quæ cum mihi omnia, hæc ipsa, & his similia multa, in mentem venirent, vt sæpe veniunt: illiusq; viri scripta, & monimenta haberem ante oculos: venit in mentem, & filij, & discipuli officia præstare: vt, quæ ille multa, (vt doctus erat) ita scripserat, & de græco in latinum conuerterat (cum eo tempore græcæ literæ non essent ita diuulgatæ: & in ijs esset ipse singularis) illa ederem: vt eadem scilicet opera, patri, & doctori immortalitatem, philosophiæ studiosis, & amicis vtilitatem, quam possem, afferrem. Itaque Ioannis Grammatici Philoponi, docti, & diligentis Aristotelis interpretis, in libros de Generatione, & Corruptione commentarios, ab illo conuersos, emittendos in primis censui: idq; maximè, quòd audiebam (vt erat pater in homines liberalis, & gratificandi cupidus) habere quosdam exemplum ab hoc meo mendosè descriptum: ne istorum vitio contaminata illius editione, paterna laus esset offensa: cum etiam Hieronymus Scotus, vir diligens in perquirendis, edendisq; optimis de philosophia libris omnibus, id à me flagitaret. Cum autem ederem, & patris opus, & magistri: teq; mi Bernardine pro nostra cum sanguinis, & vetustæ beneuolentiæ, tum studiorum, & literarum coniunctione, amarem vt fratrem, obseruarem vt virum doctum, & probum, eiusdem magistri, eiusdemq; auunculi tui scriptorum editionem hanc, sub tuo fieri nomine volui. Itaque exit tibi dicatus, Ioannes Grammaticus in latinum conuersus: vt, qui in manus ista sument, cum vtilitate sua sumant, paterna laude, nonnulla nostri commemoratione. Confido autem forte breui, vt Alexandri etiam Aphrodisiensis quæstiones latinas ab illo factas, absoluta prius in moralem philosophiam libri conuersione: tum Syrianum in metaphysicam, Dioscoridem, & appendicem Corollarij hæc emittam à patre omnia, quæ à me tribus viris egregijs attribuentur, Odo Odo, Vincentio Madio, Bartholomæo Lombardo, præceptoribus nostris, omni nobis officio coniunctis: vt hæc animi grati laus apud quosdam extincta, inter nos certe cum fide floreat, & beneuolentia non vulgari. Tu interea fruere meo munere: & inter medicinæ tua studiosa, agnosce Aristotelem, & Ioannem Grammaticum, amoris nostri pignus: Vale.

PATAVII. Tertio Idus Februarij. M. D. XL.

SVIDAS DE IOANNE GRAMMATICO.

Ioannes Grammaticus Alexandreus, cognomento Philoponus: huius scripta quamplurima in Grammatica, Philosophia, Arithmetica, Rethorica, sacraq; scriptura, & contra decem & octo Procli argumentationes, & contra Seuerum: quamquam ab Ecclesiæ magistris, tanquam tres duos faciens irridetur, & ex numero rectè sentientium expellitur.

IDEM SVIDAS DE EODEM IOANNE GRAMMATICO, IN DICTIONE PROCLVS.

Hic est Proclus, qui post Porphyrium contra Christianos, sceleстam, & contumeliosam suam linguam secundus mouit: aduersus quem Ioannes cognomento Philoponus scripsit: admirabiliterq; admodum decem & octo illius argumentis occurrit: & in Græcis, in quibus maximè sibi attribuebat, imperitum, ac fatuum fuisse ostendit.

IOANNIS GRAMMATICI PHILOPONI ALEXANDREI BREVES

Annotationes ex colloquiis Ammonii Hermeæ, cum quibusdam propriis considerationibus in Primum de Generatione & Corruptione Aristotelis.

CVm pertractauisset Aristo. in Physico auditu de principiis naturalium rerũ, materia.s.& forma, nec non de his, quæ ad omnia naturalia cõmuniter consequuntur, sunt vero hæc, locus, tempus, & motus: reliquum intentionem suam statuit in consequentibus tractatibus de ipsis naturalibus rebus pertractare. Rerum vero naturalium quædam sunt ingenerabiles & incorruptibiles, quædam generabiles & corruptibiles. Incorruptibilium vero & sempiternorum quædam & quo ad totum, & quo ad partes sunt æternæ, vt cœlestes: quædam vero quo ad totum sunt æternæ, sed quo ad partes generabiles & corruptibiles: quia sunt quatuor elementa. De naturalibus igitur æternis, & quo ad totum, & quo ad partes, necnon de æternis quidem quo ad totum, sed corruptibilibus quo ad partes in lib. de Cœlo pertractauit. non enim est dissona (vt quis putare posset) proposito de cœlo: doctrina de quatuor elementis. cum cœli appellatio totum mundum significet apud antiquos. in Timæo quippe dicit Plato. Totum itaq; cœlum, aut mundus, aut alio quouis modo maxime gaudeat, id à nobis appelletur. & in de Repub.
›› Quod certe cœlum, aut mundum appellaui-
›› mus. quare & Arist. cum inscripsit de Cœlo, non superiora corpora solum: sed vniuersum mundum significauit. in hoc ergo, vt dictum est, tractatu, de illis, quæ quouis modo dicuntur æterna, pertractat. In sequentibus vero de reliquis, omnibus. s. generabilibus & corruptibilibus, & omnibus quæ ad ipsa consequuntur. Rursus quoq; eorum, quæ consequuntur ad res generabiles & corruptibiles, quædam ad ipsas omnes cõiter consequũtur, quędam vero seorsum ad quasdam. & eorum, quæ seorsum ad quasdam consequuntur, quædam ad terrestria seorsum consequuntur, quædam ad ea, quæ super terram sunt, hoc est media inter terram, & cœlum, quæ & in sublimi existẽtia, appellantur. & eorum, quæ ad terrestria, quędam vt ad animata consequuntur, quædam vt ad inanimata. & eorum, quæ ad animata, quędam vt ad sensitiua, quædam vt ad insensitiua. Consentaneam igitur diuisioni huic suorum tractatuum naturalium Aristo. diuisionem fecit. Nam, quemadmodum in Physico auditu de his, quæ ad omnia naturalia cõiter consequuntur pertractauit, ita in proposito negotio de illis, quæ cõiter ad oĩa generabilia & corruptibilia consequuntur, disputabit. in Meteoris vero de his, quæ super terram consistunt, & de consequentibus ad ipsa pertractabit. in tractatibus vero de Animalibus, de his, quæ vt ad animata, & sensitiua consequuntur. plurimi vero hi sunt, ob multiformitatem naturæ animalium. in libris vero de Plantis de aĩatis, sed non sensitiuis. de inanimatis autem in libris de Metallis, & in Quarto Meteoro. Diuisio igitur naturalium rerum, & tractatuũ Arist. ad has, vt breuiter dicamus, est hæc. Sed quia magna est præsentis huius negotij cõnexio ad librum de cœlo, vt declarat, cõiunctio/autem/ quæ est in proœmio, dicit.n. (De Gñatione autem & corruptione) tãquàm coniunctioni (quidem) reddita, quę est in fine libri de cœlo posita. est.n. continuatio vna sermonis connectentibus nobis calci illius huius proœmium hoc pacto. De graui quidem & leui, & accidẽtibus circa ipsa determinatum sit à nobis hoc modo. De Generatione autem & corrup. eorum, quæ natura fiunt, & corrumpuntur, similiter de oĩbus, hoc est de omnibus vniuersaliter, &c. qm̃ igitur est hic illi continuus tractatus, vt est ostensum, æquum est non ignaros nos esse eorum, quæ in libris de Cœlo edocti fuimus. sed per capita percurrere quæ ibi pertractantur. Sciendum igitur est ꝙ in primis quidem duobus libris disputat de æternis, in reliquis vero duobus de his, quæ fiunt, & corrumpuntur: sed in Primo quidem libro currit de substantia cœlestis corporis, & dicit ꝙ est alterius naturæ ab aliis elementis, cum sit ingenita & incorruptibilis, non solum quo ad totũ, sed etiam quo ad partes, nullam recipiẽs mu-

tationem præter eam, quę est secundum locũ. Quærit quoq; infinitum ne sit cœlũ, an finitũ, & ostendit esse finitũ, multis quidem & admirabilibus rationibus, & vna vniuscemodi, dicens, simile esse si quis dicat infinitum cubitũ, & circulum infinitum. quemadmodum.n. qui cubitũ dicit emensum, aliquid dicit, & finitũ: ita etiam qui circulũ dicit figuram aliquã nominat, & in huius intellectu cõprehendit terminos. cũ ergo demonstrauit finitũ esse cœli corpus, ad hæc ostẽdit quod nihil est extra ipsum, nõ solum corpus, sed nec locus, neq; vacuum. neq;.n. inquit in loco esse nata sunt quæ ibi sunt, nec tempus ipsa senescere facit. hæc igitur docet in primo libro. In secundo vero de figura totius cœli, & astrorum quæ sunt in eo, quod scilicet sphęrica est: & de motu horũ, quod circularis est. Post hæc deinceps de totalitate quatuor elemẽtorũ docet, quærens & horũ figuram, & ostendens ipsam esse sphæricam. De terra vero magnum sermonẽ proponit, quærens quatuor, magnitudinẽ ipsius, figuram, situm, motũ. magnitudinem quidẽ, eo ꝙ non vt multi putant infinitam habet magnitudinẽ, sed est finita, & plurimis, immo ferè omnibus astris præter lunam minor. figurã vero ostẽdit, & ipsam esse sphæricã. situm vero ꝙ in medio est cõstituta, nulla vi indigens vt sustineatur, vt quis putare posset: sed ecõtra potius violentia indigens, si ex media regione deberet mutari, cum sit immobilis in proprio loco. Cum igitur tot quæsiuit, & de cœlo, & de totalitate elemẽtorum quatuor, per quã ingenita sunt, & incorrupta in primo, & secundo libro, consequenter à Tertio libro docturus de quatuor elementis, quatenus sunt gñabilia, & corruptibilia, sunt autem huiuscemodi procul dubio quo ad partes: nam ex partibus elementorum fiunt quæ generantur, & in has corrumpuntur quæ corrumpũtur. Pertractaturus igitur de his, quæ gñantur & corrumpuntur ex quibus, & quot sunt elementis, primum quærit si oĩno est generatio. forte nãq; non est oĩno generatio, vt supponentes nullum esse motum, neq; mutationẽ, vt Parmenidæi, & ostendit esse gñationem: tum quidem destruens & soluens latas contra gñationem dubitationes: tum vero teste euidentia vtens eorũ, quæ fiũt & corrumpuntur. oĩnoq; exquisiuit, vnde nam in cõceptum hunc deuenerint, vt putarẽt nõ esse generationem qui hoc enunciauerunt. & dicit ꝙ, cum crederẽt in rebus esse scientiam, & hanc de permanentibus, & semper eodem modo se habentibus esse dicerent: supposuerunt permanentia esse entia oĩa. Ipse verò aduersus hæc & ꝙ sit scientia demonstrauit, & ꝙ de permanentibus, & semper eodem modo se habentibus sit. & ob hoc nihilominus non cogimur motum auferre entia oĩa permanentia supponentes. contingit nãq; oĩum hæc quidẽ permanentia supponere, & æterna, de quibus est scientia: illa vero generabilia & corruptibilia, in quibus est motus. & in ipsis quoq; generabilibus & corruptibilibus est aliquid stãs, & manens, scđm quod & de ipsis est scientia. dicõ. s. forma ipsa. nam & si particularia corrũpantur, & mutentur, forma semp ꝑ successionem seruatur. Cum igitur per hæc & huiuscemodi demonstrauit ꝙ est gñatio, & quæ gñantur & corrumpuntur, quærit ex quo fiunt quæ fiunt, ex incorporeo ne, aut corporeo aliquo elemento, & ostendit qđ ex incorporeis. duobus.n. existentibus absurdis alterum sequetur ex necessitate. aut.n. vacuum erit quod occupabit quod ex incorporeo fit, aut si quidẽ non daĩ locus vacuus, corpus ꝑ corpus ꝑmeabit. relinqtur igiĩ ex incorporeo elemẽto q̃ fiunt.

Vbi etiam elementum definit, dicens, Elementum esse corpus, in quod vltimum cõposita corpora dissoluuntur, quod in re ipsa est potentia, aut actu. nam hoc quo pacto se habeat interim est ambiguum. ipsum vero indiuisibile in altera specie. Dubium autem posuit actu ne, an potentia insit elementum, eo ꝙ nõdum docuerit quo pacto fit gñatio. nam, si per congregationem, & disgregationem est gñatio & corruptio, actu insunt elementa compositis: sed, si per mutationem substantiæ, potentia, & non actu. Cũ igitur demonstrauit ꝙ non sunt ex incorporeo q̃ fiunt, sed ex aliquo corporeo, quod elementũ vocamus: consequenter quęrit hoc elementum vtrum vnum sit aut plura, & vtrum finita, aut infinita. vnum quidẽ esse inquit impossibile. nam quo pacto esset tanta in his, quæ fiunt, diuersitas si ex vno fierent, & vnde diuersi, & contrarij motus, cum alia sursum ferantur, alia deorsum inclinẽtur. impossibile.n. est in vno, & eodem esse contraria. nam & iuxta Hippocratem, si homo vnus esset, vtiq; nõ doleret: &, si doleret, vnũ quoq; esset, quod ei mederetur. nõ igitur ex vno, sed ex pluribus, non tñ infinitis. demonstratum.n. est impossibile esse actu subsistere infinitũ. dico autem non solum impossibile esse numero esse infinita elementa, sed nec etiam magnitudine. si.n. cœlum, quod oĩa continet, ostensum est esse finitum, frustra vtiq; aliquod elementorum infinitum esset. finita igitur sunt elemẽta, & non vnum. Cum autem non addidisset quot & quę, sed vt concessum sumpsisset quot sunt

& neruum Cõm. 11.

Cõm. 12.

sunt quatuor, cum ad ostendendum ꝙ tot sint, conferret cõsideratio illa, generabilia ne sint, an ingenerabilia, in hanc sermonem suũ transtulit. Et, cum ostendisset ꝙ non ingenerabilia sed generabilia sunt, & maxime ex ipsa euidentia: videmus.n. vniuersam aquam corruptam, & aerem fieri, & in reliquis eodem modo: deinceps quęrit, vnde fiant, & generentur, vtrum ex se mutuo, aut ex alio quodam subiecto, vt supponunt qui medium aeris, & aquæ corpus supponunt. Ostendit autem ꝙ non ex alio quodam, nam aliud illud inquit elementum, cũ sit corpus, in loco est necessario, aut igitur sursum erit aut deorsum. &, si sursum, aut naturaliter, aut præter naturam: & deorsum eodem modo, aut naturaliter, aut præter naturam. si igitur sit sursum secundum naturam, ignis erit, aut aer: si autem pręter naturam sit sursum, erit aut terra, aut aqua. Eadem quoq; sequentur, si ipsum deorsum esse suppositum fuerit. nam, si sit secundum naturam deorsum erit & terra, aut aqua, præter naturam vero ignis, aut aer. Preterea hoc corpus certe nõ erit inaffectum, neq; informe. hoc nãq; impossibile est. hoc.n. est ipsi materiæ conueniens, quæ est incorporea. nobis autem propositum est corporea q̃rere elementa. Si igitur sit affectum, aut calidum erit aut frigidum, & aut siccum aut humidum. si igitur calidum sit, & siccum, ignis erit: si calidum & humidum, aer: præterea humidum quidem & frigidum suppositum aqua erit: frigidum vero & siccum, terra. non igitur ex alio quodam gñantur, ex se igitur mutuo. si autem ex se mutuo, aut cum potentia sibi mutuo insint, aut cum actu. sed si quidem actu sibi mutuo inexistentia ex se mutuo gñantur, ꝑ disgregationem erit gñatio, sicut Anaxagorici supponebant. sed hoc, inquit, est impossibile. s.n. inquit, eo ꝙ segregantur ex se mutuo gñantur: vt si eo ꝙ insint aquæ actu aeris similitudines partium, gñatur ex aqua aer, & aliorum quodcunq;: necesse est aut stare quandoq; gñationem ipsam, cum alię similitudines partiuũ consumptæ sint aeris. s. & ignis & terræ, derelictis his solis quæ sunt ipsius aquæ, ita vt ex ipsis nõ possit amplius aliquod aliud elementorum segregari. vel igitur hoc, quod dictum est, accidet, stare. s. gñationem. aut, si quidem in æternũ concesseris ex se mutuo generari elementa, necesse est infinita supposita iri corpora in eodem actu existentia. quod impossibile est. Relinquitur igitur ex se mutuo generari elementa, eo ꝙ potentia sibi mutuo insint. potentia autem sibi mutuo insunt, aut quia resoluuntur in prima, & communia, oĩum elementa, q̃ alij indiuidua corpora dicebant, vt Democritici, & Leucippici: alij sũpficies, vt Plato. aut, quia possunt in se mutuo mutari, sed ꝙ non eo ꝙ in prima resoluantur elementa demonstrauit. neq;.n. indiuisibilia corpora possibile est esse, & in superficies corpora ipsa diuidere stultum esse dicit, eiusdem.n. vtiq; fuerit corpora in superficies dissoluere, & has in lineas, & has in puncta, ita vt constent ex punctis corpora, quod est vltimum absurdum. Superest igitur alio modo supponi ex se mutuo elemẽta, generari. Modum vero mutuę seu reciprocæ gñationis quærens, deuenit ad sermonem de potentijs, & passionibus, & motibus ipsoꝝ. Et cũ dixisset in fine tertij libri ꝙ opus est oẽs ipsorum inter se percurrere differentias, & q̃ secundũ potentias, hoc est inclinationes ipsorum perpenduntur, & quæ secundum qualitatem, & actiuas & passiuas. in Quarto libro disputat de grauitate, & leuitate, quibus naturalis ipsorum fit motus, & proprium vnũquodq; locum sortitum est. Dicturus autem de aliis diuersis ipsorum potentijs, secundum quas fit in eis mutua mutatio, per quas & modus mutuæ gñationis declaratur, & numerus ipsorum elucet, quo sunt, & quæ: merito ante mutuam elementorum ex seinuicem gñationem, de simplici gñatione & corruptione doctrinam facit, in Primo libro propositi negotij: non quęrens an sit generatio: hoc.n. in libro de Cœlo tradidit: sed docens & quid est, & quo ab alijs differt mutationibus alteratione, atq; augmẽtatione. Et, cum oĩa pertractasset, quæcunq; opus erat quærere loquentem de vniuersali generatione corruptione, deinceps proponit de mutua generatione simplicium corporum pertractare, quæ elementa sunt omnium compositorum generabilium & corruptibilium corporum. Sed quia necessarius est ad horum doctrinam sermo de tactu, de actione & passione, & mistione, præassumit inquisitionem de his. Et, cum in hoc perfecisset primum librum, in Secundo sermone transit ad doctrinam de elementis, quærens actiuas ipsorum & passiuas differentias: & per has mutuę generationis ex seipsis, vt prius dictum est, modum adinueniens, & demonstrationem, quòd tot sola numero sunt elementa. cum enim à principio in libro de Cœlo quatuor esse, vt concessum, assumpsisset, in posterum horum demonstrationem dereliquit.

*

ARISTOTELIS

ARISTOTELIS STAGYRITAE DE GENERA. ET CORRVP.

LIBER PRIMVS.

Tex. c. 1.

E Generatione autem, & Corruptione eorum, quæ natura generantur, & corrumpuntur, similiter de omnibus.

Côm. 1. RECTE cum dixisset de generatione eorũ, quæ generantur, addidit illud {natura,} fiunt enim quædam & arte, & electione. electione quidem, vt amicitiæ, & inimicitiæ: arte vero, vt domus nauis. sed non est de his sermo, sed de illis, quæ natura fiunt, & corrumpuntur: & de his nõ quibusdam, sed similiter de oĩbus, inquit, hoc est vniuersaliter de omnibus, quæ natura fiunt, & corrumpuntur, quærendum. dictum enim est à principio ꝙ non de quibusdam præsens negocium pertractat, sed cõiter de omnibus generabilibus & corruptibilibus. nam particulariter de his consequentes tractatus docent, illi quidem de his quæ in sublimi accidunt, alij vero de animalibus & plantis.

a. t. addunt distinguendæ. *Causasq; diuidendæ, & rationes ipsorum.*

Côm. 2. Dixit eorum quæ fiunt, & corrumpuntur, causas plurali numero & non singulari. nam & subiectum ipsum est causa, & ipsa forma, & vnde principium motus, hoc est effectiua. causa quoq; est & ipsum cuius gratia, quæ est finis. de his enim oĩbus disputabit. Illud vero {causæ, & rationes ipsorum} ex superabundanti q̃dem non vtiq; idem significat, vt significat cõiunctio, &. Quidam autem causas vniuersales omnium, quæ fiunt, & cões causas intellexerunt, vt quæ vniuersalis effectiua causa generationis: & corruptionis, quæ sit cõis ipsorum materia, & reliquæ similiter. rõnes vero particulares, & proximas cuiusq; causas: quæ sit animalium materia, ꝙ verbi gratia humores quatuor: quæ sit materia eorum, quæ in sublimi fiunt, pluuiæ, grandinis, niuis, tonitruorum, fulgurum, ventorum. ꝙ horum quidem humida exhalatio, pluuiæ, niuis, roris, grandinis, reliquorum vero sicca: & in metallis, & reliquis, quæ sit cuiusq; materia: similiter quæ sit proxima cuiusq; effectiua causa, & forma. Mihi vero vr̃ causas quidem quatuor dixisse, siue cões siue proximas cuiusq; eorum, quæ fiunt, rõnes vero effectiuas quibus vnumquodque fit, vel corrumpitur, vt ꝙ sole recedente, & vapore infrigidato cõdensatio fit, & sic mutatio in ipsam aquam: adaucta vero frigiditate cõpactio. sed si quidem fit aquę compactio, facit grandinem, aut glaciem: si aũt vaporis, fit nix. similiter de fulgure, & tonitruo, ꝙ spiritus in nubibus comprehensus, aut delatus ex superiori nubium parte, ex naturali ad superiorem locũ latione condensat eas secũdum illam partem, tanq̃ calore priuatas. deinde ex huius partis constrictione spiritus in inferioribus partibus comprehensus accenditur. deinde eiaculatus & confractus ad inferiores nubes, ꝑcussione quidem sonum, vehemente verò motu, & attritione accensus fulgor efficit. Videtur ergo Arist. huiuscemodi assignationes eorum, quæ generantur & corrumpũtur, rationes vocare. non.n. sufficit dicere ꝙ materia fulguris, aut tonitrui est spiritus, neq; ꝙ effectiua cã est motus ipse cœlestium: sed oportet addere & rõnem, per quam hoc quidem agẽte, illo vero patiente, aut generantur quæ generantur, aut corrumpuntur quæ corrumpuntur.

Amplius autem de augmentatione, & alteratione, quid vtrunque.

Sermo de his etiam secundum se est vtilis Naturali, nam & augmentatio & alteratio naturales sunt transmutationes & gñationes q̃dam etiã hæ, vt in sequentibus demonstrabit. Est quoq; vtilis ad sermonem de proprie dicta generatione, vt & ipse declarat per ea, q̃ subiungit. siue enim idem sit generatio, & alteratio, siue alterum, vt etiam nominibus sunt separata, facile cognoscetur, cognita alteratione, quidnam sit. Côm. 3.

Et vtrum eandem putandum sit esse naturam generationis, & alterationis, aut separatam, vt distinctum est etiam nominibus.

Generatio quidem est transmutatio secundum substantiam ex non ente in ens: alteratio vero est transmutatio circa aliquod formatũ secundum aliquod accidentiũ ei. Sic quidem & Homerus mutationem Vlyssis in accidentibus, alterationem nominauit dicens. Alter mihi hospes nunc videris, q̃ prius. Thelemachus ad patrem à Pallade mutatum. Et aduerte quo pacto non dixerit alius, sed alter: nam generatio aliud facit, vt ex aqua aerem, alteratio vero altero, ex alio verbi gratia nigrum. Vtrum igitur, inquit, idem sint generatio, & alteratio nominibus tantum differentes, aut vna cum nominibus res ipsæ diuisæ sunt. Côm. 4.

Antiquorum igitur hi quidem generationem, quæ simplex vocatur, alterationem esse aiunt: illi vero diuersum alterationem, & generationem.

Qm̃ generatio quædã est & alteratio ipsa, non simplex, neq; proprie generatio, sed cum additione aliqua generatio, propter hoc addidit Côm. 5.

didit {simplicem generationem.} Narrat aūt primum antiquorum opiniones, vt est ei mos, quas habebant de generatione: vt super his examinatis, quæ sibi videntur construat. Dicit autem quosdam ipsorum idem opinari generationem propriam cum alteratione, quosdā vero alterum: & qui sint vtrique opinioni assidentes apponit.

Quicunq; enim vnum quid vniuersum esse dicunt, & omnia ex vno generant, his quidē necesse est alterationem generationem dicere.

Cōm. 6. Intentio est ei antiquorum de generatione, & alteratione opiniones exponere, quod aūt dicit est huiuscemodi. Antiquorum, inquit, quidam vnum supposuerunt omnium elementum, quidam plura. Qui igitur vnum supponebant, in idem ducebant generationem cum alteratione. Sed est dicendum quo pacto. Qm̄ enim maxime primum elementum vnum supponebant, ex quo alia oīa fiunt, necesse omnino est idem manens secundum substantiā alia facere. si.n. secundum substantiam fuerit mutatum, non erit primum elementum, sed habebit prius eo circa quod est facta mutatio, idē manens & immutabile* secundum substantiā, qualem nos supponimus informem materiā. si igitur formatum existens * subiectum (nam tale ipsum supponebant) immutabile est secū dum substantiam, non enim esset amplius primum elementum: relinquitur mutationē non esse amplius secundum substātiam, per quam cum mutatur, facit alia. si autem hoc, clarissimum est, ꝙ nō erit generatio, sed alteratio. est enim, vt dixi, generatio quidem mutatio secū dum substantiam ex non ente in ens: alteratio vero mutatio circa aliquod formatum in aliquo accidentium circa ipsum. Sed aduerte ne non necessario aduersus eos hoc inducamus. generatio enim non est subiecti, & materiæ, siue immutabilis maneat, siue non, sed eius quod ex ipsa, & forma constat. & nos quoque generationem circa primam materiam dicimus consistere, quæ immutabilis est, oportet enim semper manere primum subiectum: sed tm̄ ex ea & superuenientibus qualitatibus elementa facimus. qd igitur prohibet etiā ipsos immutabile facere primum elementum, & nō ob hoc gn̄ationem auferre? sit igitur concursum talium & tot qualitatum circa primū elementum facere res ipsas: circa has autem deinceps alterationem fieri. Nisi illud dixerimus ꝙ nos informe primum facimus subiectum, & concursu qualitatum formātes ipsum facimus. res. ipsi vero formatum ipsum supponentes, & immutabile, non amplius nobiscū conueniūt, qm̄ & primum aliquam aliam ex se formā gn̄are non pōt, cum immutabile maneat, nisi circa accidentia ei mutationem dederint. hoc pacto igitur vnum supponentes elementum, coguntur gn̄ationem in idem ducere cum alteratione. Quicunq; autem plura elementa supponunt, possunt separare gn̄ationem ab alteratione, congregatione quidem & disgregatione gn̄ationem & corruptionem supponentes: transpositione vero, & ordinis mutatione alterationē, vt Democritici, & Leucippici supposuerunt. Nihilominus, inquit, cum & oēs plura elementa, supponentes possent gn̄ationem & alterationem seruare, non oēs seruarunt. nimirum Emped. quatuor elementa supponens alterationem sustulit, impassibilia dicens elementa, & qualitates in eis immutabiles, ita vt gn̄atio sola inducenda sit per huius suppositionem, & si alio modo q̄ nos supponimus, vt in sequentibus demōstrabitur. {quicunq; enim vnum quid vniuersum esse dicūt, & oīa ex vno generant.} Exponens quid sit vniuersum ipsum, vnum dicere, subiunxit illud {omnia ex vno generant.} hoc est, quia vnum omnium supponunt elementum.

Et quod proprie fit alterari.

Quod superius dixit simplicem gn̄ationem, hoc nunc manifestius quod propriè fit, dixit. Cōm. 7.

Quicunque vero plura materiam vno ponunt, vt Empedocles, & Anaxagoras, his alterum.

Quicunq;, inquit, vno plura materiam ponunt, materiam vocans prima apud eos elementa: nam secundum illos materia hæc sunt, cum īmutabilia inalterabiliaq; illa supponant: secundum hos alterum dicit fore gn̄ationem ab alteratione. Cum aūt non dixerit, qui sint, qui vnum elementum supponebant, eos qui plura dicebant, addidit, dicens Emped. hic.n. quatuor elemēta supposuit, ignem, & aerem, & aquam, & terram: & Anax. infinitas similitudines partium supponentem, & Leucippum: nam hic, & Democritus infinita supponebant corpora. infinita aūt & multitudine, & figurarum dfia. Sunt aūt & qui vnum subiectum faciunt, vt Thales quidem aquam Anaximenes vero, & Diogenes aerem, Anaximander vero naturam intermediam aeris & aquæ, quę infinita est, Heraclitus vero ignem. Cōm. 8.

Atqui Anaxagoras propriam vocem ignorauit, dicit quippe quod fieri, & interire idē consistit cū ipso alterari.

Cum dixisset sequi ad eos, plura entium elementa dicunt, aliud dicere generationem ab alteratione, accusat Anax. non proprie de generatione alterationis vtētem nomine. hic.n. elemēta faciens, similares partes infinitas existentes, Cōm. 9.

ſtentes, & immutabiles ſecundum ipſum, & harum congregatione, & diſgregatione, & excretione faciens generationem, fieri: & corrumpi alterari vocauit.

Multa autem dicit elementa, ſicut & alij. Empedocles enim corporea quidem quatuor, omnia verò cum mouentibus ſex numero.

Cōm. 10. Deinceps dicit qui plura elementa ſupponunt, ex quibus eſt Empe. materialia quidem, & vt paſſiua corpora quatuor ſupponens: effectiua autem, & motiua litem, & amicitiam.

Anaxagoras autem infinita, & Leucippus, & Democritus hic etenim ea, quæ ſunt ſimilium partiū, elementa ponit, vt os, & carnem, & medullam, & aliorum, quorum cuiuſque pars vniuoca eſt.*

*. t. addunt & neruum.

Cōm. 11. Sed Anaxa. quidem, ait, corpora ſimilium partium. quid autem ſit corpus ſimilium partium, ipſe addidit dicens. {quorum cuiuſque vniuoca pars eſt.} carnis nāq; pars caro eſt, & oſſis, & nerui rurſus ſimiliter: manus vero & aliorum diſſimilium partiū, partes nō ſunt vniuocę toti, non. n. dicunt partes manus, manus.

Democritus autem & Leucippus ex corporibus indiuiſibilibus alia componi dicunt, hæc autem infinita & multitudine eſſe, & formis.

Cōm. 12. Democritus autem inquit, ſuppoſuit corpora, non ſolum multitudine infinita, ſed etiā figurarum dña, ita vt accidat ex huius ſermonibus infinito eſſe aliquid infinitius: vnāquāq; enim figurarum non in vna atomo, ſed in pluribus ponunt. Epicurei vero (vt inquit Alex.) minime in hoc conſenſerunt Democrito. illi enim multitudine quidē infinitas atomos ſupponunt, figuris vero incomprehenſibiles qdē, ſed non infinitas: & hos quoque multiplicare infinitum neceſſe eſt. Eſto. n. ꝙ finitæ ſint atomorum figuræ, neceſſe eſt oīno vnāquāq; figurarum aut in finitis eſſe atomis, aut in infinitis. ſi igitur vnaquæq; figura finitas atomos format, etiam ex oībus collecta multitudo finita erit. aut igitur non oēs figurari atomos eſt neceſſe, aut ſi oēs figuratæ ſunt, finitæ erunt: ſed ſuppoſitum eſt ipſas eſſe infinitas: quare impoſſibile eſt figurarum vnāquāq; infinitis atomis eſſe. igitur aut vnaquæq; in infinitis, aut hę quidem figurarum in infinitis, illæ vero in finitis. ſi igitur oēs in infinitis, multiplicabitur infinitum. ſi aūt quædam in infinitis, quædam vero non, aut rurſus multiplicabitur infinitum, & ſi tres ſolæ eſſent figuræ in infinitis atomis, aut duæ, aut omnino maius aliquod in finito erit, & ſi vna ſola ſit in infinitis. nam ex omnibus collecta multitudo omnium atomorum, quæ ſub vna figura ſunt, maior erit. ſi ergo horum vnumquodq; eſt impoſſibile: neceſſe eſt aútem omnino horum vnum ſequi, ſuppoſito ꝙ ſint atomi infinitæ: falſa eſt ergo ſuppoſitio, quæ ſupponit atoma eſſe infinita.

Ipſa vero ad ſeipſa differre his, ex quibus ſunt, & poſitione, & ordine horum.

Ipſa autem ad ſeipſa non elementa dicit, vt poſſet alicui videri ex ipſa litera, ſed quæ ſunt ex elementis. eſt. n. redditio non ād proximū, ſed ad ſuperius dictum, dico. ſ. ad illud {alia,} quod ſignificabat compoſita. Hæc igitur compoſita tribus modis à ſeinuicem differunt iuxta Democritum. Vno quidem modo, quia ex diuerſis atomis in figura componuntur: quod apud eum ſignificat verbum illud, his, ex qbus ſunt. non. n. ſunt ex eiſdem atomis ignis, & terra, ſed ignis quidem ex ſphæricis conſtat atomis, terra aūt nō ex huiuſcemodi, ſed forte ex cubicis. Sed ordine inquit, & ſitu atomorum differunt à ſeinuicem compoſita. ſæpe. n. duorum quorūdam ex eiſdem atomis compoſitorum dña erit penes ordinem atomorum, eo ꝙ in hoc quidem, verbi gratia primæ quidē atomi ſphæricæ: vltimæ aūt, quæ pyramidis formam habent ordinatę ſint: in altero verò ecōuerſo, primæ quidem quæ pyramidis formam habēt, poſteriores vero ſphæricæ, vt ſe habet in ſyllaba os, & ſo, nam eorundem elementorum ordo differentiam operatur. ſimiliter & penes poſitionem atomorum compoſitorum differentia fit, qñq; quidem obliquarum, qñq; vero rectarum, in aliis vero ſupinarum exiſtētium. ipſius quippe z, elementi ad ɴ, ſolum ſecundū poſitionem eſt dña: & ipſius γ ad λ. Scire aūt oportet ꝙ dictarum trium dñarum, prior quidem ſecundum quam ex talibus aut ex talibus conſtant atomis facit compoſita etiam oīno alia, & diuerſa: quę autem eſt penes poſitionē, & ordinem alterata ſolum, non autem alia.

Cōm. 13.

Contrario autem modo videntur dicentes Anaxagorici Empedocleis: hic enim inquit ignem, & aquam, & aerem, & terram elementa quatuor, & ſimplicia eſſe magis quā carnem, & os, & talia, q̄ ſunt ſimilium partium: illi vero hæc quidem ſimplicia & elementa, terram vero, & ignem, & aerem compoſita, omni ſeminarium enim eſſe horum.

Contrario, inquit, modo Anaxa. eſt opinatus Empe. de elementis. nam Empe. prima dicit eſſe, & ſimpliciſſima quatuor elementa: ex his autem congregatis generari quæ ſimiles habent partes os, & carnem. Anaxagoras aūt econtra, compoſita dicens eſſe quatuor elementa ex his, q̄ ſimiles habent partes. etenim oſſis, & nerui, & cuiuſlibet aliorum ſimilitudines partium dicebat ineſſe igni, aquæ, & aliis: qm̄ ex his oīa videbat fieri. ſed queādmodum oſſis, & carnis ſimilitudines partium dicebat, Cōm. 14.

& re-

& reliquorum, q̃ nos composita dicimus: sic, & ignis,& aeris,& aquæ,& terræ:& oĩa q̃dem esse in oĩbus,apparere autem vnumquodq;,& nominati per prædominans. Quare non contrario modo dicebat Emped. neq;.n.compositoria dicebat elementa carne,& osse, & reliquis. Sed differunt,quia Emped.quidem dicebat principia reliquorum ipsa elementa: Anaxag.autem similitudines partiũ, omnium principia:apparere vero, & noĩari vnumquodq; à prædominãte: siquidem opus est ex principiis esse ea,quæ dissimilium sunt partium.

His igitur,qui ex vno oĩa construunt, necesse est dicere generationem,et corruptionem alterationem.semper.n.manere subiectum idem,& vnum:tale vero alterari dicimus.

Cõm. 15. Quo pacto quidem iuxta eos,qui vnum elementum supponunt, idem fit alteratio, & generatio:iuxta eos vero,q̃ plura, alterum, clare ꝑcurrit. superius vero cum hoc ipsum solum dixerit,quid sequitur ad vtrãq; suppositionum enunciauit. nunc aũt hoc ipsum demonstrat. qm̃ enim,vt diximus,oportet primam materiã immutabilem esse: mutari autem vno & eodẽ manente subiecto, alterari dicimus:nihil vtiq; differet à generatione alteratio.

His autem,qui plura genera faciunt, differre alterationem à generatione: coeũtibus.n.& dissolutis generatio accidit & corruptio. Quapropter dicit hoc modo & Empedocles, quòd natura nullius est, sed solum mistio, & fœdus mistorum. Quòd igitur proprius sermo ipsorũ suppositioni sic dicere manifestum est,& quòd dicunt hoc modo.

Cõm. 16. Genera vocat ipsa elementa,ſm autem hos qui plura elementa supponunt, differt generatio ab alteratione:siquidem congregatione dicunt gñationem perfici. non.n.eadem sunt, quæ sunt ex differentibus composita. nõ ergo alteratio congregatio esse põt. Testatur aũt & Empe. per congregationem gñationem fieri, dicens naturam quidem nullius compositorũ esse propriam: sed hæc oĩa congregatione cõ mistorum substantiam habere. mistio.n.& fœdus apud ipsum congregationem significat. manifestum igitur est ꝙ suppositioni dicenti plura elementa proprium sit & conueniens dicere gñationem aliud esse ab alteratione. Sed & quod hoc pacto dicunt, planum.f.quod elemẽta plura sunt. Alexander tñ magis ingenue hoc exposuit. suppositioni.n.inquit,plura elementa supponenti proprius est sermo dicens hoc modo fieri gñationem & corruptionem, hoc est per congregationem, & disgregationem, quia necessarium est eis separare generationem ab alteratione. Manifestè autem & Emped.dixit per congregationem fieri generationem, cum dixerit, natura nullius est, sed solum mistio & fœdus mistorum. Democritici quoq; cõgregatione atomorum gñationẽ fieri dicebant, disgregatione vero corruptionẽ. Anaxagoras quoq; secretas similitudines partium & concretas vna ꝓculdubio,aut carnem facere,aut os, nõ facta carnis natura, sed apparẽte,eò ꝙ plures carnis similitudines partium in idem cõuenerint,& ꝙ dicunt hoc modo, dicit esse manifestum, & ꝙ sic dicunt, hoc est ſm dictum modum generationem fieri, & ex litera Emped.sic dicente. § Sed solũ mistio & fœdus mistorum,§ & ex his q̃ dixit Demo. composita differre his,ex quibus sunt.

Necessarium autem & his alterationem esse quidem aliquid dicere præter generationem: impossibile tamen secundum ea,quæ ab illis dicuntur.

Cum ostendit ipsos aliud gñationem dicẽtes ab alteratione, quia per congregationem dicunt ipsam fieri:consequenter ostẽdit quòd necesse est & his dicere alterationem esse, & non eandem gñationi. § impossibile tñ ſm illorum sermones alterationem esse,§ hoc aũt non est cõe aduersus oẽs, qui ꝑ congregationem gñationem faciunt, sed proprium cõtra Empedoclem. Primo tñ ostẽdit quòd necesse est dicere esse aliquid alterationem, cum sit aliud à generatione. deinde quòd auferũt suis sermonibus alterationem. Cõm. 17.

Hoc autem,quod dicimus rectè, facile est cognoscere. sicut enim videmus quiescente substantia in ipsa mutationem secundum magnitudinem vocatam augmentationem, & diminutionem,ita & alterationem.

Quòd necesse est ipsis dicere alteratiõe, & hanc alteram à gñatione, & propter q̃d necessarium, ostendit,& ꝙ est impossibile his, q̃ ab illis dicuntur,alteratiõe consistere. Ostendit autem sic. nam vt videmus,inquit,& manifestum est, seruata substantia mutationem in q̃to fieri: sic manifestum est, seruata sũba fieri mutationem ĩ quali,quod est alteratio. quare ex manifesto necesse est ipsis dicere esse alterationem. ꝙ autem impossibile sit ſm sermones,qui ab Emp.dicuntur, consequẽter ostendit.sic quidem Alex.exposuit. Est verò & alio modo dicti expõnem assignare. § Necessariũ aũt & his alterationem esse quidem aliq̃d dicere,§ &c. Qui plura,inquit, elementa supponunt, ꝑ suppositionem q̃dem necessario inducunt alterationem alteram à gñatione & corruptione esse: eò ꝙ hæc q̃dem ꝑ congregationem, & disgregationem consideretur, vt ꝑdictum est: alteratio verò ſm aliud quid eorum, quæ circa congregationem considerant,puta situm,aut ordinẽ.nihilominus,inquit,& si concesserit suppositio vtraque & generationem, Cõm. 18.

& alterationem, huiuscemodi tradiderũt sermones esse, ex qbus est Emped. ex quibus impossibile est alterationem seruari. nam qualitates, secundum quas mutatio secundum alterationem cõsideratur, specificas drias elementorum dixit, incorruptibilia & ĩmutabilia elementa supponens. Hoc aũt ꝙ dicimus recte, facile est cognoscere. ꝙ & si suppositio ipsorum gñationis & alterationis intellectum fateatur, & innuat, ipse sermonibus suis sustulit alterationem. deinceps ostensurus ꝙ aufert alterationem ꝑ ea, quæ dixit Empe. primum cõmemorat quid est alteratio, ꝙ est mutatio circa substantiam immobilem manentem. Exemplo autem vsus est augmentatione ipsa ꝑ ea, q̃ dixit. § Sicut.n. videmus quiescẽte substãtia, § & reliqua. Augmentationem aũt vt manifestam, & ab oĩbus confessam assumpsit. nam & ad alterationẽ forte qs male aduersari posset, vt Protagoras, dicens non esse alicuius nãm terminatam, sed ad habitudinẽ sensitiui drĩam qualitatum sensibilium fieri. ad augmentationem tñ nullus contradixerit, ꝙ est mutatio in q̃to subiecta sub a immutabili manẽte: ex qua vtiq; & q̃ sunt ipsi⁹ alterationis rõcinari posset.

Nihilominus ex his, quæ dicũt, qui plura principia vno faciunt impossibile est alterari. passiones.n. per quas dicimus hoc contingere, differentiæ elementorum sunt: dico autem vt calidum, frigidum, album, nigrum, siccum, humidũ, molle, durum, & aliorum vnumquodq;. sicut etiam inquit Emped. Solem quidem albũ videri, & calidum omniquaq;, imbrem verò in omnibus caliginosum, rigidumq;. eodem autem modo determinat & in reliquis. Quare si non est possibile ex igne aquam generari, neq; ex aqua terram, neq; ex albo nigrum erit aliquod, neq; ex molli durum, eadem aũt ratio & in alijs. hoc autem erat alteratio.

Cõmen. 19. Incipit docere quo pacto plura principia supponentes suis sermonibus destruunt alterationem fieri: passiones.n. formas elementorum esse aiunt. cum aũt sint formę semꝑ eisdẽ eedẽ manent, ĩmutabiles.n. & impassibiles secundũ ipsos sunt formæ. Non oẽs aũt plura principia supponentes auferunt alterationẽ, sed Empe. & apponens ea, ꝑ quæ dicit Emped. assignans igneo corpori, & Soli (nam ignea cœlestia putabat) albedinem, & caliditatem: aquę verò nigredinem, & frigiditatẽ, similiter, inquit, & de reliqs passionibus dicere ipsum, vt humiditate, & siccitate, & densitate, & vt breuiter dicã de aliis passionibus. Similiter aũt, qa, drĩæ ipsæ elementorum sint, & specificent ipsa eadẽ manentia. Secundum igitur Emped. non est alteratio, vt demonstratum est: secundum Anaxa. autem similitudines partium his specificantur passionibus: secũdum verò Democriticos elementorum formæ ꝑ figuras: alias verò passiones non recipiunt, vt caliditatem & frigiditatem, albedinem & nigredinem, & alias hmõi: sed videri solum his participare composita ex habitudine ad nos. Harum aũt passionum, q̃ nobis quidem apparent, sed natura nõ insunt corporibus, quędam ad talem atomorum congregationem sequunť, vt caliditas in igne ex sphęricis atomis composita apparet ꝑꝑ * ęternam mobilitatem sphæræ: nam eò ꝙ facile ꝑmeet, quia in puncto est motus sphærę, calidum esse apparere facit, vt ecõtrario cubus constrictione, & difficultate motus, frigidum. Quædam verò seruatis congregationibus, positione, & mutatione ordinis atomorum apparentiã mutationis tenent. quod dicebamus ꝑportione rñdere alterationi. nam idem corpus qñq; album, qñq; nigrum, qñq; frigidum, & calidum videtur, eò ꝙ ipsę atomi transpositæ, & ordine mutatæ sint in composito. At ignis semꝑ eodem modo se habere videtur: eò ꝙ & si transposita sint atoma illa ex qbus constat, qa sphærica sunt vndecunq;, eadem semper ad nos habitudinem habent. q̃ verò ex triangulis, verbi gratia non similiter se habebunt, extra quidẽ basibus existẽtibus, intus verò ipsis conis, aut econtra. sed oẽs in vniuersum passiones, & q̃ semper seruantur, vt caliditas igne, & quæ interdum mutantur apparere solum nobis dicebant, sed natura minime inesse. a.l facilem

An & manifestum est, quòd vna semper supponenda est contrariis materia, siue mutetur secundum locum, siue secundum augmentum & decrementum, siue secundum alterationem. Amplius quoque similiter necessarium est esse hoc, & alterationem. si.n. alteratio est, & subiectum vnum elementum, & vna omnium materia habentium inter se mutationem, & si subiectum vnum est alteratio.

Materiam quidem vocat subm secundum vnamquãq; mutationem, cum aũt demonstrauisset quo pacto plura elementa dicentes auferunt alterationem, hoc deinceps vt corollarium inducit. Si.n. propter hoc nõ potest dicere Emped. altetationem, quia immutabiles supponat primas subas: est aũt manifesta alteratio: oportet igitur vnum aliquod esse qđ sustinet, & mutatur in contraria, siue igitur sit alteratio, & oĩno mutatio, est vnum subm: siue sit vnum subm, necesse est oĩno mutationem esse: non.n. sunt oẽs eiusdem speciei res, vt eui dẽtia ipsa testatur. cum igitur sit vnum subm, illud proculdubio est, ꝙ secundum cõtrarias mutatur qualitates. Cõem aũt in oĩ mutatione sermonem fecit. Similiter igitur, inquit, est necessarium subiectum cõe esse, & alterationẽ. hoc est vt est necessarium cõe supponi subiectum, sic & alterationem necesse est supponi: quia vtrunq; ad alterum sequitur, & alteratio Cõmen. 20.

ratio cõi ſubiecto, & cõis ſubiecti poſitio alterationi. Illud verò {Habentium inter ſe mutationem,} dixit propter cœleſtia. nam ſecundum locum ſolum hæc mutari intelliguntur.

Tex.c.2. *Empedocles igitur videtur contraria dicere & ad apparentia, & ad ſeipſum ipſe. Simul enim non, inquit, alterum ex altero fieri elementorum aliquod, ſed alia omnia ex his: ſimul autem, cùm coniunxerit in vnum naturam omnem præter litem, ex vno fieri rurſus vnumquodq; : ita vt ex vno aliquo, per differentias ſ. quaſdam ſeparatas, & paſſiones factum fuerit hoc quidem aqua, illud verò ignis: quemadmodum dicit* ignem quidem album & calidum, terram verò grauem & duram. Ablatis igitur his differentiis (ſunt enim factæ tales, vt auferri poſſint) manifeſtum quòd neceſſe eſt fieri & terram ex aqua, & aquam ex terra: ſimiliter autem & aliorum vnumquodq;, non tūc ſolum, ſed etiam nunc, cum in paſſionibus mutātur. Poſſunt autem ex quibus dixit, aduenire & ſeparari rurſus, præſertimq; pugnantibus adhuc inuicem ſecundum ipſum lite, & amicitia. quapropter & tunc ex vno genita fuerunt: nō n. ignis, aqua, aut terra cùm adhuc eſſent, vnum erat omne.*

*ſ. ſolem.

Cõmen. 21. Cum dixiſſet quid ſequatur ad eos, q̃ vnũ elementum ſupponunt, non diſcernere. ſ. generationem ab alteratione: & quid ad eos, q̃ multa, ꝙ ſequitur quidem ad ſuppoſitionem ipſorum noſſe differentiam generationis & alterationis: & ſi ipſi hoc non annotarunt, neq; diſtinxerunt generationem ab alteratione: ſeorſum quidem Anaxagorã increpauit, ꝙ & propriam vocem ignorauit, cum generationem & corruptionem alterationem nominarit: ſeorſum quoq; rurſus nunc Emped. carpit tanquam & apparentibus, & ſibiipſi contraria dicentem. ad apparentia quidem contraria dicit, auferens alterationem manifeſtam exiſtentem. ad ſeipſum autem, quia dicit immutabilia elementa, & ipſa quidem non fieri ex ſeinuicem, ſed alia ex his. Rurſus quoq; dicit, amicitia ſuperante vnum omnia fieri, atq; ſphærum, & orbem conflare qualitatibus carentem: ita vt in illo non amplius, neq; ipſius ignis, neque aliorum elementorum ſeruetur proprietas, cum abiiciat vnumquodq; elemētorum propriam formam, vt. ſ. tales ſupponat elementorum ſpecificas differentias, quæ auferri poſſint. Amplius & ex quibus dicit ipſas generari, inducit ꝙ & ſeparentur. dicit autem ipſas generari cum facto ſphæro, & omnibus in ipſo congregatis lis iterum ſuperauerit. tūc inquit ex ſphæro vno exiſtente, & indiſtincto corpore fiunt quatuor elementa, cum. ſ. differentiæ quædam, & paſſiones aduenerint aliæ alij eius parti, q̃bus adinuicem diſtinguunt, quæ ex illo fiunt elementa. quare ſi generatæ ſunt, & auferri vtique potuerunt: & præſertim lite, & amicitia adhuc pugnantibus. quare & genita vtiq; ex ſeinuicem fuerint. Si. n. non diſtinctum, neq; ſeparatum in ſphæro ignis corpus, poſtea drias aſſumēs factum eſt ignis: drię quoq;, quæ ignis ſunt, vt in hac parte ſphæri factæ ignē fecerunt: ſic ergo & in alia parte eius poterant factæ eſſe, in qua, verbi gratia, driæ aquæ nunc & terræ & aeris factæ ſunt: manifeſtiſſimum eſt ꝙ & ad ſeinuicem natæ ſunt mutari. hoc. n. eſt poſſe elementa ad ſe mutuo mutari, in vno, & eodem ſubiecto ſucceſſiue, q̃nq; huius, q̃nque alicuius alterius ſpecificas drias fieri poſſe. Neq; enim eſt dicere ꝙ ipſum ignis corpus, quod ſpirat in gñatione ſphæri, ipſum poſterius drias ignis ſuſcepit, & factũ eſt ignis. nam hoc fortuitum eſt: erat. n. ſphærus indiſtinctum corpus, & eiuſdem ſpeciei ipſum ſibi ipſi, & cõe omnium ſubiectum. Si. n. quis dixerit non poſſe in quacũq; ſphæri parte cuiuſq; elementi ſpecificas drias aduenire, proculdubio non indiſtinctum facit ſphæri corpus, neq; vnum: ſed alias in alia eius parte deponit proprietates, per quas in hac quidem ignis & nullum reliquorum, in alia verò aliud q̃d conſiſtit. Si ergo indiſtinctum omnino ſphæri corpus ſupponit, & ſucceſſiue, quandoque quidem ſuperare litem, & facere elementa, q̃nq; verò amicitiam, & facere ſphærũ, neceſſe eſt omnino ſecundum has ſuppoſitiones omnia elementa inter ſe mutuo mutari. Cum igitur, inquit, vnum erat vniuerſum, hoc eſt ſphærus, neq; ignis erat in eo, neq; aliorum nullum ſecundum habitum. quia non amplius eſſet vnũ, ſed. ſ. vnumquodq; elementorũ deſtitit eſſe id, quod erat, & vnã ſphæri ſubſtã oĩa conflarunt.

Incertum quoq; eſt, vtrũ principium ipſorum ponendũ vnum aut plura, dico aũt ignē, terrã, & his cognata. Quatenus. n. vt materia ſupponuntur, ex quo mutata per motũ fiunt terra, aut ignis, vnum eſt elementum: quatenus verò hoc quidem ex cõpoſitione fit coeuntibus illis, illa verò ex diſſolutione, magis elementa quatuor illa, & priora natura. Tex. c. 3.

Rurſus aduerſus Empe. inuehitur vt ea ſupponentem, q̃ minime conſonant. Incertum. n. inquit eſt quale oportet ponere principium, q̃tum eſt ex his, q̃ ab eo dicta ſunt, vtrũ ſphærũ ipſorum elemētorũ, an hęc ipſius ſphęri. Quatenus. n. ex ſphæro, vt ex materia quadã inaffecta, & cõi ſubiecto ꝑ motũ ab ipſa lite factum mutata, & formata fiunt quatuor elemēta, hoc pacto viſus fuerit ĩ principij, & mã æ rõne ſphęrũ ponere. oportet. n. primũ principiũ expers eſſe qualitatũ, ſed quaten⁹ rurſus ex compõne quatuor corporũ, amicitia congregante, ipſum ſphærũ dicebat fieri, hęc verò ex illius diſſolutione ĩ principij vtiq; rõne poſuerit aliqs ipſa quatuor elemēta. eſt. n. p̃cipij ꝓpriũ eſſe ſimplici⁹: ſimpliciora verò ſunt ipſa elemēta ex ipſis cõpoſita ſphæro: eſt. n. ex his cõpoſit⁹ ſphęr⁹. Cõm. 22.

Tex.c.4. *Omnino itaq; de generatione & corruptione simplici dicendum, vtrum est, aut non est, & quō est, et de alijs simplicibus motibus, vt de augmentatione, & alteratione.*

Cōm. 23. Cum dixisset antiquiorū de gñatione opiniones, & eorum, qui in idem ducunt ipsam alterationi, & eorū, qui ipsam distinguunt, reddit ad propositum, hoc est ad sermonem de gñatione, & quærit, an sit generatio, & modū, per quem est, necnon & de alijs naturalibus mutationibus. est.n. maxime de his sermo necessarius, cum nullum antiquorum habeamus, qui de his aliquid dictu dignum dixerit. de oībus quippe naturalibus mutationibus nullus priorum dixit. s. generatione, augmentatione, & alteratione.

Tex.c.5. *Plato igitur solum de generatione considerauit, & corruptione, quo pacto inest rebus. & de gñatione non oī, sed de ea, quæ est elementorum: quo autem modo carnes, aut ossa, aut aliorum aliquod talium nullum. Amplius neq; de alteratione, neq; de augmentatione, quonā modo insunt rebus. Oīno autem nisi superficietenus de aliquo nullus prçter Democritum sciuit. hic verò vr̃ quidem de oībus curam habuisse * & principia supposuisse, quæ ad oīa accommodari possint, & ad alios motus. Iam verò in eo, quod est quō, differt. neq; .n. de augmentatione nullus aliquid determinauit, quēadmodum dicimus, nisi quod etiā quicunq; dicere posset, quòd cum accedit, augmentātur simili: hoc autem quō non amplius, neq; de mistione, neq; de aliorum, vt ita dicam aliquo, vt de facere vel pati, quonam modo hoc quidem facit, illud verò patitur secundum naturales factiones: Democritus autem, & Leucippus facientes figuras, alterationem, & generationem ex his faciunt disgregatione quidem, & congregatione generationem, & corruptionem, ordine verò, & positione alterationem.*

Verba hæc et principia usq; ibi. motus. in multis codi. desunt.

Cōm. 24. Nam ex superficiebus ipsa generat: sed quo pacto cōposita ex horum fiunt compositione non dixit. Huius vero demonstratio, q cum de gñatione elementorum dicit, non dixerit Plato vniuersaliter de gñatione, est non posse sermoni de generatione elementorum subordinari carnium, & ossium gñationem. nam elementa dicit genita esse ex superficiebus triangularibus, cum autem proposuisset dicere de ossium gñatione, non amplius, neq; eam, quæ ipsarum superficierum, neq; eam, quę est eo𝔯, quæ fiunt ex superficiebus, dico. s. elementorum, cōpositionem causam esse dicit. Dicit.n. q terram formans puram opifex & leuem permiscuit, & ligauit medullæ, & post hæc in ignē ipsum ponit, post illum verò in aquam ipsam intingit, rursus aūt in ignem, & rursus in aquā, transferensq; sic sæpe in vtrunq; ab ambobus illiquefactile operatus est. medulla autem ex qua, & terra facit ossa, neq; elementū est, neq; superficies: nam qualitatis, & passionis mutatio generat ossa, qualitatem verò, & passionē impossibile est ex superficiebus generatā iri. ipse.n. progrediens dicet, passionem.n. ex superficiebus nullam conantur gñare, quia elementa apud ipsum figuris, sed nō passionibus, aut qualitatibus formantur. Prætermittens autem aduersus hæc, quæ absurda sunt, contradicere Arist. dicit, nihil oīno ipsum de ossium gñatione dixisse: oīno.n. incredibilia sunt vt ad apparēs, si sic dixit Plato. si.n. medulla erat osse prior, & os erat ex necessitate, ossigenā quippè etiam ipse Plato medullā vocat, vt in illo esse habētē, quare anteq̃ os fieret, os erat. Amplius & si quam maxime illud primum os fecit hoc modo opifex, sed non hoc modo fiunt quæ in animalibus natura generantur. Plato itaq; tn̄ solum de gñatione dixit. Democritus autem inquit præter alios vr̃ oīum curam habuisse, & principia supponens, quæ sibi ad oīa accōmodari possunt, & ad alios motus. motus dixit, hoc est transmutationes, nam gñatio vt ipse dixit in Physica, est transmutatio, sed nō motus. Casu autem pro casu vsus est, accusatiuum dicens pro ablatiuo: oportebat.n. dicere de alijs motibus. Est autē huiuscemodi figura & apud antiquos, & apud Poetam. Lamentationes canere incipiunt & luctuosam vocem, pro eo, quod est lamentationum. vt & Aristophanes in concionantibus. O aurifex monile, quod construxisti, saltante vesperi muliere mea, ex foramine glans cecidit. nam monile accusatiuum dixit pro eo, quod est monilis, ac si esset ex foramine monilis glans cecidit, saltante vespere muliere mea. Id verò {in eo, qđ est quō differt,} pro eo, q est secundum modum. nam etsi generationem, & alterationem supponat, non tn̄ eo modo, quo nos: cum per congregationem & disgregationem putet esse generationem, transpositione verò & ordinis mutatione alterationem. De augmētatione quoq; alij quidem dixerunt tn̄, quantum etiam quicunq; dicere posset, q adueniente aliquo fit augmentatio: sed quo pacto adueniat, nūquid per meatus, aut corpus, per corpus permeans, non addunt. nam hæc oīa dubitationē habent. De agere quoq;, & pati, eædem sunt dubitationes, quō hoc quidem agit, illud verò patitur. Quod autē neq; Democritus de augmentatione enuntiauerit, neq; de mistione descēdens apponit. Sciendum autem q mistiō, aut idem est temperamento: est autem temperamentum vt humidorum, cum appositis agentes in se mutuo qualitates se mutuo permeauerint: aut est latior temperamento mistio. nā mistionum quædam est temperamentum, vt in mulso: quædam verò iuxta positio, vt in oī. seminario: quędam verò complexio, vt in materia, & forma. Indiget autē huiuscemodi sermone,

mone, qui de generatione disputat, ad sciendum quo pacto quod fit fit, & an indigeat hoc aliquo ad generationem, an non indigeat.

Quoniam verò opinabantur verum in apparentia. contraria autem & infinita sunt, quæ apparent: figuras infinitas fecerunt, vt mutationibus compositi ipsum contrarium videretur alteri, & alteri.

Cōmen. 25. Quoniam, inquit, oēm apparentiam veram dicūt, & vnūquodq; vt apparet, sic etiam esse, apparere autem sæpe de eodem cōtraria quibusdā, ꝙ quæ sic de eodem apparent vera sint, possunt ex proprijs principijs seruare Democritici, supponentes infinitas esse elementorū figuras, nam hę & ordine mutatæ, & positionē mutantes ex diuersa ad videntes habitudine, & spatio, aliás aliam & in eodem, alio aliā apparentiam præbent. Sic quippe collū colūbæ occurrente ei radio solari diuersorum colorū apparentiam præbet: ad aliam.n. & aliam oculi positionem, his quidem viride apparet, alijs verò aureum, alijs verò nigrum, & alijs alterius coloris figuræ quoq; quadrangulares orbiculares procul videntur. circulum quoque procul positum, si per verticē aspexerimus, rectum videbimus. & mel icteritiā patienti amarum apparet, sano verò, dulce. ipsum etiam z ad aliam & aliam vidētis habitudinem, aut N, aut z apparet. {vt mutationibus compositi.} illud compositi, non pro composito dicit, sed pro componente compositum, & mutatio compositi accidit.

Et mutari paruo admixto, & omnino alterum apparere, vno mutato.

Cōmen. 26. Non solum transpositio, & mutatus ordo atomorum mutat apparentiam eorum, quę videntur, sed etiam ob defluentes à compositis atomos, & occurrentes videntibus alia quædam fit habitudo & diuersa apparentia. sic quidem Alexander exposuit. Forte autem quis dicere posset, ꝙ hoc mutationi, quæ est secundum augmentationem accommodatur. nam per defluxum & aggregationem atomos augmentationem & diminutionem dicebant fieri Democritici. hanc autem non apparentem dicebant mutationem, vt alterationem, & in defluxu, paruo defluente totum alterum fit, ex impossibili quippe si, im, auferas facis possibile: quare paruus defluxus contrarium, quod accessit, priori fecit.

Ex iisdem enim Tragœdia fit, & Comœdia literis.

Cōmen. 27. Exemplum propositorum est hoc. nam eadem elementa mutata taliter, aut taliter, multum inter se differentes Tragœdiam, inquā, & Comœdiam efficiunt.

Tex. c. 6. *Quoniam autem vr̄ ferè oībus alterum esse generationem, & alterationem, & fieri quidem, & corrumpi quæ congregantur, & quæ disgregantur: alterari vero mutatis passionibus, de his insistentibus considerandum est. dubitationes.n. habent hæc & multas, & rationabiles. Si.n. est congregatio generatio, multa impossibilia accidunt. Sunt autem rursus aliæ rationes cogentes, & non habentes facilem solutionem, quod non contingit aliter se habere, & si non est congregatio & generatio, aut omnino non est generatio, aut alteratio. An quamuis sit hoc dissoluere difficile, tentandum est.*

Quonam inquit plures, Democritus etiam, & Leucippus, Anaxagoras, & Emped. opinabantur gñationem, & corruptionem secūdum disgregationem esse et congregationē, & hāc separabant ab alteratione, sicut Democriti, de his pertractare oportet: habet.n. multas dubitationes sermo. Nam congregatione supponentibus generationem multa sequentur inconuenientia. nam & passiones auferemus, & corporum continuitatem, & ostendentes rationes, ꝙ non contingit aliter se habere, nisi per congregationem generationem esse, non sunt ad soluendum faciles. Amplius præter hoc ꝙ validæ sunt & ad soluēdum difficiles rationes, quibus congregatio generatio esse videtur, etiam si suppositum fuerit non esse cōgregationem generationem, incertum est an omnino sit generatio, aut sit quidem, sed idem alterationi. igitur & hoc, cum ad soluendum difficile sit, examinandum est. Cōmen. 28. Cōmen. 20.

Text. c. 7. *Principium autem horum omnium, vtrum sic & fiunt, & alterantur, & augentur, quæ sunt, & contraria his patiuntur, primis existentibus magnitudinibus indiuisibilibus, aut nulla est magnitudo indiuisibilis, differt enim hoc plurimum.*

Cōmen. 29. Principium inquit propositæ quęstionis, an sit congregatio generatio, an non, est perscrutari, an possibile sit esse corpora indiuidua. Nā si sint huiuscemodi corpora indiuidua, & impassibilia, necesse est per congregationem esse generationem: si autem non possint indiuidua supponi corpora, auferetur quidem ex necessitate per congregationem, gñationem esse generationem, non tñ inducitur impossibile esse sic se habere. cùm.n. sint indiuidua corpora, necesse est per congregationem esse generationem. si verò non sint indiuidua, non omnino sublata est congregatio: possibile est.n. etiam si non sint indiuidua elementa ꝑ congregationem esse generationem, vt declarat Emped. opinio. igitur non existentibus indiuiduis corporibus solum aufertur hoc, necessario per congregationem esse generationem: sublato autem necessario, locum habebit id, quod dicimus, rationabilius. qm̄ igitur ad positionem quidem atomorum sequitur ꝑ congregationem esse generationem: ad ablationem verò ipsorum non sequitur destructio generationis

nerationis per congregationem: merito plurimum & non omnino dicit differre ad propositum de atomis perscrutationem.

Et rursus si magnitudines indiuisibiles, vtrum vt Democritus, & Leucippus, corpora hæ sunt, aut vt in Timæo superficies.

Cõmen.30. Ad considerationem de gñatione necesse est quærere an sint indiuiduæ magnitudines: & si hoc, deinceps quærendum est vtrum vt Democ. corpora sint, aut vt Plato, superficies. Deinde cùm paulum meminerit de absurditate huius opinionis (nam latius in sermone de cœlo de hac dixit) transit ad quærendũ an possibile sit corpora indiuidua esse, vt Democritus dixit. Dicit quoq; hanc opinionem magnam absurditatem habere: tñ Platonis opinioni collata multò & probabilior, & naturalior est, si quidem opinio Democriti potest & gñationem seruare, & alterationem: quæ autẽ superficies principia corporum facit, gñationem quidem quodammodo vr̃ seruare, qualitatem verò, & passionem neq; primum aggre ditur gñare. & addit cãs, ob quas probabiliora his, quæ in Timæo, Democritus principia supponebat. nam hi quidẽ ex exercitio circa mathematica, naturalium expertes erant. inexperientiæ verò id, quod est versatos esse in natura, opposuit, hoc est in experientia eius factos esse. nam Democritici in rebus naturalibus exercitati principia supposuerũt: quæ maxime possunt concordiam ad ea, quæ natura fiunt, seruare. Ad finem autem dictorũ astruit vtrorũq; rõnes, quibus vtentes tentant ostendere ꝙ sunt magnitudines indiuiduę, & ostendit magnum esse excessum sermonum Democriti ad sermones Platonis iuxta id, quod probabile est: & horum quidem apertam esse absurditatem, sermones verò, & rationes Democriti difficilem habere solutionem.

Hoc igitur ipsum, vt & in alijs diximus, irrationabile est vsq; ad superficies dissoluere. quapropter magis rationabile est corpora esse indiuisibilia. Sed & hæc multam habent irrationabilitatem. nihilominus his alterationem & gñationem contingit facere, sicut dictum est, versione & tactu, mutantes idem, & colorum differentijs, quod facit Democritus: quapropter & colorem non dicit esse, versione. n. colorari, diuidentibus autem in plana non amplius: nihil. n. fit præter solida ex compositis secundum latitudinem: passionem. n. neq; possunt generare aliquam ex ipsis. Causa autem, cur minus possunt confessa videre, est inexperientia. Quapropter quicũq; versati sunt magis in naturalibus, magis possunt supponere talia principia, quibus maxime possunt coniungere: qui autẽ ex multis rationibus minime contemplatiui existentium sunt, ad pauca respicientes facilius enuntiant. Videre autem vtiq; poterit aliquis, & ex his Tex.c.8. *quantum differunt naturaliter & logice considerantes.*

Cõmen.31. Aut hoc dicit ꝙ absurdum est vsq; ad tñ diuidere corpora, vt vsq; ad superficies occurramus. impossibile est. n. in tñ procedere diuisionem corporum, aut ꝙ absurdum est resoluentes in superficies vsq; ad hoc stare, & non resoluere has in lineas, & illas in pũcta. quam. n. ratione habet ad corpus ipsum superficies, hanc & ad superficiem linea, & ad hanc punctum ipsum: erunt ergo hoc pacto oĩa ex punctis. Verũ huic opinioni etiam in Tertio Cœli est aduersatus. Illud autem versio, tactus, & rhysmus, dictiones sunt abdericæ. quibus vtebatur Democritus, rhysmum quidem vocans figuram, versionem aũt, positionem: vt si basis qdem pyramidis sit deorsum, conus verò sursum, aut econtra: tactum verò ordinem: quia forte hæ quidem priores sunt, aliæ verò posteriores. Quòd aũt iuxta ipsum figurę concretę generationem, transpositæ vero & mutatæ, passiones apparentes operanr̃ dictum est pri⁹. nullum. n. dicebant natura esse colorum, aut aliarum passionum, nam versione dicit colorari. Illud vero {quibus maxime possunt coniungere,} ꝑ eo ꝙ est, quibus principiis vtẽtes multa possunt coniungere, & assignare eorũ, q̃ natura fiunt. si autem, pro qbus, sit scriptum, q̃ ad ipsa principia oportet adiũgere verbum illud possunt. hoc est q̃ principia maxime possunt coniungere. Rationes aũt vocat disciplinas, quia in intellectu solo esse habent. Hi igiť mathematicis inquit ociati inexperientia entium, hoc est eorum, q̃ subsistentiam, & exñtiã hñt, qualia sunt ipsa nãlia, facile de principiis ipsorum enuntiarunt, & iõ facile redarguunť.

De hoc enim, quod indiuisibiles sint magnitudines, hi quidem aiunt, quòd per se triangulus multa erit. Democritus autem visus vtique fuerit propriis, & naturalibus rationibus persuasus fuisse, manifestum autem erit quod dicimus, procedentibus.

His rõnibus vtens Plato. ostendebat esse ĩdiuiduas magnitudines. Si oĩs, inquit, magnitudo diuisibilis est erit & ꝑ se triangulum diuisibile, quod est idea trianguli. & hoc modo erunt aliqua priora ꝑ se triangulo, in q̃ diuiditur, quod est impossibile esse aliqd idea pri⁹. si ergo ꝑ se triangulum diuisibile nõ est, nõ ergo erit oĩs magnitudo diuisibilis. si igitur non oĩs magnitudo diuisibilis, sunt ergo qdam indiuiduæ magnitudines. Hæc aũt nullibi vr̃ Plato dicere, quod sunt indiuiduæ magnitudinis: nisi ex non scriptis eius colloquiis narret hæc Arist. aut, quod potius, ꝙ qdam eorum, q se Platonicos putant, hasce rõnes proferebant. neq;. n. decens est Platonem, q adeo ĩ Mathematicis fuit exercitatus, & q nouerat vt possibile est oẽm datam rectam bifariam diuidere, Cõmen.32. indi-

indiuisibiles dicere magnitudines: nisi sic dixisset indiuisibiles esse triãgulos, ex qbus corpora componebat, vt in alias figuras mutari, aut resolui non possint. oẽs.n. figurę rectilineę in triãgulos resoluunt: nã quadrangulus ꝑ diametrũ in duos secat triangulos, quinquãgulus aũt in tria, & reliquę eodem mõ, ipse vero triãgulus in alias figuras non diuiditur, sed in rectas. forte igitur hoc modo dicebat esse magnitudines indiuisibiles. Dicendum est autem ad hæc, dicentes, ꝙ idea trianguli omnino, nec magnitudo est, sed ratio magnitudinis. quare hoc modo rationabiliter est indiuisibilis. nos autem dicimus magnitudines esse diuisibiles. non necesse est autem, si ratio magnitudinis est ĩdiuisibilis, & magnitudinem esse aliquam indiuidualem. non enim, vt se habent rationes, necesse & res ipsas sic se habere impermutabiliter. qm̃ & intentio domus, & ratio secundum quam facit ipsam domificator, incorporea est, domus vero non est incorporea.

Habet.n. dubitationem: si quis posuerit corpus aliquod esse, & magnitudinem omniquaq; diuisibilem, & hoc possibile. quid.n. erit, quod diuisionem subterfugit? Si.n. omniquaq; diuisibile, & hoc possibile; & si simul fuerit hoc omniquaq; diuisum, & si non simul diuisum fuerit, & si hoc fiat, nullum vtiq; erit impossibile: igitur & secundum medium similiter, omninoq; si omniquaq; aptum est diuidi, et si diuisum fuerit, nullum erit impossibile factum, qm̃ neq; si in decem millia decies millies diuisa fuerint, nullum erit impossibile: & si forte nullus vnquam diuiserit. Quoniam igitur omniquaq; tale est corpus, diuidatur. quid igitur erit reliquum? magnitudo? non.n. esse potest. erit.n. aliquid non diuisum: sed erat omniquaq; diuisibile. At verò si nullum erit corpus, neq; magnitudo: diuisio autem erit: aut ex punctis erit, & non magnitudines, ex quibus componitur, aut nihil prorsus. quare, & si fiat ex nihilo, & si fuerit compositum, & vniuersum itaq; nihil, nisi apparens.

Cõmen. 33. Adiungit rationes, à quibus motus Democritus indiuidua posuit corpora: & opitulatur opinionis probabilitati, & rõnabilitati, & ponit pro principio idẽ esse dicere in infinitũ diuisionem ipsius cõtinui fieri, & simul oĩquaq; posse diuidi continuũ, ex quo absurdũ concluditur hoc modo. Si.n. vnãquamq; earum, quæ ex sectione semper fiũt, vnitatum possibile est rursus superdiuidere, manifestum ꝙ oĩquaq; diuisibile est corpus. si igitur oĩquaq;, inquit, diuisibile est, corpus: hoc est si possibile est oĩquaq; diuisum iri, etiam simul oĩquaq; possibile est diuisum iri. oẽ autem, quod potentia est, hoc supponere in actũ exiuisse nõ est absurdũ. vñiter.n. si id, quod potentia est, in actum exiuisse supponatur, falsum quidem sequetur, nõ tñ impossibile. si ergo non est impossibile, supponatur ꝙ omniquaq; diuisa sit magnitudo. sed si omniquaq; diuisa est, non in magnitudines diuisa erit magnitudo: sed aut in pũcta, aut in nihil. si.n. in magnitudines, non fuerit omniquaq; diuisa. si autem oĩquaq;, aut in puncta, aut in nihil erit diuisa, & ex his constans. oẽ.n. in quæ diuiditur, ex his etiam constat: constabit igitur ex nullo, aut ex punctis ipsa magnitudo, qđ est absurdum. nõ igitur omniquaq; potest diuisa iri magnitudo. si autem hoc, sunt igitur quædam indiuiduæ magnitudines. deductio quidem rationis huiuscemodi est. Cũ autem sequatur ad hoc dictum, quod est in nihil, aut ĩ indiuidua diuidi magnitudinem, id quod est ex nullo, aut ex punctis constare magnitudinem, ostendit hoc omnifariam impossibile esse, s. ex pũctis q̃tum gñari. nam puncta quãto addita, nec minus, nec maius q̃tum operanť. vidimus.n. ꝙ quanto aliquo in plura diuiso, ita vt actu plura fiant puncta: sunt.n. puncta fines diuisi, & rursus compositi: nihil maius in compositione factum vniuersum, neq; minus in diuisione eo, quod prius erat, antequam esset diuisum. si autem tot non coaugent magnitudinem, addita, eo ꝙ impartibile, & carens magnitudine non habeat natura constituere magnitudinem, prócul dubio, neq; si omnia, quæ in magnitudine sunt, in quæ supponitur esse diuisa, composita adinuicem fuerint, facient magnitudinem aliquam. & oĩno impoẽ est punctum puncto compositum facere aliquod q̃tum. aut.n. necesse est ſm totum tãgere se mutuo composita puncta, aut ſm quid tangi, ſm quid vero non tangi. si igitur ſm totum sibi mutuo accommodantur, simul rursus omnia vnum punctum erunt: si autem in aliqua parte se tangentia vnita fuerint, in aliqua vero non tangentia, partẽ habebit ipsum punctum, & non erit impossibile, quod est impossibile: nam auferemus notionem punctis. His ita dictis literam aggrediamur. Si enim, inquit, potest omniquaq; diuisa iri, diuisa vtiq; quandoq; fuerit omniquaq; simul. supponere igitur quod potest factum iri, in actum exiuisse non est absurdum: non habet.n. sequens impossibile, vt dicit inferius descendens, ꝙ si supposuerimus in infinities infinita diuisam magnitudinem, & si nondum diuisa sit, nec forte possit diuisa iri ob diuidentis impotentiam, non est impossibilis, neq; absurda suppõ. supponere igitur hoc non est absurdum, sed ad id, quod est oĩquaq; diuisibile, vt sequẽs sumpsit simul omniquaq; diuisibile esse. Et oportet nosse ꝙ ſm hoc fit deductio rationis, vt consequenter ostenditur. nam ad sermonem dicentem cõtinuum in infinitũ diuisibile esse, non sequiť simul oĩquaq; diuisum esse. oĩno.n. in sermone dicente sectionem

ctionem magnitudinis non deficere, sed in infinitum augeri, non vr̃ habere locũ hoc, simul omniquaq; diuisum esse. nã diuisa magnitudine, necesse est deficere diuisionem in infinitũ. sed hoc q̃dem in sequẽtibus accuratius discutietur, vbi ipse solutionis facilitatem exponit. Illud vero § & s̃m medium, § siír. ƒdiuisibile, declaratiuum est huius, omniquaq; fieri diuisionem. semper.n. quæcũq; ex diuisione pars fiat, possibile est rursus s̃m medium iteratam diuisionem fieri. per hoc declarans & latius exponens, subiunxit, & oĩno, si omniquaq; diuisibile, si diuisum fuerit nullum erit impossibile factum. nam ad possibile quidem suppositum falsum fortasse sequitur, impossibile vero nullum: vt possibile est in ęstate pluere. si igitur supposuerimus in æstate pluere, falsum quidem fortasse supponimus, sed non impossibile. si aũt non impossibile, posset vtique & fieri. si autem potest fieri, & qñq; vtique factum fuerit in longo tempore.

Similiter autẽ, & si ex punctis non erit quantum. quando enim in vna tangebantur magnitudine, & non vna erat magnitudo, & omnia simul erant, nihil maius faciebãt vniuersum. diuiso.n. in duo, aut plura, nihil minus, neq; maius vniuersum ⁊, quod priue. quare, & si omnia composita fuerint, nullam facient magnitudinem. ℓ o

Cõm. 34. Quemadmodum quod ex non entibus cõstat, non vtiq; est ens, sic neq; si aliqd ex punctis, idem autem dictũ est ex impartilibus, constat, non erit q̃tum: puncta.n. non sunt q̃tum. cum.n. simul erant in magnitudine indiuisibili existente, & vnita fuerunt, quod ipse vocauit tangere se, nihil ob hæc ipsa magnitudo maior fiebat. Et ad huius demonstrationem addit qđ sequitur, dicens continuo in duo & plura diuiso, & rursus cõposito, nec maius erit vniuersum in compositione coeuntibus punctis, nec minus in diuisione. verum est aũt & ambo in vtroq; dicere. neq;.n. cum cõponitur maius, aut minus fieri. neq; cum diuiditur, cui.ſ. neq; appositio punctorum confert ad augmentum

Cõm. 20. magnitudinis, nec ablatio ad diminutionem: igitur neque composita quantum, aut magnitudinem fecerint.

*At vero & si quid diuiso, vel vt ramentum, fit corpore, & sic ex magnitudine corpus aliquod abit, eadem ratio, illud quomodo diuisibile est. Si vero non corpus, sed forma aliqua * non separabilis, aut passio, quæ recessit, & est magnitudo, puncta, aut tactus hoc patientes, absurdum est ex non magnitudinibus magnitudinem esse.* a.l. separabilis.

Cõm. 35. Sicut dissectis lignis fiunt ramenta. corpuscula quidem existentia, sed quæ non possunt iterum secari, & fit vniuersum minus ex horũ in minutas partes sectione: si quis sic supponat etiam in his, quæ diuiduntur, vt dicat diuisum in ramenta absumi, eadem accõmodabitur rõ: nam ramentum etiam ipsum, si nõ sit punctũ, sed magnitudo, diuidetur & ipsum, siquidem omniquaq; diuisibilis est magnitudo. si autem non diuidetur, Democriti sermo verus, esse corpora indiuidua, quorum concretione alia fieri dicebat: & non omniquaq; diuisibilis magnitudo. Illud vero § nõ separabilis § scribitur § & separabilis § & significat non separabilis, eam, q̃ non potest ꝑ se subsistere absq; subto, sed semper in composito exñtem, vt sunt oẽs materiales formæ: si aũt sit scriptum, separabilis, significat eam, quæ apta est, & separari põt, subiecto corrupto: & est idẽ potentia vtrunq;, & de eodem dictum. Sed differt hæc argumẽtatio à priore, ꝙ superius q̃dem magnitudinẽ sumpsit, & diuidens inueniebat puncta derelicta, ex quibus non erat possibile compositis magnitudinem aliquam factam iri: hic aũt dicit, si supposuerit aliq̃s magnitudinem non ex magnitudinibus constare, sed ex pũctis, spẽm aliquam, & passionem assumentibus in cõpositione, & facientibus sic magnitudinem, q̃ forma, aut passio in diuisione separaꝫ, ita vt derelinquantur puncta, eadẽ absurda sequenꝫ, non ex magnitudinibus facere aliq̃ magnitudinẽ. Si aũt aliquis quærit qũo hoc, vt absurdum, cõcludit, facere ex non magnitudine magnitudinem: nam & qui dicunt primam materiam formam aliquam assumentem conflare corpus, ex non corporibus corpus generant. Noscat hic, ꝙ & si dicimus ex materia & forma constare corpora, non ex ꝑexistente materia seorsum dicimus fieri corpus, rõne.n. sola, materiam à forma separantes, ipsam seorsum consideramus: cum nunquam ipsa seorsum possit subsistere. semper enim huiusmodi corpore in huiusmodi mutato fit generatio, & corruptio corporum. & omnino sunt de numero dictorum ad aliquid materia & forma, & neutrum potest esse absque altero. dicentes autem ex diuisione superesse puncta ipsa, forma separata, & ex non magnitudinibus, q̃ actu præexistunt non magnitudines, generant magnitudinem, & in non magnitudines actu ꝑ se subsistentes resoluunt magnitudinem, qđ est absurdum. Pręterea etiam & si incorporea ꝓpria ratione sit materia, tñ cum omnino sit informis, potentia est corpus: puncta vero non sunt informia, neque potentia magnitudines, neque subiectum alteri esse possunt ipsa indigentia alio ad existentiam: in linea enim esse habent, cum ipsa seorsum existentiam non habeant. quomodo igitur in his magnitudo subsistere poterit?

Amplius

Amplius autem vbi erunt & immobilia, vel mota pũcta.

Cõm. 36. Ratio hæc poteſt & interrogatiue,& enunciatiue proferri. Interrogatiue quidẽ ſic. quem .n. determinabis locum, aut quẽ motum punctis ipſis? neq;.n. ſuperiorem, non.n. ſunt, ignis, aut aer: neq; inferiorem, quia nõ ſunt aqua, aut terra. & eodem modo nec motum, nec immobilitatem ipſis aſsignabis, nam ſi eſſent immobilia non coirent diuiſa ad faciendam gñationem. ſi aũt mota ſuppoſuerimus, primum quidem abſurdum eſt motum aliquid nõ eſſe corpus: deinde quem motum determinatum habebunt. eſt.n. eadem ratio cũ ea, quæ de loco. Si autem enunciatiue intelligis rõnem, dices, ꝙ neceſſe eſt ipſa alicubi eſſe. ſi.n. non occupabunt locum genita ex corpore reſoluto, erit vacuum, quod occupabat corpus in ipſa reſolutum. ſed & hoc rurſus impoſsibile eſt. nam quo pacto incorporea,& indimẽſa omnino locale occupabunt ſpatium.

Tactusq; ſemper vnus duorum quorundam, tanquã exiſtente aliquo præter tactum, & diuiſionem, & punctum. ſi itaq; quis ponit quodcunq;, aut quantumcunq; corpus eſſe omniquaq; diuiſibile, omnia hæc accidunt.

Cõm. 37. Omnis quidem tactus extremum eſt, nõ oẽ autem extremum tactus: extremum.n. eſt non exiſtente re tangente terminata, tactus autem tangentiũ ſolũ erunt tactus. Quòd aũt alia ſint, quæ ſe tangunt, præter ipſum tactum, aut punctum, aut diuiſionem, idem.n. omnia ſignificat, declarat vnum quidem eſſe tactum, duo autẽ, quæ ſe tangunt. Poſsibile eſt igitur ſic intelligere rõnem demonſtrantem quod impoſsibile eſt in puncta diſſolui corpus: poſsibile quoque eſt,& ad id, quod eſt, non poſſe puncta compoſita facere magnitudinem, intelligere rationẽ: quomodo.n. poſſunt cõponi, cum non poſsint ſe mutuo tangere? quæ.n. ſe tangunt in aliqua ipſorũ parte ſe tangũt, vt ſint aliqua in ipſis pter tactum: puncta vero impoſsibile eſt in aliquo ſe mutuo tangere.

Amplius ſi, cum diuiſero compoſuero lignum, aut aliquid aliud, rurſusq; æquale & vnum: igitur, quòd ſic ſe habet manifeſtum eſt. & ſi diuiſero lignum ſecundum quodcunq; ſignum, omniquaq; igitur diuiſum eſt potentia. quid igitur eſt præter diuiſionem? ſi enim & eſt aliqua paßio, ſed quomodo in hæc diſſoluitur, & fit ex his, aut quomodo ſeparatur hæc? quare ſi quidem impoßibile eſt ex tactibus, vel punctis eſſe magnitudines, neceſſe eſt eſſe corpora indiuiſibilia, & magnitudines. At vero & hæc pon ntibus non minus accidit

Tex. c. 9. *impoßibile. conſideratum autem eſt de his in alijs. Sed hæc tentandum eſt ſoluere, quapropter rurſus à principio dicẽda eſt dubitatio.*

Cõm. 38. Adhuc aſtruit hæc, quibus vſus eſt ſuperius, .ſ. ex his fieri compoſitis, in quæ diuiditur magnitudo. ſumpſit.n. ſuperius ꝙ ſi in puncta fiat diuiſio corporum, hæc rurſus compoſita facere magnitudinem. Quod igitur hoc ſic ſe habere neceſſe eſt, oſtendit & per exemplum. nam quemadmodum ſi, cum accepero lignum, aut aliquã magnitudinem aliam, diuiſero in aliqua parte, deinde cõpoſuero, ſit æquale priori, qđ ex diuiſorum cõpoſitione fit ita, ſi omniquaq; diuiſero lignum, vt nullum aliud q̃ puncta ſuperſit; ſic.n. ſe habet, poſsit omniquaq; diuidi; diuiſionem enim vocat puncta, in quibus facta eſt diuiſio,& ſectio: opus erit, vt i priori ſectione, partes, in quas diuiſum fuerit, compoſitas, æqualẽ priori [illegible] feciſſe. ita etiam, ſi oĩquaq; diuiſero, vt nihil aliud ſuperſit præter puncta, neceſſe eſt puncta compoſita facere æqualem priori diuiſibili magnitudini, quæ ex ipſis eſt compoſita. hoc autem impoſsibile eſſe oſtenſum eſt: neque.n. infinita impartibilia compoſita qualemuis magnitudinẽ facere poſſunt. nõ igitur contingit in puncta magnitudines diuiſas iri. ſi autem hoc, non omniquaq; ſunt diuiſibiles magnitudines. hoc.n. dixit in puncta ipſas diuiſas iri. ſi autem non omniquaq; ſunt diuiſibiles magnitudines, ſunt ergo corpora indiuiſibilia. Illud verò, ⟨ omniquaq; igiẽ diuiſum eſt potentia ⟩ propter excellentiam mentis breuiter dictum eſt. dicit autem hoc, ꝙ ſi potẽtia eſt omniquaq; diuiſibilis magnitudo, & diuiſa eſt potentia: ꝙ ſi hoc,& actu. non.n. eſt impoſsibilis ſuppoſitio, vt prius dictum eſt, ꝙ id, qđ poſſibile eſt,& ad actum quãdoq; peruenerit. hoc autem dato, ſequitur dictum abſurdum, ex punctis conſtare magnitudines ipſas. Id vero ⟨ ſi.n. & eſt aliqua paſsio, ⟩ rurſus prius dictum reſumit. ſi.n. eſt, inquit, aliqua paſſio in continuo, quo pacto diſſoluitur in hęc magnitudo in paſſionem inq̃,& puncta,& quo pacto ex his componitur? quo pacto etiam poſsibile eſt ſeparari hæc à ſeinuicem, vt extra paſsionem ſubſiſtãt puncta. nam & ſi rõnem materiæ ad paſsionẽ obtineãt,& hoc ſit ipſis eſſe, vt ſuppoſitio vult, q̃ ex punctis.& paſsionibus magnitudines ſupponit, quoniam materia, inquantũ materia eſt ad aliqđ exiſtens, ſeorſum ipſa abſq; forma eſſe per ſe non poteſt. ⟨ at vero & hæc ponentibus non minus accidit impoſsibile. conſideratum autẽ eſt de his & in aliis. ⟩ de hoc ꝙ ſequuntur multa abſurda ſuppoſitioni ſupponenti indiuiduas magnitudines, dixit qppe in Tertio libro de cœlo: dixit quoq; in Sexto Phyſici auditus, nec nõ in libro inſcripto de lineis indiuiduis, quẽ qdam Theophraſto attribuunt. Nunc vero, inqt, dubitationes Democriti ſoluẽdę ſunt, qbus diuiſionem magnitudinum in infinitũ deſtruit. Notandũ igiẽ eſt, ꝙ nunc non eſt ꝓpoſitũ ei principalr oñdere nõ eſſe indiuiduas ma-

gnitudines:(nam in dictis libris placitũ hoc ipsum seorsum vt impossibile increpauit, redarguitq́;) sed soluere inducentes indiuiduas magnitudines rationes. resumit igitur rationẽ Democriti breuiter, & distinguit magis, & sic redargutionem subiungit.

Omne igitur corpus sensibile diuisibile esse secundũ quodcunq; signum, & indiuisibile nullum est absurdum: hoc enim potentia diuisibile, hoc vero actu est. esse autẽ simul omniquaq; diuisibile potentia impossibile videbitur vtiq; esse.

Cõm. 39. Proponit quidem breuibus dictam per plura dubitationẽ resumere, vt sic solutiones inducat. Distinguit autem primũ quo pacto ad positum sermonem, dicẽtem corpus omniquaq; diuisibile esse, sequũtur absurda prædicta, quo pacto etiam intellectum nullum absurdum sequitur. & merito hoc pacto distinguit, vt cum ostenderit in quo significato omniquaq; diuisibilis absurdum sequitur, & secundum hoc solutionem inducat. Sunt autem, vt per capita comprehendens dicam, quæ per vniuersam literam demonstrantur, huiuscemodi. Duo sunt significata sermonis dicentis omniquaq; diuisibile esse continuum. vnum quidem in quauis parte ipsum esse diuisibile declarãs: hoc est, nõ in aliqua quidẽ parte sectionẽ recipere posse, in alia vero nõ posse: sed indifferenter vbiq;. nihil. n. est in continuo, quod diuisionem prohibeat. nam & si actu in hac particula prima sectionem suscepit, quæ in altera parte potentia inerat, diuisio & si nondũ facta, nihil minus ante iam factam poterat fieri. & vt breuiter dicã in hoc significato, omniquaq; diuisibile corpus dicitur, qđ omnes sectiones recipere põt. sed ita omnes, vt ex omnibus q̃uis, nõ vt omnes simul, ac si diceret quis omnium disciplinarum hominem participem esse posse: non quia oẽs simul perfecte assequi potest, sed quia ex omnibus q̃uis recipere potest, & non determinate hanc, aut hanc. In hoc quidem significato nihil dicit absurdum sequi, si quod actu indiuisibile est, omniquaq; diuisibile supposuerimus, vt in quauis parte diuisionem recipere possit. neq;. n. ad hoc significatum sequitur, oĩquaq; diuisibilem esse magnitudinem, sed sic omniquaq; dicenti diuisibilem, vt simul omniquaq;: hoc autem est sm significatum omniquaq; diuisibilis. s. simul omniquaq; diuisibile esse corpus potentia, quod est impoẽ. neque. n. potest omniquaque actu simul diuisum iri. cui autem actu supposito impossibile sequitur id neq; potentia oĩno erat prius. Quod autem impossibile sit aliqd simul esse actu omniquaq; diuisum, illinc est manifestum. s. n. diuisio in nota, & pũcto sit: non est autem punctum hærens puncto, sed semper inter duo puncta sumpta est media magnitudo: proculdubio impoẽ est simul omniquaq; diuisibile esse. in hoc ergo significato accipiẽs omniquaq; diuisibile Democritus, ad absurdum deducit ipsum sermonẽ, & rõnem, dubitans aduersus propriã opinionem, non ipsum positũ redarguens. His ita dictis, forte q̃s dubitauerit, quonam pacto dicimus magnitudinem potentia in infinitum esse diuisibilẽ. inde. n. sumptum est & id quod dicimus oĩquaq; diuisibile, vt & in præcedentibus diximus. s. n. potẽtia in infinitum diuiditur, possibile est ipsam diuisam iri in infinitũ. quod autem possibile est factum iri, si supponatur in actum exiisse, nõ est impossibile. inducemus ergo infinitũ in actu, quod est absurdum, non ergo in infinitũ, procedit continuorũ sectio, sed alicubi firmabitur. erũt ergo indiuiduæ magnitudines. Sed est huius solutio dubitationis facilis, si prædiuiserimus id, quod & in Physico auditu dictum est. q̃ quemadmodum diẽ instare dicimus, non quia simul totus adest, sed quia sp pars eius pñs est: & certamen actu adesse dicimus, non quia simul, & palestram, & cæstum, & stadiũ, & saltũ, & cætera perfici, sed quia pars aliqua ipsius adest, vt verbi causa, saltus, aut palestra, aut aliquid aliorum: sic & magnitudinẽ in infinitum dicimus secari, non quia possint infinita eius secta subsistentia simul facta iri, sed q̃a accipiuntur infinitorum sectorum quædã, & partes infiniti. quæ igitur sumuntur semper secta ex diuisione continui terminata sunt: sed quia q̃ sumuntur iterũ diuidi possunt, in infinitũ dicitur diuisio fieri, quia non deficit vnquã diuisio, nec põt aliqua pars sumi, quæ diuisionẽ recipere nõ possit. Sic & numerũ dicimus in infinitũ augeri, non quia possit quod augetur infinitũ actu factum iri, semper. n. assumptus numerus finitus erit, sed eo q̃ non deficiat eius augmẽtum, sed esse eo, qui sumitur, alium ampliorẽ accipere. etiam vt manifeste determinãtes dicamus, in infinitum quidẽ diuisibilis magnitudo non est, neq; potentia, quia nõ potest in infinita diuisa iri, quia neq; punctum puncto hærens esse contingit: semper. n. duorum punctorum media est magnitudo: est tñ in infinitũ diuisibilis, q̃a nunq̃ potentia deficit sectio. Sic ergo & oĩquaq; diuisibilem dicebamus magnitudinẽ, eo q̃ posset ĩ quauis parte diuisa iri, & nõ esset aliqua assumpta pars, q̃ potentia esset indiuisibilis. ob hoc. n. promiscue vbi vis diuisionẽ posse factã iri, quia nulla sit pars potẽtia indiuisibilis, sed simul oĩquaq; esse diuisibile, & in infinita diuisibile, ambo falsa. nã ad illud q̃dẽ sequit̃ in pũcta magnitudinẽ diuidi, & ex pũctis cõstare, ad

re, ad diuisibile verò in infinita, & actu infinitũ subsistere, quod est absurdum. nam & infinitũ vt id quod fit, est, sed vt subsistẽs, minime. Præterea quoq; in Physica auscultatione dixit ipse non esse linum lino coniungere, totum, & vniuersum infinito, nam totum, & vniuersum perfectum est, perfectum autem finẽ habet, infinitum vero finem nõ habet. & totum quidem & vniuersum est, cuius nulla partiũ est extra: infinitum autem est extra quod est aliquid semp: non igitur est idẽ vniuersum & infinitũ. Quare tum dicamus omniquaq; diuisibile, ipsa voce ostendimus ꝙ non in infinitas dicemus magnitudines diuidi, sed infinitas: cũ rursus quælibet partium omniquaq; diuisibilis sit sed videmur, inquit, cum dicamus omniquaq; diuisibile, ita dicere omniquaq;, vt nihil supersit ex diuisione* indiuisibile: quod est falsum, & contrarium illi, quod dicimus nos. in infinitum. n. diuisibilẽ dicimus esse magnitudinem, & hoc pacto omniquaq; diuisibilẽ, vt omnis sumpta pars diuidi posit, & nunq̃ hoc deficiat. quare si hoc pacto diuisa esset, vt cessaret sectio, eo ꝙ nihil superesset, quod posset diuisum iri, non amplius esset in infinitum diuisibilis. nã id, quod dicimus in infinitũ nunq̃ deficit, quare si deficeret non in infinitum, neq; hoc pacto oĩquaq;, vt semp diuisa pars diuidi posset. § omne igitur corpus sensibile. § Sensibile quidem dixit, aut naturale, non, ac si alia corpora non diuisibilia sint, nã mathematicum huiuscemodi est: sed vt de hoc sermonem habens: aut sensibile dicit qđ actu est. quod. n. non est actu, diuisibile non est. huiuscemodi vero est materia ſm propriam rõnem, nam & ipsa corpus est, sed non sensibile, sed potentia corpus. Proponens autem per capita Democriti dubitationem resumere, primum distinguit ad quod significatum oĩquaq; diuisibilis non sequitur absurdum aliquod, & ad quod sequuntur quæcunque à Democrito absurda conclusa sunt. & dicit qđ dicere quidem omniquaq; diuisibile, quod in quouis pũcto potest diuisum iri, & si nõdum diuisum sit, verum est, & nullum habet absurdum sequens: nam & quod actu indiuisibile est, posibile est ita dicere omniquaq; diuisibile. nam eo quòd posit in continuo vbi vis punctum sumi, manifestum ꝙ & diuisio erit in quauis parte continui. dicere vero omniquaq; diuisibile vt simul omniquaq; posit diuisum iri, absurdũ est. quo pacto autem, & propter quid absurdum rursus apponit, resumens Democriti dubitationem, & tũc posterius solutionem infert, dicens, obratiocinari Democritum, non redarguentem sermonem dicentem omniquaq; diuisibilem

Forte legẽdum est diuisibile.

magnitudinem, sed significatum quoddã omniquaque diuisibilis, quod sumitur iuxta illius opinionem.

Si enim possibile, & si fiat, nõ vt sint simul ambo actu indiuisibile, & diuisum, sed diuisum secundum quodcunq; pũctum: nihil igitur erit reliquum, & in incorporeum corruptũ corpus & si fiat rursus, vel ex punctis, vel omnino ex nihilo, & hoc quomodo possibile?

Illud inquit absurdum est dicere oĩquaque diuisibile simul esse potentia, est. n. est potentia; & actu vtiq; factum fuerit. hoc. n. apertissime absurdum est, & ratione non indigens, idẽ supponere simul & ĩdiuisibile, & diuisum. sed hoc inquit, est, quod dico, quod si potentia simul omniquaq; diuisibile est, & ad actum vtiq; etiã exiuerit quandoq;, vt ipsum sit in puncta diuisum. hoc. n. significat in quouis pũcto diuisum. Quot vero sequuntur absurda ad suppositionem hanc, in puncta diuisam magnitudinẽ consequenter subiungit, resumens Democriti dubitationem. sunt autem absurda quæcunq; & à principio dicta sunt. si. n. inquit suppositũ fuerit omniquaque simul diuisum, nihil supererit: sed aut in incorporeum corpus corrumpetur, & in puncta, aut in nihil. & quoniam in quæ diuiditur aliquid, ex his etiam cõponitur, infert, quod si quidẽ sit in incorporea, hoc est in puncta diuisum, erit etiam ex punctis constans: si autem in nihil, erit ex nihilo. Cõm. 40.

At vero quod diuidatur inseparabiles, & semper in minores magnitudines, & in distantes, & separatas manifestum est.

Cum deduxisset ad impossibile sermonem dicẽtem, omniquaq; simul diuisum iri corpus, ostendendo sequi ad hoc, ex punctis, aut ex nihilo constare magnitudines, nunc ex euidẽtia sumit, vt de Democrito sermonem faciẽs, qđ diuisio semper in separabilia, hoc est in subsistentes fit magnitudines. nã & si semper in minora magnitudine segmenta fit diuisio: tamen in subsistentia, & quę per se subsistere possunt. si autem hoc est manifestum, apertissimũ est, quod non simul infinita quãdoque sint diuisa, neque in infinitum diuisio, quia non sint infinitæ separabiles partes in finitis magnitudinibus. semper vero non significat in his id, quod dicimus in infinitũ: est enim vt à Democrito sermo concludente ea, quæ dicta sunt: sed semper in minora diuiditur, inquit, vsque ad hoc, vt in sequentibus dicit, quousque diuisio ad indiuisibilia perueniat. Cõm. 41.

Neq; itaq; successiue diuidenti erit infinita in minutas partes sectio, neq; simul possibile est diuisum secundum omne punctũ: non. n. possibile, sed quod quoddantenus. necesse igi. indiuisibiles inesse magnitudines inuisibiles: præser-

tim ſiquidem & generatio erit, & corruptio, hæc quidẽ diſgregatione, illa vero congregatione. Ratio igitur, quæ cogere videtur eſſe indiuiſibiles magnitudines, hæc eſt.

Cõmen. 42. Quare hoc ſit impoſſibile prius dictum eſt. ſi.n. ſic diuiſum fuerit, ſiue ſimul, ſiue & ſucceſſiue in puncta diuidetur, & erit ex punctis. hoc autem eſt impoſsibile. cum autem impoſſibile ſit ſecundum quodlibet pũctum diuiſum in corpus, non erit in infinitũ ſectio. ſi.n. in puncta diuideretur, hoc merito accideret, eo qđ infinita ſint potẽtia in magnitudine puncta. cũ igitur non procedat in infinitũ diuiſio, neq; in ipſa puncta ſit, relinquitur ſtare alicubi diuiſionem, & ſupereſſe indiuidua corpora, quæ amplius ſecari non poſsint, quare neceſſe eſt indiuiduas magnitudines ineſſe inuiſibiles: ſi quidem eſt generatio, & corruptio, hæc quidem diſgregatione, illa vero congregatione. Obſcurius autem verba ſunt prolata. videbitur.n. dicere quod ſiquidem eſt generatio, & corruptio, hæc quidem diſgregatione, illa vero congregatione: neceſſe eſt & indiuiduas eſſe magnitudines. ſed econuerſo oportet ex indiuiduis probare quod per cõgregationem eſt generatio. nam indiuiduis ſuppoſitis magnitudinibus eſt per congregationem generatio. per congregationem autem exiſtente generatione, non neceſſe eſt indiuiduas ſupponere magnitudines. At vero q̧ & indiuiduæ magnitudines ſint, videtur Democriti ratio demõſtraſſe, non tñ quod per congregationem ſit generatio: quare ex hoc quod ſint atoma ſyllogizare oportet, quod eſt generatio per congregationem: non econuerſo, vt videntur verba demõſtrare. Oportet ergo ſimplicius accipere verba, ſic dicentem. neceſſe ergo indiuiduas magnitudines eſſe, & ſuppunctuantem hic, vt ex alio ſit dicere principio. ſi ergo eſt generatio, & corruptio, hæc quidem per cõgregationem erit, illa vero per ſegregationem. Aut hoc modo: neceſſe ergo indiuiduas magnitudines eſſe ex quibus ſi quidẽ eſt generatio, & corruptio, quod eſt manifeſtum, hæc quidem per diſgregationem erit, illa vero per congregationem. Inuiſibiles autem dixit indiuiduas magnitudines, vt effugiat redargutionem, quæ eſt ex ſenſu: nulla.n. apparentium magnitudinum indiuiſibilis, eſt. ĩuiſibilia igitur nobis ob paruitatem dixit eſſe atoma. & nihil quidem mirãdum eſt eſſe quidem, ſed ob paruitatem non videri, quemadmodum & in aere puluerulenta ramenta, prius quidem nobis inuiſibilia exiſtentia: poſtquam vero radius per feneſtram ingreſſus fuerit, viſibilia in eo ob ſplendorem luminis fiunt.

Quod autem latet obratiocinans, & quemadmodum latet dicamus, quoniam.n. non eſt punctum puncto hærens, eo quod omniquaq; ſit diuiſibile, eſt quidem vt ineſt magnitudinibus, eſt autem vt nõ. videtur autem cùm hoc poſitum fuerit, & vbiq; & oĩquaq; punctum eſſe, vt neceſſarium ſit diuiſam eſſe magnitudinem ad nihil, omniquaq;.n. eſſe punctum, quare vel ex tactibus vel ex punctis eſſe.

Cõmen. 43. Cum poſuiſſet conſtructionem rationis inducentis indiuiduas magnitudines, & demonſtrauiſſet in quo ſignificato omniquaq; diuiſibilis, ſequunť deducta abſurda, deinceps affert ſolutionem dubitationi, refellens obratiocinationem, tanq̃ ſm quandam propriam expoſitionem eius, quod dicimus in infinitum diuiſibile procedẽtem. & rurſus verbi huius, omniquaque diuiſibile differentiam ſignificatorum exponit, & dicit qđ hoc quidem ſignificatorũ impoſsibile eſt conſtare, alterum vero poſsibile. nam omniquaque inqt diuiſibile vno quidẽ modo licet magnitudinibus ineſſe, altero vero non licet. non ineſt quidem vt Democritus intelligẽs ad abſurdum rõnem deduxit, & ſimul omniquaq; diuiſibile eſſe hoc impoſsibile eſt: quia, inquit, non eſt punctum puncto hærens, ſumit.n. hoc Ariſt. vt manifeſtum: nã & à Democriticis concedebatur. ad hoc igiť, vt abſurdum, rõnem deducebant. Si aũt quis ẽt huius cauſam quærit, huius.ſ. quod eſt non eſſe punctum puncto hærens in cõtinuo, neq; oĩno ex punctis cõſtare magnitudinem. Dicendũ & ad ipſum, quod neceſſe eſt puncta, ex quibus cõſtare magnitudinem ſuppoſitio habet, aut quæ in magnitudine ſe conſequi mutuo ſuppoſuimus, aut à ſe diſtare, aut ſm quid diſtare, ſcđm quid verò ſe tangere: aut ſeipſa ſm ſe tota mutuo tangere. ſi quidẽ igitur diſtabunt à ſe mutuo, non amplius ſimul hærentia erunt, neq; facient magnitudinẽ. ſi aũt in aliquo diſtabũt, & in aliquo ſe tangent, partes habebunt: ſed ſupponitur impartibilia eſſe puncta. ſi autẽ ſm ſe tota ſeipſa mutuo tangent, duo puncta ſibi ipſis mutuo coaptabuntur. ſi aũt duo & oĩa. omnibus aũt mutuo coaptatis, ex quibus conſtare videtur magnitudo, erit vniuerſa magnitudo punctũ vnum. impoſsibile eſt ergo punctũ puncto hærere. hoc autẽ inducit ille, qui ita ſimul omniquaq; diuiſibilẽ magnitudinẽ ſupponit, vt nulla relinquať particula ex diuiſione, q̃ & ipſa diuidi non poſsit. non.n. hæret punctũ pũcto, vt oſtenſum eſt: ſed oĩno inter duo puncta eſt magnitudo. quapropter hoc pacto non erit omniquaq; diuiſibilis magnitudo: ſequẽtur.n. prædicta abſurda. quo igitur pacto & propter quid inerit omniquaq; diuiſibile continuo, q̃a vbiq; in continuo eſt potentia punctum. ſi aũt vbiq; in cõtinuo poſsibile eſt punctum ſumere,

re, poſsibile eſt & vbiq; in continuo diuiſionẽ fieri. & hoc pacto omniquaq; diuiſibilis recte dicta fuerit magnitudo, eo quòd vbique poſſit diuiſa iri.

Id autem eſt, vt exiſtit omniquaq;, quoniam vnã vbiq; eſt, & omnes vt vnumquodq; plura autem uno non ſunt, conſequenter enim non ſunt, quare non omniquaq; ſi enim ſecundum medium diuiſibile eſt, & ſecundum hærẽs punctum diuiſibile erit.

Cõm.44. Hoc eſt quã ſecuerit quis vnam ſectionem, põt hanc vbi vis feciſſe, vnã aũt dixit, quia non aliam poſsibile eſt conſequenter accipere: & oẽs poſsibile eſt ſectiones feciſſe, nõ vt oẽs ſimul, ſed vt oĩum q̃uis. & hoc eſt illud, oẽs, vt vnaquæq;, hoc eſt non hanc magis quã illã, ſed vt hanc aliquã ſic & omnes. vnamquãq; autem oĩum eodem modo poſsibile eſt factam iri, nã & homo eodem modo cuiuſq; oĩum diſciplinarum eſt ſuſceptiuus, plura vero vno. ſ. conſequenter. hoc. n. oſtendit, quod inducitur § Nõ ſunt § illi vero § Non omniquaq; § addendum eſt ſimul. nõ. n. ſimul omniquaq; diuiſibilis eſt. ſi. n. in medio diuiſibilis, & ſm hærens pũctum erit diuiſibilis. & eſt probatio eius, ꝙ nõ ſit ſic omniquaq; diuiſibilis, vt nihil ſuperſit diuiſibile. Defectuoſe autem verba dicta ſunt. ſed ſit vtiq; ſimul manifeſtus, & perfectus ſermo ita dicentibus. ſi ſimul omniquaq; diuiſibile eſſet continuũ, ita vt nihil ſupereſſet ipſius diuiſibile in medio, aut quouis alio modo diuiſa, diuideretur vtiq; & in hærenti pũcto. & quod reſiduũ eſt conſequẽs erat inducere. hoc autẽ eſt impoſsibile. ipſe vero cum non ſubiunxit ꝙ eſſet impoſsibile, propter quid impoſsibile eſt in hærenti puncto diuiſum iri, conſequenter apponit dicens.

Non enim eſt hærens ſignum ſigno, vel punctum pũcto. hoc autem eſt diuiſio, vel compoſitio.

Cõm.45. Hoc eſt ſupponere puncto punctum hærẽs eſſe, nihil aliud eſt dicere, quã ꝙ magnitudo diuiſio ſolum eſt & compoſitio, non autem ꝙ in magnitudines diuidatur, aut ꝙ ex magnitudinibus conſtet. Poſſes autem & ſic intelligere verba, vt ad proxime dicta. non. n. poſsibile eſt inquit omniquaq; diuiſibile eſſe ſimul. ꝑp quid? quia non eſt conſequens punctum pũcto. hoc autem punctum, & ſm hoc pũctum eſt diuiſio, & compoſitio magnitudinum. & clarum ꝙ ſi non ſint hæc conſequenter. ſ. puncta, non vtiq; ſimul omniquaq; diuiſa fuerit.

Quare eſt & congregatio, & diſgregatio, ſed neq; in atoma, & ex atomis (multa enim abſurda) neq; ſic, vt omniquaq; diuiſionem factam eſſe. ſi. n. erat hærens punctum pũcto, hoc vtiq; erat. ſed in parua, & minora eſt, & congregatio ex minoribus eſt.

Cõm.46. Ex dictis, inquit, manifeſtũ eſt ꝙ erit & cõgregatio, cum non ſint indiuiduæ magnitudines. oſtendit. n. ꝙ & congregantur magnitudines, & diſgregantur. non eſt autem neceſſe cũ ſit congregatio, & diſgregatio ob hoc iam indiuiduas eſſe magnitudines. neq; ſi eſt cõgregatio, & diſgregatio, erit & omniquaq; diuiſibilis magnitudo, vt in pũcta deſinat, aut nihil, ſed eſt congregatio ex minoribus in maiores ſemper, & diſgregatio ex maioribus magnitudinibus in minores. ſed neq; in indiuiduas, neque ex indiuiduis: multa. n. abſurda ſunt indiuiduis ſuppoſitis: alteratio. n. proprie, ſimul & continuitas, & compaſsibilitas auferetur.

Sed non ſimplex, & perfecta generatio congregatione, & diſgregatione determinatæ ſunt, vt quidam dicunt, in cõtinuo vero mutationem alterationem. Sed hoc eſt, in quo errant omnia, eſt. n. gñatio ſimplex, & corruptio non cõgregatione, et diſgregatione, ſed cum mutatum fuerit ex hoc in hoc: q vero opinantur alterationem eſſe omnem talem mutationem. hoc autem differt. Tex.c.10.

Eſſe quidem congregationem, & diſgregationem, cũ ſit manifeſtum, permittit. non tamẽ generationem, quæ proprie dicitur, ſola congregatione fieri concedit, vt dicunt quidã ponentes gñationem quidem, & corruptionem congregationem eſſe, & diſgregationẽ, alterationem vero continui mutationem. Nam ſm omnem modũ errant, qui ſic determinãt, neq; . n. omnis cõtinui mutatio eſt alteratio, ſed cõtingit ipſam eſſe generationem. etenim aqua in aerem, & plumbum inceruſam mutatur, cũ ſint continua abſq; congregatione, aut diſgregatione. ſed neq; ad diſgregationem, & cõgregationem oĩno ſequitur gñatio, & corruptio. ſi. n. diſgregaueris plumbum, ad tenues & minutas partes incidens, & rurſus conflans congregaueris, neq; generationẽ, neq; corruptionem feciſti. quæ ſit igitur generatio, & quæ alteratio conſequenter docet. Cõm.47.

In ſubiecto. n. hoc quidem eſt ſecundum rationem, illud vero ſecundum materiam. cum igitur in his fuerit mutatio, generatio erit, vel corruptio: cum autem in paſsionibus, & ſecundum accidens, alteratio.

Amplius inquit in vnoquoq; hoc quidẽ eſt ſm formam, illud verò ſm materiam. cum igitur ſm hæc eſt facta mutatio, generatio eſt id, non alteratio. circa hæc autem fit mutatio, qñ materia cum paſſa fuerit aliquid, & abiecerit priorem formam in aliam mutetur, mutatio ſecundum hæc generatio eſt, & corruptio. ſi aũt his manentibus ſm aliquod accidẽtium facta fuerit mutatio, alteratio eſt huiuſcemodi. Cõm.48.

Diſgregata autem, & congregata facilius corruptibilia fiunt. ſi enim aqua in minores aquulas diuiſa fuerit, citius aer fit: ſi autem congregata fuerit, tardius. magis autẽ erit manifeſtum in his quæ poſterius. nũc autem tantum determina-

minatum fit, quod impossibile est generationem esse congregationem, qualem quidam dicunt.

Cõm.49. Non est quidem, inquit, generatio idẽ cõgregatione, nec disgregatio corruptioni, conferunt tñ generationi & corruptioni. nã effusa aqua, & disgregata citius fit aer. vt si quis super mensam effundat paucam aquã. sic.n. facilius patiens fit. aer quoq; congregatus, atq; compactus facilius aqua fit. Id autem § Qualem quidã dicunt, § hoc est ex atomis. in sequẽtibus quoque dicet nullo modo congregationem esse generationem.

Tex.c.11. *His autem determinatis primo speculandum.*

Cõm.50. Redargutis Democriti rõnibus, quibus esse indiuidua corpora syllogizabat: ostensoq; qđ non est necesse per congregationem, & disgregationem fieri generationem, & corruptionẽ, & quod hoc sublato non erit idem generatio, & alteratio: de his.n. omnibus ꝓposuerat q̃rere, ad hæc consequenter dicit opus esse quęrere, si oĩno est simplex gñatio, hoc est vtrũ possibile sit gñationem esse substantiæ, an non. nam gñationem, quæ proprie dicitur, & absq; additione aliqua, hanc simpł'r essẽ gñationem dicit. Vtrum igitur est, inquit, substantiæ gñatio? aut nihil fit ſm substantiam, neq; est substantiæ generatio, neq; corruptio, sed solũ substantiis accidentia gñantur, quæ neq; dicuntur simpł'r fieri, sed cum additione: sic.n. & ex laborãte sanũ fit, & ex paruo magnum. nam in his oĩbus subiectæ alicui substantiæ accidentia aliqua aduenniunt, & recedunt. Quærit igitur, vt dixi à principio, nunquid accidentium solum sit gñatio, & corruptio, substantiæ vero nullo modo. volẽtem.n. docere quo pacto fit gñatio, & corruptio, oportet prius ostendere, an sit oĩno generatio. stultum est.n. priore ignorato, ad doctrinam secundi accedere. vt si quis immortale nostrum esse corpus probare pollicitus esset, nisi prius ostendisset, an sit oĩno immortalitatis susceptiuum. sic igitur & hic antequam doceat, quo pacto substantiarum gñatio, & corruptio fit, dubitat prius, an sit oĩno substantiæ gñatio. Volens autem nos firmiores facere, & non vtcunq; inexaminate admittere ea, quæ dicũtur, tentat prius auferre generationẽ quibusdã ꝓbabilibus rationibus, ꝙ nõ est ostendere tẽtãs. deinde dubitationem soluens ex ipsa solutione, in alterã de gñatione incidit dubitationem. deinde tertiam apponens dubitationem, & q̃rens, vnde non deficit generatio, ex solutione tertiæ dubitationis, etiã secundam soluit. Quęrit ergo à principio, si est omnino substãtiæ generatio. habet.n. dubitationẽ. si.n. est simpliciter entis generatio, qm̃ omne, quod fit, ex non tali fit, substantiæ igitur gñatio (nã hoc est simpliciter gñatio) ex non ente simpł'r erit. Cum autem ipsum simpł'r duo significet, aut primũ in vnoquoq; prædicamento, hoc est vniuersale, & cõe genus ex prædicamento, aut cõe, & vniuersale omnibus prædicamentis, cũ dicamus quod simpliciter fit, hoc est substantiã, ex simpliciter non ente fieri, aut ex non substãtia significamus, hoc est ex aliquo non reducto ad genus substãtiæ, aut ex oĩno non ente. si igitur ex non substantia dicat quis quæ simpł'r fiũt fieri: manifestum ꝙ si nõ est substantia, neq; quale erit, neq; quantum, neq; prædicamentorum aliorum aliquod, neq;.n. potest aliquod aliorũ extra substãtiam subsistere. nihil igitur erit, ex quo est substantiæ generatio. si autẽ simpł'r nõ ens dicas, quod pariter de omnibus prædicamentis negatur, ex quo est substantiæ gñatio, erit rursus ex omnino non ente substantiæ generatio. quare ſm vtrunq; significatorũ simpł'r nõ entis, idẽ sequetur absurdum. sed oĩno non ens, nec dicibile est, nec opinabile, vt Plato dicit in Sophista. siue.n. dicibile esset, siue opinabile, siue in imaginatione subsistẽs sola, vt Scylla, v.g. aut hircoceruus, nõ esset oĩno non ens: esset.n. dicibile, aut opinabile, aut imaginabile. ex tali ergo nõ ente quo pacto vtique factum aliquid fuerit. vnde & cõis naturalium facta est opinio, nihil ex oĩno nõ ente fieri. Cum sic dubitauisset, soluit dicẽs, ꝙ id, ex quo fit simpliciter quod fit, est quidẽ quodammodo simpliciter nõ ens, & est quodammodo simpł'r ens, innuẽs materiam, hæc.n. est quidẽ quodãmodo simpł'r ens, quodammodo vero simpł'r nõ ens. nam quatenus actu nihil est, simpł'r nõ ens est. quatenus autem potẽtia omnia est, ipsa materia est simpł'r ens. & hoc modo gñatio ex ente. cum autem dico actu ens, quod est in existẽtia intelligendum est. qm̃ & materia, potentia alia existens, actu est materia. si.n. etiã materia esset potentia, nõ esset vtiq; materia. Sic cũ soluisset hanc dubitationem, ex solutione generat aliã dubitationem. qm̃.n. inquit substantiæ generationem dicebamus, ex potentia quidem substãtia, actu vero non substantia esse, quærendum est, quod est potentia substantia, nunquid participet actu aliquo eorum prædicamentorum, aut nullo. si igitur participat, erũt seorsum passiones, hoc est per se potentes actu subsistere extra substantiam actualem. si autẽ nullo participat, erit aliquid subsistens, quod nihil est ſm actum, hoc est erit materia, quæ informis est, ipsa ſm se actu subsistens: quod est absurdũ. Sic cũ quæsiuisset, & ad dubitationem sermonem deduxisset, antequã solutionem dicat, adnectit aliam

aliam dubitationem, quod sæpe consueuit facere, & per solutionem secundæ dubitationis soluit etiã priorem. Est autem secunda dubitatio talis. vnde nunq̃ deficit generatio. si.n. inquit, quod corrũpitur in nõ ens cedit, quo nã pacto, iampridem cõsumptis, & exhaustis entibus, non cessauit gñatio? est.n. ostẽsum in Physica ꝙ corpora omnia magnitudine, & numero finita sunt. si igitur quod corrumpitur accepit ad omnino nõ ens, opus est in infinito tpe deficere vniuersum, quæ est igitur cõtinuæ seriei causa? Causam autem quærit eã, quæ est vt materia, quæ sit materia eorum, quæ generantur, per quã nunq̃ deficit generatio. An quia, inquit, quod corrumpitur non accedit in non ens oĩno, sed huius corruptio est alterius gñatio. Inde autẽ & prioris dubitationis habes solutionem. si.n. & alterius generatio est alterius corruptio, & alterius corruptio est alterius generatio, proculdubio nõ cogimur actu, hoc est subsistentem materiam supponere absq; omni forma, semper.n. comprehẽsa ab aliqua forma abiicit quidem priorem formam, & mutat in alteram: & fit quidem corruptio prioris, generatio aũt superuenientis. quare quod subsistit, & in existentia est, formatũ est, & compositum ex materia, & forma ꝙ quidem non subiicitur gñationi, & corruptioni, mutatio.n. non est circa compositũ ex vtroq;, sed materia sola est informis. ideo merito substantiæ gñationẽ ex materia, quæ potentia est substãtia dicimus esse, & quod simpl'r fit, ex simpl'r nõ ente: nam vt ex subiecto ipsa materia est ipsius substantię gñatio. his ita pconsideratis literã pcurramus.

Vtrum est aliquid, quod generatur simpliciter, & corrũpitur, aut proprie quidem nihil, semper autem ex aliquo, & aliquid. dico autem vt ex laborante sanum, & loborans ex sano, vel paruum ex magno, & magnum ex paruo, & alia omnia hoc modo.

Cõm.51. Dictum est & prius, ꝙ id, quod simpl'r generatur, dicit id quod s'm substantiam, quod.n. s'm substantiam gñatur absq; additione simpl'r dicimus esse gñatum, nam genitus fuit homo, & genitus fuit equus. quid est autem quod generatur secundum accidens, non.n. absq; additione proferimus accidentium gñationem. cum.n. si ita accidat, mutetur homo in colore, non dicimus hominem esse gñatum, quia generatũ esse simpl'r & absq; additione mutationem s'm substantiam sigñat, sed dicimus ipsum factum esse quid, aut album, exempli causa, aut nigrum, nã additio d'riam ostendit. vt homo factus est albus: Socrates factus est musicus. ostendens aũt quid apud ipsum significet ex aliquo, & aliq̃d, subiungit illud, ex laborante sanum, & laborãs ex sano. quare si ex aliquo & aliquid, accidentalem significat gñationem, manifestũ est, id, quod simpl'r generatur, id, quod est s'm substãtiam, significare. nam gñatio, quæ est s'm accidens, ei, quæ est s'm substantiã, opponitur.

Si nanq; simpliciter erit generatio, simpliciter vtiq; aliquid ex non ente gñabitur, quare verum fuerit dicere, quod inest aliquibus non ens. quædam enim generatio ex nõ ente quodam, vt ex non albo, vel ex non pulchro, simplex vero ex simpliciter non ente.

Dubitationem exponit, ob quã merito aliquis fuerit suspicatus non esse generationem simpl'r. constructio autem dubitationis huiuscemodi est. si quod generatur ex aliquo generatur, ex aliquo autẽ non tali: omne.n. quod generatur, ex non tali generatur, album ex nõ albo, & calidum ex non calido, & vt simpliciter dicã, si vnumquodq; ex propria negatione fit, manifestũ est & quod simpl'r fit ex propria negatione fieri, hoc est ex simpl'r non ente. si aũt hoc, est igitur simpl'r non ens & subsistit. hoc .n. significat illud ❴ Inest aliquibus non ens. ❴ hoc est inest aliquibus simpl'r non ens, ac si q̃s dicat, inest homini non animal esse. Cõmen. 52.

Ipsum autem simpliciter, aut primum significat in vnoquoq; entis prædicamento, aut vniuersale & omnia continens. Si igitur primum, substantiæ erit generatio ex nõ substantia, cui vero non inest substantia, neq; hoc, manifestum quod neq; aliorum prædicamentorum nullum, vt neq; quale, neq; quantum, neq; vbi, separabiles enim essent passiones à substantijs. Si vero non ens omnino, negatio erit vniuersaliter omnium, quare ex nihilo necesse est fieri quod fit.

Ipsum simpliciter, inquit, non ens in vnoquoq; prædicamento, & quod ex simpl'r non ente fit, aut simpl'r dicitur non esse, eo ꝙ nõ fit ex illo prædicamento, sub quo locatur id, q̃d gñatur vt in qualitate simpl'r non ens est, quod non sub qualitate reducitur. primũ.n. in singulis prædicamentis est ostensiuũ generis supremi. primũ.n. est in vnoquoq; prædicamẽto ipsum gñalissimũ. alibi quidẽ color, coloris autẽ passio, passionis aũt ipsum quale, quod est primũ in hoc prædicamento, simpl'r ergo nõ ens in qualitate est non quale, & quod ex simplici ter non ente fit, illud est, quod ex quali non fit. nõ.n. quod ex non albo fit album, ex simpl'r nõ ente fit. non.n. est primum ipsum albũ in qualitate, sed ex aliquo non ente. omnia.n. sunt sub primo aliquo. Hoc est igitur vnum significatũ ipsius verbi simpl'r, q̃d significauit per primum in singulis prædicamentis. Alterum autẽ significatum quod oĩno non est, & est negatio vniuersalis entiũ, quod significauit dicẽs v'r. Hæc igitur duo significata ẽt in substantia considerabuntur. nã simpl'r non ens in substantia, aut est id, quod non reducitur ad substantiam, aut Cõm.53.

quod

quod omnino non est: & quod fit ex simpliciter non ente, aut est id, quod est ex non sub̃a. neq;.n.si homo ex non hoïe, iam ex simpl̃r nõ ente.non.n.est primum in sub̃a homo, hoc est quod ex oĩno non ente. Ostendit autem ꝙ in vtroq; significato sequetur absurdum ad illud dictum, quo dr̃, id quod simpl̃r & s̃m substantiam fit, ex simpliciter non ente dicere fieri. si enim simpl̃r primum genus significat, erit vtique substantiæ gñatio ex non substantia. si aũt non est substantia, neq; aliorum aliquod erit prædicamentorum, quia in substantia alia habent existentiam. si autẽ neque substantia est, neq; aliorum aliquid, nihil erit omnino. substãtiæ igitur generatio ex oĩno non ente erit, qđ est absurdum. Idem autem sequetur absurdum etiam si simpl̃r negationem entium significet: erit.n. rursus substantię gñatio ex omnino non ente. Illud t̃n annotare oportet ꝙ cum à principio sumpsisset significatum ipsius simpl̃r, qđ significat proprie. cũ.n. dixit quod s̃m sub̃am fit, simpl̃r fieri, hoc vsus est significato. & ipse declarauit hoc ꝑ oppositionem: nã verbo simpliciter, ipsum non proprie opposuit. deinde cum dixit ex simpliciter non ente fieri simpl̃r ens, non amplius simpl̃r non ens considerat s̃m primum significatum, quod significat proprie non ens, q̃n dicit, {Ipsum aũt simpliciter, aut primum significat in vnoquoq; entis p̃dicamento,} & reliqua. vr̃.n. hic. Ipsum simpl̃r in ipsum vr̃ mutare. omnino.n. proprie ens nõ in vnoquoq; prædicamento consideratur, sed solum in substantia. & qđ non proprie est non euiuslibet prædicamẽti notat negationem, sed solus substantiæ. sed si proprie non ens mutauit in simpl̃r nõ ens, nihil ex hoc dubitatio delabitur. nam etiam si proprie non ens sumpserimus, ex quo substantiæ gñationem esse dicimus, necesse est rursus hoc proprie non ens, aut vt negationem substantiæ solius sumere, aut vt omnium cõiter negationem entium. & ita rursus per vtrunq; idem concluditur oĩno non ens esse, ex quo sub̃æ subsistit gñatio.

De igitur in alijs dubitatum, determinatumq́; est rationibus magis, breuiter autem & nũc dicendum, quod modo quidem aliquo ex non ente simpliciter fit, modo vero alio ex ente semper. nam quod potẽtia est, actu vero non est, necesse est præexistere, dictum vtroque modo.

Cõm.54. De eo, quod est, vnde nam substantiæ fit generatio, & q̃uo ex non ente simpl̃r, simpliciter fit gñatio, recusat nunc dicere. soĩonem.n. huius dubõnis in aliis ab ipso dictam esse ait. dicta est aũt in primo Naturalis auditus. ibi.n. q̃rens, vnde est gñatio, inq̃t, ꝙ qua q̃dem priuatio circa mãm ꝯsideraẽ, hac ex nõ ente est, qua vero mã est aliq̃d, (est aũt potentia) qđ fit ex ente, est, vt q̃dẽ ex subsistẽte mã, vt vero ex nõ subsistente priuatione. Consona aũt his, quæ dicta sunt ibi, etiã nunc enũciat. modo etenim quodam, inq̃t, ex non ente simpl̃r, mã.n. ex qua simplex gñatio est, nihil actu exñs, & priuationem habens in seipsa ꝯsideratam, simpl̃r nõ est ens opinari, modo aũt alio ex ente, eo ꝙ potentia ente, mã.n. talis est. Sciendum aũt, qđ & prius dictum est, ꝙ actu entia nũc dicimus, q̃ ĩ exñtia sunt. q̃m & mã pótentia alia exñs quæcũq; existentiam habent, & ꝑ se subsistentia sunt, actu est materia. si.n. potentia dixeris ipsam mãm esse, non amplius vtiq; mã esset. Illud aũt considerandum, q̃uo per solutionem & gñationẽ simplicem saluauit, & effugit oĩno nõ ens esse dicere: ex oĩno.n. non ente actu talẽ gñationẽ esse dixit, non simpliciter ex nõ ente omnino.

Quod autem & his determinatis admirabilem habet dubitationem, rursus diligenter est inquirendum, quonam modo est simplex generatio, siue fit ex potentia ente, siue & quodammodo aliter. Dubitare.n. quis posset, nunquid est substantiæ generatio, & huiusce, sed non talis, & tanti, & ipsius vbi, eodem autem modo, & de corruptione. si.n. aliquid fit, planum quod erit potentia quædam substãtia, actu vero minime, ex qua generatio erit, & in quam necesse est mutari quod corrũpitur. Vtrum igitur inerit aliquid huic aliorum actu, dico autem vt vtrum erit quãtum, aut quale, aut vbi, potentia solum hoc, & ens, simpliciter autem neq; hoc, neq; ens. Si enim nihil, sed omnia potentia, separabileq; accidit quod sic non est: & amplius, quod maxime timuerunt qui primi philosophati sunt, ex nullo fieri præexistẽte. si vero esse quidem hoc aliquid, aut substantiam non inerit, sed aliorum aliquod eorum, quæ dicta sunt, erunt, sicuti dicimus, separabiles passiones à substantijs. Tex.c.22.

Posteaq̃ priorẽ soluit dubitationẽ, & dixit q̃uo quæ simpl̃r fiunt, ꝑducuntur, ꝙ.s. ex potẽtia ente, actu vero nõ ente, ex soĩone alteram validiorem dubõnem occurrere ait. huic.n. ꝙ potẽtia est, ex quo fit qđ fit, vtrũ inexistet aliquod aliorũ p̃dicamentoꝝ actu, vt q̃tum, aut quale, aut aliorum aliquod, aut neq; actu inexistet. huic ꝙ potentia sub̃a est, siq̃dẽ.n. nihil ipsi inexistet, nullũ ens actu erit, qđ non sic ens vocauit, hoc est actu separabile, & subsistens, qđ q̃dẽ absurdum est. tanq̃.n. absurdũ inducit, dicere ꝙ nõ sic est ens, hoc est & actu nihil exñs, separabile, & subsistẽs. Si q̃s aũt hoc fugiẽs dicat nõ existere hoc, neq; substare, ĩ maius incidet incõueniẽs, ex nullo ꝑexistẽte dicens fieri id, qđ fit. hoc.n. inq̃t, cõiter oẽs philosophãtes maxime euitarunt, ex nullo.s. ꝑexistente ea, q̃ fiunt fieri dicere. hæc igiẽ sequentur, si potẽtia existenti, & potentia sub̃æ aliorum actu nullũ inexistat. Si autẽ potentia substantiæ aliquod aliorũ actu inexistet, accidet passiones inseparabiles à sub̃a esse, siq̃dem non existẽtę subiecto actu Cõm.55.

cto actu substātia,hæc erunt actu,quod est impossibile: passiones enim hæ actu substantiæ sunt:passionem autem separabilem esse ab eo, cuius est passio, impossibile est.potentia vero ens hoccine apud Arist.substātiam significat.

Tex.c.13. *De his igitur, quantum vsu venit, pertractandum, & quæ est causa essendi semper generationem & simplicem, & per partes.*

Cōm.56. De motis dubitationibus quærendum est, inquit, quo pacto solui possunt, deinde & alteram dubitationem annectit dicens,cōsiderari oportere, quonā modo nunq̄ deficit gñatio, sed est & simpliciter,& per partes.Simpliciter aūt, & p partes,aut substantiaꝝ, & accidentiū, inquit.simpliciter quidem substantiarum, per partes vero accidentium. Aut quod & verius est,& simpliciter,& per partes ad substantiam ordinat, & drias ipsarum paulopost exponet, simplicem quidem generationem appellans eam,quæ propriissimæ substantiæ est,per partes vero eam,quæ ipsi opponitur. quæ autē sit harum vtraq;,progrediens demonstrabit.

Tex.c.14. *Existente autem causa, vna quidem, vnde principium esse dicimus motus, vna vero materia, talem causam dicendum. de illa enim dictum est priue in sermonibus dē motu,quod est illud quidem immobile omni tempore, hoc vero motum semper, horum vero de immobili quidem principio prioris est decernere Philosophiæ: de illo vero,eo quia continue mouetur,alia mouet,posterius exponēdum, quæ nam*

Tex.c.15. *talis eorum,quæ singularia dicuntur,causa est. Nunc autem eam, quæ vt in materia specie, posita est causa, dicamus,per quam semper corruptio,& generatio non derelinquunt naturam.simul enim fortasse hoc fieret manifestum, & de nunc quæsito,quomodo oportet dicere,& de simplici corruptione, & generatione.*

Cōm.57. Inquirit cām,cur ea,quę fiunt,non deficiūt, differentibus autem existentibus causis eoꝝ, quæ fiunt,non oēs nunc dicendum:quales autem sint causæ eorum,quę fiunt,& quam nam nunc dicendum.Cāæ igitur sunt materialis,& effectiua:hæc.n.est vnde motus principiū. has autem solas exposuit cās,tanq̄ vtiles magis ad gñationem,eo ꝙ ipsi pręexistant:forma.n.& id cuius gratia post accedūt. Harum,igiť,inquit, causaꝝ materialis dico,& efficiētis,effectiuam nunc non dicendū,sed materialē:effectiuæ aūt cāæ mentionem faciens parū admodū de ipsa sermonē tāgit,dicens,effectiuaꝝ,vt ēt in Octauo Physici auditus dicit,hanc qdem semp immobilem esse,hanc aūt motam semp,immobilem qdem primum mouens, ꝙ & principiū appellauit,principiū.n.propriissimū illud est. De illo igiť dicere primę est Philosophię.Theologię.n.& ei,ꝙ est post naturalia negocio ꝓpriū est.magis autē ei,ꝙ est ante naturalia,nobis.n. posteriora sunt naturę priora.Dixit autem de immobili causa, & in Octauo Physici auditus, & de circulariter lato corpore:quod q̄a cōtinue moueť, alia mouere ĩ posteriori sermone dicet.Singularia autē gñabilium, & corruptibiliū dicit, in his.n.gñatio & corruptio est. in materiæ autem spē, hoc est gñe dicit:est.n.materia genus, sub qua est & substantiæ subiecta materia,& simpliciter oē, quod est in potētia, est materia eius, qđ fieri pōt. De hac igiť, inquit,materia dicamus,per q̄ gñatio, & corruptio semp in natura existunt,& nunq̄ deficiūt. materia.n.potentia existens contrariorum susceptiua, sempiternaq; cum sit, successiue recipiens contraria, cā est ꝙ non deficiat in natura corruptio,& gñatio.si igitur inquit manifestum fiat hoc,cur gñatio,& corruptio non deficiunt, cum hoc manifestabitur & quod supe rius dubitatum est, si potentia substantiæ aliquod aliorum actu inerit,necne.

Habet autem dubitationem accommodatam,& quæ est causa continuam esse generationem, siquidem quod corrumpitur in non ens abit, non ens autem nihil est: neq; enim quid, neq; quale, neq; quantum, neq; vbi ipsum non ens. Si igitur semper aliquod entium recedit, cur non consumptum est iam pridem,& cassum ipsum vniuersum: siquidem finitum erat, ex quo fit vnumquodq; eorum quæ fiunt. Non enim quia infinitum sit,ex quo fit,non deficit. hoc enim impossibile. actu.n.nullum est infinitum, potentia vero ad diuisionem.quare oportebat hanc esse solam non deficientem, eo quod fiat aliqd semper minus.nunc aūt hoc nō videmus. Tex.c.16.

Cum ostendisset ꝙ prior dubō de deficiētia gñationis,rōnabilis sit,ipsius ponit ꝓbationem hoc mō se habētem. Si.n.corruptum, inquit,abit in non ens,non ens autē nihil est entium, vt demōstrauit in cōparatione entiū ꝑm genus: neq;.n.hoc aliq̄d qđ significat subām, neq; q̄tum,neq; quale,neq; alioꝝ aliquod:quo pacto non deficiet gñatio? si.n.continue entis aliquod recedit,& abit,finitum autē est ipsum ens,iāpridem entia dñr esse consumpta in non ens,ꝙ.n.ens finitū sit ostensum est in Phy.nam nihil actu infinitū: potētia.n.ostensum est esse infinitum: nā sectio ꝯtinui est in infinitum potentia.hanc ergo solam continuoꝝ.s.diuisionē non deficere oportebat, qm̄ infinitum in hac sola. si igiť hoc continue fiebat,minorem fieri accidebat præexistentem magnitudinē entis ablatione ꝯtinue, &corruptione particulariū. Id aūt ❲Potentia ad diuisionem❳ pro eo,quod est potētia in infinitum habet diuisionē, dixit. Cōm.58.

Igitur,quia huius corruptio alterius sit generatio,& huius generatio alterius sit corruptio, incessabilem necesse est esse mutationem. de hoc igitur quod generatio sit,& corruptio similiter circa vnumquodq; entium, hanc putandum est esse omnibus sufficientem causam. Tex.c.17.

Breuissime dubitationē soluit.non.n.est inquit in nō ens corruptio,vt dubō supponebat, Cōm.59.

sed in aliud ens, & alterius gñatio est alterius corruptio, hec.n.est permutatio, & retributio ipsius subiecti, hoc est materię permutatæ s̃m formas: & hæc permutatio est causa q̃ gñatio sit cõtinua. Ex hoc autem soluitur & superior dubitatio de simplici gñatione. nam si nihil in oĩno non ens actu corrumpitur, neq; ex oĩno non ente actu generabitur: sed omne, quod generatur, gñatur ex eo, quod est actu aliqđ ens, & formatũ: fit autem ex eo, non quatenus est actu ens, sed quatenus est potentia id, quod fit. nam quia impossibile est id, quod potentia est, subsistere per se hoc, quod est potẽtia hoc aliquid, est actu quid aliud, quod ei solũ ad esse confert, non tñ ad gñandum ex ipso id, quod potest: nam à forma habet quod sit actu, à materia vero, q̃ sit potẽtia, id quod gñatur. deinde cõcludens sermonem, inquit dictam esse cãm ipsius esse gñationem, & corruptionem similiter: similiter dicens, pro eo, quod est semper. Id aũt { Circa vnũquodq; entiũ, } hoc est circa vnãquãq; substantiam, & simpliciter, & s̃m partem. deinceps autem horum dicetur dr̃a.

Propter quid autem hæc quidem simpliciter fieri dicuntur, & corrumpi, illa vero non simpliciter, rursus considerandum. siquidem idem, generatio quidem huius, corruptio vero illius, & corruptio quidem huius, generatio autem illius. quæris.n.hoc rationem quandam. Dicimus enim quod corrumpitur nunc simpliciter, & non solum hoc: & hæc quidem generatio simpliciter, hæc autem corruptio. hoc autem fit quidem aliquid, fit autem non simpliciter: dicimus enim addiscentem fieri quidem scientem, fieri vero simpliciter, minime. sicut igitur determinamus multoties, dicentes, quod hæc quidem hoc aliquid significant, illa vero non, propter hoc accidit quod quæritur.

Cõm. 60. Dubitationẽ aliam rursus exponit Arist. p̃pter quid gñationum hę quidem simplices, illę autem quædã dicuntur: & eoꝝ quæ fiunt, hæc quidẽ simpliciter, illa vero non simpliciter dicimus fieri. Rationabilis aũt est dubitatio, vt & ipse inquit, cũ ponat huius gñationẽ alterius esse corruptionem, & huius corruptionem alterius esse gñationem. hoc.n.pacto est similitudo in oĩbus ex seinuicem genitis, & in seinuicem corruptis, vt non magis hoc q̃ hoc fieri sit dicere, quare manifestum ex cõprobatione ipsum de substãtiis solum sermonẽ habere, cur quarundam sub̃am simplices dñr generationes, quarundam aũt non simplices, sed q̃dam gñationes: & non vt q̃dam opinati sunt de accñtibus, vt simpl̃r de his, quæ fiunt, substantiis, non simpliciter autem de accñtibus. de his enim iam prædixit, & in sequentibus q̃ret. sermo aũt nunc ipsi est de substãtiis, de his dico, quæ ex seinuicẽ fiunt, accidentia autem nequaquam ex substantiis, neq; substantia ex his, neq; pœnitus ex seinuicem: figura.n.non oĩno ex altera figura, sed ex infigurato fit: & coloratum sil̃r ex priuatione, tanq̃ ex mã aere fiet vtiq;, abscolor.n.aer est: & sciẽs sæpius ex non sciente. quare non de accidẽtium, sed de sub̃arum gñatione sermo est: ipsę.n.oĩno ex se inuicem fiunt: & harũ hę q̃dẽ simplices, illę vero q̃dã sunt, & dicuntur gñationes. Huius igiẽ ꝯsuetudinis cãm quærit, & inq̃t tribus differentiis gñationem quandam à simplici distingui oportere: prima q̃dem ea, quæ est materialioris, formaliorisq; substantię, quarum Parmenidei nõ ens materialiorem vocabant, formaliorem aũt ens, propter quid enim homo iste terram non ens noĩauit, tanq̃ materiæ rõnem subeuntem, ignem autem ens, tanq̃ agentem, & magis formalem. quare erit s̃m Parmenidem ignis quidem generatio, simpliciter generatio terræ vero generatio quædam: sil̃r & corruptio, ignis quidem simpliciter, terræ vero quædam corruptio. s̃m Parmenidem igitur hæc sint simplicis & cuiusdam generationis exempla, terram q̃dem ponentem mãle, ignem vero formale. Dixeris aũt sic se habere & simplicium elemẽtorum gñationem ad eã, quæ est compositorum. simplicium.n.elemẽtorum gñatio tanq̃ magis materialium, & ad composita mãæ ordinem habentium, q̃dam est gñatio, compositorum aũt vt hoĩs, & equi, simplex est gñatio. Sed & inter ipsa materialiora, simplicia. s.corpora (materia.n.vt dictũ est, sunt hæc compositorum) est alia quædam dr̃a, propter q̃ hæc q̃dem magis, aut potior substantia, illa aũt minus, aut deterior. actiuas enim habentia drĩas, magis & potiores sunt substantiæ: passiuas aũt, & priuatiuas minores, & deteriores. est aũt caliditas actiua magis & forma, frigiditas autem passiua magis & priuatio: erit igitur ignis substantia magis, & huius generatio simplex generatio, terra autem minus, & huius generatio quædam, non autem simplex. mutato igitur igne in terram, corruptio q̃dem simplex erit, generatio autem q̃dã: terra autem in ignẽ mutata ecõtra corruptio quædam est, gñatio autem simplex. Tertia aũt est differentia ex multorum intelligentia, nõ ex veritate accepta. videtur enim multis, magis sensibile magis ens esse, minus vero sensibile minus esse. quare secundum illos sensibilium magis, veluti terrę simplex est gñatio, aeris aũt quædam gñatio, minus.n.sensibilis aer est: s̃m veritatem autem econtrario, magis enim ens aer terra: siquidem caliditas actiua, & formalis magis, vt dictum est, frigiditas aũt tanquam priuatio quædam. Tres igitur hæ differentiæ

differentiæ in ſubſtantijs conſiderantur: hæc quidem ſm ſimplicius, & magis compoſitum minus materialis & formalior: illa eo q magis vel minus eſt ſuba, videlicet ſm melius & peius: tertia autem ſm magis vel minus ſenſibile, ſm quas in his, quæ ex ſe inuicem fiunt, hæc quidem ſimplex, illa vero quædam gñatio dicitur. Poſterius autem quærit non amplius de his, quæ ex ſe inuicem fiunt, ſed ſimpliciter vniuerſaliter, cur entium hæc quidē ſimpliciter, & ſine additione dicimus fieri, illa vero cum additione ſemper, ſimpliciter autem nunq̃, ſi quidem omnia entia ſunt: & ait q hic ſimplr, & non ſimpliciter p̄dicamenti determinata ſunt. q̄m enim hęc quidem ſubſtantiam ſignificant, illa vero quale, illa autem quantum, ſm ſubſtantiam quidem mutata ſimpliciter dicimus fieri, quæ vero ſm aliud quoddam prædicamentum cum additione ſemper: meritoq; q̄m proprie ens ſubſtantia eſt. ſed inquit in aliis omnibus accidentium prædicamentis vniuerſaliter ad honorabiliota mutatio gñatio ſimplex eſt, vt quæ in album alteratio: quæ autem ad peius, vt quæ ad nigrum, non amplius. Hæc cum dixit, teſtē adducit vſum, ſimplicem generationem à quadam diſtinguentē, & non ſolum cū additione, dicentem hæc q̄dā fieri, ſed interdum & ſine additione. quare rōnabile eſt q̄onem aggredi. Cum aūt dicat q dicentē dicimus diſcentem q̄dem fieri, ſimplr aūt fieri minime, putarunt quidam ſermonem ipſi eſſe de ſubſtantiis, accñtibuſq;: ſimplicem q̄dem generationem, eam, q̄ eſt ſubarum dicēti: quādā autem gñationem, eam, q̄ eſt accñtiū. hoc aūt non ſic ſe habet, ſed eius ſermo, vt dictum eſt, eſt de ſubſtantiis, q̄uo hæ q̄dē ſimplr, illæ vero cū additione fieri dicunt. de addiſcente vero exemplum in teſtimonium adduxit, vt vſum diſtingueret: & vt diceret q̄ q̄dē ſimplr dicuntur fieri, q̄ vero non ſimplr, ſed cum additione.

Differūt enim ea, in quæ mutatur quod mutatur, vt fortaſſe in ignem via generatio quidem ſimplex, corruptio vero alicuius, vt terræ: terræ autem generatio, quædam generatio, generatio vero non ſimpliciter: corruptio autem ſimpliciter, vt ignis, ſicut Parmenides inquit, duo ens, & non ens eſſe dicens, ignem, & terram.

Cōm. 61. Declarat hic differētiā, qua ſimplex à quadam gñatione diſtinguetetur. Quærendum autem q̄ ſit dr̄ia. videtur enim Ariſt. à ſeipſo diſſentire. nam forte aliquis dicet hanc differentiam eſſe ſm ſimplicius, & compoſitius: nāq; eo quia ſimplicia materialiora, & materiæ rationem habeant ad compoſita, dicetur horum generatio quædam, compoſitorum vero, vt manifeſtiorem formam habentium generatio ſimplex. & ſecundum hunc intellectum Parmenides, q̄m ignem, & terram ſupponebat elementa, terram quidem vt materiam ſupponi, ignem vero vt informantem conſiderabat, & terram quidem nō ens, ignem autem ens nuncupauit. igitur ſm illos, inquit, ignis quidem generatio ſimplex, generatio vtiq; fuerit, terræ vero quædam generatio, & non ſimplex. Videtur autē aduerſari huic expoſitioni hoc quod Ariſt. nunquam de ſimpliciori, aut compoſitiori mentionem fecit. Illud quoq; aduerſatur. ſi.n. ſimplex à compoſito differt per materialius, & formalius, erit hæc differentia eadem cum conſequente, & quæ ſecunda dicit, per quam hanc quidem magis ſubſtantiā eſſe, & minus, quia materialior & formalior, conſiderat: & vt ipſe plane dicit, in ſermone de ſecunda differentia dicens, vt calidum prædicamentum quoddam & forma, frigiditas vero priuatio: cum hoc quod etiam non meminit ipſe de materialiori & formaliori in ſermone de prima differentia, ſed ſolum de ente & non ente. Ob hoc vr̄ mihi verior expoſitio Alex. & magis conſona literæ. dicit autem ille primā differentiam eſſe ſm ens, & non ens, non vt apparentem Ariſto. ſed quod q̄ñ ſuppoſuerit aliquis eſſe ens & non ens, ſicut Parmenides dicebat, ignem q̄dem ens, terram vero non ens, ſequetur ſm hanc ſuppoſitionem ex ente in nō ens viam corruptionem q̄dem ſimplicem eſſe, gñationem vero quandam: ex non ente autem in ens corruptionem quandam, generationem vero ſimplicem: omnino.n. ſm Ariſtot. nulla ſubſtantiā mutatur in non ens: alterius enim, inquit, generatio, alterius eſt corruptio. quare nihil mutatur in ſubſtantiis in priuationem ſimpliciter, ſed quod in huius priuationem mutatur in aliud ens mutatur. Addidi vero ¶ Id, in ſubſtantiis, ¶ eo quia in accidentibus poſſibile eſt. nam muſicum poteſt in immuſicum mutari, & in priuationem, nulla ei in muſices depoſitione ſuccedente altera accidentali forma, aut paſſione, niſi ſola priuatione: eo quia ad hoc quod materia ſubſiſtētiam habeat, nihil confert muſicum aut immuſicū, ſed in ſubſtantiis formarum abſentiæ, & priuationes, ſubſiſtentia carentem materiam faciunt, niſi in aliud quid ens actu, & formam facta fuerit mutatio.

Hæc igitur, aut talia alia ſupponere nihil differt: modum enim quærimus, ſed non ſubiectum. In non ens igitur ſimpliciter via, corruptio ſimplex, in ſimpliciter aūt ens, gñatio ſimplex. quibus igitur determinatū eſt, ſiue & igne & terra, ſiue alijs q̄buſdam, horum erit hoc q̄dem ens, illud vero non ens. Vno igitur modo hoc differet, ſimpliciter ſ ali-

quid fieri, & corrumpi ab eo, quod nõ simpliciter. alio vero materia qualiscunq; fuerit. cuius enim differentiæ hoc aliquid significant magis substantia, cuius autem priuationem non ens: vt calidum quidem prædicamẽtum quoddam est, & forma, frigiditas vero priuatio: differunt autem terra, & ignis & his differentijs. Videtur autem multis magis, sensibili, & non sensibili differre. cum enim in sensibilem mutata fuerint materiam, fieri dicunt: cum autem in inapparentem, corrumpi. Tex.c.19.

Cõm.62. Siue ignem & terram, siue alia quædã supponat Parmenides, nihil differt: non.n.quærimus subiectum circa quod ꝯsiderantur drĩæ, sed differentias ipsas, & distinctionis modum, quo gñatio quædam à simplici distinguitur: differentiam.n.prępofuit eorum, in q̃ mutanẽ, q̃ mutantur, quibus differentijs simplicem à quadam gñatione distinguimus. Qualibus igitur, inquit, determinatum est ens, & non ens differentiis, siue igne dicas, & terra, determinatum est, siue aliis q̃busdam ipsorum alterũ ens dicetur. alterum vero non ens. Materiam autem nuncupat simplicia corpora, tanq̃ materia subiecta gñationi, & corruptioni compositorum, & videbitur ob hoc composita à forma designari magis, & ꝑdicta expositio consonare ꝓposito, in qua dicebamus Aristo. primã differentiam exponere ſm simplicius, & compositius, eo q̃ hoc quidem materiæ ꝓportionatur, compositum vero formę: nunc aũt, vt & in materia ipsa, corporibus. s. simplicibus, differentia ꝯsiderata exponit secundam. drĩa autem est, sicut prędiximus, eo ꝙ simplicium hęc sunt magis substantiæ, illa vero minus: magis quidem actiua magis habentes drĩas, & formę proportionales, qualis est caliditas: calidum enim ꝑdicamentum quoddam est, hoc est existentia, & habitus, frigiditas vero veluti priuatio, & ob hoc informata minus sunt & peius substãtia. quare, inquit, qm̃ ignis, & terra hisce differunt differentiis, s. habitu, & priuatione, erit ignis quidem magis substantia, terra vero minus: & mutatio terræ in ignem corruptio erit quædam, simplex autem generatio: in cõtraria vero mutatione econtra.

Ens enim, & non ens, eo quòd sentiatur, & non determinant, sicut scibile quidem ens, non cognoscibile verò nõ ens: sensus enim scientiæ facultatem habet.

Cõm.63. Cum dixisset tertiam differentiam, ſm ꝙ multis apparet, eo ꝙ hæc quidem magis, illa vero minus sunt sensibilia: nũc addit causam, quare videntur multis magis sensibile, magis esse, minus vero, minus. quoniã enim sensum idem cum scientia esse putabant: per scientiã autem, & ignorantiam ens, & non ens secundum veritatem distinguitur: ens enim sciri, & cognosci potest, non ens vero, neq; sciri, neque cognosci putant sensu, & insensibilitate distingui entia & non entia.

Quẽadmodum igitur illi in ipso sentire, vel in ipso posse, & viuere, & esse opinantur, ita & res: modo quodam prosequentes verum, idem autem dicentes non verum.

Altera probatio opinari faciens sensibilia entia esse, non sensibilia vero non entia, eo q̃ putant seipsos esse, & viuere, dum sentiunt, vel sentire possunt. sicut.n. sentiẽtibus viuere esse in ipso sentire determinant: sic & ipsis sensibilibus esse aiunt, in eo q̃d sensum mouere possunt. nam illa verba. § Ita & res § nõ in sentire significant, sed in sensum mouere posse. quare oĩa quidem determinata sunt sensu, & insensibilitate: sed viuentia q̃dem, eo ꝙ sentiant, alia vero, eo quod sensibilia sunt. Corrigens autẽ illos, putare inq̃t magis scibile, magis ens esse, minus vero scibile minus ens, & simpl̃r ꝑ sciẽtiam, & ignorantiam distinguere ens, & non ens, verum est: nam quod ſm sui naturam sciri nõ potest, neq; ens est: sed in idem ducere sensum cum scientia falsum est. Cõm.64.

Accidit itaq; secundum opinionem, & secundum veritatem aliter & generari simpliciter, & corrumpi: spiritus enim, & aer secundum sensum minus sunt: quapropter & corrupta simpliciter in hac mutatione corrumpi dicunt, generari autem, cum in tangibile, & in terram mutata fuerint: secundum veritatem autem magis hoc aliquid, & forma sunt hæc ipsa terra. Huius igitur, quòd quidem simplex sit generatio corruptio existẽs alicuius, corruptio verò simplex generatio existens alicuius, dicta est causa. nanque propter materiam differre, aut eo quod sit substantia vel non, aut eo quod hæc quidem magis, illa vero minime, siue eo quod hæc quidem magis sensibilis sit materia, ex qua, & in quam, illa vero minus sit. Tex.c.20.

Cõm.65. Veritas quidẽ dicebat magis entis esse generationem simplicem: multorũ autẽ opinio non magis entis, sed magis sensibilis. sed hæc sibi contraria sunt, aer enim & spiritus cõgregatus in terra multis videbitur ens deterius, q̃a minus sensibilis sit: ideo & quæ in aerem corrumpũtur, in nihil dicũt resolui, vt si aqua corrumpatur in aerem, non consueuerunt dicere aeris generationẽ, sed aquæ corruptionẽ: si tñ ex aere corrupto fiat pluuia, dicunt gñationẽ pluuiæ, non aeris corruptionem. propter hoc igitur terra tanq̃ tangibile quid existens, & resistens, hoc est solidum, magis esse videbitur, quia magis sensibile. ſm veritatem autem magis est ens aer terra, quia continens ipsam, & formaliorem habet differentiam. s. caliditatẽ. Hæc cum dixisset, differentias reassumit, q̃bus simpl̃r generatio à quadam distinguitur. Id aũt § Propter materiã differre § vt omnium differentiarum cõe dictum est, ac si diceret q̃d simplex gñatio à quadam distinguitur, eo ꝙ materia eorum, quæ mutantur, differt per aliquam harum

harum differentiarum. Infert postea differentias tres, aut.n. eo ꝙ substantia est, aut non, vt dicat primam differentiã, eam.s. quę per ens & nõ ens, vel eo ꝙ magis vel min⁹ est, magis materialem dicens, & magis formalem, aut simpliciter ẜm quod hæc quidẽ potior, illa vero deterior substantia est: qm̃ & forma materia potior, tanq̃ id cuius gratia eo, quod sit illius gratia, vel eo ꝙ magis, & minus sensibilis sit.

Cur autem hæc quidem simpliciter fieri dicuntur, illa vero aliquid solum non ex mutua generatione, quo nunc dicimus modo. nũc.n. tantum determinatum sit, cur nam omni generatione corruptione existente alterius, & omni corruptione existente alterius alicuius generatione, non similiter assignamus fieri, & corrumpi in his, quæ ad seinuicem mutantur. quod autem posterius dictum est, non hoc quærit, sed cur nam addiscens quidem non dr̃ simpliciter fieri, sed fieri sciens, quod vero genitum est fieri. hæc autem prædicamentis distincta sunt: hæc.n. hoc aliquid significant, illa vero tale, illa autem quantum. quæcunq; igitur non substãtiam significant, non dicuntur simpliciter, sed aliquid generari. nihilominus similiter in omnibus generatio secundum ea, quæ in diuersa sunt coniugatione dicitur: vt in substantia quidẽ, si ignis, sed non si terra: in quali vero si sciens, sed non qñ non sciens. De hoc igitur, cur hæc simpliciter fieri, illa vero minime, & omnino, & in substantijs ipsis dictum est. & propter quid huius generationem.s. esse continuæ causa, vt materia, subiectum, quoniam mutabile est in contraria & est alterius generatio semper in substantijs alterius corruptio, & alterius generatio.*

* *a. l. secundũ quid.*

Cõm.66. Hactenus cum de gñatione in substantiis, quare hæc quidem simpl̃r fieri, illa vero cũ additione dicuntur quæsiuisset, nunc eandẽ quęstionem mouet non in substantiis: inquit.n. se non loqui de his, quæ ex se mutuo gñantur, sed vniuersaliter de omnibus, cur hæc quidẽ simpliciter dicimus fieri, illa vero non simpl̃r. dicit ergo quod ista prædicamentis sunt distincta, & quæ fiunt in substantia simpl̃r generari, aliquid vero, & non simpl̃r, quæ ẜm aliquod aliorum accidentium prædicamentorum gñantur: nihilominus dicit etiam in omnibus prædicamẽtis hoc cõe similiter esse, siue simplex gñatio cõsideretur, quemadmodum in substãtiis, siue q̃dam gñatio, quẽadmodũ in reliquis prædicamentis, eo quod mutatio ad nobiliora dicatur, gñatio, ad ignobiliora vero, & deteriora corruptio: generatio.n. albi, huius vero in nigrũ mutatio, non nigri gñatio, sed albi corruptio. Ita Alex. exposuit concorditer his, que dicta sunt in Physicis, & oĩno in substantiis, quæsiuit.n. & in substantiis distinctionẽ simplicis gñationis à quadam, quæsiuit & vniuersaliter in omnibus, quod quidem declarat illud omnino. Merito autẽ addidit in substantiis, qm̃ non in omnibus entibus, quæ sunt actu, alterius gñatio alterius cuiusdam entis corruptio est, vt in eo qui addiscens, & sciens fit: priuatio.n. est non sciens, quare in illis solum hoc considerãdum in quibus cõtrariis existẽtibus, melius & pei⁹ cernit.

Sed neq; dubitare oportet propter quid generantur semper deperditis. quemadmodum enim & corrumpi simpliciter aiunt, cum in insensibile deuenerit, & in non ens: similiter & generari ex non ente aiunt, cum ex insensibili. Tex.c.21.

Cum dubitasset in præcedentibus quare nõ deficit generatio, sed perpetua serie cõtinuat, Cõm.67. dubitationis probabilitatem ostẽdit ex eo, qd̃ abit semper aliquod entium corruptorum, & in non ens progredientium. Cum igitur ostendisset in præcedentibus breuiter cur non deficit gñatio, & dixisset eo q. alterius corruptio alterius est gñatio, & ob hoc soluisset oẽs propositas dubitationes: mentionem nunc facit rationis dubitationem probantis, inquiens, post solutionem dictã non amplius relinqui locum rationi comprobanti dubitationem, dicens nõ oportere generationem semper esse deperditis quibusdã, & in non ens abeuntibus: non aũt per eundem sermonem rõnem reassumit, sed qm̃ proxime dixit, ꝙ multi simpl̃r fieri, & corrũpi mutationem ex insensibili in sensibile, vel ex sensibili in insensibile fieri putãt, quia secũdum sensum viuentes hoc modo ens, & non ens q̃runt, & quod sub sensum non cadit vel nõ magis, neq; esse putant. hoc igitur in exemplũ pro prij sermonis assumpsit, huius.s. alterius generationem, alterius esse corruptionem & econtra. & modo quodam ex ente fieri ea, q̃ fiunt, & in ens corrumpi: modo autẽ quodã ex nõ ente fieri, & in non ens dissolui. Multi igitur inquit generationem simpl̃r ex insensibili in sensibile mutationem iudicant, & corruptionẽ in sensibilis non oĩno non entis. Communi igitur ratione, & simpl̃r omnis generatio est ex nõ ente, quia ex materia, quæ omnium habet priuationem: priuatio autem non ens est, ex ente vero rursus, qm̃ potentia est omnia, & id, ex quo continue ens est, & non ens, vt si ex aere fiat ignis, sed si & est aliquod ens aer, non tñ adhuc ignis, neque manente aere ignis est generatio. quare & hoc modo ex non ente. ex ente, vero rursus, per se quidem ex ente, qm̃ ex subiecto, quod quidem ens est, per accidens autem, qm̃ ex aere: accidit.n. ex quo ignis fit, vel aerẽ esse, vel lignum, vel oleum, vel quodcũq; aliud. eadẽ & in corruptione sunt opposito modo. propter quod, inquit, nõ oportet dubitare, ꝓpter quid deperditio aliquo in corruptis non deficit gñatio: non.n. in omnino nõ ens. corruptio est, neq; ex omnino non ente generatio. cõsolaturq; rationem hanc ex multorum visu, q. ens & non ens sensibili, & insensibili determinant: non.n. nullo modo ens non ens vocitant, sed ipsis

ipsis insensibile.nil igitur admirandū, si & nos dicimus fm quid ex simplr ente, fm quid vero ex simplr non ente generationem, & corruptionem in ens, & non ens, dicto modo.

Siue igitur existente aliquo subiecto, siue non, generatur ex non ente, quare similiter & gñatur ex non ente, & corrumpitur in non ens. merito igitur non deficit: generatio.n. corruptio est non entis, corruptio vero gñatio non entis.

Cōm.68. Hoc est siue habeat existentiam quandam hoc, quod dr insensibile, & non ens, siue non est subiectum, nihil differt ad rōnem: nam vtr ex tali fit quod fit, in quale abit quod corrumpitur. si igitur corrupto ente generatur non ens, manifestum ꝙ ex non ente corrupto, generatur ens. & ecce quo pacto in nō ente exacte generationem dixit, declarās manifeste, ꝙ cum in non ens abire dicimus quod corrumpitur, non in oīno non ens dicimus. siue igitur existente aliquo subiecto, siue non, quod corrumpitur, dicunt quidam in non ens abire, eo quod in insensibile sensibile mutetur: non curantes, siue existente subiecto aliquo in sensibile facta sit mutatio, siue non: hoc est siue habeat existentiam ipsum insensibile, quod & dr non ens, siue non. sed neque quia esse aut nō esse dicāt hoc insensibile, propter hoc aut est, aut non est generatio. sed quia est, & subiicit, propter hoc ex ipso sensibile generatur. Illud igitur § Siue existente aliquo subiecto § significat, siue esse dicaī ab eis, siue nō esse. neq;.n. ipsi determinant hoc insensibile, ex quo esse generationem dicebant, sit ne de numero entium, an nōn: quoduis.n. horum sit, nō deficiet generatio. si.n. sit de numero entium hoc insensibile, in quod est corruptio, & ex quo est generatio, propter hoc ipsum, non deficiet, quia non est in omnino nō ens corruptio. si autem non entium, qm̄ corruptio non entis est generatio, generatio vero corruptio nō entis, rursus non deficiet sibiinuicem succedētibus ente, & non ente.

Tex.c.22. *Sed hoc non ens simpliciter, dubitaret aliquis vtrum alterum contrariorum est: vt terra & graue non ens, ignis autem & leue ens. An non, sed est & terra ens, illa vero non ens, materia terræ, & ignis similiter.*

Cōm. 69. In præcedentibus quærebat si est aliquid, quod simplr.i. proprie generatur: & dicebat ex simpliciter ex non ente fieri. cum igitur satis docuisset de gñatione simplici, & simpliciter ente, & fm quod significata dicitur, nunc quęrit de simpliciter non ente quid significat, nunquid alterum contrariorum priuatiua, scilicet differentia figuratum, vt terræ & ignis, nunquid non ens terram esse dicimus, ens autem ignem. An non de his, quæ abusiue dicūtur, sermo est: sed qō est vniuersaliter de entibus proprie, & fm substantiam, qñ dicimus ipsa ex non ente fieri, quale, illud non putam' esse. quod igiī superius dicebat, dicēs non ens hoc esse, quod potentia quidem ens est, actu vero non ens, hoc manifestius hic dicit: materia.n. inquit est non ens, ex qua & ignis, & terra generantur. Si autem dixeris quod materia ipsa fm se ipsam non subsistit, sed est semper cum aliqua forma, vt nequaq̄ ex non ente, sed ex ente fieri quod fit. Ad hoc dicimus qđ & superius diximus, quod forma ad mā̄æ existentiam ꝯfert, ad gñationem autem eius, qđ non est, nihil confert, neq; enim vt actu, si ꝯtigerit, terra existens mutatur in ignem, sed vt est potētia ignis: hoc aūt vt materia ipsi inest, ex materia igitur est quod fit, sicut ęs materia statuę: vt expositoris Alex. vtamur exemplo, siqdem impośe erat sine forma statuæ substare: mutatis autem in seinuicem statuis, non ꝑpter hoc à propria priuatur existentia, sed erat altera à statua, & ea, quæ fit statua: & si non ex albo ęre fiat, sed ex statua, non dicitur tamen ex statua factum esse, sed ex ære statuæ. ita se habet & in materia, qm̄ semper cum aliqua est forma. nihil.n. actu existens subsistentia carens est, & quod ex ipsa fit, semper quidem cum aliquo fit, quod ad existentiam ipsi confert, non tñ ex illo, quod est actu materia, fit, quod fit, sed ex materia, quæ potentia est corpus.

Et nunquid diuersa vtriusque materia, an non vtiq; fierent ex seinuicem, neq; ex contrariis: his enim insunt contraria igni, terræ, aquæ, aeri.

Cum dixisset non ens simpliciter alterum esse ab his, q̄ fiunt, non quod videatur minus esse, propterea quod priuatiuas habeat drias, sed subiectum vtrisq;, & magis, & minus enti: quærit deinceps si vtriusq; illorum terræ.s. & ignis, de quibus meminit diuersum est subiectum. Hoc autem breuibus negat dicens, qđ si diuersum erat vtriusque, & non idem subiectum, non amplius ex seinuicem vt ex contrariis fierent: contraria.n. ex seinuicem fiunt eodem existente subiecto: positum est autem à principio alterius gñationem alterius esse corruptionem. non diuersum igitur est ꝯtriorum subiectum, terræ inquam, & ignis. Quod autem contrarietas inest terræ & ignis, ostendet in subsequenti sermone. ex seinuicem igitur hæc sunt vt ex contrarijs. si autem hoc, communis, & vna vtrorumq; materia. Cōm. 70.

An est quidem vt eadem, est vero vt diuersa. nam quod aliquando est ens, subiicitur idem, esse vero non idem. de his igitur in tantum dictum sit.

Expedito priori sermone, inquit fm qd eandem Cōm. 71.

dem esse eorũ,quæ fiunt,materiam,secũ qd vero diuersam:qũo vero eadem, & qũo diuersa apponit. inqt.n.quod materia, ẜm quod est materia, & ẜm propriam naturam eadem est omnibus, quibus subiicitur: nam quod aliqñ est ens apud Aristo.subiectum significat. & vt ita dicam suipsius natura vna omnium est materia,aptitudinem enim similem, ẜm quod est materia,ad omnia habet.qm̃ autem esse,& subsistentia ipsi semper cum aliqua forma est, nõ eadem erit materia ẜm formam, & existẽtiam omnibus: quæ autem ẜm formam consideratur est materia proxima,vt igni quidem subiecta aer est, aeri autem, si sic contingat, aqua actu, aquæ vero tetra. igni igitur & aquæ supponitur terra & aer:hæc vero ẜm materiæ rationem eadem, ẜm formam diuersa, non amplius vt prima, sed vt proxima materia considerata. Est autem & sic dicere, qm̃ vt & infra dici debet,materia quidem subiecto est eadẽ, ratione autem differens,tanq̃ & differentium rationem continens in seipsa,in igne,terra, & aliis, subiecto qdem eadem est, ratione vero differens:non.n.eadem ratione ignis,& terrę, & aliorum formas suscipit: alia.n.ratione terræ, alia vero ignis formam suscipit, & ẜm alias rationes aliorum formas.

Tex.c.23. *De generatione vero, & alteratione dicamus quid differunt: dicimus enim diuersas esse has mutationes à seinuicem. Quoniam igitur est aliquod subiectum,& diuersa passio, quæ de subiecto nata est dici, & est mutatio vtriusque horum,alteratio igitur est, cum manente subiecto, sensibili existente,mutatum fuerit in suiipsius passionibus,aut contrariis existentibus, aut intermediis. vt corpus sanum est, & rursus laborat, idem permanens: & æs rotundum, aliquando vero angulare,idem existens.Cum vero totum mutatum fuerit, non manente sensibili aliquo, vt subiecto eodem,sed vt ex omni genitura sanguis, aut ex aqua aer, aut ex aere omni aqua,generatio iam tale est,illius vero corru-*

Tex.c.24. *ptio. Maxime vero si mutatio fiat ex insensibili insensibile, aut tactu, aut omnibus sensibus. vt cum aqua genita, vel corrupta fuerit in aerem, aer enim prope modum insensibilis est.*

Cõm. 72. Quonam differat gñatio ab alteratione dictum quidem est ab ipso breuibus & antea: at tamen & nunc reassumens rursus ordinate de ipsis dicit. nam cum dixerit quæcunq; de generatione quærere oportebat, & qd est, & si est oĩno, & ex quonam, & vnde fiunt ea, quæ fiunt,& propter qd non deficit gñatio: opportune nunc quærit quonam differat ab aliis mutationibus,primumq; ab alteratione,ipsas à se inuicem hoc modo distinguens.Qm̃ enim,inquit, est hoc qdem aliquod subiectum, quod substãtiam significat, illud autem passio, quod & accidens nuncupatur: est autem ẜm vtraq; mutatio,& ẜm substantiam,quod vocat subiectum,& ẜm passionem.s.accidens:ẜm subiectũ quidem mutatio, generatio est, ẜm passiones vero manente subiecto immutabili,alteratio. Hæc cum dixisset, dubitationem quandam, quam quis considerate contra prædicta adducere posset,eam & examinans ponit,atque dissoluit. si enim circa subiectum, cum sit sensibile, & idem manens facta mutatio, hoc est si circa informatum subiectum facta mutatio, alteratio est.qñ in mutatione ex aqua in aerem perspicuum, & humidum manet,mutatio autem secũdum calidum,& frigidum fit, erit aeris in aquam mutatio alteratio: circa subiectũ enim informatum,perspicuum in quam,& humidum fit mutatio. Eandem quoque ratione, licet & in aliis elemẽtis dubitare. nam in omnibus, quæ ex seinuicẽ fiunt, dubitatio est. Ad hanc autem dubitationem occurrens Aristo. inquit, ꝙ si quidem passio erat ipsius subiecti humidi,& perspicui, calidum.s.& frigidum, ꝑ quæ adinuicem ipsorum mutatio fit,alteratio vtiq; erat, vt se habet in aqua calefacta, frigefactaq;: ibi.n.qm̃ adueniens aquæ qualitas passio est, & accñs, nihil ad esse ipsi aquæ conferens alteratio est, id quod fit:in mutatione vero aeris in aquam,calidum,& frigidum nõ amplius passiones sunt humidi & ꝑspicui, nisi forte ẜm accidens, eo ꝙ sint vtraq; ipsius passiones, vt cum in Socrate caluum inesse dixerimus albo per accidens, eo ꝙ vtraq;, & albũ, & caluum eidem insint, vtræq; enim passiones sunt Socratis. sic igitur & hic calidum,& frigidum humidi quidem nõ fuerint passiones nisi per accidens.materiæ vero hæc ipsa calidum, inquam & frigidum, & humiditas, passiones, sunt informis mãæ: passiones aũt informātes, pfectiuæq;. nãq; si passio, & accidens humidi frigidum,aqua non habebit esse ꝑ frigiditatẽ, & humiditatẽ, sed ꝑ frigiditatem tantũmodo. similiter autem & aeris non humiditas & caliditas,sed humiditas sola erit perfectiua si vero humiditas vtrorũq; perfectiua substantiæ est, aquæ, & aeris:non habebunt differentias, quibus ẜm substantiam separabuntur. passiones enim non faciunt substantiales differentias. non igitur passiones calidum, & frigidũ, aeris & aquæ,per quas & mutantur in gñatione ex seinuicem,sed neq; humidi passio & accidens calidum frigidumq;: qm̃ coniuncta non vnam perficere potuerũt substantiam, ꝙ si nõ passio,neq; alteratio,quemadmodum dicebat dubitatio: alteratio enim dicta est esse, cum passio, & accidens inerit, per quod mutetur, quod mutatur. Addiderit aũt aliquis his, quæ dicta sunt, & hoc: ꝙ neq; proprie ipsa humiditas in

tas in aere & in aqua, neq; perspicuitas absq; varietate est eadem: aer.n.& magis perspicu⁹, & humidior est aqua: quare non ꝑmanebit impassibilis in mutatione ex aqua in aerem, neq; humiditas aquæ, neq; perspicuitas, q̄m neq; in aere, & igne caliditas ſm speciem eadem est. in cōpositis quoq; multa sunt ſm genus calida, specie differentia: alia.n.est, quæ in vino caliditas, & alia quæ in pipere, vel castoreo, vel balsamo, & similibus. Scire igitur oportet, quòd quemadmodum si ex vino sanguis fiat, tota vini idea corrumpitur, & alia quædam ſm speciē in sanguine fit caliditas, sic & in elementorum mutua generatione contingit. & si quis non secundum speciem differētem esse velit aeris, & ignis caliditatem, vel aquæ, & aeris humiditatem, sed secundum intensionem, & remissionem solum differre, ille quippe necessario fatebitur has esse numero differentes, quemadmodum.n. sinapi, vel piper satum, & si eandem secundū speciem generant caliditatem in iis quę ex ipsis germināt, cum sint eiusdem speciei, sed numero differens esse fatetur, quæ in semine, & quæ ex ipso gn̄ato fructu est qualitas: sic necesse est & in elementis intelligere, quod tota aeris idea corrupta sit: si igitur & quis cōcederet, & in aqua ſm formam eandem humiditatem & perspicuitatem genitam esse, numero tn̄ diuersam esse dicere cogetur. quare nihil ꝑmanet ipsius aeris materia excepta. non igitur ex formato in informe mutatio est, sed ex informi in formatum, siquidem quod solum informē est permansit: quare neq; alteratio est, quæ ex aqua in aerem mutatio. Rectè vero apposuit § Sensibili existente subiecto § .s. sensibili existente subiecto & permanente, per quod sensibile est actu hoc aliquid, & formatū. hoc autem ad distinctionem dictum est ipsius mãæ: etenim & materia subiectum existens, eadem manet in gn̄ationibus, & tamē nō est alteratio tunc sed gn̄atio: non enim sensibile est materia, neq; actu hoc aliquid. simile igit̄ est, ac si diceret, cum subiectum simul vtrūq; existēs materia, & forma, idem manens mutatum fuerit ſm aliquam pasionem compositi, & sensibilis, tunc alteratio est: in gn̄atione.n. subiectū, quod substat, materia est mutata ſm formā. Illud aūt § In suiipsius pasionibus § additum est declarans, id quod ſm pasiones in seipso mouetur, & has immutans pasiones, non ſm habitudinem, quæ ad aliud est. nam quæ ſm aliquā pasionem extra mutata, mutantur quidē, non autem alterātur: vt dextrum factum pro sinistro, passionem quidem sortium est, non tamen alteratū est: neq;.n. mutatio facta est in pasionibus, quas in seipso suscepit: aut & cum seruus fiat dominus, vel dominus seruus. Potest quoque illud § In suiipsius pasionibus § significare quod deinceps dicetur, quod & iam prius consideratum est. in mutatione.n. elementorū mutua cōe aliquid permanere inquit sensibile, sed in quod est & ſm quod non est pasio permanentis, vt in mutatione aeris in aquam cōmune quidem permanens perspicuum cū sit sensibile, non tn̄ perspicui, neq; humidi pasio, per quam mutatio ipsi aeri in aquam fit: per calidū autem & frigidum mutatio est. Quod vero deinceps dictum est, est manifestū: quæ.n. in pasionibus mutata sunt, vel in contrariis, & extremis pasionibus, quas habent, vel in intermediis, & ipsæ intermediæ contrariē participātes per contraria mutationem faciunt: fuscum.n. albo participans, & nigro, si in nigrum mutatū fuerit, non quatenus nigro, sed quatenus albo participat, in nigrum mutationem facit. Illud vero § Cum totum mutatum fuerit § dixit pro eo quod est, per substantiam ſm quod est. hoc autem fit cum nihil permanserit sensibile vt subiectum. Illud vero § Ex toto, & ex tota § eiusdē est significatiuū, eam quæ est in toto, & in substantia mutationem significans. § Maxime § vero dixit, non quia maxime gn̄atio est tunc, sed quia videtur multis, qui sensibili, & insensibili ens, & nō ens determinant, vt paulo ante dixit. Tactu vero insensibile non solidum, neq; resistentiam habens dixit: quemadmodum & hæc habens sensibile tactu, sicut se habet terra, & aqua ad aerem.

In his autem, si aliqua permanserit passio, eadem cōtrarietatis in generato, & corrupto, vt cū ex aere aqua, si ambo perspicua, aut frigida fuerint, non oportet huius alteram passionem esse, in quam mutatur, si vero non erit, alteratio. vt musicus homo corruptus est, homo autem immusicus genitus est, homo vero permanet idem.

Prædictam dubitationem nunc examinat, Cōm. 73.
quod vero inquit, tale est eorū, quæ in cōtraria mutantur, si aliqua cōis passio manserit, vt in aqua & aere, non oportet suspicari hanc alterius solum passionem esse: materia.n. in cōtraria mutatur, aer & aqua facta, in calidum.n. & frigidū, quæ sunt contraria. Contrarietatē, autem, vel corpora à contrariis differētiis formata dixit vel contrarietatem quidem intelligens easdem contrarias differentias, pasionē vero, quæ est altera pars cōtrarietatis, quę eadem manet in genito, atq; corrupto: Communiter aūt dicens in aere & aqua hoc § Si vtraq; perspicua sint § intulit illud § Aut frigida § nō vt aere frigido naturaliter existente, sed vice exēpli sermonem præstans. verius autem erat dicere aut humida, ambo.n. humida sunt. Potest autem

Sortitū est.

autem illud ❡ Aut frigida ❡ exemplariter ad alteras coniugationes sermone transgrediente intelligere, vt in terra, & aqua: vtraq;.n. frigida sunt: in horum igitur adinuicē mutatione permanet frigidum.

Si ergo huius non passio, erat per se musica, & immusica, huius quidem generatio vtiq; foret, illius vero corruptio. quapropter hominis quidem hæ passiones, hominis autē musici, & hominis immusici generatio, & corruptio, nunc autē passio hæc permanentis, quare alteratio hæc.

Cōm.74. Quod per hæc dicit est huiusmodi. mutatio inquit aeris in aquam non est alteratio, quia illud. s̄m quod est mutatio. s. calidum, & frigidū, proculdubio nō sunt passiones per se eius, qđ mutatur. est autē quod mutatur perspicuū, calidum.n. & frigidum non dici potuerunt passiones perspicui, nisi per accidens, quatenus ambo calidum inquā & frigidum eidem accidunt materiæ. cum enim id, secundum quod est mutatio, passio fuerit per se eius, quod mutat̄, tunc est alteratio, vt in musico homine, & in immusico se habet: nam & hic si immusicum & musicum non essent passiones hominis, sed essent per accidens, eo quod essent illius passiones, cuius & homo passio erat, sicut calidū, & frigidū perspicuo dicebantur inesse, non vtiq; alteratio foret quæ ex musico in immusicum mutatio, sed gn̄atio: quemadmodū quæ ex aere in aquam mutatio. nunc autē quia musicū, & immusicum sunt per se passiones hominis, hominis quidem alteratio est s̄m musicum & immusicum mutatio, huius vero totius musici hominis & immusici hominis generatio, & corruptio: quędam enim generatio alteratio dicta est esse. Verba autem transitiue ordinata, & ob hoc obscura existentia legenda sunt hoc pacto. ❡ Si ergo huius non erat passio per se musica & immusica, huius quidem vtique foret generatio, illius vero corruptio. ❡ deinde illud, ❡ Nunc autem passio hæc permanentis. ❡ & tunc illud, ❡ Quapropter ❡ hominis ❡ Hæ passiones, hominis autem musici, & hominis immusici generatio, & corruptio. ❡ deinde illud, ❡ Quare alteratio hæc ❡ nam generatio musici, quatenus music⁹ est, alteratio est. Forte autem etiam error scripturæ interponēs verba illa ❡ Quare alteratio hæc ❡ causa fuit obscuritatis, cum etiam absque illis literæ sensus seruetur.

Cum igitur secundum quantum fuerit mutatio contrarietatis, augmentatio, & diminutio: cum autem secundū locum latio, cum vero secundum passionem, & quale alteratio: cum autem nihil permaneat sensibile cuius altera passio, aut accidens, omnino generatio: illud vero corruptio.

Cōm.75. Vult per hæc docere Arist. quod nō omnis mutatio s̄m accidēs subiecti, & sensibilis est alteratio, vt posset aliquis ex dictis merito suspicari. nam & ipsi tm̄ esse, est accidens, & s̄m hoc cōtrarietas, magnitudo est, & paruitas, hæc autem sunt quanti, non qualitatis. si ergo s̄m contrarietatem in quanto mutatur subiectum sensibile exn̄s, talis mutatio est augmentatio & diminutio: si aūt s̄m passionem, aut passibilē qualitatem fit, s̄m quam est mutatio subiecti sensibilis manentis, talis mutatio est alteratio: si aūt secundum locum, & secundū hunc contrarietatem, talis mutatio erit latio. Hæc igitur sunt omnia, s̄m quæ fit mutatio substantia sensibili manente, cuius accidētia sunt. cum vero dicit. ❡ Nihil permaneat sensibile ❡ cuius passio altera, aut accidens aliquod est, per quod mutatio facta est illud ❡ Altera, ❡ illud, secundū quod mutatio fit, significat, quod generatio est, & corruptio.

Est autem materia maxime quidem, & proprie subiectū generationis, & corruptionis susceptiuum, modo vero quodam & alijs mutationibus, quia omnia susceptiua subiecta aliquarum contrarietatum sunt. De generatione igitur, & corruptione, & si est, & si non est, & quomodo est, & de alteratione hoc modo determinatum sit.

Hic habes manifestam intentionē Arist. de significato materiæ. materiā.n. proprijssime dicitur, quod subijcitur substantiæ, & proprie generationi & corruptioni, quādoq; vero, & oē, quod est materia illius, cui subijcitur ad mutationem. vt.n. quæcunq; mutātur, gn̄atione participant, sic etiam materia, & quo mō de vno, ita & de alio: susceptiuū.n. contrariorum quouis modo est illorum materia, & hoc igitur pacto substantia sensibilis, & actu existens est materia omnium accidentium, & hoc modo alterationis, augmentationis, & lationis, sicut dictum est. Cōm.76.

De augmentatione vero reliquum est dicere, & quonam differt à generatione & alteratione, & quo pacto augetur eorum, quæ augentur vnumquodq;, & diminuitur vnumquodq; eorum, quæ diminuūtur. Considerandum itaq; primo vtrum solummodo in eo, circa quod eorum est inter se differentia: vt quod quidem ex hoc in hoc mutatio, velut ex potentia substantia in actu substantiam generatio est, quæ vero circa magnitudinem augmentatio, & diminutio, quæ autem circa passionem alteratio: vtraque vero ex potentia entibus in actum mutatio dictorum est. An & modus differt mutationis. apparet enim id quidem, quod alteratur nō ex necessitate mutatum secundum locum, neque quod generatur: quod vero augetur & diminuitur, sed alio modo ab eo, quod fertur. quod enim fertur totum mutat locū, quod vero augetur, sicut quod extenditur. hoc enim manēte particulæ secundum locum mutant, non quemadmodum quæ sphera. hæ enim in æquali loco mutantur toto manēte, quæ vero eius, quod augetur semper in ampliorem locum, in minorem vero quæ illius, quod corrumpitur. Quod igitur mutatio differt nō solum circa quod, sed etiam sic, ab eo, quod fit, & alteratur, & augetur, manifestum est. Tex.c.25. Tex.c.26.

Cõm.77. Cum dixisset de generatione,& alteratione, & quid vtraq;,& quonam à seinuicẽ differant, trãsit ad sermonem de augmentatione, qui est tertius modus mutationis. Duo autẽ sunt, quæ proponit quærere, quonam differant ab aliis mutationibus augmẽtatio,& diminutio:& quo pacto augentur, quæ augmentantur. in quo q̃ret quæ sit mã subiecta augmentationi, & quõ fit additio ei quod augetur, & quid est qd' augetur, & quid angens.sed primo nunc ꝓponit dicere, quo differt à generatione,& alteratione, procedens autem & à mutatione secundum locum ipsam distinguit,& si non principaliter, sed quasi extra propositum: nã sermo de mutatione in loco nõ est proprius negocio de gñatione,& corruptione, ideo opportunius in negocio de cœlo perfectum de ipsa sermonẽ tradidit. quærit autem an vno tm̃ differãt augmentatio à gñationc & alteratione, aut pluribus. Sed vt hoc meli⁹ intelligamus, scire oportet ꝙ factiuarum artium, hæ quidem mã solum à seinuicem differunt, minimeq; f̃m formã, vt fabrica æraria,& aurifusoria: materia.n.cũ differant (huic.n.æs subiicitur, illi vero argẽtum) eandem ferẽ formam operantur: vtraq;.n.aut sextarium, aut tabellam, aut aliquid huiusmodi operatur. quædam vero sunt, quæ in mã cõueniunt, sed in forma differunt, vt carpentaria, & nauifactiua. est.n. harum materia communis ligna ipsa. sed hæc formam, v.g. nauis facit, illa vero portæ, aut abaci. quædam vero materia, & forma differunt, quæ & oĩno separatæ sunt, vt carpentaria, & medica, illa.n.ligna materiã habet, & ex his portam, aut solium facit, medica vero humana corpora,& in his sanitatẽ. De generatione igitur & augmentatione quærentem considerare oportet quonam differãt. an secundum alterum solum, an secundum vtraq; scilicet materia,& forma. dico ergo ꝙ oẽs mutationes & in ambobus à seinuicem differunt: in mã quidem, quia alia in alio prædicamento subsistit: augmentatio.n. & minutio sub q̃tirate, generatio vero circa substantiam, alteratio autem circa quale: quod significauit dicẽs, circa quod.nã circa hoc vnũquodq; eorum, quæ mutãtur, mutantur, ad quod modus mutationis reducitur: vt quod gñatur,& corrumpitur circa substantiam proculdubio mutatur, sub quã & gñatio,& corruptio reducitur,& ita de aliis. Hæc igitur est apertissima ipsarum differẽtia. Sed quod differant etiam in forma, cuicunque est manifestum. nam generationis est quod generatur ad substantiam deducere, alterationis vero mutationem per aliquam passiuarũ qualitatum operatum fuisse, vt calefecisse aut infrigidasse, rubrum aut album fecisse, siue aliquod similiũ: eius vero, quæ est in quãtitate, addidisse, aut subtraxisse magnitudini: localis vero sursum, aut deorsum fecisse, aut f̃m aliquam aliam dimensionum. Hæc igitur vt manifesta prætermittit, sed quærit nũquid & modus differat mutationis.s. qui augmentationis ab eo, qui gñationis & alterationis. inquit autem & f̃m hoc differre abinuicem mutationes, & differẽtiam ponit. nam quod alteratur non necessario in loco mutatur. nam dum alteratur, non mutat locum, nam quod ostensum est in Physica, quod omnino necesse est in loco mutationem alterationẽ præcedere, & alias mutationes, est diuersum ab eo, quod nunc docetur. ibi.n. dicebatur quod in omni mutatione localẽ quendã motum necesse est fieri, non oĩno eius, qd' alteratur,& gñatur, sed alterius cuiusdam, vt alterantis: oportet.n. solem f̃m locum motum esse, vt alterat aerem, qui circa nos est. nunc autẽ sermo dicit ꝙ nõ est necessarium quod alteratur in ipso alterari locum ex loco mutare: similiter neq; gñatur, & corrũpitur ex necessitate mutatur in loco: cerusa.n. ex plumbo facta non mutat locum, neq; lac ex sanguine genitũ, neq; alia multa huiuscemodi. quod autem auger, & minuitur necessario mutat locũ, non quia totũ locum deferat, vt id quod fertur, sed quia alterum occupat, in quo detinebatur prius in augmẽtatione maiorẽ, in diminutione minorẽ, assimilatum f̃m hoc ei, quod extenditur. Et iam habes augmentationem distinctam à mutatione f̃m locum. sicut.n. quod extenditur locum, quem à principio habebat continens alterum assumit, ita videtur & quod augetur f̃m locum mutari: attamen & ab hoc differt. nã quod extenditur in vna dimensione locũ augmentans, in altera ex necessitate diminui,& ecõtra, si in vna, aut duabus dimensionibus maiorem locũ occupat, in reliqua aut reliqs duabus dimẽsionibus necesse est priorem locũ dimittere. sed quod augetur, aut minuitur f̃m tres dimensiones, eodem mõ se habet, aut occupans alterũ aut priorem minuens. Sed nunquid inquit assimilatur quod augetur sphæræ circulo motæ in locali mutatione: nam vt id quod augetur in priori loco manens mutatur secundum partes, sic videt & sphæra se habere. An & ab hac differt. nam sphæra in equali loco tota manẽs partes habet, quæ secundum locum mouent: sed partes eius, quod augetur, in ampliorem locum extenduntur, in minorem vero corripiuntur eius, quod minuitur. planum autem ꝙ ex his quoq; põt à generatione & alteratione distingui. nam quod generatur non necessario mutat

mutat locũ:quod autẽ augetur dicto modo diuersum locum assumit.id etiã quod gñatur, fit aliud,alteratum vero alterum:quod autẽ augetur vel corrumpitur neq; aliud neq; alterũ, sed addit soli quanto vt Aristot. in prædicamentis ostendit.nam quadratum circũposito gnomone totum quidem est augmẽtatum, sed alteratum non est, cum maneat quadratum rursus. Cum vero dixisset de tribus mutationibus,generatione.s.alteratione augmentatione, intulit § Vtraq; § aut idem significans quod omnia, aut vtraq; dixit & ƒm substantiam mutatũ per quod id, quod fit,significauit,& secundum accidens, quod commune est eius, quod augeẽ, & alteratur.cõmune igitur inquit in vnaquaq; mutatione ex potentia tali in id, quod est actu mutari,ex potentia.n.substantia in actu substantiam generatio est, & in reliquis eodẽ modo. Illud autem § Sed & sic § hoc est in modo mutationis.

Tex.c.27. *Circa quod autem est mutatio augmenti,et diminutionis (circa magnitudinem autem videtur esse) augeri,& diminui,vtro modo ratiocinandum.*

Cõm.78. Cum locutus fuisset de differentia,qua differt augmẽtatio à gñatione,& alteratione,trãsit ad alia,quæ proposita sunt. erant autem tria numero,quæ sit augmentationis materia, & q̃ effectiua causa,& quid quod fit,hoc est q̃d augens,& quid quod augetur,& quis est modus, & ipse actus,quo fit augmentatio. Et primo q̃rit quid nam sit hoc quãtum,quod mã augmẽtationis fit,vtrum potentia corpus,& magnitudo,actu vero incorporeum,& carens magnitudine:aut actu corpus, quod prætermisit vt necessario subintellectum. & ostendit ƒm omnẽ modũ impossibile esse ipsam esse potẽtia corpus,actu vero ĩcorpoream, vt necessario relinquatur alterũ actu. s. esse corpus materiã augmentationis.Si.n.inquit potentia corpus, actu vero incorporeũ diceremus esse id, ex quo fit mutatio in quãtitate, necesse esset hoc aut ipsum per se subsistere, separabilem habens naturã, aut in alio quodã esse corpore. si ergo actu separabile sit,non existens corpus, aut punctũ, aut vacuum,erit,nullum occupans locum, aut corpus nõ sensibile,hoc est nullam habẽs differentiam sensibilem.punctum igitur, aut vacuũ supponere est apertissimum impose. neque.n. ipsum per se subsisterit punctum aut vacuum. ostensum est.n.omnino non esse vacuũ: & punctum in corpore & magnitudine semper habet esse. Præterea absurdum est ex puncto dicere magnitudinẽ augeri: nam ẽt hoc pacto rursus vacuum inducemus. si.n.quod augetur maiorẽ occupat locum, proculdubio locus, quem occupabat auctum,erat vacuus ante hoc,& sic rursus actu vacuum erit,aut erit corpus nõ existens in loco:quorũ vtrũq; est impossibile. sed q̃o omnino punctum additũ ei, quod augeẽ, maius totum fecit?dictum est.n.sæpe quod infinita impartibilia sibi inuicem apposita non faciunt magnitudinem.omnino autem punctum potentia corpus non est, sed est aliquid corporis.igitur nec vacuum, nec punctum contingit illud,ex quo fit augmentatio,quod potẽtia corpus esse supponitur.si autem non sensibile, sed inaffectum sit corpus,quale est trifariam dimẽsum, necesse est hoc esse in loco: omne.n.corpus in loco est.Præterea,quia illud, cui apponitur, locum aliquem occupat, igitur & quod appositum fuit locum aliquem occupabat, & erat inaffectum, & p p hoc insensibile, neq;.n. quatenus affecta sunt corpora, & sensibilia in loco sunt:sunt.n.incorporeę qualitates ipsæ,& magnitudine carentes: sed quatenus trifariam sunt dimensa. quare & si non sit sensibile corpus,nec participet qualitate,necesse est ipsum esse in loco:nam esse in loco ab ipsis dimensionibus corpori attribuiẽ: nã ab ipsis qualitatib⁹ locorum differentia corporibus inest: nam ob has alia quidẽ sursum sunt, alia vero deorsum, sed oĩno esse ĩ loco est ab ipsa dimẽsione:oportet.n.æquale esse corpus locatum ambiẽti ipsum loco:æquale autem est quanti propriũ necesse est,igitur & si inaffectũ, & in sensibile sit aliquod corpus,ipsum in loco esse.rursus vero si in loco sit,necesse omnino ipsum,aut sursum esse,aut deorsum,& aut ƒm naturam in vtroq;, aut præter naturam: & hoc pacto esse vnũ aliquod affectorum corporum. dixi.n.q̃d à qualitate habẽt corpora sursum esse, aut deorsum, & in vtroq; naturaliter, aut præter naturam. si quidẽ igitur ƒm naturã sursum esset,esset ignis, aut aer:præter naturam vero,aut aqua, aut terra. similiter & si deorsum, si secundum naturã terra,aut aqua erit:si præter naturam ignis,aut aer.si autem hoc,non erit amplius inaffectum corpus,sed sensibile, & vnum aliquod ex quatuor, sed hæc vt manifesta existentia prætermisit Aristote.impossibile est ergo esse inaffectũ corpus,vt separabile existens,quod vt materia augmentationi subiicitur. Eundum ergo est ad alteram partem diuisionis,quærentes nunquid potentia existens corpus in aliquo est, & non per se subsistens. hoc autem in aliquo non necesse est diuidere,& in id,quod est in eo,q̃d augetur,& ĩ id,q̃d in alio. est.n.cõis confessio,id, quod augeẽ, adueniẽte aliquo ab extra augeri: quare in alio, & non in eo, q̃d augeẽ. si igiẽ in alio sit materia augmentationis,quę & potẽtia

corpus supponitur, necesse est rursus esse ĩ eo, in quo est, aut vt nihil eius, in quo est existentem, neq; partem, neq; passionem, neq; aliquid sibi ad esse conferentem, aut existentem illius partem, aut simpliciter aliquid. si igitur in aliquo actu existente dicat quis ipsam esse, nihil existentẽ substantiæ illius, in quo est, vt in vase contentam: accidet, cum egressa fuerit hæc ab eo, in quo est, fieri quod fit ex ipsa, nullo modo mutato eo, in quo est. vt si quis dixerit ex aqua aerem fieri non mutata ipsa aqua, sed materia quadam ex ipsa aqua egressa, & segregata, quã in seipsa aqua continebat vt in vase. Secũdum autem hunc sermonem ita dicentem, in aliquo materiam esse non existentẽ actu corpus, neq; complentem illud, in quo est, neq; partem aliquam illius existentẽ, neq; aliquo modo à toto decisam, nihil prohibet etiã secundam in eodem materiam sic supponi, & rursus aliam & aliam, & sic in infinitum. Si autem nihil prohibet in eodem infinitas supponi materias, erunt in eodẽ infinitas s̃m actum, quod est oĩno impossibile. Vacuum quoq; pariter ex hac suppositione inducetur. quod.n. ex materia est appositum ei, quod augetur, corpus, locum proculdubio occupauit: omne.n. corpus est ĩ loco. hic ergo proculdubio vacuus erat prius: nisi quis supposuerit vt ex potentia corpore in actu corpus mutari materiã, sic & ex actu corpore corrupto, in corpus potentia mutationẽ fieri. sed nulla videtur mutatio, neq; ex non corpore facta, neq; in nõ corpus. sed nẽq; videntur q̃ fiũt, sic ex seinuicem fieri, vt remancat illud impassibile, ex quo illius, quod fit materia secernit̃, sed toto illo mutato & in gñatione, & in augmentatione. neq;.n. aqua remanente aer ex ipsa fit, sed tota corrupta: neq; panis manet, dum ex ipso corpora nostra augentur: neq; ex aqua nutriente plantas, & eo, quod auget remanẽte, illæ crescũt. impossibile est igitur sic esse in aliquo, id quod auget, vt nihil sit eius, in quo est, actu. relinquitur igitur id, quod auget, partẽ esse eius, in quo est, à quo decisa, & apposita aucto sic ipsum auget. si aũt hoc erit actu corpus, & magnitudo subiecta mutationi s̃m augmentationem, quod erat ostendendum à principio verum existens. Si vero quis dixerit in aliquo ipsam esse, non vt separatam, & nihil eius existentem, neq; vt partem corpoream existentẽ, sed vt est informis materia corporis actualis, & formati: nam & hæc potentia est corpus & magnitudo, actu vero ĩcorporea ĩ corpore actuali esse habens, vt subiectum, & materia eius. si quis hoc dicat, sciat se non augmẽtationis, sed gñationis, & corruptionis materiam inuenisse. Differt autem generatio ab augmentatione, vt dictum est. nã materia gñationis est vere materia informis, & magnitudine carẽs, sed augmẽtationis quantificatum corpus. vnde in generatione quidẽ contingit eandem materiam, & maiori, & minori moli subiici: nam aqua vnius cyathi corrupta maiorem mole aerem facit: in augmentatione autẽ quanta fuerit moles eius, quod apponitur ex nutrimento post repletionem resolui ad tantam magnitudinem necesse est, & quod augetur augeri: fit.n. & in augmentatione gñatio prius, vt cum nutrimentũ in ventriculo in chylum redactum hepar recipiens sanguinem fecerit. sed iam generatus sanguis appositus ipsis partibus cum tanta mole, & vnitus ei, & assimilatus eius additione facit augmentationẽ: quare omnino quantificatã oportet esse augmẽtationis materiã, & si eius præcesserit generatio.

*Vtrum ex potẽtia quidem magnitudine & corpore, actu vero incorporeo, & magnitudine carente fieri corpus & magnitudinem: & cum hoc dupliciter cõtingat dicere, vtro modo augmentatio fit: vtrum ex separata ipsa per seipsam materia, aut in alio corpore inexistẽte. An impossibile vtroque modo. separabilis enim cum sit, vel nullum occupauit locum, vel vt punctum quoddam, vel vacuum erit, aut corpus non sensibile. horum autem hoc quidem non contingit, illud vero necessarium * loco esse: semper enim alicubi erit quod fit ex ipso, quare & illud aut per se, aut per accidens. At vero si in aliquo inerit, siquidem separatum sit, vt illius non sit aliquid per se, aut per accidens, accident multa, & impossibilia. dico aũt vt si fiat aer ex aqua, non ex aqua erit mutata, sed propter esse ipsius materiam, tanquam in vase aqua: infinitas enim nihil probibet materias esse, quare & fieri actu.* a.l. aliquo. Tex.c.28.

Cum dixisset ex potentia magnitudinis, nõ reddidit ex actu magnitudine, quod cõsequẽs erat: sed eandem partem subdiuidit, & illud relinquit, tanq̃ necessario subintellectum. Illud vero § Vel vt pũctum § obscurum reddidit apponens illud § Vel. § videtur.n. distinctionem significare, sed oportet pro sed, ipsum accipere, vt totum hoc modo se habeat. aut nullũ occupabit locum, sed vel pũctum aliquod, vel vacuum erit. quædam vero exemplariorũ sic habent. aut nullum occupabit locum, vt.n. punctum aliquod, aut vacuum erit, & corpus non sensibile, illo. s. § Et § pro vel, disiũctiuo posito. Sciendum autem est quod, cum dixisset co potẽtia quidem magnitudine & corpore, actu vero incorporeo & magnitudine carẽte, hoc mẽbrum subdiuidens, vtrũ, inquit, ex separata materia hac, vel in alio corpore existente: separabilis.n. inquit, cum sit, aut punctum erit, aut vacuum, aut corpus non sensibile, qm̃.n. & incorporei & magnitudine carentis hæc erat subdiuisio, ob id huius particulam, nõ sensibile corpus, Côm.79.

pus,prætermisit: quod & magnitudo est. Hæc autem cum dixisset,infert quod eorũ,quę proxime dicta sunt,in quæ separabile,& per se subsistens diuidebamus, sunt tria. aut .n. punctum, inquit,aut vacuum erit,aut corpus non sensibi le.horum igitur inquit vacuum quidẽ,aut punctum supponere augmentationis mãm esse nõ contingit:duo.n.in vnum comprehendit. qũo vero non contingit, quia neq; ex puncto fieret vnquam aliquid, & non esse vacuum in Physicis demonstratum est, non sensibile vero corpus in loco esse dicens. id.n. { In aliquo esse { in loco intelligendum est, & qũo necessarium sit apponit.impoſe.n.eorum quę fiunt,aliquod esse in loco, & iis, ex quibus fiunt, in loco non existentibus. Videtur autem ratio hæc non determinate demonstrare nõ sensibile corpus in loco existere,sed vniuersaliter toti accommodari, quodcunq; quis supposuerit subiectũ esse motus augmẽtationis.nam si quod augetur locum apprehendit,& in loco est:omne autẽ,qđ genitum est in loco, ex aliquo subiecto in loco huius existente per se,vel per accidens genitũ est subiectũ, ex quo auctũ est:quod augetur in loco,vel per se,vel per accidẽs esse necesse est, sed si per se in loco esset co rpus actu, & sensibi le esset.si vero per accidens potẽtia corpus, & materia informis: nãq; propter materiam addi dit id { Secundum accidens, { qm̃ ex hac fit corpus, quod est in loco, ipsa quidem existente in loco,nõ tamẽ per se,sed per accidens,eo quod corpus,in quo est,in loco est. At materiam qui dem informem augmentationis subiectum nõ oportet dicere: ipsa enim generationi, & corruptioni, non autẽ augmẽtationi substernitur, vt ostẽdidimus: reliquũ est actu corpus augmẽ tationis subiectum dicere.quare dicta comprobatio cõmuniter totam alteram diuisionis partem destruit, dicentem potentia corpus,& magnitudinem esse augmentationis materiã:& ad corpus nõ sensibile improprie relata est. Quapropter melior fortasse est altera expositio ab Aphrodisiensi Alexandro tradita.potest enim, inquit, quod dicitur tale. horum autẽ duorum modorum(duo enim inquit dicti sunt modi, & qui separatã ipsam per se supponit materiã, & qui in aliquo existẽtem) horũ quippe duorum modorum, secundum vnum separatam materiam supponentẽ non contingit ipsam in loco esse: neq; enim punctum, neque vacuũ in loco erit. sed neq; non sensibile corpus,si quidẽ non sensibile corpus mathematicum dicimus. hoc enim in intellectu tãtummodo est. secundũ igi tur dictum modum non contingit in loco esse, Id autem { Necessarium in loco esse. { hoc est materiam eius, quod augetur necesse est oĩno in loco esse,aut per se,aut per accidens,per dictam probationem dicentem,semper.n.alicubi erit quod fit ex ipso. manifestum igitur ꝙ nõ erit materia eius, quod augetur quæ vno modo supposita est potentia ipsa esse magnitudinem,& per seipsam separatam dicenti,eo quia non possit iuxta hanc suppositionem in loco esse: necessarium autem omnino eius qđ augetur materiã in loco esse. Postea ad alterã diuisionis partem transiuit,considerans si in aliquo subsistit eius, quod augeť, materia.necesse est autem inquit in aliquo cũ sit,vel nihil esse eius, in quo est, neq; pars, neq; simpliciter ad illius, in quo est, constitutionem aliquid conferens, aut illius partem aliquam esse corporeã: quod interea omisit contra distinguere: & rationi di centi in aliquo quidem esse,sed nihil esse illius in quo est,ostendit sequẽtia absurda. { Illud vero accident multa,& imposibilia, { dictũ esse potest,non vt impossibilibus quã pluribus suppositioni cõsequentibus. non.n.dixit multa q̃dam: vno.n.solo vsus est argumento: sed tanq̃ quod multæ tales supponi materiæ, & infinitæ possint:quod est impossibile.

Amplius autem neq; sic apparet factus aer ex aqua, vt exiens à manente.

Cum comprobasset non posse materiã eius, quod augetur in aliquo esse, eo modo vt nihil sit illius,in quo est, per hoc argumentum ꝙ infinita ex ipso fierent tanquã in exemplo gñationis, & mutationis ex aqua in aerem sermonem faciens,nunc rursus sm̃ exponit argumẽtum eiusdem constructiuum, euidentiã ipsam in testimonium adducẽs. non.n.inquit,videtur in mutatione aquæ in aerem aer, tanq̃ ex aqua secretus, aqua immutabili manente,sed totam aquam corrumpi,ex qua aer generatur. Ecce autem ꝙ iterum de materia eius, quod augeť, quærens,vt in gñatione & corruptione loquitur, ostendens geniti materiam non existente in aliquo,eo modo,vt nihil sit eius,in quo est. Cõm.80.

Melius igitur facere omnibus inseparabilem materiam esse. Tex.c.29.

Cum destruxisset materiã in aliquo esse, vt nihil sit illius, in quo est, & ipsam posse ab eo, in quo est,separari, deinde qđ consequens est annectit,dicens, melius esse omnibus suppone re materiam non potentem separari, ꝑp consequentia absurda separari ipsam dicẽtibus,nihil eo mutato,à quo fuerit separata. ꝑp hoc igi tur inquit { Melius omnibus { hoc est omnibus sic dicere melius.vel ꝙ omnino melius. quare si de eius,quod augetur, materia nunc loquiť, inseparabilem dixit, pro eo, quod est non separatam Cõm. 81.

paratam ab eo,in quo est,sed illius aliquid existentem,& illud genitam, quod est in quo esse dicitur. quare non licet dicere ipsam aquã aeris materiam continere, sed aquam ipsam aeris materiam esse. dictum est.n.q eius,qđ augetur,materia non est potẽtia corpus,sed actu, & in aliquo existens,eo modo est, vt eius pars existens,in quo est. si vero non de materia ei⁹, quod augetur,loquitur, sed eius quod gñatur, de prima.s.atq; informi,etiã sic vtiq; verus fuerit sermo. inseparabilis.n.est & ipsa, non potẽs ab eo,in quo est separari. Cõlona autem sunt, & quæ deinde inferuntur sm hunc intellectũ. inquit.n. § Tanquam existentem eandẽ & vnã numero,ratione vero non vnã. § vna.n.& eadẽ numero aquæ est materia incorporea,ratione vero non eadem.aliud.n.est ipsi mãæ, & aliud aquæ esse. & ad eius,quod augetur, materiam eadem ratio:aliud.n.est aquæ esse, & aliud plãtarum materiæ.

Tanquam existentem eandem & vnam numero,ratione vero non vnam.

Cõm. 82. Cum proposuisset à principio destruere esse potentia corpus,& non actu eius,quod augeť, materiam, & per diuisionẽ sermonẽ produxisset,ostendit primum impossibile esse hanc, potentia corpus existẽtem, ipsam per se subsistere.deinceps verò ꝓponebat quærere, vtrũ esset in aliquo,aut vt nihil existens eius, in quo est,aut vt aliquid existens eius,in quo est.& cũ demonstrauit q non posset esse in aliquo, vt nihil eius in quo existens: accidet.n.separari ipsam posse, non mutato eo, in quo est,ad quod multa sequentur impossibilia: prætermisit alteram partem inconfutatam tanq̃ veram,& quæ subintelligi potest.dico inquam in aliquo quidem existere, esse autẽ aliquid eius in quo est. si autem est in aliquo eius, quod augetur materia, conterens ad eius in quo est, consistentiã: aut erit vt pars in toto, aut vt materia informis in cõposito:sed informis quidem nõ augmẽtationis,vt prius diximus,sed est generationis,& corruptionis materia. nunc aũt est ei propositum augmentationis materiã quærere: relinquitur ergo vt partẽ esse in toto. si autem hoc, actu corpus, & magnitudo erit augmẽtationis materia,quod erat à principio demonstrandũ. Si autem quis dicat, cur partẽ dicimus esse in toto eius, quod augetur,materiã:cur.n.potius debet dici pars,quam totum? Sciat q propositum erat ostendere esse actu corpus,& magnitudinem eius,quod augetur materiam, & non potentia:perfectam vero,& non defectuosam cum fecerimus eius quod est in aliquo diuisionem, vnum tñ inueniemus membrum, quod vt inconfutabile dimisimus.illud.s.q vt pars sit in aliquo,non quia materia eius quod augetur dicatur esse pars totius (non.n.hoc est propositum distinguere, pars ne sit,an totum) sed vt actu corpus institutũ,& non potentia eius, qđ augetur materia: hoc.n.erat ipsum propositũ, cum nihil intersit,siue totum sit, siue pars.omnis igitur demonstratorum ordo talis est. Sed quęrendum est,quid est quod nunc subiungit. cum.n. demonstrauisset q impossibile est supponere mãm eius,qđ augetur esse in aliquo:vt quæ possit ab illo separari,in quo est,nihil illo, in quo est,mutato,vt in exemplo gñationis ex mutatione aquæ in aerem, infert dicens, melius est omnibus facere inseparabilẽ mãm. qđ quidem, si vt ad à principio propositum dictũ sumas,de materia eius,quod augetur,est ei sermo,dicenti oportere eius, quod augetur, materiam,supponere non posse ab eo, in quo est separari:quia est illud idem, quod dicitur esse id,in quo est vt verbi gratia non in aqua contẽtam,sed ipsam aquam existentem aeris mãm, hoc est actu corpus existentem, quod est vna. numero.n.inquit,nihil differt eius, quod augetur,materia, hoc est actu exñs corpus, vt aqua à materia prima aquæ,quę ad esse aquæ mutatur.est.n.eadem numero, & subiecto, vt in sequentibus latius demonstrabitur. sed rõne inquit non est vna:alia.n.est ratio materiæ quatenus mã,& alia quatenus aqua facta est.Consonant autem ea, quæ dicuntur nunc illis,q̃ paulopost dicentur ab eo:dicente,eius quod augetur mãm non esse diuersam numero cum materia generati, nisi rõne. Potest quoque illud § Melius omnibus facere inseparabilem § non vt ad prius, sed vt ad proxime dictũ referri. cũ .n. exposuisset à principio suppositionem dicẽtem eius quod augetur,materiã in aliquo esse, vt nihil sit illius, in quo est,in exemplo gñationis manifestum fecit dicens.dico autem, vt si fit aer ex aqua,non erit ꝑꝑ aquam mutatã, sed quia materia ipsius fit, tanq̃ in vase aqua:deinde destructionem huius suppositionis describens, non posse.s.supponi materiam in aliquo existentem ab eo,in quo est,separari, nihil eo, in quo est, mutato, rursus vt in mutatione ex aqua in aerem sermonem facit,quęest gñatio, & vt ad proxime dictum,quod gratia exempli positum est(vt diximus) subiunxit illud. § Melius igitur omnibus inseparabilem facere materiam § de prima,& informi generatorum materia loquens: materiam enim inquit aeris, eã .s.quæ est aquæ ea qua fit aer, melius omnibus inseparabilem esse ab aqua in qua est. nõ enim altera est ab aqua numero, sed eadem & vna, diffe-

differentia vero ſola eſt ſm rationem: aliud.n. eſt aquæ,& aliud materiæ eſſe.

At vero neq; puncta ponendum,neq; lineas corporis materiam,propter eaſdem cauſas.

Cõm.83. Dixit quidem de punctis ea non eſſe mãm eius quod augetur,ſummens hoc,vt ſequẽs ad ſuppoſitiones potentia corpus,& ſeparabilem eſſe per ſe eius quod augetur,materiam ſupponentes.nunc autẽ videtur inuehi contra illos, qui ex ſuperficiebus corpora gñabantur, quæ vt corpora non ex magnitudine carentibus cõponerent probabili ſuppoſitione vtebantur in hoc:nam & ſuperficies ſunt magnitudines, ſed ob hoc non fugiebant impoſſe. nã & ſi ſint magnitudines ipſæ ſuperficies, nõ tñ in loco ſunt. oſtenſum.n.eſt à principio,cum id quod fit, ſit alicubi,id quoque,ex quo fit,neceſſario eſſe in loco oportere,aut per ſe,aut per accidẽs. non erunt autẽ in loco ſuperficies, neq; per ſe,neq; per accidens,eo quod ſupponantur corporibꝰ præexiſtere, ſiue eo quod per compoſitionem ex ſuperficiebus corpora componantur ſcd̃m Platonem,ſiue eo quod fluentibus ipſis ſecundum defluxum corpora generẽtur. Eſt autẽ ei propoſitum inuehi contra facientes ex ſuperficiebus corpora,& appoſuit puncta,tanquã ſit eis conſequens, & ex punctis magnitudinẽ facere.nam vt in libro Coeli dictum eſt, eiuſdem eſt intellectus ex ſuperficiebus facere corpora, & ex punctis:niſi quod hoc abſurdius eſſe videtur ex omnino vacantibus magnitudine facere magnitudinem. Alexander vero dictum illud. { At vero neq; puncta ponendum } per hoc,neq;.n.puncta ponendum,aſſumpſit, vt totus ſit continuus literæ intellectus. melius igitur oĩbus eſt inſeparabilẽ facere materiã:neq;.n.puncta,aut lineæ ponẽdæ ſunt corporis materia:neq;.n.per ſe aliquod horũ ſubſiſtere poteſt,neq; ex indimenſis punctis dimenſio fieri. Alexander igitur ſic expoſuit { Neq; lineas ponendum corporis. } ac ſi contra facientes corpora ex ſuperficiebus eſſet rõ.propterea q̃a,vt ipſe ait, eiuſdẽ eſt intellectus ex ſuperficiebus facere corpora, & ex lineis ſupficies,& ex pũctis lineas. Attamen violentum eſt ita literam exponere:de lineis.n.ſed non de ſuperficiebus meminit. Quapropter dicendum eſt,ꝙ cum ſuperius oſtendiſſet impoſſibile eſſe puncta ſupponere, eius quod augeẽ materiam,nũc docet ꝙ neq; lineas, coaſſumẽs de lineis ſermonem. Cur autem impoſſibile eſt, neq; lineas ſupponere,ipſe ſubiunxit.per eaſdẽ.n.cauſas,eo quia nullum horum per ſe ſubſiſtere poterit,neq; ipſas per ſe locum aliquem occupare. Vt autẽ & antea animaduertimus, videtur Ariſtot. in ſermonem de prima materia tranſgreſſum fuiſſe, & ſi à principio de materia eius,quod augetur, eſſet ei propoſitum docere. in medio.n.gratia exempli de gñatione ſermonem ſuſcitans, videtur & continuati ſermonis conſequi etiã de prima materia diſputare,quæ gñationi ſubſternitur:& à principali ꝓpoſito recedere.& nunc expoſitor Alex. corporis mãm primam informem interpretatus eſt, & ſic deinceps totam literam exponens accommodauit.

Illud autem, cuius hæc extrema materia eſt, quam ſine paßione nunquam poßibile eſt eſſe, neq; ſine forma: fit igitur ſimpliciter alterum ex altero, quemadmodũ & in alijs determinatum eſt. Tex. 5.30.

Cõm.84. Cum dixiſſet impoſſibile eſſe lineas, aut pũcta materiã ſupponere, nunc dicit quodnã eſt corporis mã, dicens illud eſſe mãm, cuius extrema,& vltima ſunt lineæ,& puncta.dicit autẽ ꝓculdubio corpus actu, huius.n.extrema ſunt lineæ & puncta. Quoniam autẽ ipſa per ſe exiſtẽs materia, neq; actu eſt corpus, neq; à lineis terminatur, ſubiungit quonammodo ipſius ſe habẽtis fines ſunt,& vltima lineæ:vt cognoſcat quare extrema materiæ lineas dicit.ꝑꝑ hoc.n. extrema ipſius ſunt lineæ,quia neq; ſine paſsione aliqua,& forma eſt,eſſe.n.ipſi eſt cũ his eſſe. ꝑꝑ hoc igitur, ꝙ inſeparabilis ſit à paſsione & forma,eo actu corpus eſt materia,& non informis,& prima. Idem autem eſt quod hic dicitur ei, quod à principio in ſuperficiebus dictũ eſt, ꝙ id quod fit, ex aliquo actu ente, & formato fit. Talis igitur eſt Alexãdri expoſitio, per quæ declarat pręſentem ſermonem eſſe de materia eoa,quæ gñantur, quæ ad exiſtentiam quidem forma indiget,& huius actus ſubſiſtens eſt: ſed vt materia conſiderata,& hoc aliquid,& q̃ hoc fieri poſsit,informis eſt,& incorporea.ſi igitur non de mã eorum quę gñantur ſermo eſt Ariſtot.ſed de illa eius,quod augetur,quæ vere & vt materia eius, quod augetur, cõſiderata actu eſt corpus. Quare quando ipſe dicit. { At vero neq; lineas ponendum, neq; puncta corporis mãm } ſubintelligere oportet,eius quod augetur,vt de corporis, quod quidem augetur, mã loquatur, qñ dicat, { Quoniã autem eſt & ſubſtantiæ mã corporeæ. } quod vero hoc conſequitur { Illud autẽ cuius hæc extrema mã } cõgrue magis in hanc expoſitionem trahitur, ipſo volente actu corpus,& nõ potentia eſſe eiꝰ, quod augetur mãm,quam ſine paſsione,& forma nunq̃ poſsibile eſt eſſe. Ad proxime vero dictam expoſitionem ſi accommodaueris hæc verba,dicens ab Ariſt.dictum eſſe actu corpus, quod tripliciter dimenſionatum conſideratur, nunq̃ ſine paſsione & forma conſiſtere: dice-

ret vtiq; formam quidem naturalem formam, passio vero hic significaret accidentia. Id vero { Simplr } aut proprie, aut silr intelligendum. Illud vero { Ex altero } ꝓ eo quod est ex quodam actu ente. qm̃ positum est alterius generationem alterius esse corruptionem, quẽadmodum in aliis determinatum est, dixit.n. de his, & in primo Physici auditus. cum.n. quæsiuisset quõ contraria ex seinuicem fiunt, causam dixit cõe aliquid esse ipsis subiectum, vtrorumq; successiue susceptiuum existens.

Et ab aliquo quoque actu ente, aut eiusdem generis, aut eiusdẽ speciei, vt ignis ab igne, vel homo ab homine, aut ab actu. durum enim non à duro fit.

Cõm. 85. Qm̃ omne, quod fit, ex aliquo fit, & ab aliquo cum dixisset ex quoniam augmentatio ꝙ ex actu magnitudine, nunc dicit & à quo, hoc est ab effectiua causa, oĩno.n. impossibile est, vt inquit Plato, sine cã se habere gñationem. propter hoc & Arist. cum dixerit de materiali cã ipsius augmentationis, nunc dicit & de effectiua, quantum ipsi ad præsens confert. neq;.n. separatim ipsius augmenti nunc effectiuã causam tradit, sed oĩs simpliciter gñationis, & ſm substantiam, & ſm alterationem. inquit igitur ꝙ omne quod fit, ab effectiua causa fit, actu existente, eiusdem generis, vel speciei cũ eo qđ fit: & eiusdem quidem speciei ipse exempla apposuit, vt cum ignis ab igne, vel homo ab homine fit. Illud vero { Ab eo quod eiusdem generis } ipse declarauit ab aliquo inquit, dicens { Aut ab actu. } si.n. & eiusdẽ speciei non esset faciens cum eo quod fit, eiusdem igitur gñis oĩno est ſm hoc ipsum, per quod actu est, similiter ei, quod fit. durum.n. inquit nõ à duro fit. videlicet non ab eo quod eiusdem speciei, sed à frigido, si sic contigerit, eo quod ab ipso cõdensetur, quod eiusdem generis est, cum eo quod fit, eo quod actu sit frigidum, quẽadmodum illud, quod fit actu durum. ob hoc igitur ab eo quod eiusdem generis fit, quia ex actu ente. effectiua.n. causa, quæcunq; fuerit, oĩno actu est & inter herbas quoq;, quæ sponte nascuntur non ex eiusdem speciei causa effectiua gñationem habent, sed ex actu ente, & ob hoc eiusdem generis. opificię.n. rationes, cum actu sint, eorum quæ sponte fiunt, causæ sunt, & album quoq; non ab albo fit, & in aliis infinitis, sed ex actu ente. Conferent autem hæc, quę nunc dicta sunt, sermoni de augmentatione, ad ostendendum ꝙ est aliqua effectiua augmentationis causa, quæ & propriam, & similem efficit eius quod augetur materiam ipsi materiæ augmentanti.

Tex.c.31. *Quoniam autem est & substantiæ materia corporea, corporis autem iam talis, corpus enim commune nullum eadem & magnitudinis, & passionis erit, ratione quidem separabilis, quanto vero non separabilis, nisi & passiones sint separabiles. Manifestum itaq; est ex dubitabis quod nõ est augmentatio mutatio ex potentia magnitudine, actu vero nullam habente magnitudinem: separabile enim vtique esset * ipsum commune. hoc autem quod impossibile est, dictum est in aliis prius. Amplius talis mutatio non augmentationis propria, sed generationis omnino: augmentum.n. est existentis magnitudinis incrementum, decretio vero diminutio: quapropter necesse est habere aliquam magnitudinem, id quod * augetur. quare non ex materia magnitudine carente oportet esse augmentationem ad actum magnitudinis, gñatio.n. est corporis magis, non augmentatio.* a. l. vacuũ a.l. sit.

Cum quæsiuisset de materia eius quod augetur. & ostendisset esse actu corpus, ne quis putaret hanc esse primam materiam, nunc docet quod etiam ipsius corporis est materia, ꝗ prima, & informis est, & ĩcorporea ex necessitate: est.n. aliud materia ab eo cuius est materia. erit igitur corporis materia, non corpus, sed incorporea: & si subiecta est oĩbus formis, erit igitur informis. & alia est materia corporeæ substantię, & alia augmentationis. videtur etenim, siquidem hæc est informis, & incorporea, quæ prima est, ea vero, quæ augmentationis, actu corpus. inquit igitur ꝙ eadem est materia substantiæ, & augmentationis, & alterationis: nam per magnitudinem augmentationem, & per passionem alterationem intellexit. si.n. alia fuerit materia corporis, alia vero q̃ti & qualis, & reliquorum, erunt accidentia inseparabilia à corpore, quod est impossibile. eadem igitur est & gñationis, & augmentationis, & alterationis materia: eadem tñ non oĩno, sed ſm quid eadem. & quõ eadem apponit dicens, rõne quidem possibile esse separari alteram ab altera, loco vero minime. corpus.n. actu, quod augmentationi, & alterationi suppositum est, ratione quidem diuersum est à prima, & informi materia: alia.n. est rõ primæ materię, & alia corporis. numero vero & subiecto vnum & idem ambo sunt, & locum eundẽ occupant. si.n. dixeris in alio quidem loco substãtiæ mãm esse, in alio vero eam, quæ est augmẽtationis & passionum, erunt in alio loco substãtia corporea, & in alio passiones: quod impoſe est passiones extra corpora ipsas per se subsistẽtes supponere. { Corporis autem iam talis, corpus.n. commune nullum. } Quoniã inquit generatio est particularium corporũ, & huiusce cuiusdam. nam cõe cum de aliis prædicet, neque gñatio simplr est, neq; subsistentia, vlr etenim in solis opificibus consistit, quare & mã alicuius erit corporis, & nõ ipsius cõis. si enim communis corporis esset, nõ amplius actu esset materia, actu non existente cõi. quẽadmodum

dum igitur est vniuersale in opificiis tonibus, ita & vniuersalem mām opinandū est esse. nullum.n. est vniuersale in subsistentia, neq; corpus, neq; corporis mā, Cum autem quæsiuisset de mā augmentationis, & ostendisset qd' multa sequuntur absurda illis, qui dicunt ex potētia magnitudine, actu vero magnitudine carēti augmentationē fieri, cōcludit nunc ea, q̃ ōnsa sunt, ꝙ nō ex potētia magnitudine augeť quod augeť, sed ex actu nāli magnitudine, si.n. ex carēti magnitudine magnitudo crescit, & augeť, erit separabile vacuum, aut cōe: vtrumq;.n. & scribitur, & vtrumq; rationem habet. si.n. scribatur § Separabile ipsum cōe, § significat quidem per cōe, mām: cōe enim est omniū subiectū. diceť aūt ꝙ si fiat augmentū, & magnitudo ex non magnitudine, & potentia corpore, erit potētia magnitudo, quæ est mā ipsa per se subsistens, à magnitudine, & actu corpore separata. ꝙ si ita se haberet, § Separabile.n. vacuū foret § diceret vtiq; ꝙ si fit augmentum ex potētia quidē magnitudine, actu vero non habente magnitudinē, erit separatū & ipsum per se subsistens vacuum. si.n. quod auctū est ampliorem aliquem locum suscipit, non contētum ab eo, qđ accedit, & augmentū fecit, illud.n. expers erat magnitudinis, fuisset locus hic, quē id qđ auctum est occupauit, vacuus prius, quod esse impōe ostensum est in quarto Naturalis auditus. ꝙ vero neq; contingat mām ab omni forma separabilem esse, diximus multoties. Scire autē oportet ꝙ hoc concesso, nullum eoꝝ, quæ corrumpuntur, in omnino non ens abire, vera est cōprobatio ad inconueniens deducens, & inducens vacuum. Si quis aūt dicat & corrūpi in non ens, & ex non ente gñari, suppositioni huic vacuū. s. esse actu inconueniens sequetur. quē.n. id quod corrumpitur, deserit locū, hunc replet, id quod generatur. ita quoq; & in augmento, si quis dixerit non solum ex potētia magnitudine fieri augmentatatum, sed & qđ corrumpitur in potentia magnitudine mutari, nō amplius locus erit vacuo. tanq̃ igitur cōcesso, ꝙ id quod corrumpitur, non mutatur in potentia magnitudinem, sic probatio procedit. Si q̃s autem quærat, quid sibi vult, additio. § Separabilis: § sufficit.n. dicere ꝙ erit vacuum: sciat ad distinctionem pleni dictum esse, docuit.n. in Physicis ꝙ plenum à vacuo sola habitudine differt: & plenum nil aliud est nisi vacuum corpore repletum: & vacuum rursus plenum corpore priuatum: igitur vacuum separatū nihil aliud q̃ vacuum ꝑ se subsistens significat. § Amplius talis mutatio non augmentationis propria sed gñationis § ex hoc loco videtur magis conuenientem esse literam quæ dicebat, separatum enim esset quod cōe, hoc est materia. ad absurdum enim hoc, inquit, talis materia gñationis magis non augmentationis. inquit igitur ꝙ ex carenti magnitudine magnitudinem fieri, non mutationis in augmētatione proprium est, sed in substātia, hoc est generationis. nam augmētatio nō est gñatio magnitudinis, sed incremētum, decretio vero diminutio. quapropter, inquit, habere aliquam magnitudinē oportet, id quod augetur. Scribitur autem & § Quod fit. § & Alex. ēt de hac litera mentionē fecit, dicens oportere extra subaudiri maius, & minus, vt sit verboꝝ series: quapropter necesse est aliquam habere magnitudinem, id quod fit, non simplr, sed maius aut minus factum, quare non ex carenti magnitudine. ꝙ quidem ex non præexistenti magnitudine minime fit in augmēto magnitudo, sed præexistentis est aut incrementū, aut diminutio cōis testatur de augmentatione intelligentia. attamen non eo, quia augmentatio mutatio est præexistentis magnitudinis in maiorem, iam ex necessitate augmentationis mā non potentia magnitudo est, sed actu: hoc .n. nondum probauit. quid.n. prohibet, quantū ad præsentem attinet probationē, esse quidem augmentationē præexistētis magnitudinis incrementū, incremētum tñ fieri ex potētia magnitudine, quæ mā sit augmentationis. dixi q̃tum ad præsentem attinet probationē, qm̄ per alias probauit augmentationē non ex potētia magnitudine fieri, quaꝝ principalior fuit non posse ex non magnitudine magnitudinē fieri, videlicet ad maius crescere: ad hoc.n. videť vacuum induci. Scire tñ oportet, ꝙ quemadmodū in his, quæ fiunt, nihil fit ex non entibus, vel ex incorporeis, sed oīa quę fiunt ex corporibus actu entibus fiunt, potentia vero illud habētibus, qđ est id, quod fit, prȩterq̃ ꝙ primā mām corpus actu subsistens non dicimus, sed cōe subiectū circa quod mutatio consideratur. quod quidē potentia est oīa, actu vero semper cum vnica forma considerať, sic & in augmētatione. & si quis supponat ꝙ augeť ex corpore augeri, attamē augmētationis mā nihil prohibet corpus esse potentia, quemadmodū & in gñatione & si in superiori diuisione inter alia hæc confutatū sit membra, quæ potentia corpus & non actu mām esse eius, quod augetur, introducebant, illud tñ, quod dicebatur, potētia magnitudinē esse mām, eius quod augetur in aliquo existentē, nō vt pars corporea eius, in quo est, non tñ vt nihil omnino existentem eius, in quo est, sed vt mām in composito, ex his, quæ ab Aristotele dicta sunt nullo modo confutari

potest:nisi quis extraneę dicat talem mām esse generationis, non augmentationis propriam.

Tex.c.32. *Sumendum itaque magis, velut tangentes quæstionem à principio, quali nam existente ipso augeri, vel diminui causas quærimus. Apparet itaq; eius quod augetur quālibet partem auctam esse: similiter quoque & in diminuta minorē factam esse, amplius autem accedente aliquo augeri, & recedente diminui, necesse itaq; vel incorporeo augeri, vel corpore. si igitur incorporeo erit separabile vacuum. impossibile autem à magnitudine materiam esse separabilem, quemadmodum dictum est prius.*

Cōm.87. Cum proposuisset quærere quænā est augmentationis materia, induxit rationem per diuisionem, ꝙ augmentationis materia, vel potētia corpus est, actu vero incorporea, vel actu corpus est. Quod si igitur non est actu corpus, neq; vt separabile, & per se subsistens, neq; vt in alio quodam existēs per præassumpta oñdidit: nunc igitur vult & reliquam diuisionis partē examinare, dico si actu corpus sensibile est augmentationis materia. Reassumit autem totam rationem vniuersaliorem faciens diuisionem, & magis ad vtrāque partem dubitabilem sermonem deducēs. sed antequam hoc faciat, prius exponit, & quæ ex communi hominum conceptu augmentationi videtur inesse. oportet.n.inquit, veluti proximiores nos factos q̄stioni de augmentatione, & veluti ipsam tangentes, præassumere quonam existēte ipso augeri eius causas inquirimus. assumemus autem hoc cum quæsiuerimus ea, quæ ex cōmuni hominū conceptu ei insunt: ad hæc.n.de ipso sermonem dirigere opus est. quæcunq;.n.non cōsonant his, quæ ex cōi hominum conceptu de ipso dicūtur, proprie de ipso minime dicta fuerint. Principium autem omnis demōstrationis sunt cōes conceptus. Hoc quoq; fecit etiam in Physico auditu, in doctrina de Loco. Pertractaturus.n.de ipso ea, quæ sm cōem hominum conceptum ei insunt, quæsiuit, vt quæ de ipso tradita, siquidē his consona essent, ea accipere mus: sin autem reiiceremus, & solutiones dubitationum de loco apparentium recte se habentes ostenderet, eo ꝙ his, quæ ex cōi hominum conceptu insunt consonarent. Tria itaq; sunt, quæ secundum cōem conceptum insunt ei qđ augetur, & q̄libet partē eius, quod augetur, augeri: & aliquo extra adueniente fieri augmentationem: & ad hæc tertium, quod nunc quidē non infert, sed addet in sequentibus, manere, & seruari quod augetur sm priorem formam. Hæc cum dixisset, dubitat de materia eorū, quæ augentur, per diuisionem rationem deducens: necesse.n.vel corpore augeri quod augeť, vel incorporeo, incorporeo nūc vniuersaliori existente, continet.n.& potentia corpus. sed si incorporeo, inconueniens, vacuum.n.separabile per se subsistens inducemus, quod & superius dictū est. si vero corpore fiat augmentatio, corpus per corpus permeabit, cum augens toti ei, quod augetur, adiiciatur: cui.n.particulæ non adiicitur, hæc proculdubio neq; augetur. quare sequetur ex necessitate corpus per corpus permeare: hoc autem esse impoſe ostēsum est in Physicis. His igitur sic dictis, opus est tales de augmentatione reddere rationes, quæ consentiant iis, quæ ex cōi conceptu ei quod augetur insunt, & dubōnes, & ipsis sequentia absurda effugiant. Posito igitur hoc, ꝙ accedente aliquo augetur quod augetur, quid nā est hoc accedens quærit, vtrū corpus, aut incorporeū: & ad vtrasq; partes dubitat. Si.n.inquit, incorporeū erit separabile vacuū, quod & antea dictum est: quod.n. augeť locum alterꝰ apprehendit: id vero, quo augeť, minime in loco est, cū sit incorporeum: quem igiť apprehendit locū, id quod augeť hic, anteq̄ ab eo quod augeť, detinereť, proculdubio erat separatꝰ corpore vacuus. Et scđm etiam inconueniens dicentibus incorporeo augmentationem fieri infert. non .n.opinari oportet verba à præcedentibus dependere. simile autē est, ac si diceret. Amplius impossibile est mām à magnitudine esse separabilem. Possunt aūt dupliciter verba intelligi, aut ꝙ impossibile sit à magnitudine mām separabilem esse. ostendit.n.superius quod impoſe est magnitudinis mām, hoc est primam, incorpoream, separabilē esse, & non actu corpus: nō .n.possibile est hanc per se subsistere.i. quod mām impoſe est separabilem esse à magnitudine, non ꝙ mā in propria sui ratione magnitudinem habeat, sed ꝙ existens, & subsistens inseparabilis est à magnitudine: indiget.n.ipsa ad existētiam magnitudine, propria rōne expers magnitudinis existens. si igitur, inquit, adueniens, & faciens augmentationem (hoc.n.cōcessum est) incorporeū dices, qm̄ hoc materia est augmentationis, incorporeā mām, per se subsistentem, & separabilem supposueris. Si igitur sic leganť verba. § Erit separabile vacuū, § alterā dubitationē excipiemꝰ, impoſe.s.à magnitudine separabilē esse mām. si vero legantur § Cōe, § hoc est mām, erit cōtinuus sermo. ꝙ.n.cōe, qđ est mā, separabile esse nō cōtingit, addidit dicē do, ipoſe aūt à magnitudie separabilē eē mām.

Si vero corpore duo in eodem loco corpora erunt, & id quod augetur, & id quod auget. est autē & hoc impossibile.

Ad alterum transit membrum, & dubitat cōtra dicentes corpore augmentationem fieri, erunt enim, inquit, duo corpora in eodem loco, & corpus per corpus pertransibit. Emergit Cōm. 88.

autem

autem inconueniens faciendo quamlibet partem eius, quod augetur augeri. si.n. quod augetur secundum omnem partem augetur, vbique praeexistenti, & ei quod augetur quod aduenit apponetur: quod si hoc est per totũ ipsum permeabit, vt vbiq; ipsum adaugeat. ꝙ si per totũ quod augetur adueniens dixeris pertrãsire, necesse est vel totum porum & meatũ ipsum, qđ augetur supponere, vel corpꝰ per corpus permeare: quod idem dictũ est duo corpora in eodem loco esse. hoc autẽ impossibile esse, ostensum est: erit enim maximum in minimo, & mare in cyatho, & terra in grano milij. quare eodẽ crimine delinquent, & qui corpore augeri dicunt, & corpus per corpus permeare, & qui incorporeo: vtriq; enim vacuum introducunt. siue enim corpus per corpus permeet, locus quem aduenientis corpus dereliquit, vacuus erit: siue rursus incorporeo corpus augetẽ, erit separabile vacuum, vt praedictum est.

Tex. c. 33. *At vero neque sic contingit dicere fieri augmẽtationem & diminutionem, quemadmodũ cum ex aqua aer, tũc enim maior moles facta est. hoc enim non augmentatio, sed generatio quidem eius, in quod mutatum erit, corruptio vero contrarij, augmentatio autem neutrius.*

Cõm. 89. Cum dubitasset ad vtrãq; partem, & ostendisset ꝙ & si corpore dixerimus fieri augmentationẽ, accident duo in eodẽ corpora esse, & si incorporeo, erit vacuum sepatatum, tanquã instantiam quandam contra vtrãq; affert dubitationẽ dicens, nunquid nõ ex necessitate haec sequentur eodem modo augmentationẽ, quo & gñatio, fieri dicentibus. nãq; ex mutatione aquae in aerem maior aer ex minori aqua genitus est, non tamen licet dicere, neque ꝙ duo in eodem loco corpora erunt, neq; separabile vacuum esse. magis autem accommodatur instãtia. haec ad destruẽdum alteram diuisionis partem, incorporeo. s. augmentationem fieri supponentẽ, quemadmodũ in mutatione ex aqua in aerem maior ex minori genita est substãtia, nullo accedente corpore: & tñ absurdum aliquod minime inducitur & in augmentatione eodem modo supponere. Contra hoc igiť instans Arist. ostẽdit impossibile esse hoc modo augmentationem supponere. omnino etenim, ait, mutatio aquae in aerem augmentatio non est, & hoc per ea quae ex cõi conceptu de augmẽtatione dicentur, patebit. quale.n. & auctũ esse dixerimus, neq;.n. adauctus est aer, quia neque prius aer erat, & assumẽs aliquid factus est maior. quapropter neq; in hoc licet dicere, ꝙ corpore accedente ad auctum est. sed neq; aqua adaucta est: siquidem corrupta & non amplius subsistẽs est. si itaque neque aquam neq; aerẽ possibile est dicere adauctos esse, omnino igitur ex aqua in aerem mutatio ab augmentatione differt. Sed dicet aliquis contra haec rõnabiliter, verum quidem esse differre mutationẽ ex aqua in aerem ab ipsa augmentatione, sed eandem in augmentatione, atq; generatione dubitationem oriri. quemadmodum.n. in augmentatione, si quis dixerit qđ augetur amplio rem locum occupare, nullo adueniente actu corpore, vacuum inducit: sic & in generatione maiori aere ex minori aqua facto nullo adueniente, necesse est eadem ratione aut vacuum supponere locum, quem aer ex aqua genitus assumpsit, aut corpus per corpus permeare. Si quis autem dicat ꝙ quemadmodum hic aer ex aqua fit, maiori loco indigens, ita alibi rursus ex aere generata est aqua minorem locum occupans ita, vt nunq̃ contingat vacuũ fieri: quẽ.n. hic deserit locum contractum corpus, hũc occupat alibi extensum, succedentibus sibi inuicem continue aeris partibus, & vacuatũ locum à contracto corpore replentibus, & genito corpori proprium locũ concedentibus: hęc eadem & de augmentatione intelliget. dixerit.n. aliquis, ꝙ quem hic occupauerat locum ipsum adauctum, hunc alibi diminutũ aliquo deseruerat, & non quod aduenit ad augmẽtationem. nam ex potentia corpore, quod augetur, augetur, & in hoc diminuibile mutatur. Sed dicet ad haec aliquis fictitium esse supponere, ꝙ si aliquid hic augmentatur, alibi aliquid omnino diminuatur. sed hoc etiam in generatione cõsideratur. necesse est.n. & in hac, ne vacuum generetur, ex aqua hic in aerem mutata, aerẽ alibi in aquam mutatum supponere. quare cõmunis erit haec dubitatio: aut.n. vacuũ erit, aut necesse est absq; demonstratione supponere, ꝙ quanta hic aqua, tantus alibi aer mutetur, & non solum hoc, si fiat à natura elementorũ mutatio, sed & si ab arte. vt ꝙ si ego hic aquã euaporare faciam, aequalis alibi aer in aquam, aut à natura, aut ab arte mutetur: & quãtum. s. ego hic aerem euaporare feci, tñ necesse est alibi genitum esse supposuisse. Sed hoc certe valde ridiculum visum fuerit, primo quidem ita temere supponere si alicui visum fuerit vel ex aqua vaporem facere, vel ligna aut aliud quid cõburere, & ignem facere, tñ alibi ex tenuiori substantia in densius corpus mutari, ne aut vacuum fiat, aut corpus permeet per corpus. deinde & quid absurdius accidit. necesse.n. omnino est parua facta mutatione, v.g. parua hic aqua euaporata, multum, & quamplurimũ alibi in orbe aerem in nõ tpe moueri, vt repletio locorum fiat, cedentibus sibi inuicem cõtinue

aeris partibus.Fiat autē in exemplo sermo manifestus magis hoc modo. si iu hyeme, v.g. in parte hac orbis, vel in hac forte ciuitate condensatus aer in aquam mutetur, quem locū aer aqua factus hic dereliquit, hūc replebit in opposita orbis parte aer ex aqua genitus. oppositam autem dico orbis partē, in qua cū sit apud nos hyems, in illa est æstas. necesse igiť est omnino simulatq; genita est hic aqua, in non tpe, ibi aquam contramutatam esse in aerē hic corruptum æqualem, & omnem intermedium aerē moueri, impulsum ab aere generatio in parte opposita orbis, vt partibus intermediis aeris sibiinuicem succedentibus factum hoc in loco vacuum repleatur. idem quoq; accidet ex necessitate, & si aquæ peluis euaporata fuerit. Sed hoc cum hoc quod est absurdum, & fictitium, ēt & impoſe est: tm̄.n. aerem in non tpe moueri impoſe est, & moueri omnino aliquid in non tpe est impoſe. videmus.n. qñq; & vehementissimo flante vento in aliqua regione, nō multum distantes regiones quietas esse, & nō sentire motum ita vehementem aeris in ꝓpinquis regionibus, & in breui multoties horę parte penitus condensatus aer apparet, & illico rarefactus aer, & idem sæpius permanens. non igitur easdem passiones conuersim, & in opposita regione fieri fingemus, aut simplr in altero loco. conuersim autem dixi, vt qñ hic aer condensatur, alibi rarefiat, & quādo hic rarefit, alibi condensetur, & hoc in eadē hora multoties fieri. qm̄ igitur minime hæc vera esse demonstrauimus, verum autē & neq; corpus per corpus permeare. neq; vacuū esse, quo pacto nos dubitationem soluemus? Dicimus igitur qđ natus est aer ipse in seipsum considerans, & cedens densari, & ex maiori mole minor fieri, & ecōtra rarefactus maior ex minori fieri. est aūt natus condensari, & in seipsum considere aer, non solum ex frigiditate, sed etiā ex impulsione, & compresione. Sic quippe demonstrauit Aristo. in Aethiopia in æstate pluuias fieri, impulso.n. vapore ex partibus septentrionalibus ab etesiis ventis, & occurrente ad montes Arabię maximos, & colliso semper ab alio superueniente vapore, accidit ex compresione & cōdēsari, & in aquam mutari. videmus quippe tēpore ventoꝝ etesiarum in Aethiopia maximas torrentis instar deferri pluuias, absq; omni frigiditate. Idē quoq; in balneis fit. ascendens.n. vapor, perueniensq; ad tectum, cum nō habeat exitum, compingitur in seipsum, & densatus fit aqua, & sui innata grauitate defertur. Vt autē compresione videtur, ita & tractu rarefactus. contingit.n. ex aliquo vasculo angustum habēte os multum adnatum ad os aerem emūgi, nullo alio aere loco illius ingrediente: & manifestū ꝙ nec totus aer euacuatus est, nec pars vacua facta est, hoc.n. est impoſe. derelictus ergo aer rarefactus totum occupauit locū. si igiť cōtingit aerem & compactum in seipsum considere, & rursus rarefieri, sciendum est, cū hic ex aqua, aut elixa, aut quouis modo aliter factus fuerit vapor, aer hic genitus propinquum sibi aerem impellit, & ille alium sibi propinquum, quousq; condensatus ex compresione aliquis aer tm̄ deserat locum, quātum occupabat aer genitus: & hoc pacto necesse nō est aliū aerem æqualem huic in aquā alibi mutatum esse, neq; fieri motum vniuersi aeris: figmentū.n. est hoc & res aliena: sed solum tm̄ aerem geniti pulsione constringi, vt ęqualem genito locū deserat. idem quoq; dicendū est, & si cōdensatus aer in aquā mutetur, necesse est.n. proximum condēsato vacui necessitate ad contractum cōsequi, & ad illum qui est consequenter, cōdensatum alium rursus, quousq; aliquis aer tm̄ rarefiat, vt repleat locum ab aere condensato in aquā derelicto: non omnino tamen quantus hic aer in aquam mutatus est, tm̄ necesse est ex aqua aerem generari.

Sed vel nullius, vel si quid commune ambobus existit, genito, & corrupto, vt si corpus. aqua autem non est aucta, neq; aer: sed hæc quidem deperdita est, ille vero genitus: corpus autem, siquidem auctū est. Sed & hoc impossibile. oportet.n. saluare ratione in existētia ei, quod augetur, & ei quod diminuitur. Hæc autem tria sunt, quorum vnum quidē est, quamlibet partem maiorem fieri eius, quæ augetur magnitudinis, vt carnem carnis: & adueniente aliquo: & tertium saluato eo, quod augetur, & permanente. nā in fieri aliquid simpliciter, aut corrumpi, non permanet: in alterari vero, vel augeri, vel diminui permanet idē quod auctum, vel alteratū est. sed hic quidem passio, ibi vero magnitudo eadem non manet. si autem erit augmentatio, quæ dicta est, continget nullo accedente, neq; permanēte augeri, & nullo recedente diminui, & non permanere quod augetur. sed hoc oportet seruare: nam supponitur augmentatio tale.

Cum dixisset quod neutrū auctum est, neq; id in qđ mutatio facta est, neq; id ex quo, nunc dicit quod relinquiť aut nihil esse auctū in tali mutatione ex aqua. s. in aerē, aut esse aliqđ auctum, quod cōe subiectū est, & geniti, & corrupti: hoc aūt est corpus. Deinde consequenter probat quod neq; hoc possibile est dicere auctum esse, quia ea quæ cōiter ei quod augetur insunt, in ipso non seruatur: quamlibet. s. partē maiorem fieri eius quod augetur: & adueniēte aliquo: & ad hæc permanere id quod augetur. horum.n. ipsum permanere nō est in corpore, non.n. permanet, sed aliud ex alio fit rarius, dēsiusq;. & maius ex minori. Dicere vero vniuersale esse quod permanet, irrationabile. vniuersale Cō. 90.

sale.n.neq; generatur, neq; corrumpitur, neq; oïno subsistir propriam habens existentiā, sed est semper particulare, & hoc aliquid corpus, quod gñatur corrūpitur, quod est & actu subsistēs. si igitur hoc quidem aliquod corpus corrumpitur, alterum vero ex altero gñatur, manifestum q nullū est ipsis subiectum corpus permanens, præterquā prima materia: circa quam vnam, & eandem mutatio cōsideratur. hoc .n. & differt generatio ab augmentatione, alteratione q; , q.s. in generatione non permanet qđ mutatur, in augmētatione vero, & alteratione permanet idem ſm substantiam, in accidentibus vero mutatur, in augmentatione quidem per magnitudinē, in alteratione vero per passionem. Si quis autē diceret quod in mutatione aquæ in aerem tripliciter dimensum, qua tale est, permanet, & solum ex minori maius fit: sciat quod ēt si hoc ita se haberet, non tñ est auctum aliquo extrinsecus adueniente, quod ad augmētationem requiritur. Præterea si ipsum tripliciter dimensum per se existēs absq; aliqua forma ex minori maius fieret, forte, & si nō rationabiliter, posset tale augmentatio dici. nūc autem cum oporteat id quod augetur, seruare priorem formā, vt in carne, & osse, & similibus, ipsum trifariam dimensum informatum forma aquæ, in mutatione ad maiorem molem, ipsius s.aeris, si non seruauerit priorem formā ipsius s.aquæ, proculdubio nō erit talis mutatio augmentatio. neque.n.ipsum trifariam dimensum permanere est proprium mutationi aquę in aerē, sed simplr cuilibet gñationi, & cuilibet mutationi. sæpius.n. ostensum est, q oportet in omnibus iis, quæ mutantur, primum subiectū immutabile esse, in augmentatione vero eandem formā permanere oportet, quā auctum, & antequam auctum esset habebat: hoc autem non fit in mutatione aquæ in aerem: quare non est augmentatio mutatio talis. propter quod, inquit, si dicimus augmenrationem esse eā, quæ dicta est, hoc est aquæ in aerem mutationem, quia maior moles facta sit, cogemur dicere nō permanere quod augetur, neq; aliquo aduenientē fieri augmentationem, & dicta ex communi conceptu de augmentatione destruemus. q si hæc seruare oportet, quemadmodum oportet, mutatio aquæ in aerem minime erit augmentatio.

Tex.c.34. *Dubitabit autem aliquis & quid est quod augetur, vtrū cui apponitur aliquid, vt si crus augetur ipsum fit maius, quo autem augetur, nutrimentum, minime. propter quid igitur non aucta sunt ambo? maius enim & quod. & quo. quēadmodum cum vinū aquæ miscueris: similiter.n. plus vtrūque. An quia huius quidem substantia manet, huius vero minime, vt quæ est nutrimenti: quoniam & hic dominās dicitur in mixtione, vt quod vinum. facit enim vini opus. sed non aqua vniuersa mixtura.*

Quotcunq; aliquis de augmentatione dubitationes, quæstionesq; inquirere posset, anteq conuenientem de ipsa doctrinam tradat, has exponit, & decernit: propositis.n. dubitationibus, conuenientemq; solutionem consecutis, facilius de ipsa dirigitur sermo. Nunc igitur dubitationem sermoni de augmētatione ppriam mouet, quærens nunquid vtraq; sunt, quæ augentur. s. & quod apponitur, & cui apponit̄, an solum id cui apponitur: videntur.n. vtraq; maiora facta esse, & quod appositum est, & cui appositum est: vt in vino se habet & aqua: cum enim miscueris vino aquam vtrumq; , & aqua, & vinum videntur plus facta esse. Inquir igitur dubitationem decernens, quod solum id, cui apponitur, auctum esse dicere opus est. vt si crus sit, cui apponitur, & nutrimentum, quod apponit̄, non recte diceretur nutrimentum, sed crus augeri. & causam infert. quoniam enim præassumptum est oportere id, quod augetur permanere, permanet autē crus, non quod aduenit: hoc enim secundum substantiam mutatur: merito crus solum modo, non adueniens, augeri dicetur. sed oportet & in mistione aquæ viniq́ue, cum paucam aquam pluri vino quis miscuerit, vinum solum auctum esse dicere: quia vini vires ostendens permanet. sic & in pluri aqua si paucum miscueris vinum, ita vt ab aqua denominatum sit, non vinum dicimus adauctum esse, quia propriam potentiam non seruat, sed aquæ proprietatem. vniuersaliter.n. non quod corrumpitur, neq; quod dominatur auctū esse dicimus, sed dominans, permanensq́ue. quod si æquiualens mistio non quantitate, sed viribus: quia similiter vtrunque ab vtroq; patiatur, sic dixeris vtrunq; auctū esse: vel & verius corrupta esse, nullius.n. & vis & operatio sincera seruatur. Patet autem quod & augmentationē in his, quæ miscentur, abusiue dixit: neq; enim sincere eadem forma permanet, neq; quælibet ipsius pars incrementum suscipit, sed appositione solum totum factum est maius.

Similiter autem & in alteratione, si manet caro existēs, & quod quid est, passio autem aliqua inest earum, quæ per se, quæ prius non inerat, hoc alteratum est.

Cum proposuisset ostendere augmentationem esse illius, cui fit additio, non autē additi, primo quidem demonstrauit ex eo quia pmanet id cui additur, quod vero additur mutatur: nunc autem & ipsam alterationem apposuit, ea quæ de augmentatione declarans. quemadmodum .n. in augmentatione est quod augetur,

Cōm.91. / Cōm.92.

getur,& quo augetur,& augmentatiua potentia in eo,quod augetur, existens: ita & in alteratione,est subiectum,hoc est id, quod alterat, est & quo alteratur,est autem & potẽtia, à qua pficitur alteratio. quemadmodũ igitur in augmentatione solum subiectum augeri dicimus, est.n.in ipso augmentatiua, & nutritiua potentia:ita & in alteratione subiectum dicimus alterari,vt carnem,cum formam seruans secũdum aliquam paßionẽ fuerit mutata. quo vero alteratur interdum quidem nihil patitur, neq; mutatur: vt cum ab appropinquato igne calefiũt corpora nostra,nihil ipso à nobis repatiẽte,sed manet quod alterat inalteratũ proportionabiliter ei, quod appositum iam fuit in augmentatione,qm̃ neq; hoc augetur:interdum autẽ patitur aliquid & ipsum,& alteratur, vt in balneis aer nos calefaciens,à nobisque repatiens,& in hoc differt alterans ab eo,quod auget:apponiturq;,eo quia augens nũquam augetur, alterãte quidem interdum & ipso alterato,interdum vero minime: & si id quod apponitur,qñq; fortasse augeri videatur,cum adueniens nutrimẽtum in spiritum mutatum maius factum fuerit. Sed veritas non ita se habet.non est.n.hæc augmentatio,sed corruptio.nec dixerimus in spiritum conuersum nutrimentum esse auctũ, quia non est in eo augmentatiua potentia, sed in eo quod augetur. sed neq; id quo alteratum est,& si multoties & ipsum patiatur, altereturq;,potentiam tamen,à qua perficitur alteratio,in seipso,inquit,non habet, in subiecto.n.& alteratio ait hanc esse,seruatoq;,& permanenti,vt & in eo,quod auget,augmentatiua potentia. Inquisitione vero dignum est, quo pacto in alterato principium motus alterationis dicit esse, non in alterante:nam in eo quod augetur, manifestum. quod in ipso principium motus est: in eo.n.quod augetur,est augmentatiua,nutritiuaq; potentia, nutrimentum mutans, & asimilans,manifestum autem hoc, & quia corrũpitur nutrimentum,quod vero nutritur, & augetur,semper manet, augmentatiuam,nutritiuamq; potentiã habens.si igitur corrũpi oportet nutrimentum,vt sic nutriatur & augeaẽ,subiectis autem corruptis, corrumpitur & ipsorum potentia,planum in nutrimento non esse nutritiuam,augmentatiuamq; potentiam,nisi vt materia consideratam. effectiua tñ augmentationis, & nutritionis causa est in eo qđ augetur, nutriturq;:hoc etenim permanet,& in seipsum nutrimentum recipit.At in alteratione irrationabile esse videtur,non in alterante, sed in alterato supponere motus principium,quod semper apud Arist.effectiuam causam significat. si igitur in alterato effectiuam causam esse diximus,ipsum à seipso alterari faciemus:q̃ est inconueniens. repugnat autem rõni rerum operatio:ab igne.n.calefimus,& à niue frigefimus, & tamen nullus sensu vtens,effectiuam caliditatis, frigiditatisúe causam in alterato nostro corpore dixerit esse, & non igne atq; niue. & cera quoq; sphæra, v.g.ex taxillo facta alteraẽ: & cuicunq; planum,quod nõ in cera,sed in formante est alteratiua potentia. quo pacto igitur hoc in loco Arist.non in alterante alterationis causam dicit esse,sed in alterato? Ad hoc igitur obiiciens Alexan.inquit, quod non de effectiua causa loquitur,neq;.n.dixit principiũ,& potentiam in alterato esse aliquid alterare,sed alterari:quæ modo quodam causa fit agẽti ipsius alterare:non.n.alterant agentia,nisi sola ipsius alterari potentiam habentia. sic igitur Alexan. principium motus de effectiua causa non vult intelligere. Est autem in quibusdam alterationibus principium motus inuenire,tanquã effectiuum, in alterato existens: vt in alterationibus,quæ fiunt circa corpora animalium à medicamentis,neque caliditatem, neq; frigiditatem manifestam actu posidentibus,sed potentia calefacientibus, aut infrigidantibus. nam si talia omnia,vt piper,pyrethrũ,cicuta, & quæcunq; huiusmodi inanimatis quidem corporibus approximata nullam potentiam demonstrant,neq; ipsa alterant, animalium vero corporibus applicita hæc alterant, eo quod à natura, vitaq;,quæ est in corpore contramoueãtur,motaq; sui ipsorum potentiam ostendãt. in omnibus igitur huiuscemodi motus principiũ in alterato corpore esse merito dici poterit. Quę igitur excogitari potest consolatio ad ea, quæ in præsenti loco dubitata sunt talis quædã est,semper dubitãti, & ab expositoribus ad certitudinem non directo. Forte vero quis & hãc soluet. neq;.n.verũ est in dictis alterationibus in alterato esse motus principium,sed medicamentorum virtus à corporibus nostris in actũ deducitur:quæ ad actum deducta sic postea in corpora nostra reagit,& ipsa alterat. quare vt deducatur quidem ad actum medicamentorũ potentia,causa est in nostris corporibus:vt vero nostra corpora à medicamẽtis postea alterarenẽ, effectiua causa in medicamẽtis postea actu est, calidis,v.g.factis ex frigidis. quod.n.non factũ est actu calidum, non aliud quid calefacere,& calidum actu facere poterit. quemadmodum .n.ipse pauloãte dixit,oportet faciens omnino actu esse,aut speciei,aut generis eiusdem.simile igitur est quod in his medicamentis fit,sicut si in domuncula pluribus exiſtẽtibus hominibus,

bus, in ea aer ab ipsis calefactus ipsos calefaceret:in his enim aerem calefieri causa est corporum attactus, calefactus autem semel aer & ipse rursum calefacta recalefacit: quare & ĩ his proxima alterationis cã alterãte est, & nõ in alterato. Et quæ situ dignum, cur nam quatuor genere existentibus oĩbus mutationibus, vt sæpius dictum est in suba,in quãto,in quali, in loco,in mutatione :in suba dico gñatione, corruptioneq;,& in ea, quæ in qualitate, alteratione.s.mutationis causa in efficiente est,nõ in genito, aut patiẽte, in reliquis vero duabus in ea.s.quæ est in quanto, & in ea quæ est in loco,in patiente est effectiua cã: quod.n.fit non ipsum suiipsius effectiuam cãm habet, sed opifex,vt ædificator, vel pr̃, vel quodcunq; aliud agens fuerit: & quod corrũpitur rursus aliunde habet corruptionis cãm. nihil. n.suiipsius corruptiuum est: oĩa.n.naturaliter esse appetunt:ostendimus aũt quod non in alteratis,sed in alterantibus cã est alterationis. Quod vero in his, quæ augentur, effectiua augmentationis cã sit, & hoc confessum est: naturalis.n.in vnaquaq; particula potentia adiectum sibi nutrimentum cum subiecto vniuerit, ipsum assimilat. Et mota quoq; in loco mutationis ĩ hoc ipsa sibiipsis sunt cãæ. s.n.motus cã est mutationis in loco: motus vero corporum natura, quæ est in ipsis est cã, motus.n.atq; quietis cã est natura, mutationis: igitur in loco ipsa sibiipsis sunt mutantes causę. His ostensis causam inquirere dignum est,cur nam eius,quæ ĩ substantia, & in qualitate mutationis, non in iis q̃ mutantur,sed extrinsecus cã est:eius vero,quę in quanto, & in loco ipsa sibiipsis sunt ea, quæ mutantur causæ. Dico igitur, φ si id quod fit, nondum est,qũo quod nondum est ipsum sibi ipsi essendi cã esse potest.causam.n.alicuius,vt sæpius dictum est, actu esse oportet: quod vero nondum est,non est actu: quod vero neque corruptionis nullum est sibiipsi naturaliter cã, dictum est: omnia enim naturaliter esse appetunt. Atqui & alteratio passio subiecti existẽs, qñ intenditur,corpus corrumpit:intensa enim caliditas,vel frigiditas,siccitasq;, atque humiditas corrumpunt corpora:diximus autem qđ nullum est suiipsius corruptiuum: albificatio autem nigrificatioq;,& quæcunque alterationes, neque nocent, neq; prosunt subiecto: ꝓpter hoc ipsum merito extrinsecus causam habuerunt,quæ enim à naturalibus vniuscuiusq; potentiis generãtur, omnino ad esse subiecto conferunt:nihil enim neque ad malum,neque frustra, neque ex superabundanti natura operatur, nisi vt ꝯñs naturali temperamento factum fuerit: vt si calido, siccoq; temperamẽto crispos habere capillos consequatur: sed si à constitutione, quæ à principio,hoc fiat, quod nec tale alteratio, sed gñatio est, manifestum est.si tñ ex temperamento,verbi gratia, sicco ĩ humidum mutatum fuerit, & ob hoc, vel color,vel cincinnus, & annulus capillorum alteratus fuerit, directiq; facti fuerint, planum qđ mutationis tẽperamenti, & alterationis coloris, aut capillorum cã non naturale temperamentum fuit: sed vel continens, vel ea q̃ ipsis apponuntur,vel aliud quodcũq;: & hoc est alteratio. de gñatione igitur & alteratione tãta. Propter quid autem id,quod augetur, ĩ seipso augmentationis effectiuã cãm habet ex dictis manifestum est.s.n.nutriens, & augens nutrito, & aucto vult assimilari,potentia esse quale quod augetur manifestum est: quod vero potentia est, non vtiq, sibiipsi mutationis in illud cã fuerit. dictum est aũt efficiens cum eo qđ fit speciei, aut generis eiusdem esse: merito igiẽ quod augetur,nutriturq;, nutrientis,augẽtisq; ad ipsum assimilationis cã est. Si vero localis mutationis cã motus est:motus autem,q̃ in singulo,natura,q̃ in seipso cã est,siquidem natura principium est motus, atq; quietis, in quo est primo ꝑ se,& non fm accidens, merito igitur mutationis in loco ea,q̃ mutãtur, ipsa sibiipsis causæ sunt. Dicente aũt, quod cum hoc aliqd est idem formam seruans, & caro manens, in aliqua passionum ipsi ꝑ se inexistẽtem mutata fuerit, tunc alterari dr̃, passiones per se inexistentes intelligẽdum, non fm significatum ipsius per se, quod in demonstratiua traditũ est, primum.s.& soli, & semper alicui inexistens, vt triãgulo hr̃e tres angulos duobus rectis pares, φ & eo quod habet ablato simul aufertur sed per se hic intelligit, quod fit in ipso corpore: vt albedinem, caliditatẽ, & non extrinsecus, nec per habitudinem ad aliud sibi aduenientẽ, vt si quid ex sinistro dextrũ fiat, vel ex illis quæ inferius, ea quæ superius, & in consimilibus. Quoniam vero dixit quod effectiua causa non in augmentante est, sed in eo quod augetur, alteraturq;, & quod id quo alteratum est,qñq; quidem nihil,neq; passum, neq; alteratum est, quandoq; vero & illud:videtur autem & nutrimentum, quandoq; augeri,cum in spiritũ fuerit mutatum,sicut & alterans quandoq; alterari:& hinc videretur vtiq; in ipso esse augmentatiua potentia,quæ vt dictum est in eo qđ augetur,consideratur:propter hoc nũc ponit erroris causam,& increpat,quod neq; augeẽ nutrimentum, neq; propter hoc in seipso augmẽtatiuam potentiam habet. corrumpitur.n. nutrimen-

trimentum, & spiritus, qui in ipso est, minime manet. patet igitur quod neq; augetur: siquidē oportet quod augetur priorem formā seruans, crementum in magnitudine fecisse. qđ si non augetur nutrimentum, neq; augmentatiuā potentiam in seipso habebit.

Quo autē alteratum est aliquando quidem nihil passum est, aliquando vero & illud. sed alterans, & principium motus in eo, quod augetur, & quod alteratur, est. in his enim mouens. quoniam & quod ingreditur fieri poteris aliquādo maius, & quod fruiī ipso corpus, vt si quod ingreditur fiat spiritus, sed corruptum est hoc patiens, & mouens non in hoc.

Cōm.93. Tribus his secundum consequentiam se habentibus, eo quod augetur, quo augetur, augmentatiua potentia, cū quæsiuisset de hoc quo pacto augeantur quę augentur, vtrum corpore aūt incorporeo, quærit nūc, & de eo quo augetur, qm̄.n. mutatum nutrimentum in eo qđ nutritur, maius factum esse videtur, & propter hoc videbitur & ipsum augeri, propter hoc & de isto sermonem corrigit, quod & si maior factum fuerit nō augetur. neq;.n. in seipso seruat ea quæ ex cōi conceptu augmētationi insunt. præcipueq; oportere qđ augetur manere, corrumpitur.n. ingrediens & non permanet. exēpla autem de alteratione ad augmentationem trahit, qm̄ nec sine alteratiua potentia augmētatiuam operari posibile est: propter quod de effectiua augmentationis causa loquitur, tanq̄ in exēplo alteratiuæ potentiæ sermonē faciēs. nāq; quæ huic insunt, hæc vtique ēt in augmentatiua potentia insunt, quemadmodū igitur in alteratiua potentia, si commensuratum fuerit quod alteratur alteranti, agit in ipsum alterans ipsum, impasibile manēs, vt si cōmensuratum fuerit ingrediens nutrimētum concoctrici ipsius naturæ potentię, patitur ab ipsa nutrimentum, impasibili manente potentia: si tamē incommensurata fuerint multitudine, aut qualitate ingrediētia, magis ab ipsis patiē alteratiua potētia, & imbecillior fit, q̄ vt agere in ipsa posfit. eadem & in augmentatiua potentia dicēda sunt, quod quousq; commensurate se habuerit augmētatiua, potentia augmentationis materiæ agit in ipsam, & quod augeē adauget: quousq; vero incommensurate se habuerit, patitur ab ipsa magis. incommensuratū vero per multa fit, aut per quantū, aut per quale, aut per tp̄s. qm̄.n. determinata sunt naturæ opera, cū in cōmensuratam magnitudinem corpora deuenerint, tunc deinceps inepto existente subiecto per siccitatem, verbi gratia, & frigiditatē, aut temperiei simpliciter incommensurationem, imbecillis fit augmentatiua potentia, & magis à subiecto patitur, q̄ in ipsum agat. Sciendum autem quod & si dicat aliquando quidem nihil pati alterans, aliquando vero pati, non aduersatur dictis ab ipso alibi, quod ea, quæ similis sunt materiæ, agentia omnino & repatiuntur: secundum prædominans.n. aut pati, aut non pati ipsa nunc dicit, interdum.n. plus agunt quàm patiuntur, interdum autem econtrario.

Quoniam autem dubitatum est de ipsis satis, oportet & dubitationis solutionem tentare inuenire, saluantes, permanente eo, quod augetur, & accedente aliquo augeri, abeunte vero diminui. Tex.c.35.

Cum dixit quæcunq; ex communi cōceptu augmentationi insunt, & omnes ad ipsius sermonem conferentes dubitationes examinasset nunc reliquum propriam de augmentatione opinionem vult edere, debitam reddi talē, quæ iis, quæ ex communi conceptu augmentationi insunt, conueniat, & solitas de ipsa augmentatione feri dubitationes effugiat. Erant autem, quæ ex communi conceptu augmentationi inerant, tria quædam, & permanere, & aliquo adueniente augmentationem fieri, & quā cunque partem eius, quod augetur, fieri maiorem, vt & in eo, quod diminuitur, minorē. Dubitationes autem solitę contra ea, quæ de augmentatione dicuntur feri, erant hæ, vacui subsistentiam inducere, & corpus per corpus dicere p̄meare. sermoni.n. dicenti incorporeo augmentationem fieri, sequebatur materiam à magnitudine esse separabilem, & subsistēs vacuū: supponenti vero per corpus augmētationem fieri, hoc præassumpto particulam omnem ex aduenientis additione maiorem fieri, sequitur, aut meatum, & vacuum esse totum, quod augetur: siquidem oporteret quod aduenit per totum pertransiens vnicuiq; eius quod augetur particulæ appositum fuisse: aut corpus per corpus permeare, & duo in eodem corpora esse. talia igitur sunt quæ prius edocta fuerunt, quibus consonam de augmentatione doctrinā tradere opus est, vt ea, quæ ex communi conceptu augmentationi in sunt, seruentur: & quæ de ipsa dubitationes feruntur, euitentur. Incipiens autem de augmentatione sermonē, duo quędam ad futura sibi vtilia assumit. vnum quidem, non esse ea, quę disimilium sunt partium primum adaucta, sed ea. quæ similarium, quia vero hæc augentur, & quę sunt ex his cōposita disimilarium partium augeri dicuntur. non.n. facies, aut manus genitum nutrimentum ei qđ gñatur, apponitur, sed vel caro, vel os, vel aliorū aliquod similiū partium. quare quæ primo augentur hæc sunt. alterū autem, q̄ vnaquęque māliū rerum dupliciter dicitur, qñq; quidē fm̄ formam, quandoq; vero secundū materiā:

carnem

carnem enim dicimus qñq; formá carnis,qñq; materiam, quandoq; ex vtroq; compositum, quod vt notum prętermisit,& nihil sibi in præsentia vtile.cũ enim fluxibilem dicimus carnẽ, & in defluxu, & refluxu habere esse, aut compositã esse ex quatuor elementis carnem,dicimus carnis materiam:cũ vero pubescere carnem,aut intemperiem habere, aut mollẽ esse, vel duram carnem,dicimus formam: cum vero diuisibilem esse,aut trifariam dimensam,aut multam,aut paucam,secundum compositum. Quærendum est ergo secundum quod horum significatum augeri dñr ea,quæ sunt similium partium,vtrum secundum materiam,vel secundum formam.si enim materiam dixerit aliquis augeri, neq; quæ ex communi conceptu augmentationi insunt seruabit,neq; incidentes dubitationes dissoluet.neq; enim ipsum permanere in hac seruabit.materia.n.nõ p̃manet eadẽ, sed hæc quidem defluit,illa vero affluit,neque quamcunq; partem maiorem fieri in materia possibile est dicere,primo quidem , quia nõ p̃manet.quo pacto enim refluens , aliaq; & alia semper facta ſm omnem partem maior fieret? deinde & in dicta inconueniẽtia incidemus. si.n.accidens nutrimentum cuicunq; parti materiæ apponitur,oportebit per totam pertransire,qm̃ quo cuilibet eius parti apponetur? cui .n.parti non apponitur hęc, neq; augeẽ. oportet.n.aliquo adueniente,totum quod augetur, augeri:per totam igitur materiam eius, quod augetur,appositũ pertransibit: id vero ,per qđ procedit,vacuum aut meatũ necesse est esse.p̃ totum igitur procedente vacuum totum, aut meatum necesse est esse corpus, quod augeẽ: vel si non hoc,corpus per corpus pertransibit, & duo in eodem loco corpora erunt.patet igitur nullo modo possibile esse dicere materiam eam esse,quæ augetur quod si hoc , neq; compositum igitur erit,quod augetur:si enim compositũ augereẽ,oĩno mã augeretur.relinquitur igitur formam esse eam,quæ augeẽ:hæc .n.est, quæ sola permanet, vt oñdimus,non absq; materia,hoc .n. impossibile:sed semper eadem in materia seruata ampliore,aut minore facta,& alias alia,cum hęc quidem defluat, illa vero refluat. Cum vero dicimus formam esse id quod augetur , non putes nos dicere formã ſm essentialem,& æternam rationem mutationẽ suscipere:est.n. incorporea propria ratione ipsa forma , & magnitudine vacans , sed ſm quantitatem , hoc enim est augmentationis significatum. secundum quantitatem autem forma mutari dicitur,cũ in ampliori,aut minori subiecto fit.sic enim manus,& facies videẽ augeri, non quia forma faciei,aut manus mutetur,sed quia maior fit pars,eo ꝙ forma eadem manẽs, quandoq; in minori,quandoq; in ampliori fit subiecto. Quo pacto autem hoc dicentes esse quod augetur,seruabimus quæ de augmentatione dicuntur,& quæ inducuntur absurda soluemus,considerandum deinceps. Primũ quidem permanere id,quod augetur,de forma dictum, verum est:vt prius dictum est. nam si materia aperte non permanet eadem: & supponeret aliquis etiam formam eãdem numero non manere:igitur neq; quod est ex vtrisq; constitutum,idem numero erit:quare Socrates non erit semper idem numero.si igitur quousq; fuerint composita eadem sunt numero:horum autem materia non eadem semper permanet:igitur formam eandem permanere relinquitur, ſm quam vnũquodq; & habet esse , & dicitur, vnde & eadem esse numero dicuntur, cum forma per quã esse habent,eadẽ permaneat.Quãlibet etiam partẽ ex adueniente augeri in hoc solum dictum procedit.nam in materia: si dicamus cuicunq; parti nutrimẽti apponi , sequuntur prædicta absurda.aut enim totum meatus, aut vacuũ erit,aut corpus per corpus permeabit.præterea nec permanet materia vna & eadem numero,sed alia & alia fit, habens esse in defluxu,& reflexu:forma tamen vna & eadem semper manet,& quæ substantialis est , & quæ scundum figuram,& formam:etenim Socratis forma,& carnis,& ossis,& in maiori . & in minori subiecto semper eadem manet . similiter autem & quæ est secũdum figuram , & formã. quemadmodum enim si arcula quædam sit, & in hanc alia,& alia imponantur, hæc quidẽ terminatiua existẽs impositorum, & veluti forma ipsorum existens,eadẽ semper manet, sed quæ ab ipsa circuncluduntur , sunt interdũ alia . Et vt magis accedens ad propositum exemplum fiat.si per canalem ex corio factum, pertrãseat aqua,quandoq; minor,quãdoq; amplior, figura quidem canalis quãdoq; quidem cõtracta, quandoq; vero extensa,tamen semper est vna & eadẽ:aqua tamẽ,super quã vt materiã extensa, & explicata est figura canalis , nõ est vna & eadem, semper enim alia quidem defluit, alia vero subingrediẽ.sic oportet intelligere & in his quæ augẽtur,quod materia nunq̃ est eadẽ, forma tamẽ,quæ inest ei,vna & eadem existẽs, crescit ad maiorẽ molẽ:nõ aucta inquantũ est forma,sed quatenus q̃titate participat.si.n.definitiua ratio assumeret aliq̃ differentiã, aut genus,esset vtiq; aucta forma , quatenus forma. nũc aũt hoc nõ accidit,quare nõ quatenus forma ẽ augmẽtationẽ cõtinet,sed quatenus q̃ta

facta est præterea, si quatenus forma est augeretur, multo magis separabilis forma augeretur: nam si illa non augeretur, nec materialis: quare nõ quatenus animal, aut circulus, neq; quatenus caro, sed quatenus pedalis caro, aut pedale os, & omnino quantificata aliqua forma: nam eo quod super maius subiectum explicata sunt hæc, iccirco augeri dicuntur. Sed dubitauerit forte quis, non tñ materiam eorũ quæ augentur, non esse semper eandem propter fluxum eius & refluxum, verum etiam nec formã. si.n. in mã, vt in subiecto, habet esse forma: impossibile est autem corrupto subiecto, id, qđ in eo habet esse, seruari: sic.n. separabile esset, & non inseparabile à materia: necesse est igiť, neq; formam eius quod augetur eandẽ seruari. Soluentes autem dubitationem dicimus, qđ si quidem congregatim vniuersa corrumperetur mã, vera esset dicta rõ: nunc autem per partes effluit; & altera loco eius illico ingreditur: vnde vna & eadem numero permanet forma. Fiat autem nobis per exemplũ sermo manifestus. sicut.n. si quis in secus fluẽte flumine, vmbram à corpore aliquo demissam intellexerit, vmbra quidem in subiecta aqua existens, vna est & eadem numero: aqua tñ non permanet vna & eadem: sed ſm partem hæc quidem effluit, illa vero subingrediť. sic intelligere oportet & in forma ipsa, mã quidem ſm partẽ mutata: ipsa vero manente semper eadem secundum numerum: qm̃ & colores ipsi sæpe ꝑmanent, materia non permanente. neq;.n. ita secũdum partem materia permutatur, vt simul auferatur aliquid & formæ. vt si statuæ nunc quidẽ puta pes auferatur, qñq; vero manus, alias vero caput, accidet.n. hoc pacto in tpe statuã ipsam ex alia aliam numero factam iri, non solum ſm materiam & æs, sed etiam ſm indiuidualem figuram, & formam. non ita in augmẽtatione fit euacuatio materiæ. nam hòc modo totum debuisset mutilum fieri, quod factũ non videmus. sed vt in dicto exemplo fluuij, qñque est amplior subingrediens aqua abeunte, quãdoq; minor subingreditur ampliore defluẽte: fluuius tñ totus, vt totus ipse sibiipsi cõtinuus est, succedentibus sibi cõtinue aquæ partibus, & replentibus incessanter defluentem locũ, & interuallum intermedium nullum derelinquẽtibus: sic quippe & in nostro accidit corpore, cũ fiat tenuis vndecũq; transpiratio ipsius materiæ, & resolutio: & si alicũde maior fiat, æquata statim per continuitatẽ ex circũcoeuntibus. siquidẽ secundum Hippo. confluxus vnus, conspiratio vna, omnia compatientia sunt. quare forma nihil patitur materia affluente, defluente; neq;. si enim materia nõ manente, etiam forma non maneret, neq; etiam ipsum quod augetur permaneret, & alias aliud secundum numerum Socrates vtiq; fieret. si ergo quousq; fuerit hic homo, verbi gratia Socrates, est idem secundũ numerum: materia autem non eadem: necesse est igitur & formam eandem esse. Verum nec materiam totam ſm se totam tempore permutari possibile est, cum ſm partẽ fluit: ita vt nullum corpus in nobis senio confectis eius, qđ erat in nobis ex prima cõpactione subiecti ꝑmaneat. si.n. hoc esset, possent vtiq; & animalia immortalia esse, mã semper pubescente nunc .n. quia laborat ob tempus, non potest per vniuersum formam seruare compositorum materia: laborat autem, quia patitur ex potentiis cõtrariis, quæ cõcordiam & temperiem per vniuersum seruare non possunt: igitur non totam transpirare putandum est: sed huius solidiora magis eadem semper numero permanere. vnde & in carnibus, & ossibus cicatrices, quæ ex vulneribus in iuuentute factæ sunt, videmus vsq; ad mortem permanere. vnde etiã ob hoc necesse est & formam eandem numero permanere. Quod igitur permanere ipsum auctũ in materia quidem veritatem nõ seruatur, sed in forma manifestum est ex hoc, & vnãquamquẽ etiam partẽ eius, quod augetur, augeri in materia quidem impoſe est seruatum iri: sed in forma possibile. materiæ.n. cuicunq; parti additionem fieri est impoſe: qm̃ & corpus per corpus permeare est impossibile. formę tamen quæcunq; pars maior fit: æqualiter.n. tota per totã quæcũq; pars maior fit. etenim facies tota per totam æqualiter augetur, & huius partes, scilicet oculus & nares, & aliæ: etenim quęcunque oculi particula, & reliquarum partium ęqualiter in magnitudinem crescit. Absurda quoque omnia effugit. quod non fiat augmentatio per incorporeum est manifestum. sed etiam si per corpus fiat, nec vacuum erit, nec corpus ꝑ corpus permeabit: non.n. totum aduenieńs per totũ ꝑmeat, sed apponitur solũ priori mã superueniens. & quemadmodũ in canali ex corio facto, aquæ quidẽ appositio fit, & q̃ subingrediť, apponitur sola pręexistenti, & propellente hac priorẽ se: sic æqualiter vbiq; fit aquæ multiplicatio, & sic quæcũq; pars canalis æqualiter extenditur; ita ẽt in augmentatione accidit. nam sanguificato nutrimẽto per venas quocũq; tracto, & circunfuso in vnaquaq; consimiliũ partiũ, & mã cuiusq; partiũ cõdigerẽte hoc, & mutante in subiecti substantiã: sic augmentationẽ accidit fieri. est.n. & in ossiũ suba, & carnis, & reliquorum humiditas quædam vbique sparsa, & ma-

& maxime in ſubſtantia eorum, quæ augētur: hæc.n.ſunt humidiora. ſanguis igitur ab extra circūfuſus cuicunq; partium apponitur humiditati huic, & propellens ipſam, vel potius vndecunq; à partibus tractus ſm omnem dimenſionem, ampliorem facit, quæ eo ndigeſta à potentia nutritiua, mutatur in ſubiecti ſubſtantiā. qm̄ igitur habet curam natura etiam de figura partium, ampliore facta ſubiecta materia, ſuperextendit huic ęqualiter vnamquāq; formarum: & ita quamcūque partem dicimus augeri. ſicut ergo circūferentia canalis multiplicata intus aqua ſm omnem ſui partem æqualiter extenſionem recipit: ſic & in his, quæ augenſ, accidit materia ampliore facta formas æqualiter ſuper ipſam expādi. & quia appoſitio ſanguinis ſm tres dimenſiones fit, ob hoc etiam augmentatio fit ſecundum omnem dimenſionem, quid igitur ſit quod augetur, & quomodo fit augmētatio ſecundum Ariſt. dictum eſt. Sed dubitauerit forte quis aduerſus dicta: primum quidem quomodo ſeruatur, oportere quod augetur adueniente aliquo augeri. ſi enim non per totum id quod augetur, ꝓcedit id quo augetur, ſ. ſanguis, ſed ſolum preexiſtēti apponitur: augetur autem quæcūq; pars: non igitur vniuerſo, quod augetur, aduenit: quia non cuilibet parti eſt appoſitus ſanguis. Præterea, ſi non eſt materia, quæ augetur, ſed forma, non igitur ei, quod augetur, acceſſus fit nutrimenti: ſed aduenit alteri, alterum aūt eſt qđ augetur. Ad hæc autem dico non eſſe contraria hæc his, quæ ab Ariſt. dicta ſunt. ſimpliciter enim ſic dixit ꝙ oportet quod augetur adueniente aliquo augeri, & non dixit oportet formę aduenire. quare aduenit q̄dem materię, qđ aduenit, ſed forma augeſ. facta igitur appoſitione ipſi mā̄æ, & ꝓpulſione facta, accidit ſub quacunq; parte formæ multiplicationem mā̄ę factam iri. Sed hoc ipſum rurſus dubitatione dignum eſt, quo pacto ꝓpulſio aut tractio fit, & quid eſt oīno quod propellitur, aut trahiſ. ipſam.n. carnem trahi, ſeu propelli impoſſibile eſt: dico. ſ. compoſitum, ſic enim accideret calcanei carnem, manus carnem factā iri, aut coxæ, aut alterius cuiuſdam. ſi aūt ſparſam in oſſibus, aut carne humiditatem, eandem ab appoſito ſanguine ꝓpelli dicunt, interrogabo. quænam ſit hæc humiditas: ſi q̄dem ſubſtātialis carnis humiditas, elemētum ipſius eſt. quo pacto igitur poſſibile eſt nō ſubſtinēte tota carne ꝓpulſionem, elemētare ipſius humidum, & cōpletiuum ſubſtantiæ propelli, ipſa prius nō corrupta? ſi aūt non ſubſtantiale eſt humidū eius hoc, ſed vt id quo nutritur, & qđ ex nutrimento aduenit, impoſſibile eſt hoc per totam eſſe carnem: qm̄.n. eſt corpus hoc, & non qualitas, impoſſe eſt hoc ꝑ totam carnem ꝓcedere: ſic enim corpus per corpus permeabit. hinc quoque accidet non q̄uis partem auctam iri. ſi.n. apponitur ſm quaſdam partes ſanguis, deinde ipſi ſic mutato ſuperexpanditur forma, totum quidem, vt totum maius fit, ſed non quodlibet eius ſenſibile punctum, vt ipſe dicit. ſicut enim porta, aut menſa, ſi ab extrinſeco ei appoſita fuerint ligna: totum quidem maius factum eſt, non tn̄ quæcunq; pars menſæ augmentationē ſuſcepit, & quemadmodum quadrato gnomō circūpoſitus totum quidem quadratum, vt totum auxit: non tn̄ quācunq; præexiſtentis partium maiorem fecit, ſed manſit ſpacium īmutabile: ſic proculdubio, & in his quæ augentur, ſi appoſitio materiæ facta eſt ſm quaſdam partes, eodem modo quo dicta, accidet augeri q̄ augentur. hoc autem eſt præter euidentiam. videmus.n. vere q̄cūq; partem eius quod augetur, maiorem fieri. & forte augmentationē q̄dem in aliis dimenſionibus poſſibile eſt ſeruare. eam vero q̄ eſt ſm lōgitudinem minime. ſit autem ſermo exempli cauſa in vna parte, vt oſſe. hoc igitur ſanguine non ſolū exterius circūfuſo, ſed etiam in profundum ſparſim ꝓcedente, natura mā̄m ampliorem accipiens ſuꝑ expandit, extenditq; figuram oſſis, & ſeruat eādem in maiori mole. quemadmodum ſi fiſtularem cerā intellexeris, deinde huic exterius ceram circunfuſam: aut etiam in profundum vbicūq;, deinde ipſam artem, aut flatu, aut aliquo alio mō tumefacientem fiſtulam, & latiorem facientem. manifeſtum eſt igitur quod in hac appoſitio non ſm oēm partem facta eſt: figurę tn̄ auctio, non vt in quadrato, cui eſt gnomon circūpoſitus, perfecta eſt, ſed tota in vniuerſum ſm oēm partem fiſtula in maiorē molem aucta eſt. tale igitur etiam in natura oportet intelligere, quod ampliore materia oſſi circunfuſa, expandit nā̄ totam per totam figurā, & non exterius ei appoſitionē fecit. augmentatio igitur in latitudine hoc vtiq; mō potuerit intelligi. Eam vero quæ eſt in longitudine, nō eſt eodem modo poſſibile. qm̄.n. fiſtularia oſſa ſolidas habēt deſinentias, vbi & colligationes partium fiunt, quomodo creſcit in longitudinem pars fiſtularis in oſſe. Si.n. ſecundum finem longitudinis appoſitio fiat ſanguinis, proculdubio in id quod eſt ſimilis ſpeciei cum ſubiecto, mutatio facta fuerit. quare ſolidæ oſſium partes augebuntur, non tn̄ fiſtulares. ſi autem appoſitione facta in ꝓfundum oſſis, ſic creſcit in longitudinem, aut ſm vniuerſam cir-

cunferentiam ossis procedet sanguis ad profundum, aut non sm vniuersam. si igitur, sm vniuersam, totaliter diuidet os, & rursus augmentatio non erit cuiuslibet partis sm longitudinem, sed quemadmodum si quadrato quadratum aliud apponat aliquis, facit totum altera parte longius, non aucto subiecto sm lõgitudinem, sed velut facta ei cõiunctione, seu copulatione alterius similis in spẽ, hoc quippe & in ossibus accidet. quo pacto etiam & extrema ossium solida augmentationem recipient. Si autem non vniuersę circunferentiæ in profundũ facta fuerit ossi appositio, sed sm quasdam partes, non augebitur per totum in longitudine, sed in quibusdam partibus. hoc autẽ est impossibile: diuelletur.n. totum quibusdam quidẽ partibus ossis in longitudine auctis, quibusdam vero nõ. neq;.n. possibile est naturam sm longitudinem ęqualiter extendere fistulares partes ossis, non præsubiecta materia extensibili. Preterea quo pacto omnino possibile est quãcũq; partem ossis in longitudine augeri dicere? nam eo quod ex magis conuexa minus conuexa fit pars fistularis ossis, augebitur vtiq; oĩs pars in latitudine ęqualiter, sed in lõgitudine quo pacto seruabitur quãcunq; partem augeri? fit.n. quod per totum in longitudine circũponatur sanguis, & trãsformetur in ossis nãm: manifestum est itaq;, quod hic mutatus, appositus est, conatus ei, qui à principio fuit, & fecit totum maius sm longitudinem, non tñ cuilibet parti est facta augmentatio sm longitudinem. Eadem & de profundo vtiq; dixerim. si.n. non per totum profundum appositio sanguinis fit, sed sm quasdam partes apponitur, qũo quæcunq; pars in profundum augebitur? fit.n. aliqua caro digiti profundum, seu altitudinem habens, & adueniat huic aliquis sanguis & circunfundatur & spargatur in ea, manifestum est ꝙ non cuilibet eius parti, sed quibusdam est appositus. mutato igitur sanguine in carnis substantiam, quod quidem totum est factum maius, manifestum est. sed nunquid si sumpsero quasdam partes carnis sm profunditatem, quibus non est appositus sanguis, maius ne dicam, & hoc factum esse? non certe. neq;.n. est circũposita ei materia aliqua, super quam forma sit expansa, sed eadẽ manet, quæ erat etiam à principio eodem modo etiam si sm longitudinem aliquæ partes sumptæ fuerint, quibus non est appositus sanguis, idem certe accidet: neq;.n. auctum aliquid fuerit, cui nulla est appositio facta: sed quorumcunq; quidem figuræ in maiorem tumorem eleuantur sphericę existentes, aut simpliciter rotũdę, hæc, eo quod magis minusúe conuexa fiant, dicantur vtiq; secundum omnem partem augeri, aut minui, vt iam dictum est: eo quod nulla sit pars, quæ non sit facta magis, minusúe conuexa, in quibus autem non est figura rotunda, nescio quo pacto possibile sit dicere quamcunq; partem horum augeri, cum non fiat cuicunq; parti appositio.

Amplius autem quodcunq; punctum sensibile, aut maius, aut minus factum esse, et neq; vacuum esse corpus, neque duas in eodem loco magnitudines, neq; incorporeo augeri. Assumenda autem cã, cum determinauerimus primũ: vnum quidem, quod ea, quæ sunt dissimilium partium, augentur, quia ea, quæ sunt similium partium augentur: componitur.n. ex his vnumquodq;: deinde quod caro, & os, & quæcunque talium partium duplex est, quemadmodum & aliarum in materia formam habentium: etenim materia dicitur & forma, caro, vel os. quãcunq; igitur partem augeri, & aliquo adueniente, secundum formam quidem contingit, secundum materiam vero minime.

Quoniam dixit punctum, recte addidit, sen- Cõm. 95.
sibile, pro eo, quod est, non est adeo parua particula, vt puncti ad corpus rõnem subeat, quod non est factum maius: fit autem maius quidem quod augetur, minus vero quod minuitur: postea dubitationum de augmentatione causam ait assumendam esse. cum.n. dixerit & quid est quod augetur, & qũo augetur, solutas habebit de augmentatione dubitationes. causa igitur, inquit, augmentationis de ipsa dubitationes soluet. sed anteq̃ hoc dicatur, prius inquit quædam, quæ ad sermonem de augmentatione nobis erunt vtilia determinauisse opus est. Primum igitur antea determinat, ad eos, quæ similium sunt partium augmentationẽ, & quæ sunt dissimilium augeri. nõ.n. faciei additione facies augeť, neq; manus, manus: sed eo ꝙ caro, & os, & neruus, & oĩa simpliciter similium partium augentur. ita accidit his augmentatis, & quæ dissimilium partiũ augeri. quemadmodum.n. quæ similarium materia, dissimilarium sunt: talis.n. similarium cõpositio dissimilaria facit: merito igitur contingit similaribus adauctis, & quę ex his composita sunt aucta esse. Recte autem hoc antea determinauit. qm̃.n. oportet quod augetur permanere, oportet primo scire quæ nam proprie augentur, vt de iis quęramus si vere permanent, & quo pacto permanent. etenim si simile factum quod auget ei qđ augetur, adiicitur, vt ipse dicet, quod vero augetur fuerit facies, & nutrimẽtum vtiq; facies factum adiiceretur. hoc autem est inconueniens: os vero, & carnem, fieri dicere nutrimẽtum nullum inconueniens. hoc igiť primũ. Secundum autem est eos, quę antea determinat, singulum materialiũ dupliciter dici, qñq; quidem

dem ſm materiam, q̃nq; vero ſm formam. carnem.n.quãdoq; ſm ſubiectum vocamus, q̃nq; vero ſecũdum formam. vocamus autem q̃nq; & ex vtroq; compoſitum carnem, & os: vt cũ dixerimus paſſam eſſe carnem, aut factum eſſe os: planum ꝙ ex materia, & forma cõpoſitum dicimus. ſed hoc vt notum, & nihil ipſi in præſentia conferens prætermiſit. attamen quod determinatum eſt ab ipſo omnem ſoluet dubitationem. ſi.n.q̃n carnem auctam eſſe dicimus, didicerimus, qualem dicimus, ꝙ eam, quę ſecundum formam & non eam, quæ ſecũdum materiam, dubitationes omnes ſolutas inueniemus. ſi.n.materiam, inquit, dixerimus augeri, neq; dubitationes effugiemus, neq; inexiſtentia augmentationi ſaluabimus. neq;.n. manet eadem materia, neq; ipſius quodcunq; maius fit. ſi vero formam dixerimus augeri, omnia ſeruabimus: manet.n.eadem forma: nõ enim eſt carni ſecundum formam eſſe, in eo ꝙ tanta, ſed in eo ꝙ talis ſit. dicimus autem & de reliquis. non autem formam ſeorſum à materia ſeruari dicit: hoc enim impoſſibile: ſed quoniam forma ipſa ſeruatur, ſiue amplior, ſiue minor materia fuerit: materia vero non amplius eadem manet, ſi quandoq; quidem maior, quandoq; vero minor.

Tex.c.36. *Oportet.n.intelligere, quemadmodum ſi quis menſurauerit eandem menſura aquam, ſemper.n.alia, et alia eſt, quę fit, ſic etiam augetur carnis materia: & non omne cuicunq; adiicitur, ſed hæc quidem defluit, illa vero aduenit: figuræ*

Tex.c.37. *autem et formę cuicunq; parti. In his autem, quæ diſſimilium ſunt partium, hoc magis patet, vt in manu, quoniam proportionaliter aucta eſt: materia.n.altera exiſtens hoc in loco manifeſta magis eſt ipſa forma, quàm in carne, & his quæ ſimilium partium: quare & mortui magis videbitur adhuc eſſe caro & os, quam manus, & brachium. quare partim quidem qualibet carnis pars aucta eſt, partim vero non, ſecundum formam enim cuicunq; acceſſit, ſecundum materiam vero, minime.*

Cõm.96. Menſuram quidem formæ aſſimilat, materiam vero ei, quod menſuratur. exemplum autem non aſſumpſit ad augmentationem, ſed vt oſtẽderet, quid eſt quod manet, & quid quod fluit. quemadmodum igitur in iis quæ menſurantur, ſm menſuram eadem ſunt, quę menſurantur, ſm ſubiectum vero & materiã non eadem: ita ſe habet & in iis quę nutriuntur, augẽturq;. ſm menſurans quidẽ, & terminans, (hoc autem eſt forma) eadem ſunt: ſm materiã vero interdum diuerſa. ꝙ ſi intellexeris extẽſam menſuram, & q̃nq; quidem quod menſuratur maiorem, quandoq; vero minorem ſuſcipere, accommodabitur & in augmẽtatione exemplum. ita.n.& augetur carnis materia, & non cuilibet omnia aduenit, ſed hoc quidem defluit, illud vero accedit, & non permanet eadem. quemadmodum neq; aqua, quæ in menſura eadem eſt. ſed hæc quidem defluit, illa vero ſubingreditur, & nõ toti præexiſtenti apponitur aduenieus: neq;.n.permanet, ſed ſm aliquam partem apponitur. cum igitur pluris fuerit, quæ ſubingreſſa eſt, q̃ quæ defluxerit, tunc ait, carnis materia augmentata eſſe dicitur, manifeſtum quòd autem nomine augmẽtationis abuſus eſt. additio.n.talis res eſt, non augmentatio. neq;.n.augmentationis proprietates ſeruantur. non cuicunq; igitur inquit parti materię fit appoſitio, per totum.n.caro tumeret. Figuræ vero dixit, ideſt per menſuram. hoc.n. exemplo, & ſimilitudine menſurę in augmentatione vſus eſt. figuratur autem menſura ab eo, quod menſurat, vt in pluris materiæ tranſitu ſimiliter ſuperextendatur vel figuræ dixit, q̃m vnumquodq; eorum, quæ augentur, cum ſint ſimilarium partium, natura figuram aliquã propriam habent. ita.n.& cum his ipſis eſt eſſe: alia.n.eſt tali, alia vero cruris figura. vt igitur à principio cum propria figura generatur, ita & q̃n augetur eam figuram conſeruando augetur. non poſſet autem alio modo in augmentatione eadem eius figura ſeruari, niſi omniquaq; ſimiliter augereẽ. Quod autem eorum, quæ augentur, quælibet formæ pars augetur, manifeſtius ex his, quæ diſſimilium ſunt partiũ perſuadet. videntur.n.ea, quæ ſunt diſſimilium partium, manifeſtiorem oſtendere ſm materiam, formamq; differentiam. & magis ea, quę diſſimilium partium ſm formam figurantur, manifeſtiores.n.formarum habent operationes: verum ea quę ſimilium partium, non adeo manifeſtam materiæ à forma diſtinctionem habent. & hoc ex defunctis perſuadet: defuncti.n.manum nullus vnquam dixerit proprie manum eſſe, niſi vt lapideam, vel depictam: non.n.facit manus opus. carnem tñ, & os etiam videmus eandem eſſe, qualis erat & viuentis, quia non manifeſtæ ſunt horum operationes. q̃m ergo manifeſtiores ſunt diſſimilarium formæ, manifeſtius in ipſis licet inſpicere, & formam eſſe, quæ augetur, & quãcunq; eius partẽ ęqualiter augeri. cum.n.dixerimus manum, aut faciem auctam eſſe, non manus materiam, ſed formam dicimus. manus enim, & reliqua formam magis quam materiam repreſentant, & faciem augmentatam eſſe dicentes, non magis naſum, quam oculum dicimus, ſed æqualiter vnaquæq; faciei particularum augetur. ſed & vniuſcuiuſq; particulæ æqualiter particulæ augentur: æqualiter.n.totus naſus augetur, ſimiliter & manus vnuſquiſq; digitus, & cuiuſcunq;

cunque digiti vnusquisq; nodus. qm̃ igitur caro dupliciter dicitur, & secundum materiam, & s̃m formam, secundum materiam quidem non quodcunq; carnis auctum est, secundum vero formam quodcunq; auctum est.

Tex.c.38. *Maius tamen totum factum est, adueniente quidem aliquo, quod vocatur nutrimentum, et contrarium, mutato autem in eandem formam: vt si sicco adueniret humidum, aduenien autem mutaretur, et fieret siccum, est quidem vt simile simili augetur, est vero vt dissimili.*

Tex.c.39. *Dubitabit autem aliquis quale nam oportet esse quo augetur, manifestum vtiq; quod potentia illud. vt si caro potentia carnem actu: alterum igitur, corruptum autem hoc caro factum est. igitur non ipsum per se: generatio enim esset. non augmentatio, sed quod augetur in hoc.*

Cõm.97. Cum dixisset de eo, quod augetur quod nã est, q.s.non materia, sed forma, nunc vult & de augmentãte dicere quod nam est. necesse autem hoc vel corpus esse, vel incorporeum. qđ igitur non incorporeum, sed corpus iam demonstrauit, nunc vero quale corpus sit, quærit, vtrum simile ei quod augetur, aut dissimile & contrarium. & inquit partim quidem ei, qđ augetur esse simile, quod augetur, partim vero dissimile, contrariũq; potẽtia.n.simile, actu vero contrarium. qm̃.n.quod alicuius similis additione augetur: carnem.n. carne oportet auctam iri, & os esse: ob hoc necesse est simile esse ꝙ auget ei, quod augeť. sed qm̃ rursus nutrimentum ab eo quod nutritur, & augetur, pati necesse est: patitur autem non simile à simili, sed contrarium à contrario: ob hoc rursus oportet nutriens, & augens contrarium esse ei quod augetur & nutritur. quare si oportet augens pati ab eo quod augetur, & sic mutari in illius substãtiam, necesse est potentia quidem esse simile, actu vero contrarium. nutrimentum igitur cum sit potentia ei, quod nutritur, & augetur, simile ipsi appositum, & ab ipso passum, quod erat potentia (erat autem simile) hoc actu genitum, & assimilatum, nutrit, augetq; carnem, & os, & aliorum singulũ: mutatur aũt nutrimentum non ipsum per se, neq; seorsum ab eo quod nutritur, & augetur existẽs: nõ.n.caro cũ carni accesserit, sic ipsam nutrit, & auget: si.n.antequam nutrimẽtum ei quod augetur apponeretur, in illius substantiã mutaretur, generatio magis tale non augmentatio esset: sed oportet nutrimẽtum prius eum eo quod nutritur mixtum esse: deinde ab illo, cum passum fuerit in illius substãtiam mutari. quẽadmodum.n.si ardenti igni ligna imponeremus, passa deinde flammam augerent, tunc dicimus ignis augmentationem esse genitam. quod si ad extra accenderetur lignum, deinde apponeremus alteram flammam cum tetigerit, gñationem, & additionem, non augmentationem genitam esse ignis diceremus. itaque quoq; & in his quæ augentur se habet: siqdem mutatum nutrimẽtum in carnem. ita carni appositum fuerit, generatio, & additio, non augmentatio carnis erit. nunc vero hoc nõ fit: sed prius apponitur subiecto nutrimẽtum: deinde in illius substantiam ab eius natura mutatur. In eo vero § Dubitabit autem aliquis § illud § Autem § pro eo quod est § Enim § intelligendum est. tanq̃ enim, cum iam soluisset dubitationẽ, ita hoc induxit. Cum.n.dixisset, quod id ꝙ auget, partim q̃dem ei quod augetur est simile, partim vero dissimile, potentia quidem simile, actu vero dissimile: & cum soluisset quæsitum, sic dubitationẽ induxit, quasi diceret. etenim dubitare aliquis posset, quale nã oportet esse quod auget, vtrum ei quod augetur, simile, an dissimile. deinde tanq̃ quod ex dictis iam dubitationem soluerit, intulit, manifestum itaque quod potentia, hoc est manifestum ex iam dictis. si vero potentia illud est, planum qđ actu aliud quid erit, sed non quoduis: non.n.quoduis à quouis patiť, sed ꝯrium à ꝯrio, quatenus .n.subiecti ꝯrio participat nutrimẽtũ, eatenus ab ipso patitur, deinde inquit quod potentia alicui simile, vt actu fiat simile, oportet corruptum iri, & quod q̃dem prius actu erat abiicere, hoc vero actu fieri, quod tunc erat potẽtia. si igitur oportet quod auget corruptum ei qđ augetur, simile factum esse, nõ oportet ipsum per se corruptum esse: generatio.n.tale, non augmentatio. & simul per hæc differentiam generationis, & augmentationis nobis tradidit, quod generatio quidem mutatio est ipsius materiæ per se, augmẽtatio vero mutatio materiæ eius, quod augetur, nõ ipsius per se, sed in eo quod augetur mutatæ. ipsum igitur, inquit, quod augetur, hoc mutatur: in generatione enim ipsa per se materia ex non ente in ens mutatur, in augmentatione vero quod augetur, apposita materia mutatur, cum.s.à naturali ipsius potentia passa fuerit: & hoc facta, quod illud est. simul igitur materia, cũ ab ipso passa fuerit, in ipsum fuit mutata: & illud ob hoc in maiorem magnitudinem mutatum est. non igitur sine generatione neq; augmentatio: sed qm̃ non per se materia mutatur, sed in eo facta ei assimilatur, incrementum magis ipsius formæ, & augmentatio, non generatio dicitur: non enim non ens fit, sed ens ad maiorẽ crescit magnitudinem.

Quid igitur patiẽs ab hoc auctũ est. An mistum, quẽadmodum vino si quis infunderet aquam, hic autem posset facere vinum quod mistum est. & quemadmodum ignis,

cum

tum tetigerit combustibile:ita in eo quod augetur, & existente actu carne, quod inest augmentatiuum adueniente potentia carne, fecit actu carnem. igitur simul existente, nãq; si seorsum, generatio. est.n. sic facere ignem ad existens apponentem ligna. sed sic quidem augmentatio: cum vero ipsa ligna accensa fuerint, generatio.

Cõm.98. Cum dixisset de eo quod augetur quidnam est, similiter autem & quod auget, dicit modũ, quo fit augmentatio. oportet enim, inquit, misceri augens & auctum. mistũ.n. augens aucto: & mutatum à naturali potentia eius quod augetur, in substantiam eius quod augetur, sic facit augmentationem. sicut si quis in dolium vinum habens, quod vim habeat mutãdi, & assimilãdi omne infusum sibiipsi, infundat aquam. mista.n. aqua, & mutata à potentia vini in eius substãtiam, auxit vini q̃titatem: & in maiorem molem mutauit. & quemadmodum ignis tangens vstibile, mutauit ipsum in suiipsius substantiã, & ita maius ab illo factum est: sic quippe & in his quę augentur se habet. simul quoq; per hæc & causam augmẽtationis effectiuam assignauit: nutritiuam, s. & augmentatiuam aiæ potentiam. manifestum autem est ꝙ non, quia quælibet pars argumentabilis augetur, oportet & augens toti mistum pertransire, aut.n. vacuum erit totum, aut corpus per corpus permeabit: sed sufficit fm aliquam partem facta appositione, fm totum augmentationem factam iri. sicut & euacuatum vndecũq; corrugatum videmus. & si euacuatis propinquis partibus, non simul omnibus. vt & in his, in quibus inciditur vena, se habet, eo ꝙ trahitur ad euacuatã partem totius corporis sanguis. sic profecto & in iis quæ augentur, appositione fm aliquas partes facta, fit appositio omniquaq;, eo quod aduenit, ꝓpellente id quod est ante ipsum, nõ permeãte per ipsum. vt in canali se habet, qui coextenditur ampliori aqua. nam in vniuerso corpore conspersa est humiditas quædam nutritiua subiecti, & nata mutari in substantiam illius. nutrimento igitur humido existente, & misto præexistenti in corpore humiditati, accidit per proportionem omniquaq; ipsam crescere non penetrante illa omniquaq;, sed propellente priorem se, & illa rursus priorem se. & sic materia ampliore facta, vbiq; ad maiorẽ tumorem crescit forma: vnaqueq;.n. pars cum propria figura habet esse, quæ vbiq; materia multiplicante, crescit ad maiorem tumorem. vt.n. à principio cum propria figura vnãquãq; partium natura fecit subsistere, sic cum hac ꝓuidentiam, & custodiam habet ipsarum, ꝙ igitur forma fm figurã, fm quãlibet partem æqualiter nutritur, & augetur, nutritione quidẽ existente formę per mansionẽ, extensione autem ad maius quantum augmentatione ipsa, ita ꝓcedens sermo recte declarauerit. Sed de forma substantiali, vt carnis, quatenus carnis, & ossis: quo pacto seruatum fuerit nutriri formas has, vel augeri? si.n. quæcunq; carnis pars est formata, quod autem nutritur, & augetur, corpore nutritur, & augetur. quo pacto seruabitur totam per se totam nutriri carnẽm? si.n. oportet ei quod nutritur, apponi nutriens: partes igitur quibus non est appositum, non nutrientur: impossibile est autem cuilibet esse appositum: non igitur quæcũq; pars nutrietur, & augebitur. Quo pacto etiam quæcunq; pars formæ carnis augebitur? tota.n. vt tota minime. neq;.n. cuicunq; parti carnis appositio maior facta est: vnaquæq; tñ pars materię facta est: in quo autem non est facta appositio materiæ, neque vtiq; mutatio in simile facta est: quare neq; in maiorem molem extensio. Ni forte autem oĩno nõ est dicere nutriri, & augeri talem formam, sed solum ampliorem fieri. si.n. nutritur, & augetur corpore, cum illud mutatur in illius substantiam: corpus autẽ per corpus impossibile est procedere: aliud itaq; erit quod fit simile ei, & connatum. non tñ quod pręexistebat accepit aliquid ab adueniente, neq; formam aliquã, neq; magnitudinẽ. & si vnaquæq; partium carnis ex materia, & forma est, forma in materia habente esse, manifestum profecto ꝙ materia fluente ipsius carnis, cõmeat & forma in illa esse habens, non.n. separata materia remanet indiuisibilis forma, quæ in illa substeterat. si autem cõmeat forma cum materia, & vnaqueq; partium carnis, & reliquoꝝ huiuscemodi est, quod non permanet sub nutrimento non nutrietur, neq; augebitur: manenti autem appositum est ꝙ fit. Nisi quis fm qualitatẽ nutriri dicat carnem & reliqua, nutrimento ipso appositione roris fm qualitates, & humefaciẽte & calefaciente iuxta posita corpora. Sed hoc pacto nutritio quidem carnis, & reliquorum seruata fuerit, augmẽtatio vero minime. nam id ꝙ qualitate sola humefacit, aut calefacit, non facit manus fm magnitudinem patiẽs ab eo, sed solum fm qualitatem alterat ipsum, quare in forma substantiali quãcũq; partẽ augeri non possumus dicere: tota.n. maior facta est, sed non vnaquæq; pars: non.n. cuilibet est facta appositio, & mutatio. magis autẽ in nulla, sed appositio solũ & vnio: sicut si aqua aquæ vnita fuerit. nequaquam igitur oẽm partẽ maiorem fieri, & nutriri verum est ita dictum. vt ipsa fm se quælibet minima pars nutriatur, & augeatur: sed quemadmodum non cuicunq; parti

parti fit additio nutrimenti, sed pp totius cõtinuitatem toti apponi dicitur. & ita cum totũ factum est maius, quia totum constat ex omnibus partibus, merito & partium vnaquæque simul cum totalitate extendi dicitur:cum sic & totum nutriatur, & sui seruet speciem & ideã: & sic pars carnis,& reliquorum nutriri dicitur, cum totum ipsum conseruetur.

Tex.c.40. *Quantum autem vniuersale quidem nõ fit:sicut neq; animal, quod neq; homo, neq; singularum, sed quemadmodum hic vniuersale,et ibi quantum.caro igitur,& os,vel manus, vel nerui,& horum ea,quæ sunt similium partium,adueniẽte quidem aliquo quanto,sed non carne quanta.*

Cõm.99. Quoniam augmentatio est generatio quãti,dixit autem augmentationẽ corpore fieri,& non incorporeo:ne quis dicat q si omne quod fit,ex non tali fit, oportebat & quantum ex nõ quanto fieri: nunc autẽ accidit quantum ex q̃to fieri:mã enim eius quod augetur.est actu q̃ta.dicit ergo ad hoc q si quidem esset vlium generatio, oportuisset vere quod fit quantum aliquod ex non quanto factum fuisse: quoniã vero neq; quanti vniuersalis est gñatio,neq; alius alicuius vlis,nullum est inconueniens quod fit quantum ex quanto factum esse. nam aliquod quantum ex aliquo quanto fit,vt & aliqđ animal ex aliquo animali. nullum.n.vniuersale habet esse per se, sed in singularibus habent esse. quantum ergo quod fit,est aliquod quantũ, vt quanta caro,aut os quantum.non est ergo mirandum quantam carnem ex sanguine quanto fieri,& alio aliam: & q quidem vniuersaliũ nullum generatur quia neq; subsistit aliquod vniuersalium per se, manifestum est.Nunc autem non ob hoc ex non quanto quantũ fit. etenim cum nec vniuersalis homo generetur, nec vniuersale animal, tamẽ ex non homine fit homo & ex non animali animal:semen.n.non est animal,nec homo.nec etiam ex aliquo non homine,aliquo autem homine,sed simpl'r ex nõ homine,& simpl'r ex non animali. non sic autẽ & in quanto se habet. non.n.ex simpliciter non quanto quantum fit, sed ex aliquo quãto quãtum aliquod.quare habet differentiam ad reliqua.nam semen cum non sit animal,fit animal: & cum non sit homo,fit homo. non tñ cum nõ sit quantum aliquod,fit quantũ:sed cum sit omnino aliquod quantũ, fit aliud quantũ.huius autem causa est q animal, vt animal, non est immutabile, neq; aliquod aliorum huiuscemodi: sed quantum vt quantum immutabile est: qm̃ & corpus vt corpus immutabile est. neq;.n.vt corpus mutatur, sed vt aer, aut ignis,aut aliqđ talium.huius autem rursus causa est,q vt materia propinqua substrata est formis ipsis omnibus,corpus trifariam dimẽsum. propter quod dixit caro quanta fit,& os quantum. nõ simpl'r autem quantum, sed fit quanta caro, quanto aliquo adueniente,quod est potentia caro. nõ tñ quanta carne: non.n. ab extrinseco caro fit, deinde apponiẽ, sed prius appositũ ita fit caro.

Quatenus igitur potentia compositum ex vtroque, vt quanta caro,sic quidem auget: etenim quantam oportet genitam esse, & carnem:quatenus autem solum caro,nutrit. hac enim differunt nutrimentum, & augmentatio ratione: quapropter nutritur quidem, quousq; saluum fuerit & si diminuetur, augetur autem non semper.Et nutrimẽtum augmentationi idem quidem, esse autem aliud. quatenus.n.est adueniens potentia quanta caro,eatenus quidem augmentatiuum est carnis: quatenus autem solum potentia caro, nutrimentum.hac autem forma sine materia,vt materialis potentia quædam in materia est. si vero aliqua aduenerit materia, existens potentia immaterialis, habens & quantum potentia,hæ erunt immateriales maiores. Tex.c.41.

Cum dixisset quomodo fit augmentatio, & quid est quod augetur,& quo augeẽ:nunc vult tradere differẽtiam nutritionis, & augmentationis: & cur nutrimur semper quo ad vixerimus, & minuimur: augemur autẽ non semper. dicit igitur quod adueniens nutrimentum,siue panis sit,siue caro,siue aliud quodlibet, est quidem potentia id cui aduenit:vt.v.g.caro.habet autem & quantum quoddam.est igitur & potẽtia caro, & potentia quanta caro. cum igitur sit ambo potentia, cum quidem permutata fuerit ad actum:si quatenus caro operabitur,tunc nutriet solum, non autem augmentabit.est.n.nutrimentum formæ custodia: augmentatio autẽ huius extensio ad maiorem magnitudinẽ.quare nutritio,& auctio subiecto quidem sunt idẽ, cum sint vnum subiecto nutriens,& augẽs, sed est ratione diuersum:aliud est.n.ei esse potẽtia carnem, aut os,& aliud tñ esse.nutritionẽ autem, & augmẽtationem dicit & nutritiuum & augmentatiuum. hoc igitur cum sit subiecto vnum vtrasq; habet facultates,& cum secundũ vtrasq; operatus fuerit,& nutrit,& auget: cum vero s̃m alteram, nutrit solum, non aũt auget. quapropter nutritur quidem quoad fuerit, & quãdo diminuatur: augetur autem nõ semper, quia tunc vt potentia caro operatur nutrimẽtum,vt vero quanta minime.cum.n.plus fuerit quod defluit, q̃ quod ingreditur, non amplius s̃m quantum operatur. non dicit autem quod non addat semper s̃m quantum aliquid nutrimentum ei, quod nutriẽ s̃m formam: sed hoc inquit non operari s̃m quantũ fit, eo quod nõ possit toti magnitudini additionem aliquã fecisse,pluri existente defluxu, vel etiam equali. cum.n.æquale fuerit quod defluit cum eo qđ ingreditur nutrimentum quidẽ fit,auctio vero Cõm.100.

& mi-

& minutio non fiunt: cum aũt plus ingredietur quam exeat, nutrimentũ & auctio: cũ vero minus nutrimentum, & diminutio. etenim minori facto q̃to seruatur forma: qm̃ carnis forma nõ est in tanto, sed in tali esse. vna igiť cũ sit subiecto caro, habet & aliq̃ formam habet ẽt quantum: est.n. potentia caro. quatenus igiť potẽtia caro est, eatenus nutrit, quatenus vero q̃ta, eatenus auget. non dicit hoc quod potẽtia sit q̃titatem habens, sed quod est totũ hoc, potẽtia q̃ta caro: hæc aũt forma sine mã. quare veluti vis quędã immaterialis in mã est: qm̃ nutrimẽtum cũ nutrit solũ, non aũt auget, ſm solã formã operari dicebat: non aũt ſm quantitatem in qua habet & esse: magnitudo.n. substernitur vt mã formis. Ne autẽ suspiceris quod vere separatum à mã ita operetur: qđ quidẽ est impoſe, hoc ipsum distinguit, quod propria ratione immaterialis existens potentia in mã habet esse. cum mã igitur existens nõ operatur ſm mãm, cum nutrit, & non auget. Aut vt Alexan. dicit, dictum hoc § Hæc autẽ forma sine mã § æquale est illi, nutrimentum cũ nutrit & nõ auget, seruat formam absq; oppositione mãli § Si autem aliqua adueniat mã. § hic suppunctuandum est. vult autẽ & per hæc declarare quo pacto adueniens auget. dicit ergo quod si mã aliqua adueniat, hoc est nutrimentũ aliquod potentia immateriale existens, hoc est potentia habẽs carnis formam, aut ossis, aut simpľr eius quod nutritur. habens autem & quantũ potentia, hoc est potentiam apponendi aliquid ſm quantum ei quod nutritur, tunc quibus aduenit talis mã maiores immateriales erunt, hoc est augebuntur ſm formam, & ad maiorẽ crescent magnitudinem, quod est & nutriuntur simul & augẽtur. nam vt diceret ꝙ erunt maiores ſm formã: hoc.n. est quod augetur, dixit quod erunt maiores immateriales. potẽtia aũt q̃tum dixit hoc est tm̃, & augmentatiuũ: potentia oĩno.n. adueniens nutrimentũ q̃tum est actu, vt demõstrauit, sed non est oĩno tm̃, vt vim augẽdi habeat.

Tex. c.42. *Si vero non amplius facere possit, sed veluti aqua vino semper pluris mista, tandem aquosum facit, & aquam, tunc diminutionem facit quanti, forma vero manet.*

Cõm. 101. Cum dixisset quid sit augmentatio, dicit ẽt quid est diminutio. dicit ergo quod cum ingrediens nutrimentum superauerit, & circũuenerit augmentatiuam potentiam: hæc vero fuerit ei minuta, deuicta ab adueniente mã, vt in non digerentibus: tunc erit diminutio quanti: eo quod mã quidem nã fluit: adueniens aũt nutrimentũ non apponitur æquale defluenti ob imbecillitatem potentiæ, cum nutrimentũ sit factũ fortius quam vt possit pati, quantum est opus à potentia alteratiua & assimilatiua subiectis, ideo nutritio quidẽ fit, permanet enim forma, sed eo quod sit plus quod defluit eo quod apponitur, accidit & minutionem factam esse. Manifesto autem exemplo vsus est ipsius aquę infusæ in vinum, & à principio quidẽ patientis magis à vino quam agentis in ipsum. tandem vero cum multiplicata est aqua debilitata ipsa vini potentia, & potius ab aqua patiente quam agente in ipsam. nõ ẽst autem in omnibus conueniẽs exemplum: nam per potentiæ diminutionem erit cõueniens diminutioni: diminuta enim & ibi nutritiua potentia, & minus apponente eo, quod defluit, fit diminutio: quatenus vero infusa aqua vino fit amplius quantum, secundum hoc non est conueniens exemplũ de diminutione: nam ibi cum potentia ẽt quãtum diminuitur. solius ergo debilitatis potẽtiæ est exemplum. laborat autẽ continua operatione: est.n. cum corpore operatio potẽtiæ in quo & esse habet. laborans autem non potest amplius appositiones facere ei quod nutritur ſm quãtitatem, cum parua fiat alteratio, sed nutrit solum: ampliori ergo facto de fluxu fit minutio eius: & maxime eius, in quo primo est potẽtia: hæc. s. calidi, humidi. quod.n. est primo particeps augmentationis in extẽsione, quia habet in seipso nutriens, etiam particeps est debilitatis eius primo, & vincitur diminutum ꝑꝑ minorem nutrimenti appositionem à contrariis potẽtiis, frigida, & sicca. quar victoria fit senium.

Quoniam autem primum oportet de materia, & vocatis elementis dicere, & si sunt, & si non, & vtrum sempiternum vnumquodq; aut fit aliquo modo, et si fit, vtrum ex se inuicem fiant omnia eodem modo, aut primum vnum ipsorum est, necesse vtiq; prius dicere, de quibus indeterminate dicitur nunc. omnes.n. & qui elem:nta generant, & qui ea, quæ ex elementis, disgregatione vtuntur, & congregatione, & ipso agere, & pati. est autem congregatio mistio. Tex. c.43.

Cum confutauisset falsas antiquorũ de generatione opiniones, & dixisset vſr de gñatione, & distinxisset ipsam ab alteratione, & mutatione ſm locũ, & dixisset quid est augmẽtatio, & quid quod augetur, & quo augetur, & quis modus, quo augẽtur quæ augent: deinceps ab hoc loco consequens erat dicere de gñatione eorũ, quæ singulariter gñantur, vt de his, quæ in sublimi fiũt, de plãtis, aĩalibus, metallis. sed quia disputaturũ de gñatione singulariũ oportet prius de proxima cuiq; gñationi mã pertractare, vt quæ nã sit sublimibus subiecta mã, quę nã metallis, & reliquis sińr: nã quẽadmodũ sermonẽ de nãlibus oibus, præcedit sermo de mã simpliciter, quę omnibus cõiter naturalibus subiicitur, de qua in libro Physicorum edocuit: ita & particularium gñationem, & subiectam Cõm. 102.

ſingulis ipſorum mām præcedere oportet ſermonem de mā vniuerſali eorum, quæ ſimpliciter gñantur: hæc vero ſunt ipſa elementa: erat igitur neceſſarium præaſſumere ſermonem de elementis. niſi.n. quis cognouerit quæ nam, & quot & qualia ſint ipſa elementa, nunquã poterit propriã cuiuſq; mãm inueniſſe. cõiter.n. hęc poſt primam mãm omnibus ſubiiciunt, & ſunt mã corporea cõmuniter omnium, quæ gñantur. pp hoc primum de ipſis proponit ſermonem, an ſint elemẽta eorum, quę gñantur, quatuor hęc vulgatiſsima, necne: & an ſint generabilia hæc, aut in generabilia, & immutabilia, vt viſum eſt Empedocli: & ſi gñabilia, an ex ſe mutuo aut ex altero quodam: & ſi ex ſe mutuo, an ſimiliter omnia in omnia mutantur, aut eſt aliquod ipſorum primum, ex quo cætera mutantur, vt mã cæteris ſubiectum: vt videtur Thaleti quidem aqua, aer vero Anaximeni, Heraclito autem ignis. quæret ẽt an quatuor ſint numero, vel plura. & oſtendet ꝙ ſint quatuor tm̃. & oĩs in his terminabitur propoſitus tractatus. & ita deinceps in ſequentibus tractatibus de his, quæ particulariter fiũt, faciet ſermones: in opere quidem Meteororum de his, quæ in ſublimibus, in opere vero de Animalibus de gñatione animalium, & de reliquis ſimiliter. iam ẽt in negocio de Cœlo inquiſiuit de elementis, & demonſtrauit ꝙ ordine primus eſt de elementis ſermo, & ꝑterea ꝙ nec ingenerabilia ſunt, nec incorruptibilia, & ꝙ nõ ex alio quodam ſubiecto fiunt, nec ſunt infinita, ſed finita. quod tamẽ ſint, aut quo pacto ex ſe mutuo fiunt hæc in illis ſuperſedit, diſtulitq; in hoc loco dicere de his. Eſt igitur propoſitum oſtendere de elemẽtis qualia & quot numero. & ꝙ ex ſe mutuo eſt eis gñatio, & quis eſt modus gñationis eorum ex ſe mutuo. Cum vero quædam ſint quæ ſermonem de elementis præcedunt, quibus non dearticulatis impoſſe eſt facile procedere ſermonem de elementis, de illis proponit primũ dicere. Sunt autem tria hæc, quid eſt miſtio, q̃d agere & pati. quid tactus. Quod vero neceſſarius ſit de his ſermo diſputaturo de elementis, & ex ipſis antiquis aſtruit. omnes.n. qui & vnũ, & plura elementa dicunt, vtuntur agere ipſo & pati, & congregatione, & diſgregatione. nã & qui dicunt vnum elementum, & huius cõgregatione, ſegregationeq; cætera dicunt fieri, ipſo agere, & pati vtuntur. nam ſegregari, & congregari pati quoddam eſt. ſi autem eſt patiens, neceſſe eſt oĩno & agens eſſe. ſimiliter & plura, & qui mutabilia, & qui immutabilia ipſa dicunt, & eos quidem, qui mutabilia dicunt, manifeſtiſſimum vti ipſo agere & pati. agentia.n. inter ſe, & à ſe mutuo patiẽtia, ſic mutationem mutuam faciunt. Empedocles quoq; immutabilia dicens, vtitur agere ipſo & pati. nam & ſi ſm mutationem ſubſtantiæ non patiantur, ſaltẽ congregationem diſgregationemq; ſuſtinent, faciente hæc ipſa lite, & amicitia. quare neceſſarius eſt de elemẽtis diſputaturo de agere, & pati ſermo. qũo.n. omnino ſciemus an impaſſibilia ſint necne, hoc ipſum ignorantes quid ſit agere, & pati? Sed ſi de agere & pati neceſſe eſt dicere, manifeſtum, inquit, eſt ꝙ neceſſe eſt de miſtione diſputaſſe. nam agentia, & patiẽtia neceſſe prius eſt inter ſe miſceri: neq;.n. cũ corporã ſint, & abinuicem diſtẽt, vnq̃ inter ſe egerint, aut paſſa fuerint. & ꝙ neceſſe eſt his, qui dicunt congregatione, & ſegregatione gñationẽ fieri miſtionem aſſumere: nam congregatio eſt miſtio. Si ergo de miſtione oportet pertractare, proculdubio & de tactu tractandum eſt. quæ.n. mutuo miſcentur, oportet ſe prius mutuo tangere. quo pacto.n. miſta fuerint, quę nõ ſe tetigerint? quapropter ad ſermonem de elementis neceſſarius eſt ſermo de agere, & pati, & ad hunc ſermo de miſtione. oportet.n. agentia, & patientia inter ſe miſta iri. & ad hunc ſermo de tactu. qũo.n. miſta fuerint, quæ nõ ſe tetigerint? quare neceſſarius eſt de tactu, de miſtione, de agere, & pati, ſermo. præterea quoq; inquit neceſſario determinaturus ſermonẽ de his, qm̃ vſi his naturales Philoſophi qui nos ꝓceſſere, nullum ſermonẽ de eis fecerũt, quidnam ſingulum ipſo꜖ ſignificet: ſed ipſa ita indeterminate permiſcent. de his ergo primum ſermonem facit, & primo de tactu. Quoniam autẽ dixit de mã, ne putemus de prima materia incorporea ipſum dicere, de qua iam diſputauit in Phyſicis, ob hoc addidit: & his quæ vocanť elementa ac ſi diceret de mã, quæ eſt ipſa quæ vocantur elementa: dixit autẽ forte ob hoc, q̃ vocantur, qm̃ nondũ demonſtrauit ꝙ hæc ſunt elementa. hoc autẽ ſiue ſint dixit, pro eo quod eſt, ſi ſunt elementa eorũ quæ fiunt: non enim ſimplr̃ ſi ſunt: nã hoc eſt manifeſtum: ſed ſi ſunt elementa eorũ quæ gñantur. verbum aũt illud, aliquo modo, in dicto § Fit aliquo modo. § addidit pro eo qđ eſt ſm aliquẽ modum. non.n. ſm ſe tota gñantur, ſed ſm partes. In illo vero neceſſe vtiq; prius dicere de quibus indeterminate, eſt redditio illius coniunctionis § Quoniã § qm̃ enim oportet primũ de materia & his quæ vocantur elementa dicere, neceſſe eſt prius dicere de his, quæ nunc indeterminate dicuntur. dicit autẽ de tactu, & miſtione, & agere, & pati, veluti conferentibus ipſi ad doctrinã de elemẽtis, quę tñ nondũ aſſecuta ſunt determinationẽ

nec dearticulationem à progenitis, per hæc autem statuit, firmatq; q necessarius sit de prædictis sermo: si quidem omnes, quicũq; de generatione pertractarunt, congregatione & segregatione, ipso agere & pati, res ipsas fieri dicũt. Sed est dignũ dubitatione quo pacto dixit oẽs congregatione & segregatione uti, & agere & pati. q.n. congregatione, & segregatione omnes vsi sint, manifestum est: non omnes tamen agere & pati vtuntur: sed illi soli, qui per cõuersionem subiecti res generãt. quoniã qui immutabilia putant elementa, non vtuntur agere & pati, sed solũ congregatione, & segregatione. aut igitur hos quidem vti congregatione & segregatione, illos vero agere & pati, & ita per synecdochen figurã omnes vtrisq; vti dicit, sed distincte: aliqui enim, qui ea sola, quæ sunt ex elementis generant, congregatione & segregatione vtebantur: hi vero erant Empedoclei, Democritici, & Anaxagorici: impassibilia .n. eorum vnusquisq; principia supponit. aliqui vero etiam elementa generant, ipso agere & pati. hi vero erãt qui vnum supponebant, ex quo cætera generabant. hoc vero vnum putabant quatuor aliqd' esse, aut aliquid præter hæc. aut igitur sic dicit, aut omnes & congregatione, & segregatione vti dicit. q.n. hoc dixit, declarauit ex his quæ subiunxit. etenim qui plura, inquit elementa faciunt, ipso agere & pati abinuicẽ generant, & his ex vno necesse est dicere actionem. hic igitur agere & pati non per conuersionem & mutationẽ subiecti accipiemus, sed simpliciter secundũ agere: hoc est operari ipsam actiuam, aut motiuã causam: oportet enim in vnoquoque causam aliquam esse congregationis, & segregationis. & Empedocli quidem litem & amicitiam, hanc quidem congregationis, illã vero segregationis causam: congregare autem, & segregare facere aliquid est: quare pati ipsum cõgregari, segregariq;. Anaxagoræ vero effectiua causa congregationis, & segregationis est intellectus. sm Democritũ quoq; effectiuæ causæ fuerint rhysmus, conuersio, tactus: remotiores vero & fortuna, & casus.

Quomodo autem misceri dicimus, non determinatũ est manifeste. At vero neq; alterari possibile, neq; disgregari et congregari, nullo agente, neq; patiente. etenim qui plura elementa faciunt, generant ipso agere, & pati ab inuicem, & ijs ex vno necesse est dicere actionem. Et hoc recte dicit Diogenes, quod nisi essent ex vno omnia, non vtiq; esset agere, et pati ab inuicem: vt calidum infrigidari, & hoc calefieri rursus. non enim caliditas mutatur & frigiditas ad se inuicẽ: sed manifestum quod ipsum subiectum. quare in quibus est & agere, & pati necesse horum vnam esse subiectam naturam. omnia igitur talia esse dicere non verum, sed in quibuscunq; id, quod abinuicem est.

Vtrum, inquit, diuisis elementis ad minima, & ad inuicem appositis, & paruitate sensum latentibus, sicut si ex triticis, & hordeis tenues farinas miscuerimus, videbitur. n. vna aliqua species totum esse ex paruitate decepto sensu, aut in singula particula omnibus existentibus, & progredientibus totis, per tota, his quæ miscẽtur adinuicem, & vtrum in mixtione corrumpuntur elementorum formæ, aut seruantur, & si seruantur, vtrum omnes, aut aliquæ. At vero nec alterari inquit possibile est, neq; disgregari, & congregari nullo agente, aut patiente. nã non existente alterante, neq; ipsum alteratum fuerit. alterari autẽ quo pacto possibile est, nõ patiẽte aliquid alterato ab alterante? sed & his qui ex vno generãt, inquit, necesse est vti ipso agere & pati. si. n. per alterationem vnius, generationem aliorum faciebãt ipso densato, & rarefacto, pculdubio ipso agere & pati vsi sunt: nam in alteratione agit quidem ipsum alterãs, patitur vero quod alteratur. Quod autem necessarium sit supponentibus vnum elementum dicere agere, & pati, teste vtit Diogene Apolloniate recte dicente, quod si nullum esset subiectum omnibus, non esset agere, & pati à seinuicem: veluti hoc necessario sequente, ad ea quæ agunt adinuicem & patiuntur, vnum habere subiectum. quod. n. nõ existente aliquo vno subiecto, impossibile sit abinuicẽ pati, & agere demonstrat: qm Diogenes dicebat non caliditatem esse, quæ in frigiditatẽ mutetur, aut ecõtra. impossibile est. n. contrarium fieri, id quod contrarium ipso: sed subiectum commune existens contrariis, & patiens, ab aliquo agẽte mutantur in vtrũque, quatenus ipsum agens agit. Hæc etiam Plato inquit in Phædone. cum. n. dixit prius q ex seinuicem fiunt contraria, album ex nigro, & nigrũ ex albo, & viuum ex mortuo & econuerso, postea dixit q nunquam possibile est ɔriũ in ɔrium mutari: nã nec albedo vnq̃ potuerit fieri nigredo, nec frigus calor. in his igitur dubitante aliquo, quomodo non contraria sibi ipsi Socrates enunciauit, dixit, quia superius quidem ex se mutuo fieri cõtraria dixit, nõ ipsa participata ipsas, scilicet cõtrarietates, sed his participantia: nã album corpus ex nigro corpore fit: nũc autem, inquit, dixi participata non fieri ex se mutuo. sed magis congruum & proprium fuerit post seinuicem ipsa vocare. nã post albedinem fit nigredo: ipsa quidem qualitate corrupta, subiecto vero manente. Aristo. tamẽ inquit q dicere omnia entia eiusmodi esse, vt vnam & eandem habeant mãm subiectã, nõ verũ est. Aut sic dicere q in oĩbus agẽtibus, & patientibus vna est mã, nõ est verũ. nam circulo Cõm. 103.

culo verſatile corpus agit quidem ipſum,& aliquid patiuntur oīa, quæ ſub luna ſunt ab ipſo: nō tñ ex vna & eadem mā ſunt agens & patiēs: ſed oportet,inquit,ſic dicere,ꝙ eadē ſunt, quæ communem mām habent, quæ repatiūtur abinuicē,quia vna ſubſtrata eſt illis materia, quæ contrariorum eſt receptiua. propter hoc igitur cœleſtia agentia, in hæc inferiora non repatiuntur ab eis, quia non vna eſt illis ſubiecta materia.

At vero,ſi de ipſo agere & pati,& de miſtione conſiderandū,neceſſe & de tactu. neq; enim agere hæc,et pati proprie poſſunt, quæ ſemuicem tangere non poſſunt:neque non tangentia aliquo modo contingit miſta eſſe primo. quare de tribus his determinandum,quid Tactus, & quid Miſtio & quid Actio. Principium autem hoc aſſumamus. Neceſſe enim eorum quæ ſunt, in quibuſcunq; eſt miſtio,eſſe hæc ad inuicem tactiua,& ſi etiam aliquid egerit,hoc vero paſſum fuerit proprie,& in ijs ſimiliter. quapropter primo dicendū

Tex.c.44. *de tactu.Ferè igitur, quemadmodum & aliorum nominum vnumquodq; dicitur multipliciter, & hæc quidem æquiuoce, illa vero altera ab alteris, & prioribus, ſic ſe habet & de tactu.*

Cōm.104. Cum demonſtrauiſſet neceſſarium eſſe de agere, pati ſermonem, & de miſtione, ex his oſtendit & eum qui de tactu, neceſſarium eſſe. impoſſe eſt igitur,inquit proprie agentia,& patientia non ſe mutuo tangere: tangens.n.actiuum ipſum paſsiuū, aut ſine medio,vt ignis ligna:aut cū medio, vt ignis aquam per lebetem medium,ſic alterat ipſum. addidit autem proprie,quia dicimur pati ex conuitiis,ſed nō proprie dicit̄ agere conuitium,qm̄ neq; tāgit. ſiquidem agere eſt ſm qualitatem mutare nãlia corpora.ſi aūt dicatur tangere conuitiatum ipſum conuitiū,non tñ proprie.ſiquidē tangere dicūtur ſe,quorū vltima ſunt ſimul.vt igit̄ tāgere dicetur nos conuitiū,ita & nos pati ab eo,& agere illud in nos,ſed nō ꝓprie neutrū,vt in ſequētibus cognoſcemus. Trāſitiua vero eſt verboꝝ conſtructio: conſecutio vero huiuſcemodi eſt. neq; nō tangentia aliquo modo primū contingit miſta iri. Addidit aūt,aliquo modo,vt ſignificaret quæ ſe proprie tangunt: qm̄ & conuitiū tangere dicitur,ſed nō proprie. Ad inuentionē aūt huius,ꝙ quatuor elementa ſunt mā corum quæ gñantur,& corrumpuntur, demonſtrauit quidē & prius neceſſarium eſſe ſermonē de tactu & miſtione,& agere, & pati:de quibus primo vult diſſerere. & iā quidem demōſtrauit eū qui de tactu,ſermonē,alios duos ꝓcedere, nūc quoq; rurſum idē reſumit ante ſermonē de tactu. entiū ſiquidē inquit quæcunq; miſceri nata ſunt, neceſſe eſt,hæc prius ſe mutuo tāgere: nō.n.miſta vnquā fuerint, quæ nullo modo ſe tetigerint,ſed fuerint ſeparata. præcedit igitur miſtionis ſermonem, ſermo de tactu.ſed & de agere & pati : nā ſi aliquod entiū natū eſt, hoc quidē agere,alterū vero pati proprie, hæc neceſſe eſt prius ſe mutuo tangere. & hoc abūde in præcedentibus oſtenſum eſt. dixit autē proprie ꝑꝑ conuitium. hoc.n.agere quidē dicitur in ipſam aīam, ſed animā non tangit: neque.n. ꝓprie agit, qm̄ & tangere dicit̄ non ꝓprie. vt igit̄ dicitur agere, ita & tāgere. eadem dixeris, & in imagine,& tripudio, & ſimpl'r appetibili: neq;.n.hæc proprie agunt, vt aūt agūt, ita & tāgunt prius:prius.n.tangit imaginatiuā,& in ipſam īprimit,deinde & mutat alteratā.& impoſſibile eſt pati ab appetibili eū,qui non prius tactus fuerit, eo ꝙ prius impreſſa fuerit eius imaginatiua. neceſſario igitur primū de tactu proponit ſermonē. Sicut aūt inquit multa & alioꝝ nominū multipl'r dicuntur:& eorū,quæ multipliciter dicunt̄,alia quidē æquiuoce dicunt̄, vt Aiax Thelamoni9,& Oileus Aiax,& canis terreſtris,& marinus, quæ & æqualiter participāt nomine:alia vero ab vno & ad vnū, quorum & vnū dicitur principalius,alia vero minus principal'r:vt in ente,prius quidē & principalius ſubſtantia eſt ens, ſecūdario verò & tertio alia p̄dicamenta ſil'r proprie quidē aīal homo eſt, qui verus eſt, pictū vero à vero aīal vocatū nō ꝓprie animal vocatur.ſil'r & muſica ſcīa,& ab ipſa muſica mulier,aut muſica cithara, primo, & principaliſsime de ſcientia muſicę nomen p̄dicatur.ſic & tactus eſt eoꝝ,quæ multipl'r dicuntur,vt ea quæ ab vno,& ad vnū:& quidā dicitur tactus principaliſsime,quidā vero minus principaliter ab illo. Quis ſit igit̄ proprie tactus, & quæ ſe proprie tangentia dicit.ꝙ hæc ſunt quæ & poſitionē habent, hoc eſt q̄ alicubi ſita ſunt. Sed & mathematica de numero pōnem habētium ſunt:quare & hæc ſe mutuo tangent.dicimus.n. lineam tangere lineam, aut ſuperficiē, aut circulū,aut aliquid aliud : ſed & mathematicum corpus terminos habēs tāget mathematicum corpus, aut lineam. ſed & ſi dicantur ſe tāgere mathematica corpora, non tñ proprie, ſed eo modo, quo & habent eſſe: habent autē in intellectu:ſic ergo & poſitionem habent, & tangunt ſe mutuo. & hoc ineſt eis ꝑꝑ ea, quæ proprie habent poſitionem,& ſe tangūt, dico ſ.nãlia corpora, ex quorum abſtractione habent eſſe mathematica. Quomodo aūt quæ habent poſitionem,hæc & tangant ſe mutuo, ꝓbat, & aſtruit ex definitione eoꝝ quę ſe tāgunt, quā tradidit in Quinto Phyſicæ auſcultationis. ibi.n.dixit quid ſit tangere:ꝙ hæc vtiq; ſe tāgere dicantur, quæ cū ſeparatas habeant magnitudines,hoc eſt non vnitas, ſed à propria ſupficie

ficie circunſcriptas, & poſitionẽ propriã habẽtes, ſimul habẽt ipſa vltima:neq;.n.omnino vltima habent, illa quæ ſeparata non ſunt, ſed cõnata:hæc autem & poſitionem habent. idẽ aũt hoc eſt quod & in loco eſſe. loci autẽ duę ſunt propriæ differẽtiæ, ſurſum & deorſum:ſurſum autem & deorſum ſunt, quæcũq; grauitatem, aut leuitatẽ habent: hæc vero agere & pati à ſe mutuo nata ſunt: colligitur igitur ex his ꝙ hæc ſe mutuo tangunt, quæcunq; & adinuicẽ agũt, & patiuntur. hæc igitur ſunt quæ ſe proprię tãgunt, quæcunq; adinuicem nata ſunt agere & pati. quę vero contra ſermonem dubitãda ſunt literam percurrentes dicemus. Notandũ autẽ ꝙ nõ putat æquiuoca eſſe q̃ ab vno & ad vnũ, ſed de his quæ multipliciter dicuntur: non aũt æquiuoca. nã in plus ſunt quæ multipliciter dicuntur, ipſis æquiuocis. ſi autẽ in prædicamentis in diuiſione æquiuocorum etiam de his, q̃ ab vno & ad vnũ dicuntur, non meminit, dicimus ꝙ ibi non adamuſſim loquens & certe, q̃ multipliciter dicuntur, æquiuoca vocauit. eoꝝ igitur quæ multipliciter dicuntur diuiſionẽ ibi fecit. ſunt igitur media ęquiuocoꝝ & vniuocorum quæ ab vno & ad vnum dicuntur.

Attamen quod proprie dicitur eſt in ijs, quæ poſitionem habent: poſitio autem in quibus & locus: etenim mathematicis ſimiliter aſſignandus eſt tactus, & locus, ſiue ſeparatũ eſt vnumquodq; ab ipſis, ſiue alio modo. Si igitur eſt, quemadmodum determinatum eſt prius, ipſum tangere, extrema ſcilicet habere ſimul, ea vtique adinuicem tangentur, quæcunque determinatas magnitudines, & poſitionem habentia ſimul habent extrema.

Cõm.105. Dicitur quæ ſunt proprie tãgentia, ꝙ ea quę poſitionem habent. hæc vero ſunt quæ in loco ſunt: hoc.n. eſt habere põnem. ſ. in loco eſſe & nunc quidem tm̃ dicit de tangẽtibus, deinceps vero colliget ꝙ & actiua, paſſiuaq; eſſe neceſſe eſt. Quoniam autem dixit quæ ſe tangũt & poſitionem habere, & eſſe in loco: obſtabat vero ei, quid igitur nonne ẽt mathematicæ magnitudines ſunt, & tangunt ſe mutuo? vt linea, circulum, ſiquidẽ & poſitionem habent, & in loco ſunt: propter hoc inquit, ꝙ & hæc proportionale tactui. ſ. poſitionem & locum habent. hoc .n. differunt naturalia à mathematicis: quia naturalia paſſionibus capiuntur. ſ. grauitate, leuitate, & alijs: mathematica vero per intellectũ ſine paſſione ſm ſolas dimenſiones habẽt eſſe. in loco vero eſſe corporibꝰ, non quatenus paſſiones habent, ineſt, ſed quatenus dimẽſa ſunt: habet autem dimenſionẽ & mathematicũ: igitur & hoc eſt in loco. ſed ſiquidem ſeparabilia eſſent mathematica à naturalibus, & ꝑ ſe ſubſiſtentia: per ſe vtiq; locum haberẽt, & proprie tangere dicerentur. ſi aũt nõ ſunt à naturalibus ſeparabilia, ſed in his habent eſſe, quod & verũ eſt, proculdubio ſicut eſſe habebũt, ſic & in loco eſſe habebunt, & ſe mutuo tangent. ſi igitur in illis habent eſſe, habebunt & ſe mutuo tangere. Id autem § vt determinatũ eſt prius § ꝑꝑ dicta in Quinto Phyſicæ auſcul. de ipſo tangere dictum eſt. ſic.n. ibi ipſum definiuit, tangere eſt habere vltima ſimul. Recte aũt ibi verbũ id § Diſtincta magnitudine § addidit, ꝑꝑ partes continui. nam partes continui non ſunt diſtinctæ magnitudine, ſed potentia exiſtẽtes in toto, neq; ſe tangere dicuntur, ſed hoc ipſum cõtinue eſſe, & vnum.

Quoniam autem poſitio quidem quibuſcunque & locus ineſt: prima autem differentia loci, ſurſum & deorſum, & talia oppoſitorum: omnia, quæ adinuicem tanguntur grauitatem vtique habebunt aut leuitatem, aut ambo, aut alterum. talia autem paſſiua & actiua. quare manifeſtũ quod hæc ad inuicem tangi nata ſunt, quorum diſtinctis magnitudinibus ſimul ſunt extrema, motiuis, & mobilibus mutuo exiſtentibus.

Vult diſtinguere per hæc quæ ſint ꝓprie tãgentia. tangentia vero naturaliter (nam de tangentibus naturalibus eſt ſermo) ſunt quæcũq; inquit poſitionem habent, & in loco ſunt, & agunt, & patiuntur, adinuicem: quæ.n. ſe tangũt ſolum mutuo mathematice, non phyſice tangunt. Dubitauerit vero quis ꝙ male concluſit, ꝙ poſitionem habentia omnino grauitatem habent, aut leuitatem, & agunt & patiuntur. nam ſphæræ, quæ ſunt intra firmamẽtum, & poſitionem habent, & in loco ſunt, & tangunt ſe mutuo: & tñ non agunt, nec patiuntur à ſe mutuo, vt ipſi Ariſ. videtur. quomodo igitur, inquit, tãgentia oportere omnino & agere, & pari poſſe à ſeinuicẽ? Aut igitur non tangunt ſe ipſæ ſphęræ, ſed ſunt continuæ, aut diſtant à ſeinuicem, ſi autem tangunt ſe inuicem, non neceſſe quæ ſe tangunt omnia agere, & pati ad inuicẽ. Aut vt vnũ quid aſſumit ipſum cœleſte corpus, qđ neq; poſitionem habet nec eſt in loco: nihil.n. extra ipſum continet, & ambit, & ſic non eſt in loco ſm traditam ab Ariſtot. de loco tõnem, ꝙ eſt locus extremum continentis, quo continet ipſum contentũ. Aut non omnino de hoc nũc eſt ſermo, ſed de tangentibus, quæ gñantur, & corrumpuntur: quæ & cum in mã communicent, agendo, repatiendoq; etiam ſurſum oĩno aut deorſum ſunt. ꝙ ſi & de tangentibus ſermo in Quinto Phyſici auditus traditus recte ſe habet tangentia eſſe dicens, quorum vltima ſunt ſimul, non neceſſe eſt omnia tangentia actiua adinuicem, & paſſiua eſſe. tangunt.n. quæ ſunt intra firmamentum ſphæræ ſe mutuo, & tamẽ impaſſibiles ſunt. ſi autem neceſſe eſt tangẽtia repati à ſeinuicẽ, non recte tradita eſt in Phyſica Cõm.106.

fica tangentium definitio:plura.n.amplectitur. Recte autem primam esse loci differentiā dixit,sursum deorsumq;.etenim prima,& sola locorum hæc est differentia,ſm quam etiā differūt inter se nālia corpora:aliæ.n.oppositiones, ante retro,dextrum sinistrum non sunt proprie oppositiones ſm locum, sed in habitudine ad nos habent esse. vna igitur est sola secundum locū oppositio, sursum, & deorsum,vt in libro de Cœlo ostensum est. omnis.n.rectus motus, aut à medio est ad circumferentiam, aut à circūferentia ad medium:quorum primus sursum dicitur, secundus deorsum:reliquæ oppositiones (vt dixi) in habitudine habent esse.nā qđ vni dextrum est, alteri sinistrū est: & quod vni anterius, alteri posterius est.præterea quoque ipsi motus, nisi circulo circūeant, sed vere ſm aliam positionem in dextrum in infinitum eāt, tandem ipsum cœlum occupant. quare & his quæ circū inest motus,hoc vero erat ipsum sursum. similiter autem & in aliis.Id autem ❴Aut ambo, aut alterum❵ dixit,quoniam alterum solum habēt quæ extrema sunt, terra & ignis.nā hic quidem solum leuis est, illa vero solū grauis: media vero & grauitatem,& leuitatem habent, aer, & aqua, vt in libro de Cœlo demonstrauit:leuibus.n.sunt grauiora,& sic grauitatē habent: grauibus autem leuiora & sic leuitatē habent.quare non de circulo versatili corpore est sermo:hoc.n.nec grauitatem habet,nec leuitatem.Si autem oportet inquit Alexā. etiam de circulo versatili corpore intelligere quę dicta sunt,vt sit vniuersalior sermo,verbum illud, ❴Aut ambo aut alterum❵ non de grauitate,aut leuitate accipiendum est, sed de ipsis tangentibus. necesse.n.est omnino duo esse tangentia, quæ tangentia ex necessitate,aut ambo,aut alterum ipsorum,aut grauitatē habet,aut leuitatem.& quod ab inuicē dicit in quibus dicit motiuorum & motorum ab inuicem, pro eo qđ est alterum ab altero intelligēdum est. quemadmodum in prædicamentis dixit subalterna genera non vtrūq; vtriusq; genus, sed alterum alterius.huiusmodi autem dicēs actiua, & passiua,non ex syllogismo sumpsit:neque.n.si grauitatem habent,& leuitatem quæ tangunt, iam necesse est actiua esse, passiuaq; abinuicē: sed ex ipsa euidentia hoc conclusit,ꝙ quæ in his locis sunt diuisa,passiua sūt,& actiua,hoc est motiua, mobiliaq;, hoc.n.& statim infert:manifestius.n.videnť locali motu mutuo mota:impellitur.n. grauium & leuium aliud ab alio festinās in proprium locum, aut potentia ōdit, ꝙ sunt hæc actiua, & passiua:dicens ꝯtrarios esse eorum locos,in quibus sunt.quę.n.sunt in ꝯriis locis ꝯrias virtutes habentia passiua, & actiua abinuicem necesse est esse.& si sic accipiamus locum,manifestum est ꝙ non de circulo versatili corpore est sermo, sed de communicātibus in mā. Possibile quoq; est,vt iam dixi,etiam de circulo versatili corpore extendere sermonē, verbum illud abinuicem,pro eo quod est alterum ab altero accipiētes. sed si quidem vt vnū quoddam accipiamus cœleste corpus,nullum erit subiectum: si autem interiores sphæras inuicem se tangentes considerabimus,qūo vlterius seruabitur, actiuas ipsas,& passiuas abinuicem esse, aut omnino grauitatem,aut leuitatē habere? est igitur tangere communius quidē, vt ipse in Physica dixit,habere vltima simul: & sic cœlestia hæc inferiora & seinuicē tangunt: specialius vero & naturalius habere simul vltima,cum hoc ꝙ habeant actiuam,& passiuā virtutem inter se,vt hic dicit.

Quoniam autem mouens non similiter mouet quod mouetur,sed necesse hoc quidem quod mouetur, & ipsum mouere,hoc vero existens immobile, manifestum quod in agēte dicemus eodem modo.etenim mouens agere aliquid aiūt, & agens mouere:differunt tamen, & oportet determinare: non enim possibile est omne mouens agere,si agens contraponemus patienti. hoc autem in quibus motus passio: passio vero inquantum alterantur solum, vt album, & calidum, sed mouere in plus ipso agere est. illud igitur manifestum quod mouentia partim quidem mota tangunt, partim vero minime. Tex.c.45.

Cum tradidisset quænam sint proprie se tāgentia,ꝙ quęcunq; magnitudinę diuisa sunt, & in loco sunt,& habent vltima simul, motiua & mobilia existentia à seinuicem:nunc transit ad alia,q̄ & ipsa tangere se dicuntur.non tñ ꝓprie eodem modo vt illa. qm̄ autem ostēsum est in Physica quod non omne mouens motum mouet:hoc nunc accipiens ex ipso ostendit quod neq; omnia quæ tangunt,tangentia tangunt:in quibus nec proprie tactus dici potest, sed cōmunius. Cum autem sumpsisset non omne mouens motum mouere,vt consequēs ad hoc,sumit id,neq; omne agens pati: & hoc probat ēt ex opinione quorundam de agere & pati, quā & redarguit. aliqui.n.putabant idē esse mouere, & agere,& conuerti hæc:& si quid agit hoc omnino & mouet:& ecōtra si quid mouet,hoc omnino & agit. quare si non omne mouēs ipsum motum mouet, mouere autem agere est: igitur neq; omne agēs necesse est omnino pati:igitur falsum est putare idem esse mouere & agere. differunt.n.hæc abinuicem ipso vlıori, & ꝑticulariori. est.n.in plus mouere ipso agere:quare si quid quidem agit hoc oīno mouet, non tñ si quid mouet,necesse est hoc & agere. & hoc probat ex opposito.s.ipso pati. si.n.cognouę- Cōm.107.

gnouerimus quid ſit ipſum pati, cognoſcemus
& quid ipſum agere ſit. pati igitur eſt ſm quali
tatem mutari, vt dealbari, calefieri, & ſimplr al-
terari ſm qualitatem. ſi igitur hoc eſt pati, igi-
al. egit affirmatiue. tur & agere, hoc eſt ſm qualitatẽ mutare: * q̃-
cunq; igitur mouentium non ad aliquã paſſio-
nem ducunt ea, quæ mouentur, hęc mouẽt qui
dem, ſed non agunt, quæ quidem ſm locũ mo-
uent, non ad aliq̃ paſſionem ducunt ea, quę mo
uentur: ipſum quippe cœleſte corpus moueẽ
quidem ſm locũ, ſed nõ alteratur: igitur in plus
eſt mouere ipſo agere. Et hinc habes cauſam,
pp quã non videtur Ariſt. effectiuam cauſam
dicere Deum, ipſius mundi. ſi. n. agere eſt ſm
qualitatem mutare, Deus vero ſubſtãtiæ ipſius
vniuerſi opifex eſt, manifeſtum eſt ꝙ non pro-
prie agere mundũ dictus fuerit, ſed potius pro-
creare, & cuſtodire. Cum autem oſtendiſſet ꝙ
in plus eſt mouere ipſo agere, redit ad ſermo-
nem de tangentibus: propter quem & de mo-
uentibus, & motis meminit. inquit igitur, quo-
niã mouentium quædam mota mouent, quædã
vero non mota, manifeſtum ex his, ꝙ aliqua q̃-
dem mouentium etiam tangunt, & quæ mouẽ
tur, quædam vero non in quibus. n. mota etiam
contramouentur, proprie in his tangere dicĩ:
in mouentibus autem, quæ non contramouẽ-
tur, non proprie tactus dicitur. neq;. n. imago,
neq; conuitium tangunt proprie animam, qm̃
neq; repatiuntur ab ea, neq; etiam in his dixe-
rit aliquis extrema ſimul eſſe, qđ oportet om-
nino ineſſe his, quæ ſe proprie tangunt.

*Sed determinatio ipſius tangere vniuerſaliter quidẽ po-
ſitionem habentium eſt: & huius qidem motiui, huius vero
mobilis, adinuicem vero motiui, mobilisq́;, in quibus eſt ip-
ſum agere, & ipſum pati: Vt plurimum igitur tangens tan-
git, id quod tangit: etenim mouent mota omnia fere, quæ co
ram ſunt, quibuſcunq; neceſſe eſt, & apparet tangens tan-
gere quod tangit. Eſt autem vt aliquando dicimus mouens
tangere ſolum quod mouetur, tangens vero nõ tangere quod
tangit: ſed quia mouent mota, quæ eiuſdem ſunt generis, ne-
ceſſe videtur eſſe tangere quod tangit. quare ſi quid mouet,
cum ſit immobile, illud quidem tangeret vtiq; mobile, illud
vero nullum: dicimus enim interdũ triſtantem tangere nos,
nos vero illum minime. de tactu igitur, qui in naturalibus de
terminatum ſit hoc modo.*

Cóm. 108. Cum dixiſſet, ꝙ non omnia mouentia tan-
gunt ea quæ mouentur, diſtinguit nunc, & di-
cit quæ ſunt in mouentibus tangentia, & enu-
merat tria ſignificata ipſius tangere, duo quidẽ
communiora, vnum vero ſpecialius, & magis
proprium. Vniuerſaliter igitur tangere dicit q̃
poſitionem habent, hoc eſt quæ ſm vltima ſe
tangunt: ſic autem & mathematica tangunt ſe
mutuo, & cœleſtia, & ſeipſa, & quæ hic ſunt: nã
& lineã, & ſuperficiem, ipſe poſitionem habe-
re dicit. & ſi quibus ineſt poſitio, his ineſt & lo
cus, erunt vtiq; & linea in loco, & ipſa cœleſtia.
atqui quis eſt lineæ locus? Sed vt Alex. inquit,
poſitio ſit ab ipſo communiter dicta ordo mu-
tuus eorum, quæ moueri poſſunt, & congrega
ri ſimul ſubſiſtentia, & permanentia: vt in præ-
dicamentis dicit. videntur autẽ hæc quemad-
modum eſſe habent, ita & locum, vt ipſe dicit.
etenim mathematicis ſimiliter tactus & locus
aſſignandus. Primum ergo & communiſſimum
hoc ſignificatum eorum, quæ ſe tangunt, quẽ-
admodum & in Quinto Phyſicę auſcultationis
determinauit, ꝙ tangentia ſunt quorum ſimul
vltima. Secundum autẽ quando hoc quidẽ mo
uet, illud vero mouetur. & huius quidẽ inquit
mobilis, illius vero motiui. & in hoc ſignificato
mathematica non tangunt ſe, nec ea, quorum
non eſt, hoc quidem actiuum, illud vero paſſi-
uum: cœleſtia vero tangunt ea, quæ hic ſunt: nã
illa agunt, hæc vero patiuntur. Tertium vero,
quod propriiſſimum eſt, & ſecundũ ipſum prin
cipali. vt in naturalibus tangentibus hæc tãge-
re dicit mouentium & motorum, in quibus eſt
à ſe mutuo contramoueri, & repati. hoc. n. ſigni
ficat illud § Adinuicem mobilis, & motiui, in
quibus eſt agere & pati § illud vero adinuicem
pro eo quod eſt à ſeinuicem. in his vero cœle-
ſtia non numerabuntur. aut igitur vt tria ſigni-
ficata hæc numerantur, aut ẽt vt vnum. ſed cũ
principium indeterminate dixit, quando tan-
gentia hæc ſunt, quæ poſitionem habent, quon
hoc quidem agit, illud vero patitur, deinceps
certius determinans ſubiunxit, quod oportet
& hæc contramoueri à ſeinuicẽ & repati. Cum
autem dixiſſet de his, quæ ſe proprie tangunt,
dicit & de his quæ cõiter tangere dicuntur. di-
cit igitur ꝙ vt in pluribus omne tangens tangit
ipſum econtra tangens, in quibus eſt & ꝓprie
tangere. nam ſi tangentia motiua ſunt ſuiinui-
cem, neceſſe eſt quæcunq; vt contramoueanẽ
potentiam habent, tangentia tangere, ſed qua-
re vt plurimum tangens, tangẽs tangit: quoniã
quæ coram ſunt omnia, hoc eſt generabilia &
corruptibilia, omnia fere mouentia contramo
uentur. Recte autem addidit fere, quoniã neq;
imago, neq; amatus, neq; appetibile mouentia
contramouentur, quę vero ſic mouentia, & cõ
tramouentur, tangunt ipſa tangentia. nõ omne
autem quod tangit ipſum tangens tangit: qm̃
neq; omne motum contramotũ mouet. in qui-
bus igitur mouentia non contramoueneẽ à mo-
tis, ipſa quidem tangunt quæ mouentur, mota
vero mouentia non tangunt: ita vt cœleſtia tã-
gant ea, quæ hic ſunt, hæc vero cœleſtia non tã
gant: & conuitium tangat conuitiatum, conui-
tiatum

tiatum vero non tangat conuitium:& in appetibilibus & appetitiua potentia fit, in quibus cõmuniter & non proprie dicitur tãgere. quare quæcunq; proprie tangunt tangentia tangunt, qm̃ & mouentia contramouẽtur:quę vero non proprie tangunt, non tangunt tangẽtia: qm̃ ẽt mouent non contramota. Cum vero dixit { Quibus necesse } addendum est, verbũ illud quemadmodũ: vt sit sensus, quibus necesse est tangens tangere tangens, quemadmodũ & videtur. Cum autem dixit quod est vt q̃nq; dicimus mouens tangere solum motum, intulit: tangens vero non tangere tangens, vt æquiualens huic, quod est motũ non tangere mouẽs. Quoniam autem videntur eorum, quæ ad aliquid esse tangentia, nam tangens tangens tangit: ipse autem dixit quod non oĩo tangens tãgens tangit: ꝓp hoc causam addit, ꝓp quã putamus omne tangens tangere ipsum tangens: qm̃.n. vt dixit supra, omnia fere, quæ corã nobis, hoc est quę apud nos sunt. sẽsibilia & corruptibilia, huiusmodi sunt, ꝓp hoc & omnia huiusmodi putamus esse. Dixit autem eiusdẽ generis, hoc est eandem in mã. nam multis in locis genus subiectum ẽt ipsam mãm dicit, quæ & mouentia repatiuntur aut simpl'r eiusdẽ generis dicit ipsa corpora. nam etsi non oẽ corpus mouens repatitur à moto ab eo, saltẽ omnino & ipsum motum sic mouet: ꝓp hoc igitur videtur & tangens tangens tãgere. sed & si mouetur, non tñ contramouetur: ꝓp hoc neq; tangens tanget tãgens. quare & si quid sit mouẽs, cũ ipsum sit immobile, multo magis ipsum quidem tanget motum, ipsum vero quod mouetur illud minime tanget. diximus autem ꝙ quæ sic tangunt, vt tangant non tangentia, nõ proprie tangunt: nam omnia, quæ ad aliquid, ad cõuertentia dicuntur: quare si quid proprie tãgit, tangens tangit. Illud vero { In naturalibus } addidit. dixit.n. ipse ꝙ tactus est de numero eoꝝ, quæ multipliciter dicuntur, sed tactus proprie dictus in nãlibus est. meminit tñ & de non naturali tactu, qui est in mathematicis, & eius, qui est in tangentibus, non aũt tanguntur, q̃ quidẽ non nãliter tangunt, immo vero nec proprie.

Tex.c.46. *De agere vero & pati dicendum consequenter. Assumpsimus autem à prioribus subcontrarios sibyuicem sermones. plurimi.n. hoc concorditer dicunt, quod simile quidem à simili omne est impassibile, eo quod nullum magis actiuum, quã passiuum alterũ altero est: omnia.n. similiter inesse eadẽ similibus dissimilia vero, & differentia agere, & pati adinuicem nata sunt: etenim cum minor ignis à maiori corrumpitur, propter contrarietatem hoc aiunt pati: contrarium.n. esse multum pauco.*

Tex.c.47. *Democritus autem præter alios dixit solus proprie. ait.n. idem, & simile esse agens & patiens: non .n. concedit altera & differentia pati à seinuicem: sed & si diuersa cum sint agant aliquid in seinuicem, non quatenus diuersa, sed quatenus idem aliquid sunt, hoc ipsis accidere. quæ igitur dicuntur huiusmodi sunt.*

Videntur aũt hoc modo dicentes subcontraria apparere dicere. causa vero contrarij sermonis, quod cum oporteret totum aliquod considerare, partem aliquam dicunt vtriq;: simile.n. & omniquaq; indistinctum rationabile nihil à simili pati. quid.n. alterum erit magis actiuum quã alterum, sique à simili pati aliquod potest, & ipsum à seipso. proinde his ita se habentibus, nullum vtiq; neq; incorruptibile, neq; immobile fuerit: siquidẽ simile quatenus simile est actiuũ est: ipsum.n. seipsum mouebit omne. Tex.c.48.

Omniquaq; alterum, & nullo modo idem eodem pacto. nihil.n. pateretur albedo à linea, aut linea ab albedine, nisi aliquo modo secundum accidens, vt si accideret albã, aut nigrã esse lineam. non.n. seinuicem à natura immutant, quæcunq; neque contraria, neq; ex contrarijs sunt. Tex.c.49.

Cum disputauisset de tactu, nũc disputat de agere & pati: propositum autem est non distinguere ipsum agere, & pati. ex more autem suo antiquoꝝ opiniones de agere, & pati nũc prius exponit, & cum has confutauerit, sic propriam inducit. Eorum igitur, qui de agere & pati dixerunt, inquit, plures contrariũ in contrariũ agere dixerunt, simile.n. à simili impassibile esse. si .n. patiatur simile à simili, idẽ vtiq; à seipso posset pati: si autem hoc, nullum esset entiũ incorruptibile, neq; æternũ: impoſſe.n. est simile agere. quid.n. magis aget q̃ patietur, cum eadẽ sit in agente & patiente potentia? nunc autem videmus hæc quidem effectiuã, & actiuam, illa vero passiuam magis habentia potentiã. cõtrarium igitur à contrario patietur, & non simile à simili nam & si videaẽ simile à simili pati, vt magnus ignis à paruo: si.n. in rogũ afferat aliquis lucernam, extinguitur: nõ quatenus simile, sed quatenus contrarium patitur: cõtrarium est.n. multum pauco, cõsumpta materia parui ignis à maiori. plures igitur, vt prius dixi, ꝯrium à cõtrario pati dicunt. Separatę ẽt præter alios Democritus simile à simili pati inquit. quæ.n. sunt omnino dissimilia & altera, nihil in seinuicem agere nata sunt nec pati à seinuicẽ. ꝓp hoc igitur dulcedo nihil faciet in nigredinẽ, nec grauitas in dulcedinẽ: qm̃ horum nulla est cõmunicatio. oportet igitur agentia, & patientia nõ esse dissimilia, sed eadem: color.n. in colorem agit, & sapor in saporem, & alia similiter. similia igitur sunt quæ agunt, & patiuntur abinuicẽ, & non contraria. Ego vero inquit dico ꝙ neq; similia sunt agentia, & patientia, neq; omnino dissimilia, & ꝯria. similia quidem nõ sunt, quia simile nihil patitur à simili: si.n. patiẽ aliquod simile à simili, & à seipso patietur: etenim idem sibi ipsi omnino simile est. si autem hoc, nihil erit incorruptibile, & ęternũ: ꝓp hęc quidem non erunt agentia & patientia similia. verũ nec omnino diuersa & ꝯria: neq;.n. linea ab albedine

albedine patietur, neq; dulcedo à nigredine. Sic ergo cum deſtruxit antiquorũ opiniones, deſcendit deinceps in opinionẽ ſibi apparentem. quę igitur ab antiquioribus de agere & pati dicta ſunt, hæc ſunt. Videntur autẽ, inquit, hi ꝯria dicentes in idẽ duci. huius vero cauſa eſt ꝙ ad partẽ eorum vterq; reſpexit, cũ oportuiſſet totum inſpicere: nã re vera agentia & patiẽtia nec oĩno altera ſunt, nec oĩno eadem, ſed partim ſimilia, partim diſſimilia, & ꝯria. Si.n. non quodcunq; in quodcunq; agit: non.n. agit caliditas in dulcedinem, aut in lineam, ſed contrarium in contrarium: album.n. in nigrũ, & dulce in amarum: contraria vero & genus commune habent, & ſubiectum: manifeſtũ ꝙ agentia, & patientia partim eadem ſunt ſm genus, & ſubiectum, partim vero ꝯria ſm formam. Antiquorum igitur quicunq; quidem ad genus reſpexerunt agentium & patientium, ſimilia agere adinuicem & pati dixerunt: quicunq; vero ad formam ꝯria: quia nihil magis actiuũ, aut paſſiuum eſt alterum altero. oportet enim agens actiuam habere potentiam, patiẽs vero paſſiuam: quæ vero ſunt æqualem habentia, & eandem potentiam quid magis vtrunq; iſtorum actiuum, quàm paſſiuum erit? quare nec agent, nec patiẽtur abinuicem, ſimilẽ habẽtia, & candẽ actiuã, & paſſiuã potentiã. Si qs vero dixerit quod non eſt abſurdum ipſum agens & re pati: eiuſmodi.n. ſunt quæ communicant in materia, dico quod re pati quidem non eſt abſurdum. illud vero non magis abſurdum eſt. nã agens etiam ſi repatiatur, magis tñ agit, quam patiatur: & patiens, & ſi agat, magis tñ patitur quàm agat. in his autem, quæ ſimilia ſunt, non magis eſt in vtroq; effectiua quàm paſſiua potentia. quapropter non patietur ſimile à ſimili, & ipſum agens in ſeipſum vult patiẽs mutare: ſimile vero nunquam in ſimile conuerſum fuerit: iam.n. eſt & ante conuerſionẽ illud in quod & mutatur: manifeſtum igitur eſt quòd ſimile à ſimili non patietur. At vero nihil, inquit, erit neq; incorruptibile, neque immobile etenim mouere etiã eſt aliquid agere quare ſi idẽ aliquid à ſeipſo patiť, idẽ oĩno à ſeipſo omne mouebitur, & ipſum à ſeipſo omne corrumpetur: quare nihil erit incorruptibile, neq; immobile, quod eſt impoſſibile: oſtẽſum eſt.n. in Phyſica, quod omne quod mouetur ab aliquo mouet, & quod ipſum ſeipſum nihil mouet, niſi ſm aliã & aliam partem, vt animal: alio.n. mouet. ſ. anima, & alio mouetur. ſ. corpore: & ꝙ non omnia mouentur, ſed ſunt ante ea, quæ mouentur immobiles cauſæ: nam prima mouentia immobilia ſunt. Non recte autem videtur cōcludere, ꝙ ſi ſimile à ſimili paſſiuũ eſt, & propter hoc & idẽ in ſeipſum aget, iam nihil eſſe immobile neq; incorruptibile. quid enim ſi dicat quis ꝙ motiuum quidem erit aliquid ipſum ſuiipſius, & paſſiuum ipſum à ſeipſo, ꝙ ſcilicet natum eſt moueri, & pati, quod vero nõ omnino natum eſt, non patietur à ſeipſo, quod. ſ. nõ natum eſt pati paſſionem, neq; mouebit idem ſeipſum, cũ immobile ſit. ſed accurate addidit illud { Siquidem ſimile, quatenus ſimile actiuũ, { & omne à ſeip ſo patieť, & nihil erit immobile, neq; incorruptibile. Quod autem nihil agit, quod eſt omnino diuerſum in alterum, vt linea in albedinem, niſi per accidens, ſignum facit hoc, qđ eſt non immutare ſeipſa à natura. quod.n. agit aliquid immutare ipſum vult à ſui natura. quando autem dicatur nigrũ in lineã, quæ eſt in albo agere, per accidẽs dicitur. etenim poſtquã nigrum eſt factum album manſit linea, & linea non exiuit à natura ſua, manifeſtum ꝙ ꝑ accñs egit nigrũ in lineam, quia accidit lineã albam eſſe. propter id igiť qđ in albũ, qđ eſt in linea, egit nigrũ, diciť per accñs etiã in lineã egiſſe: dixit autem lineam eſſe nigrã, gratia exempli: tu vero dic pro linea ſuperficiẽ. dicẽdo igitur quæcunq; neq; contraria: ſignificauit extrema albũ, & nigrũ. per id autem verbum { Neq; ex contrarijs { ſignificauit intermedia, vt fuſcum.

Sed quoniam non quodcunque natum eſt agere & pati, ſed quæcunq; vel contraria ſunt, vel contrarietatem habẽt neceſſe & agens, & patiens genere quidem ſimile eſſe, & idem, ſpecie vero diſſimile, & contrarium: natum eſt enim corpus à corpore, ſapor autem à ſapore, color quoq; à calore pati, omnino autem quod eiuſdem generis ab eo, quod eiuſdem generis. Tex. c. 50. *Huius vero cauſa quoniam contraria in eodem genere omnia: agunt autem & patiuntur contrariis à ſeinuicem: quare neceſſe eſt quodam quidem modo eſſe eadem agens & patiens, quodam vero modo altera, diſſimiliaque à ſeinuicem. Quoniam autem & agens, & patiens genere quidem eadem & ſimilia, ſpecie vero diſſimilia: huiuſmodi autem ſunt contraria, manifeſtum quod actiua & paſſiua adinuicem ſunt & contraria, & intermedia: etenim omnino generatio atque corruptio in his eſt. quapropter & rationabile iã & ignem calefacere, & frigidum infrigidare, & omnino actiuum aſſimilare ſibiipſi patiens: agens enim & patiens contraria ſunt, & generatio in contrarium eſt. quare neceſſe eſt patiens in agens mutari: ita enim erit in contrarium generatio.* Tex. c. 51.

Hactenus antiquorũ ſermones expoſuit, hoc autem loco deinceps propriam opinionẽ exponit. volens autem oſtendere ꝙ agens, & patiens, partim ſimilia ſunt, partim diſſimilia, vtiť ſyllogiſmo huiuſmodi ſumens ex euidẽtia conceſſum, ꝙ agentia, & patientia, aut contrarietatem hñt, aut ſunt contraria, aut cõtrarietatem quidem habere dicens ipſum intermedium, vt fuſcũ cũ in album agit, aut aliquem alterum Cõm. 110.

colorem, ꝯria vero vt album, & nigrum. Est autem syllogismus huiusmodi. agentia & patientia ꝯria sunt: ꝯria quodammodo eadem sunt, quodammodo vero diuersa (genere.n.eadem, specie vero diuersa) igitur agentia, & patientia quodammodo eadem sunt, quodammodo vero diuersa. exempla aũt ponit huius, ꝙ agentia & patientia, sunt similia, corpus a corpore pati, & saporem à sapore. corpus vero à corpore inquit pati non simpľr, sed qualitate affectum. rursum vero à colore dicens pati dicit procul dubio id quod est in subiecto. Causa autem inquit ꝙ simile à simili patiatur, est, quia agentia, & patientia contraria sunt: contraria vero sub eodem genere sunt: agentia igitur & patientia eiusdem generis sunt. Cum autem demonstrauisset agentia, & patientia eiusdem generis esse, cum sumpsisset confessum ꝙ agentia, & patientia contraria sunt, nunc vult demonstrare id quod confessum sumpserat. s. ꝙ agentia, & patientia ꝯria sunt. ostendit vero rursum hoc, sumens ꝙ agentia, & patientia, quodammodo similia, quodammodo vero dissimilia: eiusmodi vero sunt ꝯria: igitur agentia, & patientia ꝯria sunt, est vero demõstrario reciproca. In plus aũt est gñatio, & corruptio, quá agere, & pati. est enim agere, & pati generatio quędam, & corruptio quædam: & corruptio, & generatio non sine agere & pati in cõtrarijs. Probat aũt primo hoc ex ipso magis, quod facere & pati est in contrarijs, etenim si generatio, & corruptio ĩ his est, inquit. s. contrarijs: est.n. generatio, & corruptio de ꝯrio in ꝯrium, vt ostẽsum est in Physica: & facere, & pati in contrarijs erit. Secundum autem quod concludi potest, est, ꝙ si gñatio, & corruptio est in contrarijs, ĩ quibus igiť non est contrarietas, in his nõ est generatio, & corruptio: huiusmodi vero est quintum elementum. Deinceps aũt inducit, ꝙ rationabiliter calidum, & frigidum, actiua existentia, & passiua calefaciunt & infrigidant, & patientia sibijpsis reddunt similia. Probat autẽ ꝙ agens assimilat sibi passum, habens ostensum ꝙ gñatio est mutatio in contrarium, & ꝙ agẽs, & patiens sunt ꝯria. est igitur constructio syllogismi talis gñatio, vel ꝙ gñatur, & simpliciter mutatur in contrarium sibi mutatur: est autem ꝯrium ei ꝙ generatur, & muratur ipsum agens: ergo ꝙ generatur simpliciter, & patitur, & mutatur, in ipsum agens mutatur: ergo ipsum agẽs sibi simile facit ipsum patiens.

Tex.c.52. *Et secundum rationem quoq; non eadẽ dicentes, vtrosq; tamen tangere naturam. dicimus enim pati interdum quidem subiectum, vt sanari hominem, & calefieri, & infrigidari, & alia eodem modo: interdum autem calefieri quidem frigidum, sanari vero laborans: vtraque autem vera sunt. Eodem autem modo & in agente: quandoque quidem hominem dicimus calefacere, quandoque vero calidum, est.n. vt materia patitur, est autem vt contrarium. in illud igitur respicientes, idem aliquid, oportere putarunt agens habere, & patiens, qui vero in diuersa, contrarium.*

Rationabile, inquit, est dicere, ꝙ et si nõ eadem dicunt, qui similia dicunt agentia, & patientia & qui dissimilia, nihilominus vtriq; naturam ipsorum tangunt, qũo autem vterq; naturam ipsorum tangat subiunxit. etenim cõmunis vsus, inquit, ipsorum hominum, quandoq; quidem sic, quandoq; vero illo modo consueuit dicere. dicimus enim inquit, ꝙ homo quandoq; quidem sanatus est, ex ipso subiecto vocantes id quod sanať, quandoq; vero ꝙ ægrotans sanatus est ex ipsa passione vocãtes, & calefieri quãdoq; quidem calidum, quandoq; vero frigidum. similiter autem & in agentibus, quãdoq; quidẽ calefacere dicimus hominem, quando videlicet tactu calefacerit, quandoq; vero calidum calefacere. qm̃ igitur agentia & patientia, quandoq; quidẽ ex subiecto vocantur, quadoq; vero ex passione, quicunq; quidẽ ad subiectum ipsorum respexerunt, simile à simili pati dixerunt: communicant enim in materia, vt dictum est, agentia, & patientia: quicũq; vero ad passionem, contrarium à contrario. Cõm. III. Manifestum est autem ꝙ quando dico communicare in materia agentia, & patiẽtia, nõ secundum proximam dico, & vltimá materiã: manifestum est enim ꝙ altero modo oportet tẽperari corpus, quod subijciť albo colori, alio vero quod nigro: eodem quoq; modo & in alijs: sed secundum ꝙ materia, quæ eadem est & calidi, & frigidi, & albi, & nigri receptiua. Sed si hoc & propter primã materiã dicimus in materia communicare agentia, & patientia, cur non omne ab omni patitur, & omne in omne agiť? & albedo in dulcedinẽ, & in redolentiá, aut fœtorem? & in alijs similiter: omniũ ẽnim vna & communis est materia prima. Dico igitur ꝙ non sufficit solum vt agant aliqua, & patiantur inter se materiam ipsorum esse communem, sic enim quodcunq; ageret in quodcũq;: oĩa.n. cõmunicãt in materia. sed oportet cum hoc ꝙ cõis est materia, etiã formas esse cõtrarias agentiũ, & patientiũ. Dubitare aũt posset quis sup his, si cõtraria sunt quæ & cõem hñt materiá primã, agẽtia, & patiẽtia, quare nõ agit album qđ est in equo, in nigrum qđ est in ebeno, & simpľr oẽ nigrũ in omne albũ. Dico igiť ꝙ non sunt hæc propriæ in materia cõicantia. neq;.n. maxime ꝓximá eorũ, quę mutanť mãm oportet accipere, nec maxime primá. ná in simplicibus

plicibus elementis dimensum tripliciter est cō munis horum materia,in compositis vero non oportet hanc accipere communem materiā, neq; vltimā sed mediam. verbi gratia est quedam temperamenti latitudo, fm quam fit hominis caro,in latitudine hac accidit, quandoq; quidem dealbari carnem, quandoq; vero denigrari,intensis,aut remissis quibusdam qualitatibus.hanc igitur latitudinē temperamenti carnis communem dico materiam ꝯriorum, quæ adinuicem mutantur in hominis carne, idem & in omnibus. iccirco nec omne ꝯrium in omne mutatur,q̄m neq; communis materia secundum dictum modū,albo verbi gratia quod est in lacte,& nigro quod est in ebeno. Rursus igitur dico ex superioribus distinguens vniuersum theorema,ꝙ & agentia,& patientia quidē immediate cōmunicantia in mā omnino ꝯria sunt,non omnino autem quæ sunt ꝯria, agunt, & patiuntur:neq; enim durum in molle agit, nec sursum in deorsum,neq; simpliciter album in nigrum,nec omne contrarium in omne contrariū:sed hæc contrariorum agunt, & patiuntur adinuicem,quæcunq; actiuam habent vim: eiusmodi vero sunt maxime calidum, & frigidum.quæcunq; tamen agunt & patiuntur immediate communicantia in materia omnino ꝯria sunt.addidi autem immediate, q̄m agit frigiditas in mollitiē: molle enim à frigido durū fieri potest,vt cera,aut à calido, vt lutum: non tñ propter hoc,aut frigidum ꝯrium fuerit molli,quod est in cera,aut calidum ei, quod est in luto, aut omnino calidum, aut frigidum contraria sunt molli. agunt vero in molle non immediate:immediate.n. in contraria agunt: frigidum.n.in calidum quod est in cera agens, & ipsum faciēs transpirare, transpirante simul cū calido quadam humida substantia, in qua etiā esse habebat:sic accidit ceram coagulatam, & duram factam iri. quapropter immediate frigiditas egit in caliditatem,& per ipsam in humiditatem:& sic deinceps per accidens in mollitiem.sic quoq; & in aqua frigiditas agens,facit glaciem:immediate innatū calidū,quod est in ea faciens transpirare,aut etiā oīno aliqñ extinguens,& transpirare faciens quandā humiditatem substantialē aquæ aut intensione frigiditatis,quod & verius est,cōfertiens,partes aque, & condensans,sic facit aquam durā, & resistentem loco eius,quod cedebat,& erat molle. eodem aūt modo & caliditas luti,frigiditatem in luto extinguens,aut in caliditatem mutans, & transpirare faciens.simul transpirare facit cum caliditate humidam substantiam,in qua & esse habebat frigiditas, & ita quod derelinquitur, durum pro molli factum est, caliditate primū in frigiditatem,quæ est in luto agente hæc vero accurate dicta sunt in Quarto Meteororū: Potius aūt sic oportet dicere ꝙ calida, & sicca ignis substantia,in frigidum luti agēs, & mutans hanc,aut transpirare faciens, sic facit durum lutum. quapropter immediate cōtrarium in contrarium egit. Addidi igitur verbū illud §Immediate§ propter hoc.Illud vero § Communicantia in materia § propter cœlestia.nam & si prima materia sit communis eorum, quæ sub luna sunt,dico.f.trifariam dimensionatum nō:tamen quæ proxima est,vt possit hoc quidem contrariorum abijcere,illud vero recipere.agunt igitur & cœlestia immediate in succensum fomitem:primo enim ipsum mouēt, & patitur succēsus fomes à cœlestibus immediate,nec tamen sunt hæc contraria.hoc aūt quia (vt dixi)in mā communicant. rectè igiī dictum est,ꝙ agentia & patientia,immediata communicantia in materia omnino sunt cōtraria. Dubitare vero posset quis & hoc merito in sermone de contrarijs,quomodo dicimus cōtraria mutari inter se.si enim non omnia cōtraria agunt,& patiuntur adinuicem, congruum est nec omnia contraria adinuicem mutari: non enim album, quod est in cerusa,mutabitur in nigrum,quod est in ebeno,aut in id quod est in coruo: non igitur omne cōtrarium in omne contrariū mutabitur.si igitur verus est sermo, dicens contraria adinuicem mutari: non mutatur autem album,quod est in cerusa,in nigrum quod est in ebeno:igitur nec cōtrarium ei fuerit,quod est absurdum. vniuersaliter enim albū contrarium est nigro.quare si vniuersale albū vniuersali nigro contrarium est, & aliquod igitur alicui videtur:igiī vtrinq; ratio cogere ad aliquod communium cōfessorum auferendū; aut quod non est simpliciter contrarium albū nigro,si nō omne in omne mutatur:aut ꝙ non omnia contraria adinuicem mutanī. Dicimus igitur ad hæc,ꝙ omne album omni nigro contrarium esse verum est:agit enim vtrūq; passiones contrarias:omne enim nigrum congregatiuum visus est, & album omne disgregatiuū. rursus quoq; contraria adinuicem mutari verum est,mutantur enim in contraria fm formā & speciem,nihil autem in idem fm numerum contrarium mutatur: nō enim quod est in hac aqua frigidū fit calidū,aut quod nigrū fit albū, quod est in hoc corpore, oīno.n.mutatio idē fm numerū esse nō cōcedit,neq; in vna & eadē re.neq; enim eadem secundum numerum est albedo,quæ est ante solis adustionē,ei quæ est post solis adustionem: neque sanitas quæ est

ante ægritudinem, ei quæ post ægritudinem est.ostensum est autem hoc in alijs.si ergo neque in eodem indiuiduo vnam esse,& eandem albedinem possibile est, quę est ante mutationem in nigrum,& quæ est ex nigro,quanto magis quod est in cerusa album in idem ſm numerum nigrum non mutabitur ꝙ est in ebeno? sed mutabitur contrarium in ꝯrium ſm speciem, album in nigrum,non in hoc nigrum, sed simpliciter in nigrū. quæcunq; igitur ꝯriorum actiuam habent vim,vt calidum,& frigidū, hæc patientia adinuicem,& mutata in idem ſm speciem proxime mutantur:vt qn̄ patitur aqua ab igne(patit̄ aūt in gn̄atione.ſ.corruptione) mutatur proxime in ipsam calidam à quam, qualis erat & generans ignis: qn̄ autem nondum corrupta fuerit,sed vt alteratur,ad corruptionem proficiscens aqua calefacta, tunc in eādē speciē calidi mutatur, non simplr proximā, & quale est ipsum agens, sed in speciem calidi,q̄ in latitudine consideratur. fortasse autem nec cū corrupta fuerit aqua, proxime in idem ſm speciem agenti mutatur:primum.n.& in alterā exaerescit,& non in igneam caliditatē est mutatum aer vero,vel quod est in aere frigidum, proxime in caliditatem, quæ est in igne mutatur.eorum vero quæ non actiuam virtutem habent ꝯriorum,vt albi,& nigri,si quidem insepa rabilia sint, vt albedo cerusæ,& picis nigrum, mutantur hæc in ꝯria ſm formam, quæ sunt in gn̄atione & corruptione.posset.n.albū, quod est in cerusa,fieri nigrum,corrupta cerusa:posset.n.ebenus fieri,aut pix,aut quid huiusmodi. si autē sint separabilia,mutantur rursus in ꝯria, secundum speciem in latitudine:fieret.n. corpus album,nigrum,non tamen hoc nigrum, ꝙ est in ebeno:qm̄ nec ab ipso patitur, sed simplr nigrum.sic ergo verum est ꝯria adinuicem mutari.Præterea materiæ densitas impedimentū sæpe fit mutationis. quod.n. est in atramēto scæ piæ nigrum sæpe superabit albedinem lactis: quod autem est in ebeno minime. opus est igitur ad mutationem ꝯriorum,& materiam aptā esse ad agendum:& patiendum.Sed dicet quis si eo ꝙ possit corruptum corpus nigrum facere alterum corpus album,sic dicis ꝯria adinuicem mutari,quid potius ꝯria mutari adinuicē dicentur.quam simplr omne in omne mutari? qm̄ ex omni corrupto potest omnino aliud q̄d genitum iri.Dico igitur ad hoc,dictum esse in Physica,ꝙ generatio omnino est ex ꝯrio in cōtrarium:nam etsi dicamus ex priuatione fieri q̄ fiunt,omnino erit in priuatione contraria forma, ei,quæ futura est, ex qua fit mutatio, quāuis in nominata sit hæc,& incognita:non enim esset mutatio, nisi esset omnino contrarietas eius,ex quo ad id in qđ.quare si omnino omnis generatio est ex contrario, impossibile est immediate ex omni omne generari: non enim immediate ex terra posset fieri testa, sed oportet prius taliter temperari,& habere ad formā generandam contrarietatem aliquam,vt ita effectiuum mutet contrarium in contrarium,sic igitur quāuis omne in omne mutetur, propter communem & primam receptiuam omnium formarū materiam,prius tamen continet tem periem quandam,contrarietatem aliquam ad futuram formam habentem, & sic aptam existentem,vt in contrarium mutetur.

Eādem quoq; rationem suspicandum est esse de ipso agere & pati,quam & de moueri & mouere. dupliciter enim dicitur & mouens. in quo enim principium motus videtur hoc mouere.(principium enim prima causarum:) & rursus extremum,ad id quod mouetur, & generationem, similiter quoque & de agente.etenim medicum dicimus sanare, & vinum.primum igitur mouens nihil prohibet in motu quidem immobile esse, in quibusdam vero etiam necessarium: vltimum autem semper mouere motum.in actione vero, primum quidem impassibile, vltimum autem & ipsum patiēs. quæcunq; enim non habeat eandem materiam, agunt impassibilia existentia, vt medicatiua: ipsa enim sanitatem agēs, nihil patitur ab eo, quod sanatur.cibus vero agēs, & ipse aliquid patitur:aut enim calefit,aut infrigidatur, aut aliud aliquid patitur simul agens. est autem medicatiua quidem vt principium,cibus vero vltimum,& quod tangit. Quæcunq; igitur non in materia formam habent,hæc quidē impassibilia actiuorum:quæcunq; vero in materia, passiua.materiam enim dicimus similiter, vt sit dicere eandem esse oppositorum cuiuslibet,tanquam genus ens.quod vero potest calidum esse præsente calefactiuo, & approximante, necesse est calefieri:quapropter sicuti dictum est,hæc quidem actiuorum impassibilia, illa vero passibilia. & quemadmodū in motu,eodem modo se habet & in actiuis: ibi enim quod primo mouet immobile est,& in actiuis primum agens impassibile. Est autem effectiua causa, vt vnde principiū motus:cuius autem gratia non effectiua. quapropter sanitas non effectiua,nisi secundum translationem. etenim agentis quidem,cum inerit,fit aliquod patiens,habitibus vero præsentibus,non amplius generatur,sed iam est:formæ vero, & fines habitus quidam: materia vero, qua materia, passiuū est.ignis igitur habet in materia calidum. si vero aliquod esset separatum calidum,hoc nihil vtiq; pateretur.hoc igitur fortasse impossibile est esse separabile. si vero sunt aliqua talia,in illis vtiq; fuerit quod dicitur verum.Quid igitur facere,& pati est,& quibus inest,& propter quid, & quomodo,determinatum sit hoc modo.

Tex.c.53. Tex.c.54. Tex.c.55.

Cum dixisset quæ sunt agentia, & patientia, ꝙ scilicet quæ sunt quodāmodo similia: quodammodo dissimilia,quærit nūc quomodo se habent hæc adinuicem,agentia dico & patientia:vtrum omne agēs etiam repatiatur, an nō. dicit ergo vt hoc inueniamus, videamus quomodo se habent mouentia, & quæ mouentur. nam quemadmodum hæc se habuerint, necesse est se habere agentia,& patientia. nam vniuersa- Cōm.m.

uersalius est mouere quam agere. omne.n.qđ agit, etiam mouet, non omne autem quod mouet, agit: siquidem agere est formam aliquam, & passionem agere: dictum est autem in prædicamentis, ꝙ quæcũq; de aliquo vt de subiecto dicuntur, quæcuuq; de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto hoc dicentur: quæcunque igitur insunt ei quod mouet & mouetur, hęc ẽt agentibus, & patientibus inerunt. est autẽ eorũ quæ mouent, hoc quidem primum mouens, illud vero vltimum, & proximum. quod igiť mouet primo, inquit, nihil prohibet in mouendo esse immobile, in quibusdã vero etiam necessarium est: sed quod vltimum est & proxime mouens, necesse est, cum & ipsum moueatur, mouere. vt anima primo mouet animal, sed nõ necesse est hanc esse omnino immobilem: mouet .n. per accidens simul cum corpore mutata, & ipsum, cum mouetur non derelinquẽs: sed imago, immobilis permanet, primo mouens appetitiuum. similiter & conuitium mouẽs animũ, immobile manet: hæc.n. nec etiã per accidens mouentur, dum mouent: sed calidum innatum immediate mouens animal, & lacerti, aut siquę aliæ sint partes motiuæ, immediatæ totius animalis, dum & ipsæ mouentur, mouent. quoniã igitur hæc insunt mouenti, insunt autem ei non vt generi, quemadmodum id, quod est de pluribus, & differentibus specie prædicari, sed simpliciter vt rei, & mouenti: inerunt hæc ẽt agenti. non igitur omne agens in agendo repatitur, sed quod quidem primo agit: qñq; quidem repatitur, quandoq; vero minime vt ars medicinę agens in infirmum, & omnino sciẽtiæ agentes in ipsos addiscentes primo, hæ immobiles manent. primum quoq; agit ignis in aquã, sed tamen etiam repatitur ab ipsa & aer in balneo immediate agens in nos, etiam repatitur à nobis. & vt breuiter dixerim, agentium hæc sunt, quæ in agendo repatiuntur, quæcunq; in eadẽ mã subsistunt. ob hoc nec scientia repatitur, vt medicinalis ab infirmo, medicamen vero repatitur, qm̃ scientia in anima habet esse, ęgritudo vero in corpore: reagit autem in medicamen, qm̃ primum subiectum est materia cõis oĩum corporum. Videtur autem comparationẽ mouentium ad agentia fecisse non recte. inquirẽs .n. quæ agentium repatiuntur in agendo à patientibus, & dicens ꝙ vt se habent mouẽtia, sic se habent & agentia, adduxit quædam mouentia, quæ in mouendo non contramouentur, ab his, quæ mouentur, sed simplr mouentur, & ipsa in mouẽdo, & motu indigentia vt cõtra moueantur, non tñ in mouendo contramouẽtur. huiusmodi.n. sunt omnia, quæ immediate mouentur, vt innatum calidũ, aut lacerti, similiter & baculus. sed hoc non est quod quæritur, sed si in mouendo contramouẽtur. dico ergo ꝙ & si non in vniuersum exemplum simile sit, saltẽ in tñ solum sufficit, ꝙ vt mouentium, sunt aliqua, quæ non sunt immobilia, sic & agentium, cum & exemplum animæ etiam seruet ꝓportionẽ: anima.n. mouẽs cõtramouetur, & si per accidens. Omnino autem qm̃ motus nõ vt genus in species diuiditur, sed vt æquiuoca vox in significata diuersa: non est.n. in vno prædicamento, sed pluribus: non est autem prædicamẽtorum aliquod genus: ꝑꝑ hoc nec vŕr expetẽdum est, vt quemadmodum se habet in motu, ita se habeat & in actione: sed sufficit si quoddantenus seruetur proportio. Vltimum autem dixit agentium, aut mouentium non in sursum, sed ad id quod mouetur, aut generatur, hoc est immediatum ei quod mouetur, aut fit, vt infirmo cibus, aut medicamen: hoc.n. vltimum est vt ad ipsum patiẽs. Illud autem § Vt sit dicere, § addidit: quia proxima oppositorum mã, nõ est immutabiliter eadem: aliter.n. oportet temperata esse elementa, quæ album receptura sunt, aliter ea, quæ nigrum, & in alis similiter. Dixit autem mãm oppositorũ veluti genus esse: quia vt vnum & idem genus est contrariorũ, sic & vna mã: & vt contraria nihil differunt secundũ genus, sic neq; ẜm subiectum. Quoniam autem est eadem oppositorum mã, propter hoc quod potest calidum esse, hoc est quod nondum est calidum, hoc autem est frigidum: qm̃ est in materia, quę nata est & calidum suscipere: cum.n. appropinquauerit ei calefactiuum calefit. Recte igitur dictum est. quęcunque agentium, & patientium in eadem mã nata sunt esse, hęc in agendo repati: qm̃ eadem vtriusq; mã existẽte nata oppositi formam suscipere, hoc appropinquante merito ab ipso patitur. Id vero § Cuius gratia nõ effectiua. § dixit, ideo quia sanitas nõ est actiuum quid, nisi ẜm translationem. dixit autem ẜm translationem, hoc est abusiue: aut quia vt effectiua causa corpori pręsens fit, vt sanetur, ita & sanitas. Quod vero sanitas, & simpliciter finis, & cuius gratia non sit effectiuum per ea quę subiunxit, probauit, dicens ꝙ autem cuius gratia non est effectiuũ, hinc est manifestum: pręsente.n. agente adhuc aliquid fit, qđ mutatur & in formam proficiscitur, cum nondũ perfecte ipsam assumpserit: nã donec agens agit, nondum assumpsit formam id quod fit: finibus vero, & habitibus pręsentibus, non amplius fit, sed iam est. igitur id cuius gratia nõ est effectiuum. Propter hoc igitur nullatenus videtur Deum effectiuam mũdi causam dicere.

nam

nam quia effectiuam causam illam esse dicit, quæ per viam quandam, & generationẽ ducit ad esse, ea quæ fiunt: Deus autem non in tẽpore facit, neq; imperfecta: propter hoc neq; effectiuum ipsum dicit: nisi forte productorem oportet ipsum vocare. Dicitur quoq; & finalis causa: quia ad ipsum omnia cõuersa sunt, & ipsum appetunt. Quoniam vero dixit habitibus, exponens quænam dixerit habitus, addidit ꝙ fines & formas, mã vero passiuum: hæc.n.est ꝗ patitur, & efficitur, & mutatur ſm formas. ꝑꝑ hoc igitur inquit quæcunq; formarum in materia habent esse, hæc vtiq; patientur: quia subiectum habent non immutabile, neq; passione carens: huiusmodi autem sunt ignis, aqua, & similia. at si aliquæ sint formæ separabiles à materia, hæ etiam sine passione fuerint. deinde concludens, dictum est iam, inquit, quid est facere, quod est ad passionem ducere: pati vero ad passionẽ duci: & ꝙ agere est assimilare sibi passum, & pati assimilari agẽti: & quibus inest, ꝙ cõtrariis & propter quid, quia communem habent receptiuam contrariarum passionum materiam: & quomodo, ꝙ adeunte, & propinquante agente patienti.

Tex.c.56. *Quomodo autem hoc contingit rursum dicamus. Quibusdam igitur videtur pati vnumquodq; per quosdã meatus, ingrediente agente vltimo, & propryssimo: & hoc modo & videre, & audire nos dicunt, & alios sensus omnes sentire. Amplius autem videri & per aerem, & aquã, & perspicua, eo quia meatus habent, inuisibiles quidem propter paruitatem: densos autem, & secundum ordinem, & magis habere perspicua. Qui igitur in quibusdam ita determinaue runt, quemadmodum & Empedocles, non solum in agentibus & patientibus, sed etiam misceri aiunt quorumcunq;*

Tex.c.57. *meatus commensurati adinuicem sunt. Via autem maxime & de omnibus vna ratione determinauerunt Leucippus, & Democritus, principium cum fecerint secundum naturam, quod est. quibusdam enim antiquorum visum est ens ex necessitate vnum esse, & immobile. vacuum enim non ens, solum enim plenum ens: moueri vero non posse non existente vacuo separato, neq; rursus multa esse, non existente segre-*

Tex.c.58. *gante. Hoc autem nihil differt, si quis putet non continuum esse vniuersum, sed tangere diuisim ab eo: quod est dicere multa, & non vnum esse vacuum. si enim omniquaq; diuisibile, nullum esse vnum, quare neq; multa, sed vacuum totũ. si vero partim quidem, partim vero non, figmento cuidam hoc assimilari: vsq; ad quantum enim, & propter quid, hoc quidem sic habet totum, & plenum est, illud vero diuisum. Amplius autem similiter dicere necessarium non esse motum. Ex his igitur rationibus, supergredientes sensum, & ipsum despicientes, tanquam ratione consequi oporteat, esse aiunt totum vnum, & immobile, & infinitum aliqui: finem enim finire ad vacuum. hi igitur sic, & per has causas de*

Tex.c.59. *veritate enunciauerunt. Amplius autẽ in rationibus quidem videntur hæc contingere, in rebus autem insaniæ proximum est ita opinari. nullum enim insanientium tantum est alienari, vt ignem vnum esse putet, & glaciem: sed solum bona & apparentia propter consuetudinem, hæc quibusdam*

Tex.c.60. *propter insaniam nihil videntur differre. Leucippus autem habere opinatus fuit rationes, quæ sensui confessa dicentes, non auferent nec generationem, nec corruptionem, nec motum, nec multitudinem entium: confessus autem hæc quidẽ apparentibus consentientia: ijs autem, qui vnum constituũt, vt neq; motus sit sine vacuo, vacuumq; non ens, & entis nullum non ens, ait esse (quod enim proprie est omniplenum existens) sed esse tale non vnum, sed infinita multitudine, & propter molium paruitatem inuisibilia, hæc autem in vacuo ferri: vacuum enim esse, & congregata quidem generationem facere, dissoluta vero corruptionem: agere vero & pati, quatenus se tangunt, eatenus non vnum esse, & composita*

quoq;, & circumplicita generare. Ex vere autem vno non Tex.c.61.
vtiq; genitam esse multitudinem: ex vere autem pluribus vnum: sed esse hoc impossibile. At quemadmodum Empedocles, & aliorum quidam aiunt pati per meatus, sic omnem alterationem, & omne pati hoc fieri modo, per vacuum facta dissolutione, & corruptione similiter quoq; & in augmentatione alijs subingredientibus.

Cum dixisset quid est agere, & pati, & quæ Cõm. iij.
sunt agentia, & patientia, nunc vult dicere quo pacto fit agere, & pati. iterum autem prius exponit modos, quibus antiquiores dicebãt fieri agere, & pati, & ipsos confutat, & sic verũ modũ exponit. hi.n. inquit per meatus agere, & pati fieri dicebant, quorum erat & Empedocles. esse.n. meatus quosdam in corporibus, quos ingrediens ipsum agens, ita agere in patiẽs. sic autem & ipsum videre dicebant fieri. esse.n. in omnibus corporibus meatus, in perspicuis aũt densiores magis, & per ordinem, per quos ingredientes visus sic occurrere visibilibus: in nõ perspicuis vero corporibus, quia non sunt per ordinem meatus, non posse per totum trãseuntes visiones attingere visibilia. eodem quoque modo & aliis sensibus sentire, aut audire, aut odorare, per meatus ingrediẽte qualitate odorata, aut sono. Democriti vero, & Leucippei per vacuum agere, & pati fieri dicebant. in vacuo.n. intercipi atomos, in quo factum agẽs sic alterare transponens motu, aut ordine mutans atomos, aut appositum augere. Differunt autẽ à vacuo meatus: qm̃ qui meatus inducebant, non dicebãt esse vacuũ, sed corpora esse meatibus plena, plenosq; esse hos meatus altero corpore, vt aere, aut alio huiusmodi. Laudat autẽ magis Democriticos Empedocle, & aliis, ꝙ talia principia inuenerint, quæ illis sufficerent ad omnium ex natura factorum assignationẽ: qui .n. meatus inducunt, assignant verbi gratia agẽdi, & patiendi per ipsos causam. forte autem & quorundam aliorum, vt mistionis: dicebant.n. per meatus misceri corpora. cum.n. dicunt sic se habent meatus, vt commensurati sint ad recipiendum commistum corpus, tunc fieri mistionem: motus tamen causam minime assignare poterant, quo pacto per meatus fiat ipse motus, aut augmentatio: ingrediens.n. ipsum agẽs,

meatus quidem replebit, maius vero nō faciet. Democritici vero inquit eiusmodi principia nouerunt, quæ eis accommodabuntur ad assignandas omnium, quę naturaliter gñantur causas: hæ vero sunt atoma & vacuum. Addit aũt & eius suppositiones, & suppositionũ eas, quibus Parmenidei vsi sunt. hi.n. inquit principia occulta, & indemonstrabilia sumentes, per ipsa, quæ manifesta sunt, & ab omnibus cōcessa, auferre conabantur: Democritici vero principia sensui confessa accipientes, per ipsa, ea quę manifesta sunt, construxerunt. Parmenides.n. volens ostendere ꝙ in rebus non esset multitudo, nec motus, quod erat sensui repugnare, & manifesta tollere, sumit vt dignitatē, non esse vacuum: qđ non est sensui confessum, sed multa indigens demonstratione. Hoc igitur accipiens procedit per syllogismum sic. si non est vacuum, non est motus: sed non est vacuũ, igitur non est motus. sumpsit igitur ipsam consequentiam, vt manifestam, ꝙ vacuo non existēte, non fuerit motus. per vacuum.n. solum posse fieri motum, similiter autem & ad assumptũ, illud.s. sed non est vacuum. sumens igitur hæc vt confessa, quæ occulta, & dubia sunt, per ipsa id sustulit, quod est manifestum. s. ipsum motum. Sed potius opus est syllogismum hoc modo dicere, si est motus, est vacuum, sed non est vacuum, non igitur est motus. Eodem quoque modo tollit multitudinē. si.n. inquit in entibus est diuisio, est vacuum: solum.n. per vacuũ ait fieri diuisionem: sed non est vacuũ, non igitur est diuisio. continuum.n. erit omne, & vnũ. rursus itaq; & consequentiam, & assumptum sumpsit vt confessa. quę tñ immanifesta sunt, & per ipsa quæ cōfessa sunt, sustulit. Parmenides itaq; hoc pacto quæ manifesta sunt, ex immanifestis sustulit. Democritus tñ principia, sumēs ex sensu confessa, ꝙ & diuisiones sunt, & multitudo, & motus, in entibus, ex his inducit vacuũ: quod occultum est per immanifesta construens. si.n. est diuisio, inquit, & multitudo in rebus, est vacuum: sed est diuisio & multitudo, ergo vacuũ: ipsam quidem consequentiã eodem modo accipiens, vt Parmenides, sed assumptũ minime. nam hic quidem dicebat, sed non est vacuum, quod erat occultum: iste vero quod est multitudo, & diuisio. similiter & de motu. si est motus, est vacuum: sed est motus, igitur est vacuũ: hic quoq; eandem consequētiam cum Parmenide sumens, assumptionem vero, minime. Eodem modo Parmenides etiam infinitum inducebat. si.n. est finitum omne, vacuo ꝓculdubio finitur: sed non est vacuum, non igitur est omne finitum. Propter hęc commendauit Democritum, vt & sensui concessa principia sumentem, & eiusmodi ex eis suppositiones, & principia naturalium rerum construentem, per quæ omnia assignare poterat, quæ ex nã fiebant. de Empedocle tñ dicēs, ingredi inquit dicere ipsum agens in meatus, & sic facere: non primo autem agens, vt medicinam, sed vt immediatũ, vt medicamen, aut cibum. & propter hoc inqt dicebat magis videri visibilia, per ea quæ magis perspicua sunt: nam quæ sunt magis perspicua magis habent, & densiores, & per ordinem meatus. hic igitur inquit non sufficientia sumpsit principia ad omnia naturalia, sed ad quædam solum ipsis accommodata, vt ad modum, quo fit agere, & pati. item quo pacto miscētur miscibilia, sed non quo pacto fiat motus, aut diuisio ex his tradere possunt, aut reliquorũ singulum. Democritici vero talia determinauerunt principia, quæ eis procedent recte, circa demonstrationes omnium eorum, quæ fiunt. propter hoc igitur inquit recte proficiscunt̄ eis consequentia: qm̃ tale principium sumpserunt, ꝙ est, & conceditur à natura, scilicet esse multitudinem, & motum in rebus. visum enim est quibusdam antiquorũ, neq; esse multitudinem, neq; motum: quod erat sensui repugnare. non sustulit ergo Democritus quæ ex ipsa re fidem sumpserũt, sed talibus principiis vsus est. cum autem dicit vacuum non ens, hic quidem pro eo quod est non possibile intellige. s. non esse in entibus omnino vacuum: vt sit sensus, si non est possibile motum fore aliquid sine vacuo: sed non est vacuum, nō igitur est motus. in Democriticis autem rationibus, nō est consequēter sic possibile accepisse dici vacuũ, non ens, vt omnino non sit, sed solum ad differentiam pleni: nam veluti non habens essentiã aliquam supponit vacuum ipse Democritus. Cum autem dixit non existēte vacuo, addidit separato. dictum est.n. in Physica, ꝙ vacuum locus, & plenum subiecto eadem sunt, sed habitudine diuersa. Vacuum.n. nil aliud est quã locus priuatus corpore. Plenum autem locus plenus corpore. Locus vero vacuum corporis receptiuum, aut interuallum corporis contentiuũ. In eo vero {Hoc autem nihil differt} nō ad id quod iam dictum est, sed ad dicendum referre opus est, adhuc autem ad Parmenidem loquit̄. supponens.n. inquit vacuum esse, & motum, & multitudinem, eo quod non possit dicere, nec diuisionem esse, nec motum sine vacuo: sed vera ratio habet, ꝙ etiam non existente vacuo, nihil prohibet, & diuisionem, & motum res esse, diuisarum quidem, sed se tangentium, & non per vacuum distinctarũ. hoc autem interimēs Par-

Parmenides dicit, q nihil differt sic supponere ab eo, quod est, atoma & vacuum inferre. vtrũ .n. inquit ipsum ens, oĩquaq; diuisibile est, aut non omniquaq; .si.n. omniquaq;, non solũ multæ non erũt res, sed nec vna: diuisum siquidem omniquaq; nihil erit, sed solum vacuum. si aũt non omniquaq; diuisibile, figmento hoc simile est. nam cur fm quid diuisibile, fm quid autem indiuisibile? Sic autem & atomorũ opinio cauillatio est, ad quam & vacuum esse sequit̃. Eadem autem inquit ratione ostendit motũ non esse: vacuum quidem non esse supponẽs: motum autẽ sine vacuo non esse assumens. Deinde accusat Parmenideos: qm̃ putabant ad rerũ euidentiam non esse aduertẽdum omnino, sed ad solam rationum consequentiam, quod credentes, & persuasi vnum esse dicebant vniuersum & immobile, & infinitum. videbãtur.n. inquit accidere hæc. f. esse vniuersum vnũ, & infinitum, & immobile, quantum est ex rationum consequentia, & probabilis esse argumentatio videbatur, in ipsis tñ rebus nihil ab insania videtur hoc ipsum differre, immo potius excedere insaniam: nullus.n. insanientium in sensu fallit̃, neq; ignem idem putauit glaciei. sed error insanientibus est circa bona & non bona, vtilia & non vtilia: eligit.n. propter insaniã inutile pro vtili. hi igitur huiusmodi sunt. Leucippei vero, & Democritici sensui confessa dicentes, non sustulerunt, nec multitudinem, nec motũ. Apparentibus igitur inquit concors existens Leucippus in hoc, cum postea recepisset ex his, qui vnum inducunt, & cum ipsis consentiens non esse motum sine vacuo, & q vacuũ est nõ ens, hoc est non plenum, neq; substãtia aliqua, neq; consistentia, sic quæ consequuntur construxit. .f. q atoma sunt & vacuum. nã si multa sunt entia distinctaq;: distinctionẽ vero sine vacuo factam iri est impoſe: est igitur vacuum. sic igitur vacuum esse construxit. Atoma vero esse rursus sic. vnumquodq; entium proprie est ens: in ente vero nihil est non ens: quare neq; vacuũ. si autem nihil est vacuum in eis: diuisionẽ vero sine vacuo impoſe est factam iri: impoſe est igitur ipsa diuisa iri. Tangentia vero dixit agere & pati, hoc est per ipsum vacuum: nam per hoc se mutuo tangunt. non.n. proprie tactum dicebat Democritus, dicens tangere seinuicẽ atoma, qui fit superficiebus adinuicem congruẽtibus ipsorum tangẽtium, sed propinquas esse adinuicem atomos, & non multum distare, hoc tactum vocabat: vacuo.n. omnino ipsas ab inuicẽ distingui, & secerni: sed composita inquit adinuicem atoma, & cõplicata passiones gñant, vt sępe dictum est. Significat aũt per compositionem ipsorum, & complexionẽ positionem, & ordinem, sed & eo quod fm veritatem, & proprie inquit vno multitudo non facta fuerit, cũ multitudo per diuisionem fiat: diuisio vero per vacuum. quod igitur proprie vnum est, non habens in se vacuum, minime diuisum fuerit: sed neq; ex multis fm veritatem fieret vtiq; vnum: neq;.n. possunt atomi congregari per vacuum, separatæ, & vniri non potentes.

Fere autem & Empedocli necessarium est dicere, quemadmodum & Leucippus inquit. esse enim quædã solida, sed indiuisibilia, nisi omniquaq; continui sunt meatus. hoc autẽ impossibile: nullum enim erit alterum solidum præter meatus, sed vniuersum vacuum. necesse igitur tangentia quidẽ indiuisibilia esse, horum autem intermedia vacua, quos ille meatus vocat. sic autem & Leucippus inquit de agere & pati. modi igitur, per quos hæc quidem agunt, illa vero patiuntur, ferè hi dicuntur. Tex.c.62.

Reducit̃ inquit Empedoclis opinio ad Democriti opinionem. quantum.n. ex his, quę supponit Emped. necesse est ipsum atoma corpora inducere. si.n. per meatus supponit agere, & pati, necesse oĩno est in meatus ingrediẽte agẽte, & patiente, continentia meatus corpora impassibilia esse, & indiuisibilia. nam si patiantur, qm̃ agere & pati non aliter quã per meatus dicit fieri: necesse est & illa meatus habere, & rursus corpora continẽtia meatus illos: quare aut totũ meatus erit, aut si hoc est impoſe, necesse est esse quędam vltima, impassibilia, & indiuisibilia corpora: & hoc quoq; Democritus dicebat. quare eadem etiam Empedocles Democrito, & Leucippo, quantũ est ex propriis suppositionibus, dicere cogetur. Hoc autẽ increpat dicens. {Esse.n. quædam solida}. i. necesse est Empedocli dicere esse quædam solida, & indiuisibilia: quia nõ sunt in omni parte corporis meatus continui: hoc.n. est impossibile: esset .n. meatus vniuersum corpus, & vacuum. quare si hoc absurdum est, necesse est tangẽtis corporis partes solidas esse, & indiuisibiles, media vero ipsarum vacua, quæ Empedocles meatus corporis vocabat. huiusmodi vero & Leucippei supponebãt, indiuisibilia quidẽ seinuicem tangere, sed intercipi vacuo. per quod agere & pati fit, nisi quod ipsum tactum non proprie dixerunt Leucippei, vt superius dicebat. Cõm.114.

Et de his quidem, & quo pacto dicunt, manifestũ est, & ad ipsorum positiones, quibus vtuntur, fere confesse apparet id, quod accidit, aliis vero minus. vt Empedocli quodãmodo erit corruptio, & alteratio non manifestum. illis enim sunt indiuisibilia prima corpora, figura solum differẽtia, ex quibus primis componuntur, & in quæ vltima dissoluuntur: Empedocli vero alia quidem manifestum quod vsq; ad elementa generationem, & corruptionem habent: horum autem ipsorum quo pacto fit, & corrumpitur coaceruata magnitudo, neq; manifestum, neq; contingit ipsi dicere, non

dicenti

Tex.c. 63. *dicenti & ignis esse elementum,similiter autem & aliorum omnium,quemadmodum in Timæo scripsit Plato. Tantum enim differt non eodem modo cum Leucippo dicere,quod hic quidem solida, ille vero superficies dicit indiuisibiles:& hic quidem infinitis terminata esse figuris indiuisibilium solidorum vnumquodq;,ille vero terminatis:quoniam indiuisibilia vtriq; dicunt, & figuris terminata,ex his itaq; generationes, & disgregationes.*

Cõm.115. Cum exposuisset modos, quibus & Empedocles,& Democritici agere,& pati supponebãt,in his magis cõmendat Democriticos,qui eiusmodi principia supponebant, quæ eis sufficiebant ad gñationem,& corruptionẽ,& alterationẽ,& alias naturales mutationes, cũ Empe.non posset per ꝓpria principia oĩum rões assignare. primum.n.impassibilia dicẽs esse elementa quatuor,& specificas ipsorum drias esse ipsas passiones, alterationem seruare non põt: gñationem autẽ compositorum quidẽ elemẽtorum congregatione dicit esse: ipsorũ aũt elemẽtorum gñationem non amplius dicere potest, non supponens illis simpliciora elemẽta:vidẽtur autẽ elementa genita, corruptaq;. sed Democritici,& ipsi dicentes cõposita oĩa ex quatuor elementis habere gñationem, ipsorum ẽt elemẽtorum rõnem gñationis ex propriis principiis assignant:generari.n.ipsa,& corrũpi atomorũ congregatione, ac disgregatione.& alterationẽ quoq; seruabant transpositione, & ordinis variatione ipsorũ atomorum: non.n.supponentes passiones in atomis,sed ipsa dicentes impassibilia, ipsorum positione,& ordine passiones fieri videri dicebant.Empe.tñ in elemẽtis reponens passiones,& ipsas esse dicens immutabiles,alteratione seruare non potest. fere igitur, inquit, qui ab antiquioribus dicti modi sunt isti, qui duo sunt:& qui per meatus, & qui per vacuũ & de his quidem inquit Leucippeis .s.& Democriticis. Manifestum aũt hoc ex cõsequentibus, & quõ .s.& quonã modo dicunt manifestum,sed & ad positiones ipsorũ,inquit, quibus vtuntur,confesse fere quod accidit apparet:consequentia.s.inquit,& accidentia principiis eorum,q̃ consequuntur,dixerunt & alia, & eum qui est de facere & pati sermonẽ. Empedoclis vero, inquit, minus consequentia & accidentia principiis sunt ea,quæ consequunẽ, ea.s.quæ de gñatione & corruptione & alteratione,& agere & pati. Democriticis.n.inquit prima corpora, ex quibus fiunt omnia primis, & in quæ vltima resoluuntur, indiuisibilia sunt: in hac.n.& quatuor elemẽtorum resolutio fit. Empedocli vero alia quidem.s.cõposita, vsq; ad quatuor elementa habent resolutionẽ. prima.n.elementa sunt ei ipsa quatuor:& ꝑ hoc compositorũ habent gñationis rationẽ, ipsorũ elementorum congregationẽ quo autẽ modo & ipsa elementa gñantur,& corrumpuntur nõ habet dicere,non dicens ipsis elementis simpliciora aliqua elementa:aceruata autem magnitudo,hoc est ex gñatione ipsorum aceruata, vt aer,aut aqua, aut ignis, quæ in gñatione ipsorũ paulatim congregantur,& augentur,vt ex pluuia aqua, aut quia ex euaporante aqua aer, aut ex accensa mã ignis:silr autem & de terra. non dicenti igitur inquit ignis elementa,neq; aliorum omnium, aquæ.s.& aeris & terræ,non possibile est ipsorum gñationem tradere: ꝑꝑ quod & Plato in Timæo quatuor elementorum elemẽta ait esse ipsas superficies, hæ autem sunt triãgula æquilatera, & rectangula: pyramidẽ vero non elementum dicebat ignis, sed semen: silr & terræ cubum,& aliorum similiter:aquæ quidem laterum octo, aeris vero viginti laterum: nam duodecim laterum superficiem toti mundo tradidit: triangulos vero hoc est prima elementa,indiuisibilia dicebat: nõ.n.vlterius hæc diuidi in magis elementaria.Platonis igitur inquit opinio ab ea,quæ Leucippi & Democriti differt in hoc,q̃ hi quidem indiuisibilia, quæ & prima elementa faciebant, solida esse dicebãt, Plato vero indiuisibiles superficies & Democritus quidem infinitis figuris dicebat atomos figurari, Plato vero terminatis, magis aũt vna: triangulos.n.prima elementa dicebat. hæc aũt primum ex elementorum terminatis terminari figuris.s.quinque,pyramide,cubo,octo laterum, duodecim laterum, viginti laterum figura.nõ hoc autem dicit,quod vnaquæq; atomus infinitas habet figuras:vnum.n.vnaquæq; habebat: sed q̃ atomi infinitas figuras habebant diuisas sm vnãquãq;. aut est conuerso modo intelligendum vnũquodq; solidorum infinitis figuris terminatum esse,hoc est,vnãquãq; figurã in ĩfinitis solidis,hoc est atomis terminatã esse,vt sphæricã,cubicã,& aliam vnãquãq;,vt & figuræ infinitę sint,& sub vnaquaq; figura atoma. Vbũ aũt illud ❴ Terminũ esse ❵ hic loco ei⁹ dixit,qđ ẽ circũscriptũ esse singulũ solidorum ab aliq̃ figura.

Leucippo quidẽ duo vtiq; modi essent, & per vacuũ,& per tactum: ob hoc.n.diuisibile vnumquodq;. Platoni vero secundum tactum solum: vacuum.n.non esse inquit. & de indiuisibilibus superficiebus diximus ĩ prioribus rõnibus,

Videtur hic aduersari his, quæ ab eo superius dicta sunt.dixit.n.in illis pati hoc modo fieri,dissolutione facta per vacuum,& corruptione,& aliis mutationibus.nũc autem dicit duos esse modos gñationis,eum qui per vacuum, & eũ qui per tactum. videtur igitur hic cõius generationem dixisse in generatione entis, dico .s.substantiarum, & ipsorũ accidentiũ:& huius quidem Cõm.116.

quidem alterum modum, eum.ſ.qui per vacuũ eſt, eſſe ipſius gñationis, alterum vero, qui per tactum alterationis. tangentes.n.ſeinuicẽ atomi, & colliſæ tranſponuntur, & in ordine transferuntur, & ſic alterationem faciunt: tangunt autem ſe proculdubio per ipſum vacuũ: quare non ſunt hæc illis contraria. Poteſt autem illud ¶ Duo modi ¶ non ſecundum alium, & aliũ modum dicere fieri gñationem, quandoq; hunc, quandoq; illum, ſed vnãquãq; gñationem per duos hos modos, vt fiat & per vacuum, & per tactum. nam per vacuum etiam fit tactus, ſiue proprie tactum dixeris, ſiue per appropinquationem: etenim etiam ſuperius cõiter agere, & pati per tactum dixit fieri. dicit autem ſic, & cõſtantia facere gñationem, diſſoluta vero corruptionem, agere vero & pati quatenus ſe tangunt: agunt autem & patiuntur non ſolum quæ alterantur, ſed etiam quæ gñantur. ſic igiť Democrito quidem ſunt inquit duo modi gñationis, Platoni vero vnus, qui per tactum. non.n. dicit vacuum Plato, ſed ſuperficies quidẽ tangentes ſe, ſm proprium tactus ſignificatum facere pyramides, aut cubos, & reliquas ſolidas figurarum: hæ autem rurſus tangentia ſe facere corpora. Priores autem rationes eas, quę de Cœlo dixit: in illis.n. Platoni ſuperficies principia dicenti contradixit.

De indiuiſibilibus vero ſolidis amplius cõſiderare quod accidit dimittatur nunc.

Cõm. 117. Indiuiſibilium corporũ deſtructio, dicta eſt ab ipſo quidem ſeorſum in libro de indiuiſibilibus magnitudinibus, & in libro quoq; de Cœlo: opus autem eſt nos dicere per quot, & quales argumẽtationes in lib. de Cœlo ipſa deſtruxerit. in tertio igitur ſermone ſex quaſdam ponit argumentationes, in quarto autem vnã, cõgruentem conſiderationi de graui, & leui. Eſt igitur prima ratio, ꝙ non condecentia ſcientiæ principia ſupponunt, qui atomos dicunt, cum ipſas infinitas eſſe dicant: infinitum.n. ſui natura incognitũ eſt, ſcientia vero terminatorũ eſt, & terminata cognitio. hæc autem ratio non ad atomorum indiuiſibilitatem, ſed ad infinitatẽ dicta eſt. Secunda eſt, quod auferunt hæc dicentes certiſſimas ſcientiarũ, dico.ſ.mathematicas: illi.n. omnem magnitudinem etiam intellectu ſumptam bifariam diuidunt. hi vero etiã naturalem non diuidunt: quare aduerſanť certiſſimis ſcientiarum. Tertia, quod interimunt cõſenſum & paſſiones. vt.n. ſæpe dictum eſt, cũ punxerit corpus acus aliqua, neceſſe eſt oĩno, aut in vacuũ procedere ipſam, aut atomũ tangere: ſed ſi in vacuum proceſſerit, non ſentiet, ſi vero atomũ tetigerit, quia impaſſibilis eſt, rurſum nullus fiet ſenſus: quare ſublatus fuerit ſenſus, neq; aliquid erit ſenſibile. ſi.n. ſentire diciť aliquid pati ab ipſis ſenſibilibus, ipſum ſenſum: non eſt autem conſenſus, neq; paſſio: nõ eſt igitur ſenſibile aliquid proprie. ſi autẽ aliquis dixerit quod natura nihil eſt ſenſibile, ſed põne, & certa ad ipſos ſenſus habitudine: nam eo qđ taliter, aut taliter atomi occurrant, ſic eſſe videri ſenſibilia: ſcito redargutam eſſe ſufficienter à Platone in Theæteto rationem hanc. Quarta, ꝙ interimunt continuitatem, & diuiſionem. nullum.n. erit continuum, & propter hoc neq; diuiſibile: cum tñ continua eſſe corpora manifeſtũ ſit vel ex hoc præcipue, ꝙ vna aliqua particula patiente totum corpus fere in non tempore conſentit paſſionem, propter continuitatem permeantem. at ſi non eſſet continuũ corpus, quõ oporteret particula vna patiente, vt pede offendente, conſenſus ſm continuitatem in totum permeare? non.n. ſi ſtaremus decem ſe conſequentes, deinde vnus percutereť, fieret in reliquos conſenſus, quia non ſumus cõtinui, ſed diuiſi. Quinta ꝙ interimunt generationem, & corruptionẽ. quomodo.n. ex aqua euaporante aer fieret? proculdubio dicẽt ſegregatis atomis, ex quibus congregatis aer cõſtabat. ſed ſi hoc eſſet, nunq̃ oporteret vniuerſam aquam euaporari, ſed ſemper ſupereſſe aliquid euaporandum: non.n. eædem atomi ſunt omnium elementorum effectiuæ, ſed aliæ aliorũ. quare ſi non ſubſtantia aquæ mutata fit aer ſic, ſed ſegregatis ex ipſa aeris atomis ipſa aqua nunq̃ tota in vaporem conuertitur: quare aut nõ omnino erit generatio, aut falſa eſt atomorum ſuppoſitio. impoſſe eſt.n. ſaluari in tali ſuppoſitione generationem elemẽtorum mutuã, cum tñ & ipſi dicant elementa ex ſe mutuo generari. quare ipſi ſibi ipſis aduerſantur, dicentes ex ſe mutuo elementa gñari. rurſusq; quantũ ex propriis ſuppoſitionibus mutuã illorum gñationem auferentes. Sexta ſup has, ꝙ ſi differunt figuris atomi, infinitæ autem figurę, igiť infinitæ atomorum naturæ. ſi autẽ infinitę naturæ, & infiniti ẽt motus, & infiniti loca: nũc autẽ neq; loca infinita, nec motus infiniti. ſi aũt quis dixerit, ſed oẽs eſſe dicebant, vt & oẽs dicebãt & deorſum moueri: ſurſum vero motũ eliſis q̃buſdã atomis, vt ſphæricis fieri, dicemus ꝙ quę ꝑter nãm violẽtia aliqua in ꝑter naturalẽ locũ mouẽtur, q̃to ſunt maiora, tanto tardius ꝑter naturali motu mouenť: magnã.n. terrã aliquis ꝓiciẽs, tardi⁹ ſurſum mouebit, q̃ paruã glebã. oportebat igiť maiorẽ ignẽ tardius ad ſuperiorẽ locũ moueri, minorem vero citius: nũc aũt econtra videmus, quanto.n. maior eſt ignis, tãto citius

to citius sursum mouetur. has igitur ponit argumentationis in tertio. In quarto autem inquit ꝙ non habebunt causam, quam possint assignare huius, ꝙ alia aliis leuiora, grauioraúe sint, qui atoma supponunt, & vacuum. ꝑꝑ quid.n. corporum hæc quidem erunt grauiora, illa vero leuiora? necesse.n. omnino est, aut ꝑꝑ plenum solum, aut propter vacuum solum, aut propter vtrunq;. verbi causa propter plenum solum, vt dicant quæ plus habent de pleno, grauiora esse, quæ minus, leuiora, vacuo nihil conferēte. si autem per ipsum vacuum, vt quę pluri vacuo participant, leuiora sint, quæ autem minori grauiora. si autem ꝑꝑ vacui proportionem ad plenum, vt dicamus, in quibus maiorem rationem habet vacuum ad vacuum, quā plenum ad plenū, hæc esse leuiora, alia vero grauiora: vt, v.g. duobus existentibus corporibus, maiorem rōnem habeat vacuū quod est in altero ad vacuū alterius, quàm ipsum plenum, ad plenum alterius: vt exempli gratia, vacuum sit duplū ad vacuum alterius, plenum vero sexqualterum, aut æquale. si igitur ꝑꝑ plenum solum hæ quidem grauiora sunt, illa leuiora, oporteret paucā terram multo igne leuiorē esse: est.n. amplius plenum in multo igne, quam in pauca terra. si aūt ꝑꝑ vacuum solum, oporteret multam terrā leuiorem esse pauco igne, cum amplius sit vacuū in multa terra, quàm pauco igne. si autem ꝑꝑ proportionem vtrorūq; & grauiora, & leuiora hæc essent, in quibus maior est rō vacui ad vacuum, quam pleni ad plenum, manifestum ꝙ in quibus sunt rōnes æquales vacui & pleni, hæc erunt similiter leuia, aut grauia. oporteret igitᷣ magnam terrā similiter esse leuem, aut grauē, parti suæ: eadem est.n. in toto & in parte vacui & pleni ratio. oporteret igitur lapidē vnius talenti, & paucam terram breuissimis eorum partibus æquipōdera esse: quod est impo͛le. rōnes igitur, quas in libro de Cœlo ponit, hæ sunt. ponit quoq; & alias quasdam hic.

Vt autem paruam egrediētes dicamus necessarium im-
Tex.c.64. *passibileq; vnumquodq; dicere indiuisibilium: non.n. possibi*
le pati nisi per vacuum, & nullius effectiuum passionis: neq;
enim durum, neq; frigidum esse potest. Quamuis hoc est in-
Tex.c.65. *conueniens attribuere solum circulari figura calidum. ne-*
cesse enim & contrarium, & frigidum alicui alteri cōgrue-
re figurarum. absurdum autem & si hæc quidem insint, ca-
liditas inquam, & frigiditas: grauitas vero & leuitas. &
durities & mollities non insint. Quamuis grauius secun-
Tex.c.66. *dum excellentiam dicit esse Democritus vnumquodq; indi-*
uisibilium. quare manifestum quod et calidum. talia vero cū
sint non pati à seinuicem impossibile vt à valde excellēti ca
Tex.c.67. *lido remisse calidū. Atqui si durum & molle, molle autem*
iam in patiendo aliquid dicitur, quod enim cedit molle est.
Tex.c.68. *At vero absurdum, & si nihil inest, nisi sola figura: & si in-*
est, vna autem sola, vt hæc quidem dura, illa vero calida:
neq; enim vna aliqua fuerit ipsarum natura. similiter autē
impossibile & si plures vni: indiuisibile enim existens in eo-
dem habebit passiones: quare & si patiatur, siquidem infri-
gidatur, sic & aliud quid aget, aut etiam patietur.

Necesse est inquit supponētes atomos, im- Cōm.118.
passibiles ipsas supponere. nam ex quo pati nō aliter fieri dicunt quā per vacuum: vacuū autē non est in atomis: ergo nec passio aliqua. sed si impassibiles sunt atomi, igitᷣ nec in seipsas agēt: quā.n. non habēt passionem, nec aliis nec sibiipsis oīno tradiderint. si autē non egerint in aliquid, nullū erit agens, neq; patiēs, quod est absurdum, & ipsi euidentiæ repugnans. quare nullū erit, neq; durū ex molli, nec calidum ex frigido, neq; aliorū huiusmodi nullū. q̄uis, inquit, ipsis suis sibi sermonibus aduersantur: dicūt.n. sphæricas ex atomis calidas esse, & adhuc excedētes atomorum grauiores esse. quare, inquit, si maiores atomi grauiores sunt, manifestū ꝙ & maiores sphæricæ calidiores erunt: calidiores autem & grauiores existentes quo pacto in seipsas nō poterunt, & agere, & pati? quod est.n. remisse calidū, patitur ab intense calido: quare rursus agēt, & patientur ab inuicem. Absurdū aūt & sphericas calidas quidē dicere: non autē reddere & ꝯrium calido ipsum frigidum, alicui alteri figure. Absurdū quoq; est caliditatē quidē, & grauitatē inesse atomis, ꝯria vero his, & simpl͛r alias passiones, non dicere inesse. si.n. inquit inest atomis durum, cur non inerit molle: si aūt inerit, molle aūt quod cedit, cedere autē est pati aliquid. non igitᷣ impassibilia sunt ēt fm hoc. § At vero absurdum, &, si nihil inest, nisi so la figura. § Oportet aūt nos exponere ex diuisione, q̄cunq; poterant inesse atomis, vt cū hec confutauerimus, ostēdamus nullo prorsus mō posse constare atomoꝝ suppositionē. ipse quidem Philosophus non perfecte oīa enumerat diuisionis segmenta: nos vero ipsam ꝑfecte exponemus. Necesse igitur est atomos, aut nullā habere passionem, aut habere. & si habere, aut vnā ipsarum singulam habere, aut plures singulas, aut plures vnam, aut plures plures: in membro aūt supponente plures, comprehendaᷣ & omnes. Si igitur nullam habeant passionē, neq; vtiq; quæ ex ipsis constant aliquam habuerint passionem: quo pacto.n. quod non habent his, quæ ex ipsis constant, dederint. si vero nullā habebunt passionem, quæ ex ipsis constant auferentur sensus, & sensibilia. sensus.n. in petiendo aliquid à sensibilibus dicitur: hæ autem sunt ipsæ passiones: quare nullum erit natura sensibile. sensibili autem nō existēte, neq; sensus erit: hæc.n. sunt eorum quæ sunt ad aliquid. ꝙ aūt in habitudīe ad sensus sensibilia habeāt eē, & Pla-

to in Theæteto demonstrauit,& ipse multis in locis Arist.quare accidet auferri penitus sensibile, & sensum. imposibile est ergo nullā ipsas habere passionem. Si vero habeant,vnam autē habeat singula: dico autē vnam habere vnamquāq;, vt nulla eandem alteri habeat, sed vnaquæq; propriam,præter reliquas.si ergo vnam vnaquæq; habeat passionem, non erunt eiusdē naturæ.s.n.non est nata altera alterius suscipere passionem. non igitur sunt vnius naturæ, cū tñ hoc dicant. si aūt non fuerint eiusdem naturæ,neq; agent adinuicē,neq; patientur: quare auferetur per hoc agere & pati, & frustra inerunt illis passiones, cū nihil agant inter se, aut patiantur: nihil autē frustra à nā fit.non igiť est possibile vnamquāq; vnam habere passionē. Si aūt vnaquæq; plures habeat:dico aūt plures habere vnamquāq;, vt si mille sint atomi: vt,v.g. habeat vnaquæq; ipsarū quinq; aliquas passiones, non easdē tamen reliquarum nullam, sed vnamquāq; aceruum quendam appropriatum habere passionum.si igitur sic vnaquæq; plures habeat:interrogabo qūo habet has, & per quā rationem,aut fm partium compositionem,aut vt speciē in mā. dico autem fm compositionē partium, nō vt fm actum ex partibus diuisis cō stante atomo,sed quia propter talium fm intellectum sumptarū partium consonantiā passiones in vnaquaq; insunt.si ergo pp partium cōpositionem insunt illis passiones, accidet idē, quatenus agit,eatenus pati:vt si habeat atomus & caliditatem, & humiditatem: agit aūt scđm caliditatem,& patitur fm humiditatē: quoniā quatenus humida sunt, eatenus sunt & calida: patiens igitur fm humiditatem, patietur & fm caliditatem: quapropter agens fm humiditatē, patietur fm caliditatem,quod caret ratione:calefaciens.n. calefiet, qua calefacit caliditate. non igitur fm partium compositionem habebit passiones. Eadem quoq; absurda sequi videbuntur his,qui temperamentorum effectus formas dicunt esse, quales sunt medici,& his, qui non quidem temperamentorum illas esse effectus dicunt, sed ad aptitudinem temperamenti extrinsecus, & vniuersali opificio superuenire formas:vt & verus habet sermo.nam siue temperamentorum effectus sint formæ,qm̄ ad talē commensurationem primi temperamenti,siccorum videlicet & humidorum calidorum, & frigidorum plures sequuntur qualitates: nā & huiusmodi, color,& sapor, & mollities,aut durities,& similia: manifestum igitur quod scđm veram rationem,& dulce erit,& rubrum, & humidum,& calidum,& reliqua. quare si fm eandem rationem omnia erit: patientia igitur fm vnam patientur & fm reliquam. quare si agit quidem secundum aliquid, patitur autem secū dum aliud: secundum idem igitur,secundū qđ agent,etiam patientur: nam fm eandem rationem sunt vtraq;. si autem non sunt effectus tēperamentorum ipsæ formæ, sed ab extrinseco sequuntur aptitudinem temperamenti,manifestum quod fm eandem rursus aptitudinem est, quod diuersæ superueniant passiones.si autem secundum eandem aptitudinis rationem superueniunt diuersæ passiones, idem rursus sequeť absurdum,si hac quidem agit,illa vero patitur: qua.n.rursus agit hac ipsa etiam patietur: quare idem etiam vero sermoni secutum est absurdum. Inquisitione ergo dignum fuerit & hoc ipsum secundum se theorema. An ab eodē tēperamento diuersæ formæ perficiātur,aut saltem,vt verior habet sermo,superueniant ad eādem aptitudinem diuersæ ideæ.quod.n.nō simpliciter temperamentorum effectus sint ipsæ formæ, manifestum est. sit.n.calidum,& frigidum primi temperamenti effectus, aut siccū, & humidū,aut graue & leue: sed vnde erit graue olens,& bene olens,& horum infinitæ differentiæ? vnde saporum multitudines,& colores? ipsæq; substantiales formæ, carnis inquam, & ossis,& infinitarum formarum? & si secundum eandem rationem primi temperamenti diuersæ perficiūtur in his, quæ similium sunt partiū, formæ,vt dulce,& flauum, & lentum in melle: cur non patiente vno, etiam alterum patitur? patitur.n.color verbi gratia mellis, & ex flauo albus fit,dulcedo vero, exempli causa,nihil est passa. clarum autem est,si non esset permutata mellis temperies,color vtiq; non esset permutatus. quo igiť pacto mutatus est simul color, sapor vero non? cum tamen oportebat ambo simul pati, patiente temperamento: quoniam secundum eandem constiterunt temperamēti rationem. & millia est eiusmodi exempla inuenisse.si autem in aliquibus vna mutātur qualitates,vt in vino decocto, eo.s.quod coctum, aut sapa vocatur:hoc.n.in decoctione cum sapore etiam colorem simul mutat saltē in quibus nō hoc contingit,inquisitione dignum est,& dubitationem non facile solubilem habet theorema. Quid igitur ad hæc dicimus? Vnaquæque qualitas in latitudine quadam consideratur,& non est indiuisibilis eius substātia.nam & albedo latitudinem habet: non.n.quāprimum aliquid exiit ab albo summe,iam ex omnino albo exiit. similiter autem & dulcedo in latitudine cōsiderať: magna enim est dulcium latitudo: similiter & in omnibus se habet. si ergo latitudinem habent qualitates, clarum q & tempe-

ramē-

ramentorum aptitudines,ad quas natę sunt sequi,superuenireq;, latitudinem habebunt. est tamen quædam extrema temperamenti rō, in qua non vlterius innata est fieri,vnaquæq;, sed statim in illo temperamenti indiuisibili vniuersa qualitatis natura est alterata. Verbi gratia, vt in exemplo examinem sermonem, sint puta decē calidi partes,& frigidi pares, & sicci & humidi, in ipso extremo, dulcedinis forma superuenire innata est, seu ingigni. si igitur diminuta fuerit alterius oppositionis vna particula, non sic quidem erit dulce, non tñ penitus nō dulce, sed minus dulce. si tamen quinq; particulæ fuerint diminutæ, (sit enim vt ad hanc vsq; seruetur dulcedo) proculdubio prorsus abibit forma. cum igitur in eodem temperamēto diuersæ fuerint qualitates, non omnino omnes ſm æqualem inter se rationē ingignuntur: sed dulcedo quidem, v.g. secundum perfectam speciē ingignitur: album vero, aut flauum, aut lentum non secundum perfectam ipsius rationem, sed multotiens secūdum diminutam propter hoc parum euerso temperamento, dulcedo quidē non vniuersa euersa est, color vero sæpe conuersus est totus, cum proximum sit qđ ex principio temperamentum, proximo,& indiuisibili, secundum quod nō amplius natus est huiusmodi color fieri. quod enim (etiā si parū euersum sit primum temperamentum) nulla qualitas, vt se habebat à principio, manet impermutabilis, manifestum est. neq;.n. mellis dulcedo cum ex decoctione, aut tritione cōpacta fuerit, eadem manet, neq; color vini, cum acidum euaserit: sed vt ad sensum,& vt in latitudine, idē videtur manere. sed quia, cum siccius fiat mel, ex decoctione, aut tritione, dulcedo quidē vt in latitudine temperamēti adhuc nata est manere, non proprie eadem existēs, neq; penitus mutata est. est igitur in melle etiam interceptū spiritum coloris albi causam dicere,& nō simpliciter naturæ nigri ipsum esse dicere. sed qa in aceto manifestissime,& aliis quibusdam color quidem vt in latitudine manet, sapor vero minime, propter hoc nec in melle contendemus. hæc igitur de hac quæstione, q.s. non compatiuntur adinuicem qualitates, quæ secundū eandem rationem primi temperamēti sunt generatæ. sed redeamus ad id, quod dicebamus à principio. Si igitur ſm partium compositionē diuersæ sunt passiones,& in vnaquaque atomo idem secundum idem aget,& patietur. Si vero quis dixerit quod non ex partium compositione simpliciter insunt atomo passiones, ita vt secundum eandem rationem omnes & agant,& patiantur, sed quia diuersas totam atomum accidit habere, eo q̃ vnaquæque pars propriam aliquam habeat passionem: dicemus quidē primo de vnaquaq; partium eandem rationem, q̃ dicebamus in suppositione dicente vnam vnaquāq; passionem habere. postea si aliæ partes alias habent passiones, planum quia vnaquæq; partium alterius est naturæ: si quidem nō omnis nata est alterius partis passionem recipere. si.n. nata est, aut quandoq; recipiet,& mutabitur,& ita non erunt immutabiles: aut si non recipiet, frustra habebit potentiam. si autem alterius sunt naturæ partes, quid est quod coniungit? & quomodo quæ omnino separata sunt iuncta sunt?& non amplius erunt atomi similarium partium, nec prima principia, sed illa, ex quibus hæ componuntur, sed neque proprie atomi fuerint, si in ea, ex quibus constant, diuiderentur. Si autem vt forma in mā, nostram rationem dicent,& veram. Communi igitur subiecta atomorū substantia, receptiua erit vnaquæq; passionū, quæ in aliis atomis sunt. quare & agent,& patientur à se mutuo. ostensum.n. est, q̃ communē habent mām, passiua esse, actiuaq; inter se, habentia ꝓrias passiones. quapropter siquidem omnes atomi altera ꝓriorum solā habebunt, mutila erit nã,& frustra erunt altera: si autem in eadem sunt contraria, absurdum est simul esse contraria. si autem oppositiones contrariarum passionum partitæ sunt, cōmuni existente subiecto, impossibile est non agere,& pati adinuicem: hoc.n. contrariorum natura cognoscitur. Si autem plures atomi vnā habeant passionem: dico autem plures vnā habere passionem, hoc est aut omnes vnam, aut ſm portionem vnam, vt decem quidem album, alias vero decem nigrum. si quidem primum oporteret omnia, quæ ex ipsis constāt, eiusdem esse naturæ,& nullam esse differentiam: nūc autem infinitæ sunt, quæ proprie sunt secundum qualitatem. si autem secundum (siquidem in oībus portionibus altera solum insunt contrariorū) mutila fiet natura rursus,& auferetur actio,& passio: agunt.n.& patiuntur contraria. si autem distributas habent atomi contrarias passiones, cōi videlicet existente subiecto, agent & patiētur,& adinuicem mutabuntur, aut frustra erūt contraria cum non agant adinuicem,& patiātur. Si autem plures plures habeant: dico autē plures plures, aut omnes omnes, aut rursus ſm portionem partium, vt decem quidem habeāt decem passiones, aliæ vero decem alias: rursus cōiter in vtrisq; dicemus. si quidem vtraq; habebunt contraria eædem, absurdum est simul,& secundum idem esse contraria. si autē altera cōtrariorum omnes, mutila fiet rursus natura,

seorsum

seorsum vero,& proprie in priori, quidem, ꝙ oporteret omnia eiusdẽ esse substãtiæ, in scđo vero dicemus ea, quæ dicta sunt in suppositione dicente, in vnaquaque plures esse: idẽ enim etiam in his congruet, & rursus quæ in suppositione dicente, in pluribus vnam. Quoniam autem & ipsa figura qualitas est, absurdum inquit hoc solum ipsis assignare. quæ enim distributio est, hanc quidẽ qualitatis in esse speciem, alteram vero nõ? Cum autem dixisset ꝙ absurdum sequitur, ad suppositionem dicentem nullã habere passionẽ ipsa atoma, tacuit absurdum, veluti manifestissimũ, nos aũt ipsum diximus. Deinde secundũ mẽbrũ exponit dicens, vnicuiq; atomo vnã inesse qualitatẽ, quæ nõ alteri inest, absurdum autẽ est nõ vnius eiusdẽ ipsas esse naturæ: sed neq; plures passiones inquit habere vnamquamq; atomum est impossibile. ad hæc vsq; diuisionẽ exponens, reliqua membra prætermisit, quę supra nos exposuimus. § Illud vero indiuisibile, § si sic percipiamus ipsum dicere indiuisibile, vt quod non est natũ diuidi, videbitur non rationabiliter inducere quæ sequuntur. neq; enim si nõ est natum diuidi, iam in eodem erunt passiones: possibile enim est aliam in alia parte esse, sed indiuisibile secundum potentiam. neq; enim rationabile est in alia parte aliam potentiã supponere. neq; enim hoc dicebant qui atomos supponebant: & si quis dixerit non seruabit vlterius atomorũ conceptum, & suppositionem. neq; enim vlterius fuerint principia prima, sed illa (partes dico) ex quibus & ipse alijs existentibus secundũ substantiam constant. altera autem sunt secundum substantiam, quæcũq; potentia altera participauerint. neq; proprie vlterius fuerint atomi: diuidũtur enim diuersis potentijs, quãuis non loco. quoniã igitur oportet atomos etiam secundũ potentiam atomos esse, accidet secundum eam potẽtiam plures habere possiones: quare vna patiẽte, necesse est & reliquas simul pati & si habeant, actiuas passiuasq;, quoniam secundũ eandẽ ambo insunt potentia, quatenus agent eatenus & patientur, & secũdum idem, vt diximus superius.

Tex.c. 69. *Eodem quoque modo & in alijs passionibus. hoc enim & solida, & plana dicentibus indiuisibilia accidit hoc eodem modo: neque enim rariora, neque densiora possibile est generari, vacuo non existente in indiuisibilibus.*

Cõm. 119. Quoniam vt in frigiditate sermonem exercuit, dicit ꝙ simile vtique se habuerit & in reliquis qualitatibus: agentia enim secundum caliditatem, agent etiam secundum raritatem, si rarum sit: & si patitur secundũ humiditatem, cum sit calidum, & agat secũdum calidum, patietur simul secundum idem: nam secundum idem est humidum, & calidum. Cum autẽ supposuisset ꝙ si habent passiones atomi, aut vnã habebunt, aut multas, & destruxisset vtrũq; quod scilicet, neq; vnam possibile est eas habere, neq; multas, vt proculdubio concludatur nullam ipsas habere passionem, intulit quod hoc ipsum non solum sequitur ad eos, qui solida indiuisibilia supponũt, sed etiã ad eos, qui plana: hoc est nõ posse vnam habere passionẽ, neq; plures. Dein de hoc astruens intulit. § Neq;.n. rariora, neq; densiora. § rarum.n. & densum vacui implicatione fieri dicebant Democritici: rariora siquidem esse, quæ pluri vacuo participant densiora vero quæ minori. si igitur in atomis non est vacuum, neq; igitur rariora, neq; densiora fuerint. hoc autem intulit, non vt huius ablatione coablatis, & aliis passionibus: non.n. si non sint rariores, aut densiores: neq; aliquam aliam haberint passionem. sed iam quidem non posse passionem ipsas habere cõiter sustulit. & vt in aliquibus seorsum passionibus hoc examinans intulit, qui vero superficies dicebant, vacuum quidem non esse dicebãt. Fortasse autem & illi rarius, & densius dicebant fieri, eo quod plures pauciores ue haberẽt meatus. Præterea quoq; ipse alibi de his dixit, quod passionem, neq; conãtur generare. Aut igitur hoc significat illud: hoc.n. & solida, & plana dicentibus accidit eodem modo. s. nullam posse habere passionem, aut ꝙ plures habentia passiones, quoniam ſm eandem rationem ipsas habẽt, indiuisibilia existentia ſm potentiam, vt dictum est, ſm vnum, & idem simul accidet ipsa & agere, & pati. quæ .n. dixerimus & in solidis atomis, hoc dicemus & in superficiebus. Verba vero illa quæ sequũtur. s. § Neq;.n. rariora, neq; densiora, possibile est generari vacuo non existente in indiuisibilibus § ad secundam expositionem, ita sunt intelligenda. qm̃.n. per id, quod est ſm vnã & eãdem rationem esse in atomis plures passiones, ita sustulit id qđ est oĩno habere ipsas simul plures passiones. Potuisset autẽ aliquis dicere, qđ & nos prius dubitauimus, quod nõ necesse est ſm vnam & eandem rationẽ esse, sed in altera parte altera passionum est: ꝑp hoc intulit illud, propter hoc neq; rariora, neq; densiora possibile est esse. s.n. secundum eorũ suppositiones rarum & densum fit vacui interplexione: vacuũ vero non est in atomis: manifestum quod neq; rariora ipsa etiam, neq; densiora possibile est, neq; aliis, neq; ipsa seipsis, aliis & aliis partibus. quare vna & eadem erit ipsorum ratio, & vna potentia. s.n. similaris est sibiipsi atomus, & nullã habens dĩam, manifestũ est qđ vna est cõpositionis partiũ eius rõ, & vna & eadem cuiusq. potentia.

potētia.quare non est possibile ſm aliā quidem partē esse calidum,ſm aliam vero aliud quid.

Tex.c.70. *Amplius autem absurdum & parua quidē indiuisibilia esse,magna vero minime. nunc n.rationabiliter maiora frāguntur magis quam parua: hæc enim dissoluuntur facilius, scilicet magna, offendunt.n.multis: hæc autem indiuisibilia omnino,propter quid magis insunt magnis, quàm paruis?*

Cōm.120. Altera argumentatio. si natura inquit sunt atoma indiuisibilia, & non pp paruitarem: sic .n.non essent natura atoma: nam & qui atoma non supponunt,non in infinitum diuidunt, sed sistunt diuisionem propter paruitatem: non tñ natura ipsa indiuisibilia dicunt,sed secundū potentiam in infinitum diuisibilia. si ergo natura indiuisibilia atoma supponuntur, extraneum vtique & alienum fuerit supponere parua quidem non diuidi,magna vero diuidi.cur.n.propter aliquā rationem inest paruis indiuisibilitas,magnis vero non? nos.n.rationabiliter diuisibiliora magna corpora paruis esse dicim⁹, qm̄ natura diuisibilia omnia in infinitum supponimus:diuisibilibus ergo existentibus, accidit magna magis esse diuisibilia,quia magis offendunt diuidentia ipsa: parua vero effugiunt propter paruitatem ipsum diuidens,& labūtur his vero,qui indiuisibilia natura dicunt,non licet: indiuisibile.n.natura similiter est,& in maiori,& in minori.

Tex.c. 71. *Amplius autem vtrum vna omnium natura illorum solidorum, aut differunt altera ab alteris: quemadmodum si hæc quidem fuerint ignea,illa vero mole terrea. Si.n.vna est omniū natura,quid est quod separauit? aut propter quid non fiunt cum se tetigerint vnum? veluti aqua aquam cum tetigerit:nihil enim differt posterior à priori.Si vero altera, qualia hæc. & planum quod hæc ponendum principia, &*
Tex.c. 72. *causas eorū,quæ accidunt,magis quàm figuras. Amplius autem natura differentia,& si egerint,& passa fuerit tangentia adinuicem.*

Cōm.121. Altera argumentatio. necesse est inquit aut omnes esse vnius & eiusdem naturæ, aut alias alterius.Si igitur vnam habeant omnia,& eandem naturam,quemadmodum, v.g.indifferentes aquæ, aut glebæ,quid est separationis ipsorum,& diuisionis causa? aut pp quid rursus tangentia se non coniunguntur,& vniuntur? veluti cum aqua aquam tetigerit, aut ignis ignem. oportebat.n.cum vnius essent & eiusdem naturæ,posse adinuicem coniungi.Si autem quis dixerit quod pp duritiem non iunguntur, veluti nec testa fracta possibile est vlterius partes cōiungi,primum quidem quæ nam sit causa separationis,& diuisionis, quemadmodum & iā dictum est.querendum est,deinde si sic sunt eiusdem naturæ omnia,non oporteret in compositione diuersas naturas facere,præter ipsas fortasse figuras: quemadmodum & aceruus lapidum,aut testarum,naturam quidem alterā non fecit, sed solam acerui figuram diuersam. non igitur possibile est eiusdem esse naturæ. manifestum est ergo ꝙ qualitate, & non sola figura differunt:quare inquit non fuerūt rerum principia,sed his alia magis rationem principij habentia:ipsæ.s.qualitates,quibus hæc & sunt, & diuiduntur.Illud vero § Quemadmodum si hęc quidem fuerint ignea. § hoc est si hæc quidem habeant molem,& corporeitatem igneam: posterior autem inquit aqua,hoc est & priori adueniens, & vnita nihil ab ipsa priori differt,vnde & vnita est ei. Ibi vero § Si autem sunt altera, qualia hæc, § quædam exemplaria habent, quanta hæc:quædam vero qualia hæc. siquidē habeat quanta hæc, vult dicere quot naturarū proprietates:si autem dicat qualia hæc,hoc est ſm quæ differunt,qualitates vtiq; fuerint,quare hæ erunt corporum principia, non ipsa atoma.Quoniam autem quæ omnino sunt similia ostensum est,neq; agere adinuicem, neq; pati, sed ea,quæ partim quidem similia sunt, partim vero dissimilia,necesse est oīno,si atomi sunt diuersæ naturę,eiusmodi esse ipsas,nam & subiectum eis vnum, & idem est:vnde etiam habent atomi quod sint, & qualitas est differens: talia autem existentia in tactu & agent,& patientur abinuicem.

Amplius autem quid est quod mouet. si enim alterum, passiua. si vero ipsum seipsum vnumquodq;, aut diuisibile erit secundum aliud quidem mouens, secundum aliud vero motum,aut secundum idem contraria inerunt. Et materia non solum numero erit vna,sed etiam potentia. Tex.c. 73. Tex.c.74.

Altera argumentatio quæ inquit est cā motus ipsis atomis? moueri.n.ipsas semper, dñt.si igitur alterum est ipsas mouens, non erunt amplius impassibiles. manifestum.n.est eo ꝙ agat illud in ipsas, hæ vero ab illo patiantur, sic mouentur.si autem vnaquæq; seipsam mouet, aut parte quidem mouet,parte aūt mouetur,aut tota seipsam & mouet & mouetᷣ. si q̄dem primū non erit amplius indiuisibilis,neq; eadem & similarium partium. diuiditur.n.in moués & motum.si aūt tota & mouet & mouetur erunt ꝯria in eodem.est.n.ꝯrium agens patienti. & si quidem omnino,inquit, eadem atomus.& mouet, & mouetur, erit non solum numero vna, sed ēt potentia: nos.n.dicimus materiam quidem numero vnam,potentia vero non vnam,sed multa:est.n.opposita potentia, cum in vtrūq; ipsorum possit mutari successiue. si autem impassibilis existens & mouet, & mouetur eadem; simul vnum & idem erit posse mouere, & posse moueri. similiter & in contrariis. contraria.n. & actiua sunt & passiua,& agens quidē mouet, patiens vero mouetur.eadem igitur simul cōtrario- Cōm.122.

trariorum habebit potestates: si quidē secundū vnum & idem, simul & mouet, & mouetur. igitur eadem erit potestas fm quam & mouet, & mouetur, & agit, & patitur, hoc est scd'm quam calefacit, & calefit, frigefacit & frigefit, quare & simul erunt ɔ̄ria. sed hoc fieri nequit.

Tex. c. 75. *Quicunq; igitur per meatuum motū, aiunt passiones accidere, si quidem & repletis existentibus meatibus, superfluunt meatus. nāq; si hac patitur vniuersum, & si non habeat meatus, sed ipsum continuū existens, patitur eodē mō.*

Cōm. 123. Cum exposuisset modos, quibus antiquiores dicebant fieri actionem, & passionem, seu agere, & pati: cumq; deinde suscepisset magis suppositiones Democriticorū, veluti concordes magis apparentibus, & quæ valeant eis quæ à natura fiunt esse cōsequentis: hæ autē sunt atomos, & vacuum supponentes: deinde hinc motus ad confutationem suppositionis atomorū, redit deinceps ad propositum: hoc vero erat, redarguere opiniones antiquorum, quibus ipsum agere, & pati dicebant fieri. erant autem & illa, quæ per meatus hoc dicebat fieri, cui Emped. præerat, & quæ per vacuū, vt Democritici, & Leucippei putabant. quod igitur non per meatus fiat ipsum agere, & pati, sic ostendit. Scimus autem ꝙ qui meatus supponunt, hos non vacuos esse dicebant, sed plenos tenuiori quodam corpore, veluti aere: hoc. n. distabant ab his, qui vacuum supponebant. ipsum igitur agens, si quidem extrinsece tangens, continens meatus corpus, vt ipsum labium, fm quod meatus sic agit, superfluus est meatus. si. n. omnino extrinsece tangens egit, proculdubio etiam si meatus non habuisset, tactu egisset. si autem eo quod ingrediatur meatus, ita agit, aut expellit corpus, quod est in meatibus, aut non expellit, & aut agit in apposita intus corpora, & continentia meatus, aut nihil agit. si igitur nihil agit, nihil ergo ad agendum, aut patiendum meatus cōtulerunt. si autem agit, vtrū per aliquos meatus. & ibi aut solum tangēs. si igitur per aliquos meatus, rursus & de illis eadē dicemus, & hoc in infinitum: quare accidet totum meatū esse. si autem in interiora, & continentia meatus corpora egit, non per meatus, sed solum tangētia, etiam si meatus non sint, tangentia hæc quidē agent, illa vero patientur, & nulla erit meatuū indigentia ad agendum, & patiendum sic quidem interimet, quod nō per meatus fiat ipsum agere, & pati. Quod autem non per vacuū ipse quidem non addidit, aut vt qui destruxit, suppositiones hoc dicentium. nam & puod vacuum omnino esse non contingit ostēsum e ſt in Physica. & ꝙ atomi non sunt & in aliis, & hic confutauit. Aut quod & magis dicendum est, quia quæcunq; dicta sunt de meatibus, hæc & de vacui suppositione impermutabiliter congruet dici: siue enim tangens extrinsece corpora vacuum continentia agens agit, superfluit vacuū: nam etiam illo non existēte, egisset tactu. si autem intus ipsum ingrediens, eadem rursus congruet dicere, quæ & in meatibus per meatuum autem motum dicit, aut hoc quod est. per meatuum motum & ingressum agentis, aut per mōtum, qui est in meatibus, primum fieri agere & pati: hoc est propter id quod patiatur, & moueatur corpus, quod est in meatibus, tangente ipso agente. Cum autem dixisset illud § Si quidem & repletis existentibus meatibus, § non reddidit huius oppositum. s. si autem vacuis existentibus, hoc est si impellente agente, quod est in meatibus corpus. diximus autem nos de hoc.

Amplius autem quomodo cōtingit de ipso perspicere accidere, vt dicunt ē neq; enim tactibus contingit pertransire per perspicua, neq; per meatus, si plenus est vnusquisq;. quid enim differet ab eo, quod est non habere meatus? omne. n. similiter erit plenum. Tex. c. 76.

Ipse redit ad ostendendum ꝙ neq; ipsum videre fit per hunc modum, quem dicebant hi, p meatus quosdā per transeunte visu. necesse est enim ipsos visus aut expulisse corpus, quod est in meatibus perspicuorum, & ita permeantes percipere visibilia: aut nihil impellētes per corpus transire, aut per tactus ipsos, & cōpagines duorum corporum. s. corpus: quod est in meatu, & cuius est meatus, puta vitrum. Quod igitur per tactus impassibile sit permeare ipsos visus, cum sint corpora, fm illorū suppositiones manifestissimum est: extrema. n. se tangētia inuicem congruūt, & nullum locum intermediū permittunt: visus vero corpora existentes per indimensum permeare non sunt nati. nō igitur per tactus possunt visus permeare. Ob hoc etiā ipsum non possunt per corpus procedere, qd' est in meatu, corpus. n. per corpus procederet. Præterea meatus ipsi frustra sunt. si. n. omnino per corpus nati sunt visus procedere, procederent vtiq; & per perspicuorum substantiam, & meatuum nulla esset indigentia. Si autē secantes etiā in partes, aut omnino impellēte ipsi visus corpus, quod est in meatibus, sic permeant, & visibilia comprehendunt, multa ēt absurda ad hunc sermonē sequentur. Primum. n. nihil simul videre nos oporteret, sed fm partes: vnoquoq;. n. visu particulæ alicui occurrente, cum visus cōtinui non sint, non oporteret aliqd' cōtinuum videri. Deinde qūo videmus per aerē, si. n. & hic per aliquos meatus secto aere, & cedente visibus, ex quo parietem aliquem totū, & quid

Cōm. 124.

& quid dico parietem, quartam partẽ totã cœli simul conspicimus, necesse esset oĩno intermediũ locũ ab oculis, s. vsq; ad rẽ visam, vacuũ esse: quod est impoſſe. & ex quo idẽ visibile plures simul videmus: accidet ipsos visus rursus, corpora existentes per seinuicẽ progredi. qđ est impoſſe. & hinc itaq; manifestum est corpora ex oculis non exire si autem transit, inquit, per meatus plenos existentes, cur non & per ipsa corpora ipsorum perspicuorum transit: nã eodem modo & meatus pleni sunt, & quod reliquum est corpus perspicuorum.

At vero & si vacua quidem sunt hæc, necesse aũt corpora in ipsis habere, idem rursus acidet. si vero tanta magnitudine, vt nullum suscipiãt corpus, ridiculum, paruum quidem opinari vacuum esse, magnum vero minime, neq; quantũcunq;, aut vacuum aliud quid opinari dicere, præter corporis regionem. quare planũ quod omni corpori mole æquale erit vacuum. Omnino vero meatus facere superfluũ est. si enim nihil facit per tactũ, neq; per meatus faciet pertransiens: si vero in tangendo, & non existentibus meatibus hæc quidem patientur, illa vero agent eorum, quæ adinuicẽ hoc pacto nata sunt. quòd igitur sic meatus dicere, vt quidã opinantur, aut falsum, aut vanũ sit, manifestũ ex his est. diuisibilibus aũt existẽtibus oĩquaq; corporibus meatus facere, ridiculum: quatenus enim diuisibilia, separari possunt.

Cõm. 125. Si quis inquit non dicat meatus, ꝑ quos agere, et pati, aut ipsum videre fit, sed vacua hæc dicit esse, plena corporibus, eadem accidẽt, quæ & in meatibus accidebant, quid ergo differũt à meatibus: qm̃ meatus quidẽ nunq̃ vacui nati sunt esse à corpore, vacuũ vero, & plenũ & vacuum, quatenus natum est quãdoq; per se subsistere. si vero quis dixerit esse in ipsis corporibus, quæ sunt in ipsis vacuis, meatus quosdam medios, aut vacua, altera rursus de illis eadem dubitabimus, vtrum existentibus in ipsis alijs corporibus, permeent ipsum ipsi visus, aut nõ: & rursus eadem concludentur. Si vero quis dixerit parua etiam vacua intermedia vt nõ possint corpus aliquod suscepisse: primũ quidem neq; ipsi visus pertransibunt per illa, cum ipsi sint corpora, quare frustra erunt. deinde inquit siquidem natũ est vacuum per se subsistere, irrationabile, & alienum est paruum quidem vacuum supponere, magnũ vero non: quid enim est aliud vacuũ q̃ locus corpore priuatus? deinde quod consequens erat inducere, induxit, ꝙ neq; vacuũ, neq; meatus sunt: quare proculdubio omni corpori secũdum molem vacuũ erit æquale: sic enim quod voluit comprobauit, & astruxit. si enim omni corpori æquale erit vacuum, est autem magnum corpus, erit igitur & vacuum magnum, hoc autẽ forte fecit, vt conuerteret, & vacuũ ad corpus, & corpus ad vacuum: & sic omni corpori æquale erit vacuum sed non separatum, vt illi supponebant, sed habens in se corpus. non omni aũt vacuo necesse est esse corpus æquale. qđ enim si aliquis supposuerit esse quidem vacuum, & hoc locum esse priuatum corpore, non tamen recipere aliquando corpus? hæc igitur non est necessaria ratio: sed ex eo quod extraneus sit sermo, magis poterit redargui. quæ enim absurditas est paruo existente vacuo, non etiam magnum esse? Deinde resumit sermonem & certius exponit. Si igitur inquit nõ est possibile exterius tangens agere, neq; per meatus aget: solũ. n. ingredietur ipsum patiens, nihil autem aget in apposita meatibus corpora: siquidem non est possibile tangendo agere. si autem ingrediẽs, & tangens egit, etiam si meatus non fuisset, tactu egisset. Si autẽ quis dixerit meatus esse necessarios, vt in profundũ patiatur, sciat se nihil ad præsentẽ suppositionẽ dicere. neq; enim hoc est quod nunc quæritur: an nullo penitus modo per meatus agens, ingrediatur: ingreditur quidem & per os, & per ventrẽ: & per reliquos naturales meatus, sed non ad hæc agere meatus ipsi conferunt, sed vt propinquet agens patienti, sed ipsum agere fit per tactum. Sic autem quamuis dicat aliquis indigentiam esse meatuum, vt in profundum patiatur, non dixerit ob hoc meatus ipsos causas esse vt agens agat, sed causas solum vt se mutuo tangãt agẽs, & patiẽs. Illi vero § Nata sunt § addes agere, & pati. Id vero § Sic § hoc est separatos, quosdam & actu esse meatus in corpore, & veluti stimulis perforata ipsa esse. non destruit enim simpliciter esse meatus: sunt enim vt diximus intestina, venæ, arteriæ, & reliqua: sed vt dixi perforatum esse reliquum, corpus, & esse meatus inuisibiles propter paruitatem ꝑ totũ corpus. Falsum igitur inquit talẽ suppositionẽ propter nõ ens supponere. Ociosum vero, qm̃ & si suppositi fuerint, nihil ipsis ad agere, & pati cõferẽt. vt ostẽdimus. esto etiam ꝙ meatibus ĩdigeremus ad agere & pati, ridiculum tamen esset separatos & actu existẽtes meatus supponere. diuisibilibus enim existentibus omniquaq; corporibus, potest ipsum agens, tũc agere sibiipsi meatum, & diuidere corpus, cum tetigerit, & actum fuerit, quare non est indigentia separatorum quorundam meatuum.

Quo aũtem modo inest entibus generare, & agere & pati dicamus, sumentes principium, multoties dictum. Si enim est hoc quidem potentia, illud vero actu tale: natum autem est non partim quidem, partim vero non, pati, sed omniquaque inquantum tale est: minus autem & magis, quatenus tale magis est & minus. & ob hoc meatus quis dicere posset magis, quemadmodum in fodiendis metallis protẽdunt passibilis continuæ venæ. Tex. c. 77.

Com.126. Cum confutauisset suppositiones,per quas priores agere,& pati supponebāt, vult verā deinceps exponere opinionem, quo fit agere & pati.oportet aūt,inquit,sæpe dictū à nobis prīcipium & nunc præsupponere. dicit autem id, quod est esse actu,& potentia:vere.n.vt in Physica ipse dixit,hæc inspecta suppositio, omnes nobis soluit in Physicis dubitationes. Qm̄ igit̄. est,inquit,hoc quidem huiusmodi, illud vero actu,vt calidū quidē potentia aqua, actu vero ignis:quod vero naturaliter agit sibi assimilare vult ipsum patiēs,cū actiuū actu existēs appropinquauerit, & tetigerit potentia ens hoc est ipsum passiuum,mutat quod est in ipso potentia ad esse actu.necesse igit̄ oīno est ipsum actiuum ipsum passiuū tangere,aut immediate,aut per aliquod mediū,cum mediū huiusmodi fuerit,vt possit,& agere,& pati:pati quidem ab agente,agere vero & ipsum.in ipsum patiens, quale est aer:non.n.immediate ab igne in balneis calescimus:sed calefacit quidē ignis aerē, nos autem aer.nulla est igitur meatuū necessitas ad agendū,& patiendū, sed solum vt hæc se mutuo tangant. Nisi quis,inquit,meatus dixerit passibiliores corporum partes,vt in metallis accidit?sunt enim venæ quædam in metallis ꝑ totum permeantes,vt in marmore,si album sit, nigræ quædam,aut alterius coloris,eo quod alterius sint cuiusdam temperamenti, aut passibiliores esse huiusmodi partes, aut impassibiliores.sic ergo inquit,nihil mirabile est etiā in patientibus esse quasdam huiusmodi partes ꝑ totum pertranseuntes,passibiliores, & has magis pati,tangente ipso agente.si quis igit̄ hos velit vocare meatus vocet. Dubitant vero aliqui in his.q̄d igit̄ nullo ergo modo erunt in corpore determinati,& separati meatus?vnde igit̄ fiunt occulto modo quotidiane in corpore resolutiones? qua via sudores pertranseunt? quo pacto etiā dicimus? vnctiones quasdā corporū rarefactrices,quasdā verò esse densatrices?Dicunt igit̄ ad hoc respondentes, quod rariora, aut densiora fieri corpora per aliquas vnctiones,non sic oportet putare rarefieri,vt lorum, aut lanam,eo quod distrahātur,& vacua quædam spatia faciant intermedia.sed quemadmodum aqua rarefacta facit aerem,nō eo quod in minimas partes diuidatur,& intercipiat vacua intermedia,sed eo quod in tenuiorē substantiā muteт̄, sic & corpora equaliter rarefiunt, cum tota per se tota tenuiora fiant.hoc igit̄ est manifestū.sudores vero & transpirationes non necesse etiā dicunt per meatus fieri : superfluā.n. & inutilem humiditatem segregatiua virtute excernit natura,non per aliquos meatus,sed ꝑ continuitatem,humectans aliam ex alia particulam,& sic ad superficiem secernens humidum. sicut enim dicunt humectatur linum, non in vacuis solum apposita aquæ substantia, sed ipsa lini substantia humectata non per aliquos meatus, accideret enim totum esse meatum : sic oportet putare & in corpore fieri, ex profundo secundum continuitatem aliam ex alia irrigatam particulam : sic ad superficiem secernere humidum . Hæc autem ratio probabilis quidem est,sed nullo pacto vera. si enim qualitas solum ex profundo secerneretur,haberet vtique rationem id quod dicitur.si autem non solum qualitas, sed & aliqua substantia, vt sudores, aut vapores, duorum alterum necessariū est,aut corpus per corpus procedere,aut per aliquos meatus secerni,eadem & in lino dicemus.si enim transit aqua in lini substantiam,non per aliquos meatus corpus per corpus procederet : aut igitur nec in vniuersum ipsius lini substantia humectatur, sed solum est humidi appositio,aut si humectatur putandum est pati aliquid substantiam appositione humidi, & mutari secundum qualitatem, non ipsa aquæ substantia ingrediente: impossibile enim.potius igitur circa tenues villos circūfunditur omniquaq; humidū, non in profundum substantiæ procedēs: propter aūt tenuissimā appositionem videtur per substantiam progredi,quemadmodum in tenuissimis xerijs,& collyrijs,latet ferè diuersarū specierū appositio. Sed neq; ex quo ꝑ meatus trāspirationes fiunt.necesse est separatos esse aliquos in corporibus meatus,sed vt inquit Aristo.diuisibilibus existentibus omniquaq; corporibus, oportet putare in euaporationibus diuidi corpora,& rursus post transpirationem coniungi. non necesse est autem simul ex omni particula trāspirationem fieri,vt sic totū diuidi putemus sed aliam ex alia. Sciendū autem ꝙ generare quidem in mutatione secundum substantiam, agere vero in ea quę secundum qualitatē ordinat.natum est autem inquit non partim quidē, partim vero non, pati. sed omniquaque quatenus est huiusmodi, hoc est quatenus potentia est aliquid, hoc est calidum, aut frigidum nam secundum se totum potentia existens,secundum se totum est natum pati . magis vero,& minus, inquit, passiuum , quod magis & minus est potentia: quod enim est magis potentia calidum magis calefit , ab actu calido, quod vero minus non sic,& hac via meatus qs posset dicere,eo quòd quæ magis calefiūt, partium sunt magis passiuæ reliquis:vt quæ passibiliores sunt,partium abutēs quis meatus vocet

ꝗ au-

ꝙ autem sunt in corporibus aliꝗ alijs passibiliores partiũ declarant quæ protendunt per metalla venæ,queꝗ sæpe sunt reliquis passibiliores. fortassis autẽ & difficilius passibiles simpliciter,quia est irregularitas in horum partibus,ad minus,magisúe patiendum..

Tex.c.78. *Consistũ igitur vnũquodq; & vnũ existens impaßibile. similiter quoq; & non tangentia,nec se ipsa,nec alia,quæ facere nata sunt & pati.dico aũt, vt non solum qui tangitur calefacit ignis,sed etiam si procul fuerit (aerem.n.ignis,aer* Tex.c.79. *vero,corpus calefacit) natus agere, & pati.Opinari vero partim quidem pati, partim vero non,cum determinauerimus in principio hoc dicendum.Si.n.non omniquaq; diuisibilis est magnitudo,sed est corpus indiuisibile,aut latitudo,nõ vtiq; fuerit omniquaq; paßibile,sed neq; continuũ aliquod. Si vero hoc falsum, & omne corpus diuisibile, nihil differt diuisum quidem esse,tangere vero aut diuisibile esse.si enim segregari possunt per tactus (quemadmodum aiunt quidã). & si nondum fuerit diuisum,erit diuisum:poßibile est enim diuisum esse:fit enim impoßibile nullum.*

Cõm.127. Neq; inquit ꝯtinui partes natæ sunt agere adinuicem, neq; oĩno diuerse distantesq́;, sed oportet agẽtia,& patientia diuidi quidem abinuicem,immediate vero se tãgere,aut per aliqua media, medijs existẽtibus eiusmodi, vt agere patiq; nata sint: pati quidẽ ab eo quod actu est,agere vero in id quod, potentia huiusmodi est.manifeste autem ponit exempla. Cũ autẽ dixisset ꝙ potentia huiusmodi natum est partim quidem,partim vero non pati.sed omniquaque quatenus est huiusmodi, nunc vult dicere ad quam sequitur suppositionem, esse non omniquaque passibile corpus, sed partim quidẽ sic,partim vero non. si enim non oĩquaque inquit est diuisibile corpus,sed sunt aliquæ indiuiduæ magnitudines aut solidæ,aut planæ, nullũ vtiq; corporũ erit oĩquaq; passibile,eorũ .s. quæ cõposita sunt,sed neq; ꝯtinuum,non.n. vtique & ſm partes indiuisibiles patietur, quæ impassibiles sunt, & indiuisibiles. propter hoc autem neque continuum,qm̃ non possunt coniungi adinuicem indiuisibilia:sic enim essent & indiuisibilia,sed solum sunt adinuicẽ iuxta posita.ad hanc ergo suppositionem sequetur non omniquaq; passibilia esse corpora.Si autem falsa est hæc suppositio, vera autem quod omniquaque sint diuisibilia ipsa corpora, nihil differt,inquit,actu facere diuisa esse corpora, tangentia vero seinuicem,vt dicebat Plato.tangere enim seinuicem superficies,& per tactus fieri agere,& pati.aut actu quidem non esse diuisa,sed potentia:quod enim potest diuisum iri, diuidetur præsente diuidente. quapropter vanum,& superfluum ad agere & pati, præsupponere actu esse diuisa corpora, & tangere se solum,ſm diuisiones.

Omnino autẽ hoc modo fieri scißis corporibus absurdũ. Tex.c.80. *destruit enim sermo hic alterationem. videmus autem corpus ipsum continuum existens,quãdoq; quidem humidum, quandoq; vero congelatum, non diuisione, & compositione hoc patiens,neq; versione, & tactu, quemadmodum dicit Democritus.neq; enim transpositum,neq; mutatum secundum naturam,congelatum ex humido factum est,neq; nunc sunt dura, & congelata indiuisibilia secũdum moles: sed similiter omne humidum quandoq; durum, & congelatum est. Amplius autem neq; augmẽtationem poßibile est esse.* Tex.c.81. *& diminutionem.non enim quodcũq; erit factum maius, si quidem erit additio, & non omne mutatum, aut mixto aliquo,aut per se mutato.quod igitur est generare & agere,et generari & pati à seinuicem, & quonam modo contingit, & quonam aiunt quidem aliqui, non autem contingit, determinatum sit hoc modo.*

Cõm.128. Cum ostendisset ꝙ si & diuisis corporibus fiat agere,& pati,vt dicere Plato videbatur, dicens per tactus fieri diuisis corporibus: & tangentibus,siquidem omniquaq; existens diuisibile corpus,in patiendo diuidetur, & non necesse est ante passionem esse actu diuisum, nũc ostendit ꝙ omnino sic supponere scissis corporibus fieri agere,& pati caret rõne. tollit enim inquit hic sermo alteratione͂.primum quidem, quia manente cõtinuo corpore, & nullatenus diuisionem sustinente, fit secundum qualitate͂ mutatio,vt in coagulatione lactis,& aquæ: neque enim diuisa aqua, aut lac congelata sunt. neq; secundum Democriti opinionem versionem passum,aut tactum,hoc autem est ordinis mutationem,aut transpositionem partium.sed neque ex eo ꝙ segregatæ sint aliquæ atomi, dico scilicet illas,quæ humiditatis erant generatiuæ,& intus permanserint duræ. nã prius quã aqua congeletur,tota habet partes cõsimiles, non habens in se partes duras indiuisibilesq́;, sed tota in singulis partibus est humida, similiter autem & cum fuerit congelata in omnibus est congelata. Non solum autem,inquit, alterationem auferunt qui hæc dicunt,sed & augmentum,& diminutionem .si enim verum est omnem partem eius, quod augetur maiorem fieri,& eius quod minuitur minorem, impossibile est hoc in horum suppositione saluatum iri.si enim appositis quibusdã in meatibus, aut in vacuis,aut in tactibus fit augmentum,manifestum ꝙ non secundum omne augmentatum est quod augetur. sicut neq; si in vase recipiente apposita fuerit ĩ parte aliqua aqua amplior, quidem facta esse dicitur,sed nõ esse aucta. mista igitur,inquit,vt in nutrimento, nutrimento si quidem immisto & mutata totum maius fit, per se vero mutato, vt cũ mutat̃ aqua in acre͂. nam & hic omnis particula aquæ est facta maior:sed hoc nõ est auctio,sed gñatio. hoc aũt dixit,ostẽdens quòd nec seruare potest generationem.

tionem.ſ.n.ex aqua aer fit, atomis aeris in ipſum ſegregatis, non oportebat maiorem molē fieri aeris: nunc aūt fit. aut igiť veris exiſtentibus ſuppoſitionibus, nec gñatio, nec alteratio ſeruabitur: aut ſi eſt & alteratio & gñatio, falſæ ſunt ſuppoſitiones. Deinde reaſſumēs ea, quæ dicta ſunt dictum eſt inquit quid eſt generare, & agere: quæ ſiquidē in ſubſtantia ambo ſumpta ſint, idem eſt mutari potentia ſubſtantiam in actu ſubſtantiā. ſi aūt gñare quidē erit in ſubſtantia, agere verò in mutatione ſm qualitatem, erit idem mutare quod eſt in potentia quale in actu. cum poſtea dixiſſet actiua, dixit & paſſiua gñari, & pati. gñari igitur eſt duci ex potentia ſubſtantia in actu ſubſtantiam, pati verò alterari ſm qualitatem. deinde & quo pacto contingit, ꝙ.ſ. conuerſa, & mutata materia, ſm ſe totam, & quòd quō alij dicunt non contingit. dicunt.n. generationem & corruptionem congregatione fieri & ſegregatione, agere vero & pati per meatus. oſtēſum eſt autem quòd non contingit.

Tex.c.82. *Reliquum autem conſiderare de miſtione eodem modo methodi: hoc.n.erat tertium propoſitorum à principio. Conſiderandum autem & quid eſt miſtio, & quid miſcibile, et quibus entium ineſt, & quō. Amplius autem vtrum eſt miſtio, an hoc falſum. impoßibile.n.eſt miſtum eſſe alterum alteri, quemadmodum dicunt quidam. cum enim & adhuc ea, quæ miſta ſunt, non ſint alterata, nihil magis miſta eſſe dicunt nunquam prius, ſed ſimiliter ſe habere: altero vero corrupto nō eſſe miſta: ſed hoc quidem eſſe, illud vero non eſſe: miſtionem vero eſſe ſimiliter ſe habentium. eodem quoq; modo & ſi vtriſq; congredientibus corruptum ſit eorum quæ miſcentur vnumquodque, non.n.miſta eſſe quæ oīno nō ſunt.*

Cōm.129. Tria, inquit, præſumenda eſſe, & dearticulāda ante ſermonem de mutatione elementorū mutua, & ſimpliciter ante ſermonem de generatio ne, & corruptione quid ſit tactus, & quid agere & pati, & quid miſtio. cum igitur dixiſſet de tactu, & de agere, & pati. conſequenter ad tertium propoſitorum tranſiuit. ſ. ſermonē de miſtione. miſtionem aūt hic dicit, quæ magis propria eſt quæ dicitur de temperamento: eſt.n. vniuerſalior miſtio tēperamento, iuxta poſitione & reliquis. dicitur quoq; ſpecialius miſtio ipſa temperatura, de qua hic ſermonem facit. Oportet aūt quinque quædā inquirere ad ſermonem de miſtione, quæ manifeſte enumerat, quid ſit inquit miſtio, & quid miſcibile, & quibus ineſt entiū, & quō, & pręter hęc inquit, an ſit oīno miſtio, quod & primū eſt inter propoſita. Dubitauerit.n. quis ne forte oīno non ſit miſtio. neceſſe eſt.n. inquit ea quæ miſcenť, qm̄ ſaltem duo ſunt, aut ambo ſeruari in miſtione, aut vtraq; corrumpi. aut hoc quidem ſeruari illud vero corrumpi, & non eſt præter hæc. ſi igitur oſtenſum fuerit quod ſm nullam ſuppoſitionum poteſt ſeruari miſtio, forte nullo modo erit: nam ſi ambo ſeruentur, non erit miſtio. nam quid differt à prioribus? ſic enim nihil magis erant miſta, priuſquam miſcerentur, quam poſtquam miſta ſunt. ſi autem ambo corrumpuntur, neq; omnino miſcebuntur, oportet enim quæ miſcētur eſſe, vt & miſceantur: quæ autem corrupta ſunt nō ſunt. ſi autem hoc quidem ſeruatur, alterum vero corrumpitur, nec hoc pacto etiā miſtio fuerit: nā oportet eſſe, vt dixi, quæ miſcentur: hic autem hoc quidem eſt, illud vero nō eſt. præterea quæ miſcētur oportet ſe habere ſimiliter, hic vero nō ſe habent ſimiliter altero corrupto, dubitationes igitur, quæ auferunt miſtionem, hæ & huiuſmodi ſunt. Soluit autem dubitationes per id quod eſt eſſe actu, & eſſe potentia, exiſtētibus enim, inquit, his quidē potentia, illis vero actu, erunt vtiq; quæ miſcentur potentia quidē eadem in miſtione, actu vero non. ſunt enim in vino temperato potentia & aqua & vinum: potentia vero non ſecūdum id quod prius, quod ſecundum aptitudinem dico: vt ſcilicet eſt potentia aqua, aer. ſed neq; ſimpliciter ſecundū alterum, ſcilicet ſecundum habitum ſolum dico, vt ſe habet geometra dormiens, ſed eo modo quo ebrius geometra, & aggrediens geometrizare, operatur quidem ſecūdum habitū, non ſyncere autem. ſic & aqua, & vinum ſe habet in miſtura: vtrūq; enim in miſtione remiſſe agit. ſic igitur vtraq; potentia ſeruātur, actu vero neutrum, quale erat à principio: nam caſtigata eſt ipſorum ſyncera actio, & nō eſt, qualis erat prius quam miſcerentur. Sic igitur euademus oēs dubitationes. neq; enim cū vtraq; ſimpliciter ſeruentur, eſt miſtio, neq; cū vtraq; corrumpantur, neq; cūm hoc corrumpatur, illud autem ſeruet: ſed alterum quid pręter hæc eſt miſtio, cum ſcilicet vtraq; potentia ſeruantur vt dictum eſt, actu vero neutrum. Oſtēſum eſt ergo ꝙ miſtio eſt ſolutis dubitationib', quæ ea quę manifeſta ſunt videbantur, quod enim miſtio ſit, euidentia ipſa teſtatur. naſcentes tamen dubitationes dubitare cogebant de his, quæ manifeſta ſunt, His igitur ſolutis habemus ꝙ eſt miſtio ❴ Eodē modo methodi: ❴ dixit: qm̄ conſueuit ſemper opiniones antiquorum ponere prius, redarguere. viſum eſt autem inquit apud quoſdam non eſſe miſtionē, qui & hæc dubitabant. aut ſecundum eundem modum dixit prius dubitantes, vt ipſe alibi dixit, de quibus dubitandum eſt. ſcilicet quærētes, & ſi eſt, & quid eſt, & reliqua. Id vero ❴ Et quid eſt miſcibile, & quibus ineſt entium ❴ pro eodem dixit: miſcibile enim eſt quod poteſt miſtionem

ſuſci-

suscipere:huiusmodi autẽ sunt, & quibus inest mistio.Illud vero § Et quomodo § hoc est per quem modũ miscentur ea,quæ miscentur.vltimum autem ponit, propositorum primum, illud scilicet an sit omnino mistio : sed in astructione ipsum primum ostendit.

Tex.c.83. *Hic igitur sermo videtur quærere, vt determinetur quid differt mistio à generatione, & corruptione , & quid miscibile ab ipso generabili, corruptibiliq;. manifestũ enim quod oportet differre , siquidem est. quapropter his existentibus manifestis, quæ dubitata sunt soluẽtur vtiq;. At vero neq; materiam igni mistam esse dicimus, neq; misceri ardentem, neq; eandem suis particulis, neq; igni, sed ignem quidẽ fieri, hanc vero corrumpi. Eodem quoq; modo neq; corpori nutrimentum, neq; figuram ceræ mistam formare molem, neque corpus & album, neq; omnino passiones, & habitus possibile est mista esse rebus, seruata enim videntur . Atqui neque album , & scientiam contingit mista esse, neq; aliud non separabilium nullum . sed hoc dicunt non recte, qui omnia aliquando simul dicunt & esse , & mista esse . non enim omne omni miscibile: sed oportet existere separabile vtrunq; mistorum: passionum autem nulla est separabilis.*

Cõm.130. Sermo inquit quærens, seruatis ne, an corruptis fiat mistio, videtur quærere,quę nam sit mistionis ad corruptionem,& gñationem differentia.si.n.aut ambo,aut alterum corrumpãtut,corruptio erit manifeste,& generatio, sed non mistio . quæ igitur erit differẽtia mistionis ad generationem , & corruptionem? rursus.n. si seruentur,nõ est possibile esse mistionem pp dicta: si igitur est, inquit, omnino mistio , quo nam distinguetur à generatione & corruptione?quaptopter cum hæc facta fuerint manifesta,inuento,s.hoc ,quo differt mistio à gñatione & corruptione , solutæ quoq; dubitationes fuerint . Cum autem dixisset oportere differre generationem & corruptionẽ à mistione, hoc ipsum vult ostendere , simul & exẽpla superius dictorum apponens,ꝙ neq; si vtraq; corrũpantur,est mistio,neq; si alterum, neq; si vtraq; seruentut.obscuram autem ad superiora cõtinuationem fecit coniunctio. At oportet ergo sic dicere. neq;.n.matetiam igni mistam esse dicimus.non.n.igni ligna miscentur:sed corruptio quidem est lignorum , ignis vero gñatio . hoc autem exemplum fuerit , si vnum seruetur , & alterum corrumpatur. Illud vero § Neq; eandem suis particulis § est exemplum , si vtraque corrumpãtur. neq;.n.partes materiæ ignis adinuicem misceri in igne dicentur, eo ꝙ ex ipsis vna efficiatur flamma:nam vt dixi lignorũ quidem corruptio est , ignis vero gñatio, sed nullo modo mistio . partes veto inquit mãæ ignis sunt plura ligna.ligna igitur ex quibus ignis fit, non miscentur inter se in flamma,sed corrumpuntur.Illud vero § Neq; igni § intelligendum est pro eo quod est,sicut neq; igni.dixit.n.iam, ꝙ neq; materiã igni mistam esse dicimus, quapropter superfluum est rursus idem dicere:nisi vt dixi intelligatur ꝙ non misceantur ligna adinuicem,vt neq; igni.Id vero § Neque corpori nutrimentum.§ est exemplum huius , ꝙ vnum seruetur,& alterum corrumpatur.forte autẽ & distinguete volens ab augmentatione mistionem, vt etiam à generatione, vsus est hoc exẽplo.Id vero § Nec figura ceræ. § exemplum est ꝙ vtraq; seruentur:seruantut.n.& cera,& figura.sed nullus dixerit misceri figuram ceræ : nã hoc quidem est subiectum , illud vero forma. non.n.sunt eorum quæ miscentur,hoc quidem subiectum,illud vero forma.semel igitur nullũ eorum,quæ habent esse in subiecto, misceri dici potest , neq; habitus, neq; passiones,seu animales sint siue corporeæ.per hæc autẽ ab alteratione mistionem distinxerit.Id veto,§ At qui neq; album & scientiam, § exemplum est quod vtraq; seruentur. neq; enim quoniam in vno & eodem animali est album & scientia , misceri propter hoc dicentur:seruantur.n.ambę passiones à seinuicem impassibiles . Addidit autem & hoc exemplum,ad ostendendum. ꝙ neq; misceantur hæc,etiam si in vno & eodem subiecto sint,quæ nec agunt , nec patiuntur adinuicem, cum neq; etiam possint separari. Sumpseris vero exemplum magis proprium,in vno & eodẽ subiecto,in quo duę passiones,dulce,& flauum in melle existentes minime inter se misceri dictæ fuerint , cum & ambo seruentur,nec abinuicẽ separari,aut per se possint subsistere:oportet.n.quæ miscentur eiusmodi esse.nihil igitur eorum,quæ per se subsistere nata sunt,misceri dicentur . & ob hoc nec qualitas subiecto miscetur, quia non est separabilis qualitas , nec à materia forma: neutrum.n.separabile est. Habes autem hinc proprietatem quandam miscibilium designatiuam,eorum.s.quibus inest mistio,ꝙ.s.oportet ipsa posse per se subsistere,cõsequenter autem perfecte eorum designatiua exponet.

Quoniam vero sunt hæc quidem entium potẽtia, illa vero actu , contingit ea, quæ mistà sunt , esse quodammodo & non esse: actu quidem altero existente, quod factum est ex ipsis, potentia autem aliquid vtriusque, quæ antequam miscerentur erant, et non deperdita: hoc.n.ratio dubitabat prius. Apparent autem ea, quæ miscentur, prius ex separatis conuenientia, & potentia rursus separari: neq; permanent igitur actu quemadmodum corpus & album, neq; corrumpuntur, neq; alterum, neq; ambo: saluatur.n.virtus eorum. quapropter hæc quidem dimittantur. Tex.c. 84.

Cõm.131. Hinc dubitationem dissolutio incipit.Quoniam igitur inquit est,hoc quidem potentia,illud vero actu,possunt & esse , & non esse ꝙ miscentur.quod.n.ex aliquibus perfectum , con-

flatumq;

flatumq; est, potentia est vtrūq; eorum, ex quibus miscetur, actu vero neutrum: quapropter soluti sunt dubitationes, aliquo quidem modo seruatis his, quæ mista sunt, aliquo autē modo non. hoc.n. dubitationes volebant, seruari.s. ipsa, & non seruari. his igitur, inquit, inest mistio, quæ ipsa per se subsistebant, rursusq; post mistionem nata sunt separari, sed non hoc dicit, q̄ actu existentia in mistura mista, sic rursus possint separari: non.n. vtiq; essent mista, si actu essent, & sine aliqua mutatione: sed aut hoc dicit q̄ nata sunt temperata, eo quod non perfectā formam amiserint, sed synceram solum, per discretiua, alteratiuaq; quædam instrumenta, integram rursus propriam formam recuperare. inquiunt.n. per appellatos vulgo stratiotes fluuiales, colatum ipsum aqua mistum vinum secernere, & ab aqua vinum separare: extrahi.n. solam aquam, & præcipue cum crassius vinum fuerit. aut igitur hoc dicit, verbum illud, § Potētia iterum separari § aut si hoc esse est impossibile videtur quæ temperata sunt nō posse exacte separata iri. rursus verbum illud, § Potētia separari § intelligemus, quæ nata sunt quātum est ex seipsis, rursus posse per se subsistere, si aliqua esset eorum vis discretiua. hoc igitur, vt iā diximus, est vna quędam formalis propria vox eorum, in quibus inest mistio: quæ inquit in mistione, neq; actu permanent, vt corpus, & albedo quæ in ipso est nec scilicet corrumpūtur, nec alterum, nec ambo. & hac differt mistio à gñatione & alteratione. neq; est.n. separabilis à materia forma, nec ita sunt potentia in mistura miscibilia, ex quibus, vt dicitur potētia aqua aer esse. nam in generatione mā aeris potentia aer est, actu vero aqua: in mistura vero potētia insunt ea. ex quibus non materia ipsorum, sed formæ ipsæ castigatę: & ob hoc potētia, eo q̄d syncerae non sint, nec eiusmodi quales ante mistionem erant. Hæc cum dixisset, increpat Anaxagoricos dicentes esse q̄nq; simul res omnes. nam si non est omni omne miscibile: passio.n. passioni non miscetur: quo pacto simul erāt res omnes. iccirco ea quidem inquit de dubitationibus proculdubio dimittantur.

Tex.c. 85. *Annexam vero his dubitationem diuidendum, vtrum mistio ad sensum aliquid est. cum enim sic in parua diuisa fuerint ea quæ miscentur, & iuxta posita fuerint adinuicem hoc modo, vt non sit singulum sensui manifestum, tunc mista fuerunt. An non, sed est vt quæcunque iuxta quācunque particulam mistorum sit. dicitur igitur illo modo, vt ordea mista esse frumentis, quando quodcunque iuxta quodcunque positum fuerit.*

Com. 132. Annexam dubitationem inquit diuidendū, pro eo quod est determinandum, aut veluti & ipsum per diuisionem dubitandum: quærit.n. deinceps quid nam est mistio: & producit sermonem p̄ diuisionem. supponit.n. duos modos mistionis: vnū q̄dem ad sensum, qui est ex partibus ad minima diuisis mistis, & adinuicē appositis, ita vt propter partium paruitatem non sit sensus iuxta positionis, sed videatur mistio esse, & temperatura: veluti si quis tenuē similā ex tritico farinæ ordei miscuerit. nam iuxta positione in his existente, eo quod propter paruitatem partium sensus non comprehendat, videbitur temperatura quædam esse, & totū esse in partibus simile. sic se habet & in his quæ xeria, & collyria vocant, vt illud quod ex sex speciebus constituitur. Vnum ergo modum mistionis hunc supponit, quo seruantur quidē formæ eorum quæ miscentur, sed insensibilia fiūt paruitate iuxta positionis. Secundum vero nō amplius seruata forma mistorum, sed ipsis resolutis in ea, ex quibus constant, & sic elementis ipsis adinuicem iuxta positis, vt dicebāt qui atoma supponebant: resoluto.n. igne, & aqua in atomos, ex quibus constant, deinde illis adinuicem iuxta positis, ita vt vnaqueq; atomus ignis atomos aquæ iuxta ponatur, sic temperamentum fieri: veluti si lapides ex quibus etiam scena, v.g. & domus constant, solutis scena, & domo, singulus singulo iuxta ponatur. Horū suppositorum modorum mistionis singulum cum cōfutauisset, sic ipse verum modum supponit. Vtitur autem ad confutationem duobus enunciatis. vno quidem, quod mistio alterum est à compositione, altero vero, q̄ omne corpus est in infinitum diuisibile & simpliciter omne cōtinuum, quorum illud quidem q̄ omne continuum est in infinitum diuisibile, prius demonstrauit in Physica, alterū vero q̄ diuersa sit mistio à compositione, vt commune enunciatū, & ab omnibus confessum sumpsit. nullus.n. in temperatura dixerit q̄ composita sunt vinum & aqua, sed q̄ mista sunt, & temperata: neq; q̄ domus sit temperamentum lapidum, & lignorum, & aliorum, sed compositio, veluti cognoscentibus nobis, q̄ altera sit à compositione mistio, & temperamentum. vtroque ergo horum enunciatorum vtrāq; suppositionem tollit. per eam quidem, quæ dicit continuum esse in infinitum diuisibile, destruit q̄ non est mistio talis, qualem dicebant qui per resolutionem in magis elementaria, idest atoma, & horum cuiusq; ad quodcūque iuxta positione fieri mistionem dicebant, qui sunt Democritici. si.n. est corpus in infinitum diuisibile, impossibile est quācunque iuxta quantūque partem poni: semper.n. adiacentes sibiinuicem partes, diuisibiles existentes, nōn habent quamlibet iuxta quālibet partem

partem positam: diuisa.n.parte in tria, segmẽtum intermedium syncerũ est, nihil habens alterius naturæ sibi iuxta positum. quare si quidẽ esset diuisio in atoma, resolutis in elemẽta his quæ miscentur, possibile esset partem q̃cunq; iuxta quãcunque adiacere. Præterea si demonstratum est ꝙ oportet mistionem fieri, non corruptis his quæ miscentur, impossibile est igitur per resolutionem in atoma mistionem fieri: sic .n.& ignis, & aqua, cum miscentur, corrumperẽtur: non.n.est singula sphærica atomus ignis, sed harum aceruus: similiter autem & in aqua. quare si resoluerentur quæ miscentur in elementaria, magis corrumperentur vtiq;: oportet autem mistionem esse quibusdam non corruptis. sic ergo per vnum enunciatorum vnam suppositionum sustulit. Alteram quoq; similiter per alterum enunciatum interimit. si.n.est alterum à compositione mistio, non erit ad sensum mistio. si.n.fuerit ſm parua iuxta posita, ita vt non cadat sub sensum iuxta positio ꝑꝑ paruitatem, mistio erit compositio, & iuxta positio. neq;.n.quia non videantur propter paruitatem iuxta posita, mistio fuerit, sed quia sunt iuxta posita, & non temperata, etiam si sensui nõ appareant, non erit mistio. Præterea si ad sensum sit mistio, idẽ alteri quidem erit mistũ, qui acute non cernat, alteri vero nõ mistũ, vt lynci non mistum, qui ꝑꝑ visuum acuitatem etiam vltra terrã videre dicitur. sic vero habebit mistio esse in habitudine, nõ natura, quod est absurdum: quæ.n.miscentur, etiam si nullus iudicet, proculdubio mista sunt. Illud vero § Sed est vt quæcunq; iuxta quãcunq; mistorum particulam § propter secundam suppositionem dicit. manifestum autem ꝙ eo ꝙ resoluantur, quę miscẽtur in magis elemẽtaria, hoc est atomos, & vnaquæq; iuxta vnamquãq; adiaceat, aliter .n.impossibile. Ibi vero § Dicitur igitur illo modo, vt ordea &c. § exemplum primi modi ponit, qui dicit ad sensum esse mistionem. Videt̃ autem vt ad secundum modum hæc dicere, q̃a dicit, quando quęcunq; iuxta quãcunq; apposita fuerit. eadem.n.dictione vsus est, qua & in secundo modo, sed non est, sed ad primũ hæc dicit.& est manifestum ex his quę dicit. dicitur quidem illo modo, hoc est ad primum, non ad proximum. Dixit autẽ quodcunq, iuxta quodcunque, videlicet ordeum iuxta triticũ, vt qđ̃cunque ordeum tritico vni alicui adiacere sumamus, non tamen ſm aceruum, multa simul ordea multis simul triticis. cõgruet autẽ magis exemplum secundo modo: nam in his, quæ ꝑꝑ partium tenuitatem non apparent, vt in collyriis, & mistione farinæ ordei, & tritici, & aliorũ quorundam, non omnino quodcũq; iuxta qđ̃cunque mistorum iacet: sed contingit tamẽtã quædam consimilis speciei adiacere, vt ordeacea, aut alterius speciei.

Si autem est omne corpus diuisibile, siquidem est & corpus corpori mistum quod similium partium, quæmcũq; oportebit vtiq; partem fieri iuxta quamcunq;. Quoniam autem non est ad minima diuisum esse, nec compositio idem & mistio: sed diuersum, planum: quod nec secundum parua seruata oportet ea quæ miscentur, dicere mista esse: compositio.n. erit, non autem temperatura, neq; mistio: neq; habebit eandem rationem cum toto pars. dicimus autem si quidẽ oportet mistum esse aliquid, quod mistum est similarium partium esse, & sicut aquæ pars aqua, ita & temperati. si autem secundum parua compositio mistio, nullum horum accidet, sed solum quæ mista fiunt ad sensum. & idem huic quidem mistum, si non inspexerit quis acute, lynci vero nihil mistum, neq; diuisione, neq; quæcunq; iuxta quamcũq; pars: impossibile enim sic diuisum fuisse. aut igitur non est mistio, aut dicendum hoc quomodo contingit fieri rursus. Tex. c. 86.

Hinc destruit dictos duos mistionis modos. Cõm. 133. vsus est autem syllogismo hypothetico huiusmodi, si est corp⁹ corpori miscibile, & si est corpus in infinitum diuisibile, sequetur similarem quamcunque misti fieri partem. illud.n.quodcunque vtiq; oporteret similare fieri iuxta qđ̃cunq;, æquale est illi partem omnem omni similarem fore debere. & cõsequentia quidem huiusmodi est, cuius antecedens sicut dixi, duo sunt enunciata, in infinitum.s.esse corpus diuisibile, & alterum esse mistionem à compositione: potentia.n.continetur in illo, siquidem est corpus corpori miscibile, alterum erit manifeste à compositione mistio. nam in compositione, hoc est iuxta positione, nõ quodcunq; cuicunq; iuxta ponitur, cum sit corpus in infinitũ diuisibile, & si similarem oportet esse partem omnem eius quod miscetur, nõ vtiq; fuerit mistio, nec ſm parua compositio, neq; quodcũq; iuxta quodcunq; apponitur ſm resolutionẽ in atoma: neq;.n.similes sunt iuxta positę atomi: & positum est in infinitum esse corpus diuisibile. Sed vnde, ꝙ ad antecedẽs sequatur consequẽs? ꝙ si alterum est à compositione mistio, cõpositio vero dissimiles habet partes, mistio non habebit dissimiles: similes ergo. sed non ita similes vt dicerent qui atoma dicunt. quoniam.n. composita ex atomis misceri dicebant, non.n. ipsas atomos, misceri autem ipsa per resolutionem ad atomos, & iuxta positione cuiuscunq; atomi iuxta quamcũq; dixerunt totum dissimile, partes dicentes non ipsas atomos, nam hæ sunt elementa, sed quæ constant ex ipsis totius partes, in quibus omnibus similis iuxta positio cernitur. Quod igitur non sic est similare quod miscetur, manifestum est ex eo quod sumptũ est, omne corpus in infinitum diuisibile, & quia

semper

ſemper & in infinitum facta diuiſione, omnes partes ſimilares inueniuntur. conſequentiã igitur, vt dixi, huiuſmodi eſt. Aſſumptum vero ei fit potentia idem cum antecedente, ſed locutione diuerſum. cum.n. vellet aſſumere, atqui omne corpus eſt in infinitum diuiſibile, & eſt aliud miſtio à compoſitione, aſſumit qđ æquaret illud .ſ. quoniam autem non eſt in minima diuiſum iri, nec compoſitio idem eſt, & miſtio: quorum illud quidem, quoniam non eſt in minima diuiſum iri æquale eſt illi, quoniã omne corpus diuiſibile eſt illud vero, neq; compoſitio idem, & miſtio, quod eſt aſſumptum in antecedente, quod potentia continebat illud, ſi quidem eſt corpus corpori miſcibile. His igit̃ aſſumptis, conſequens eſt illa concluſio, ſimilare eſſe omniquaq; ſibi ipſi quod miſcet̃, quod ipſum quidem non poſuit, ſed per alia ipſum aſtruit. manifeſtum eſt.n. inquit, ꝙ neq; ſecundum parua ſeruata quæ miſcentur, oportet dicere eſſe miſta: eſt.n. compoſitio, & non tẽperatura, neq; miſtio: nec habebit eandem rationem toti pars. hæc autem oſtenſiua ſunt quod ſimilare ſit quod miſcetur: nam ex deſtructione huius quod ſit diſſimilare, ſimilare eſſe inducitur, nullum autem inquit horum accidet, niſi fuerit ſm parua compoſitio miſtio: non.n. erit ſimilare ipſum totum, neq; habebit eandem rationem toti pars, quod ſequebatur ad enunciatum, dicens alterum eſſe compoſitionẽ à miſtione. ſi autem non eſt totum ſimilare erit apparens, & non exiſtẽs miſtio, & pp hoc lynci non erit miſtum. Ibi vero § Neq; diuiſione § de cõi verbum iſtud non miſtum intelligendum. tranſiuit autem ad alterum modum, dicentem quodcunq; iuxta quodcunq; eſſe miſtionem, quem & ipſum contingit fieri ex cõpoſitione ſm parua. conceſſo.n. ꝙ in infinitum ſit corpus diuiſibile, impoſ̃e eſt quodcunq; iuxta quodcũq; poni: impoſſibile eſt.n. in atoma diuidi ipſum continuum: quare accidet, & hunc iuxta poſitione ſm parua fieri: quod abſurdum eſt, præter id quod iam dixi, ꝙ ex reſolutione in elementa non ſeruatur miſtorum natura qđ oportebat. Deinde ſubiungit, § Aut igitur nõ eſt miſtio, aut dicendum hoc quomodo cõtingit fieri rurſus § erat.n. totus ſyllogiſmi proceſſus, ſi eſt miſtio, ſimilares oportet eſſe eius quod miſcetur partes. Duobus igitur ſuppoſitis modis miſtionis, vterq; ſublatus eſt, eo ꝙ neuter ſeruare poſſet ſimilares eorum quæ miſcẽtur partes. hoc ergo oſtenſo ſequetur, inquit, aut nullo modo eſſe miſtionem, aut alium eſſe miſtionis modum, præter dictos. Addidit autem verbum § Rurſus, § quia idem his quæ in primis fecit. cum.n. deſtruxit præadductas opiniones, ipſe demonſtrauit quomodo vnumquodq; ipſorum generatur.

Sunt itaq;, vt dicebamus, entium hæc quidem actiua, illa vero ab iſtis paſſiua. hæc igitur conuertuntur, quorumcũq; materia eadem eſt, & actiua ad inuicem, & patientia abinuicem: illa vero agunt impaſſibilia exiſtentia, quorum non eadem eſt materia. horum igitur non eſt miſtio, quia neq; medicatiua facit ſanitatem, neq; ſanitas miſta corporibus. Tex. c. 8[7]

Cum ſuſtuliſſet falſas de miſtione opiniones, volensq; deinceps dicere & quid eſt miſtio, & quomodo fit, reducit nobis ad memoriam ea quæ dicta ſunt de agere & pati, ꝙ hæc agentium & repatiuntur, quæcunq; eadem mã communicant inter ſe, hæc vero agentiũ non repatiuntur, quæcunq; non habent communẽ mãm. quoniã igitur quæ miſcentur ſunt ea quę agunt, patiunturq; adinuicem, agunt vero, patiunturq; adinuicem ea quæ in mã conueniũt, hæc vtiq; adinuicem miſta fuerint, quæcunque eadem mã participauerint: quapropter hoc eſt miſtio actio mutua cõmunicantium in mã. horum igitur inquit .ſ. non communicantiũ in mã, & ob hoc inquit non repatientium in mã nõ eſt miſtio. & ob hoc nec medicina ars agens in corpus miſcetur ei: nam medicina ars non cõmunicat in mã cum corpore: ſcientiæ.n. ſunt in anima. propter hoc ergo ſanans corpus ars medicinæ non miſcetur ei: ſi quidem miſcent̃, quę abinuicem repatiuntur: repatiũtur autem quæ communicant in materia. Habet autem litera quid difficile. ideo.n. inquit nec medicina ars facit ſanitatem miſta, nec rurſus ſanitas miſta corporibus facit ſanitatem. aut igitur ſic eſt intelligendum, ideo nec medicina ars miſta corporibus facit ſanitatem, neq; ſanitas miſta corporibus, vt verbum illud miſta corporibus mõ comprehenſiuo dictum ſit. non miſcetur autẽ proculdubio ſanitas forma exiſtens. dictum eſt autem ꝙ formæ non miſcentur ſubiectis, aut ſanitatem quidem facientem accipiemus rationem ſanitatis, genitam vero eam quæ in corpore, quarum neutra miſcetur corpori: nam hæc quidem habet eſſe in anima, altera vero forma eſt ipſius ſubiecti. Cõm. 134

Actiuorum autem, & paſſiuorum, quæcunq; facile diuiſibilia, multa quidem paucis, & magna paruis compoſita non agunt miſtionem, ſed augmentationem eius quod dominatur: mutatur.n. alterum in dominans vt gutta vini mille congijs aquæ non miſcetur: ſoluitur.n. forma, & mutatur in vniuerſam aqua. Quando vero poteſtatibus adæquantur quodammodo, tunc mutatur quidẽ vtrũque in dominans ex ſui ipſius natura: non fit autem alterum, ſed intermedium, & commune: manifeſtum igitur quod ſunt hæc miſcibilia, quæcunq; contrarietatem agentium habent: hæc.n. ſunt abinuicem paſſiua. Tex. c. 88 Tex. c. 89

Cum dixiſſet quid eſt miſtio, & quorum, ꝙ Cõm. 13[5]

eorum

eorum quæ communicant in materia, quoniã non omnia in materia cõmunicantia miſcẽtur, nam nec lapis ligno miſcibilis, ꝓpter hoc prius diſtinguit, qualia communicantium in materia ſunt quæ miſcentur, ꝙ ea quæ facile ſunt diuiſibilia. facile vero diuiſibilia ſunt, quæ facile terminabilia: facile vero terminabilia ſunt, ipſa humida: quare quæcunq; communicãtium in materia humida ſunt, hęc miſcentur. quomodo autem quæ humida ſunt, miſcentur, infert, ꝙ non quocunq; mõ ſe habẽtia. nõ enim quodcunq; humidũ cuicunq; adueniẽs facit miſtionẽ: neq; enim ſi gutta vini mille congiis aquæ, inquit, in iecta fuerit, miſtum facit totum. nam eo ꝙ ſuperet virtus aquę patiẽ ſolũ gutta vini ab ipſa, nec fortis eſt ad reagẽdũ in ipſam ſed patiẽs ſolum vini gutta ſecundũ formam mutatur, & fit generatio, & corruptio, nõ miſtio. nã & ſi nata ſint agere aliquã inter ſe, ſed non quomodocunq; ſe habẽtia, ſed habẽtia quantitatẽ terminatã. indigẽt enim formæ etiam quãtitate quadam, vt cõſiſtãt, vt ipſe in Phyſica dixit. in gutta igitur quãuis ſit vini forma, ſed nõ eſt poteſtate actiua in mille cõgiis aquæ. & à principio quidẽ manifeſtũ eſt, ꝙ miſtio fit quædã in particula ꝓpinquãte, ſed cum ad multũ gutta diſperſa fuerit, & ſemper eo ꝙ amplius ſit qđ admiſtum eſt, obtunditur qualitas demũq; omnino mutatur. oportet igitur quæ miſcentur æquari quodammodo viribus & rectè dixit. § Quodammodo, § nõ enim omnino ęqualia oportet eſſe, ſed non multum alterum excedere. æquatis igitur quodammodo poteſtatibus, dominatur ſecundum quid alterũ alteri, non ita tamen omnino corrumpit, ſed vt exceſſus domet ſolum: & ſic totum fit commune quoddam amborum miſtorum: non tamen alterum ipſorum vt iniecta gutta. quod igitur fit eſt amborum cõmune: ſeruat tamen potentia vtrunque in miſtura dicto modo. manifeſtum igitur, inquit, eſt ex dictis quæ nam ſint, quæ miſcentur, ꝙ.ſ. quæcunque agentium, & patientium contrarietatem habent. hoc autem dixit propter cœleſtia. agunt enim & hæc in ea, quæ ſunt hic, ſed non habẽt contrarietatẽ. quia nec etiam materiam habet communem. quæcunq; igitur agentium, & patientium contrarietatẽ habent, humida, exiſtentia, & quodammodo æquata potẽtiis, hæc ſunt quæ agunt, & patiuntur, miſcenturq;.

Et parua quoque paruis iuxta poſita miſcentur magis: facilius enim & celerius adinuicem permutantur. multum autem & à multo tardius hoc operatur. quapropter facile terminabilia diuiſibilium, & paſsiuorum miſcibilia: diuiduntur enim hæc in parua faciliter: hoc enim erat facile terminabili eſſe, vt humida miſcibilia maxime inter corpora: facile enim terminabile maxime humidum inter diuiſibilia, niſi fuerit tenax: hæc enim maiorem, & ampliorem faciunt molem. cum vero fuerit alterum ſolum paſſiuum, aut vehemẽter: illud vero valde remiſſe, aut nihil amplius quod miſtum eſt ex vtriſque, aut parum erit: quod accidit circa ſtagnum, & æs.

Cum oſtendiſſet ꝙ non per iuxta poſitionẽ eſt miſtio, neq; per diuiſionẽ ad minima, nunc dicit ꝙ & ſi non ſit iuxta poſitio miſtio, confert tamen ad miſtionem diuiſio in paruas partes, & iuxta poſitio: facilius enim in parua diuiſa miſcentur quæ miſcẽtur: facilius enim inqt patietur paruũ à paruo, quàm magnũ à magno: multum vero à multo diutius patitur. Sed videtur hoc quodammodo excedere analogiam, propter quid enim non quemadmodũ eadem eſt ratio partis ad partẽ, ſic etiã totius ad totũ? ſic ſecundũ eandem rationẽ ſimiliter patietur totũ à toto, ſicut pars à parte. ſi autẽ hoc, nihil cõfert ad parua diuiſio, & iuxta poſitio ad velociorẽ miſtionẽ, ſed & quãuis nõ fuerint diuiſa, & totũ toti iuxta poſitum ſit, nihil minus miſcebuntur à ſeinuicẽ patiẽtia. Præterea ſi virtutes, quanto ſunt magis cõgregatæ, tanto vehementiores, & excedẽtes partiũ ꝓportionẽ, vt manifeſte oſtẽditur in ꝓpẽſionibus: diuiſæ enim partes nõ ſeruãt totius ꝓportionẽ: & hoc eſt in auro manifeſtiſſimũ: ſed indigẽtes grauitate quadã totius partes vidẽtur: ſimiliter rurſus ſi cõponãtur partes, grauius totũ partiũ ꝓportione videtur. ignis quoque, quanto cõgregatior calidior eſt, iccirco in fornacem magnã iniectũ lignũ magnũ, accẽditur ſtatim. ſed in minori flãma minus lignũ ſecundũ proportionẽ nõ idem pateretur. ſi igitur vires quãto cõgregatiores, tãto vehemẽtiores, cõſequẽs eſt vt miſceãtur, quæ non fuerint diuiſa. Dicimus aũt ad hæc, ꝙ in exemplo de igne, & ligno merito amplior ignis magis agit: quoniã generatio eſt, & corruptio. ſolo igitur igne agẽte, & ſolo ligno patiẽte merito quãto cõgregatior fuerit vis actiua magis agit, aut nullo modo repatiẽs ab hoc, in quod agit, aut obſcuriſſime, immo potius au cta: generatio enim, & corruptio eſt iſta res. id autẽ quod dicitur de ꝓpenſionibus, nõ eſt contrariorũ cõgreſſus, ſed ſimiliũ. ſimile vero ſimili adueniẽs coagit illi potius, & viuificat totũ, quoniã & diuiſio ad corruptionẽ aptius facit, qđ diuiditur, vt diximus ſupra. merito igitur & vnio magis viuificat. hæc quidem hoc modo. At in his, quæ miſcentur, quoniam ęqualiter agunt inter ſe quæ miſcẽtur: agunt autẽ inter ſe, ſe tangẽtia, magis vero ſe tangũt diuiſa: nam cõgregata exiſtẽtia, multam habent profunditatẽ: merito igitur diuiſa magis miſcentur, quo- Cõm. 136.

niam & magis agunt, & patiuntur, hoc autem quoniam & magis tangunt. nam & in igne, idē lignum citius patietur diuiſum, quoniā & magis cum igne communicant eius partes. quare in his, quæ miſcentur, quoniā oportet vtraque pati, oportet vtraq; diuiſa eſſe vt citius patiant: patiens.n. diuiſum citius patitur. recte ergo dictum eſt, ꝙ quæ miſcentur diuiſa, & ſm parua iuxta poſita magis miſcentur. Quæ autē prius dixit diuiſibilia, nunc dicit facile terminabilia, ex quo manifeſtum eſt, ꝙ etiam ſuperius diuiſibilia facile terminabilia dixit. Diuiſibilium igitur, quæ facile terminabilia, hæc vero humida ſunt: (lapis.n. diuiſibilis quidem eſt, ſed non facile terminabilis,) hæc ſunt miſcibilia, qm̃ facile diuiduntur: diuiſa vero magis dicebamus miſceri. hæc igitur eſt inquit facile terminabilis ratio. ſ. facile diuiſibile eſſe. nam facile terminabile eſt quod facile à continente terminatur: huiuſmodi autem eſt quod facile diuiſibile, vt humidum: durum.n. non facile eſt terminabile. Alteram quoq; diſtinctionem addidit, quod non omne humidū eſt miſcibile, ſed qđ non fuerit tenax. tenacia autem ſunt, oleum, viſcum, pix liquida, & alia huiuſmodi: nam propter lentorem hæc, & tenacitatē ſunt difficile diuiſibilia, & difficile ſeparabilia, & labunt̃ quæ ipſis ſuperfunduntur, & non in profundum penetrant. iccirco non miſcentur: ſunt.n. minus facile terminabilia his, quæ non lenta ſunt. iccirco & coeuntia nullo modo miſcentur, ſed molem ampliorem fecerunt ſolum. Quando vero inquit alterum ab altero ſolum paſſiuum fuerit, ſed non alterum ab altero, aut hoc quidem vehementer & facile patitur, alterum vero nō facile, & remiſſe. in his inquit in miſtione non amplius ſimul vtraq; maiorē molem altero ſolo facere, aut etiam ſi fiat additio aliqua, parua valde eſt, tanquā ampliori conſumpto: qđ accidere dicit circa ſtagnum & æs. nam aereū exiſtēs ſtagnum, & aerem plenum, & totū aptum ad huius mutationem in vaporem, & in aerem conuertitur, cum ab igne caleſcit in miſtione cum ære, & ſolum colorat ipſum æs, ſed quantitati nihil apponit. forte vero & omnino nō fit miſtio ſtagni ad ipſum æs, ſed appoſitio, & agglutinatio: neq;.n. humido exiſtenti æri admiſcetur, neq; per totam eius ſubſtantiam procedit, ſed ſolum ſuperficiem colorat. eſt igit̃ magis ſimile formæ cuidam ſtagnum ipſum in ipſo ære ſubiecto, vt & ipſe progrediens dicet.

Tex. c. 90. *Quædam enim balbutiunt adinuicem entium, & ancipitis ſunt naturæ: apparent enim quodāmodo. et miſcibilia remiſſe, & vt alterum quidem ſuſceptiuum, alterum vero forma: quod & in his accidit. ſtagnum enim vt paſſio quædam exiſtens ſine materia æris pene euaneſcit, & miſtum recedit, cum colorauerit ſolum. idem autem hoc accidit & in alijs. Manifeſtū igitur ex dictis, & quod eſt miſtio, & quid eſt, & propter quid, & qualia miſcibilia entium, ſiquidem ſunt quædam eiuſmodi, qualia paſſibilia abinuicem, & facile terminabilia, & facile diuiſibilia: hæc enim neq; corrupta eſſe neceſſe eſt, quæ miſta fuerunt, neq; poſſunt ipſa eadem ſimpliciter eſſe, neq; compoſitionem eſſe ipſorum miſtionem, neq; ad ſenſum, ſed eſt miſcibile quidem, quando facile terminabile exiſtens paſſibile fuerit & actiuum, & huic miſcibile: ad æquiuocum enim miſcibile. Miſtio autem eſt miſcibilium alteratorum vnio.*

Quoniam balbutientes & loquūtur quodāmodo, & non loquuntur, eo ꝙ indearticulare ſermones proferūt, huiuſmodi inquit ſunt, & quædam in rebus obſcuram, & occultā, & inde articulatam habentia miſtionem modo quidē quodā miſta: quodam vero non. Cum aūt dixiſſet, ꝙ quædam entium balbutiunt adinuicē, & ancipitis ſunt naturæ, hoc expoſuit per illa verba, videbuntur.n. & miſcibilia remiſſe, & vt alterum quidem ſuſceptiuum, alterum vero forma. ſtagnum igitur modo quodā forma quędā, & paſſio eſt æris, euaporans in miſtione, & ſolū æs colorans. paſſiones vero non erāt ſubiectis miſcibiles, ſed nō eſt omnino ſtagnum tale, iccirco & dixit balbutiunt, & ancipitis ſunt naturæ. fit.n. parua quædam ſubiecti auctio, qđ in formis non eſt. ſimilis quoq; fit miſtio in cinere, & aqua: nam etiam in illis ſolum coloratur aqua à cinere, ſed paulum augetur: fit.n. quædā ſubſtantia cineris in ipſa aqua. Manifeſtum eſt igitur inquit ex dictis & ꝙ eſt miſtio: hoc eſt in exiſtentia eſt, & non vt aliqui putauerunt ſolū apparens eſt, ſed non exiſtens. § Quid eſt § ipſe enim conſequenter definit quid eſt miſtio ꝙ eſt miſcibilium alteratorum vnio, ſm qualitatē entium actiuorum, & paſſiuorum. neutro q̄dem ſm actum eodem manente, ſed potentia vtriſq;. § Et propter quid. § quia cōis eſt ſubiecta materia his quæ miſcētur, & ſunt æqualiter actiua, & paſſiua à ſeinuicem. § Et qualia miſcibilia § ꝙ neq; ſolida, neq; humida omnia, ſed quæcunq; ſunt facile terminabilia, & facile diuiſibilia, quæ lenta non ſunt, neque habentia in diuiſione. hæc.n. inquit, neq; corrupta eſſe neceſſe eſt: non.n. eſt corruptio miſtio. manēt autem vtraq; potentia quidem ea, quæ erāt prius ꝗ miſcerentur, actu vero non, ſed domitas habentia proprias qualitates, indigentia vero additione vnumquodq; ſm propriā qualitatē, vt ad actū perueniat, id quod erat. non eſt tamen integra mutatio: nam huiuſmodi gn̄atio eſt & corruptio, ſed nō miſtio, neq; cōpoſitionē inquit eſſe miſtionē ipſorū, vt ꝗcūq; particula iuxta ꝗcunq; ponat̃, neq; ad ſenſum, v3 ſenſibilem Cōm. 137.

lem oportet ipsam facere. Cum autẽ dixisset miscibile esse, quod cum facile sit terminabile, actiuum & passiuum sit, & tale miscibile quale ipsum sit subiunxit. § Ad æquiuocum.n.miscibile, § æquiuocum pro vniuoco ponens. vsus autẽ ei est consuetus.s.n.vtraq; sunt facile terminabilia, & abinuicẽ passiua, vniuoca sunt ꝓculdubio ſm hoc. miscibilia.n.ambo ſm rationem vltimam miscibilis. Tandem inducit ꝙ mistio est miscibilium alteratorum vnio, hoc est per alterationem vnio. cum.n.alterata fuerint quæ miscentur sic, vt ex ipsis vnum quoddam totum similarium partium factum sit, tũc vnita sunt. & hæc fuerit ratio mistionis, vnio miscibilium per alterationem. ita vt partim quidẽ seruentur quæ miscentur, partim vero corrũpantur. actu quidem non existentia huiusmodi, vt dictum est, sed domita corrupta esse videntur, cum summitatem talis formæ non seruent. eo autem ꝙ non secundum totas qualitates mutata sunt, sed harum vnionem sustinent, sic remanent, & seruantur.

FINIS PRIMI LIBRI.

IOANNIS GRAMMATICI PHYLOPONI ALEXANDREI

BREVES ANNOTATIONES,

EX COLLOQVIIS AMMONII Hermeæ, cum quibusdam propriis considerationibus, in Secundum de Generatione, & Corruptione Aristotelis.

Tex.c. 1.

E MISTIONE quidem, & tactu, & de agere & pati, dictum est quo pacto insint ijs, quæ secundum naturam mutantur. Amplius autem de generatione, & corruptione simplici quomodo, & cuiusnam est, & propter quam causam. similiter quoq; & de alteratione dictum est quid est, quod alteratur, & quam habet differentiam ipsorum vnumquodq;. reliquũ autem considerare circa ea, quæ vocantur elementa corporum.

Cõm. 1.

IMPLICEM quidem generationem vocat principalioris, & perfectioris substantiæ generationem: vt ignis, quãdam vero generationem, eam quę deterioris, vt terrę. Illud vero § Quomodo: § quod.s.secũdum mutationem formæ substantialis. Illud vero § Propter quam causam, § quia communis materia eis subiecta est, & mutabilis existens, & contrariorum receptiua. Ibi vero § Et quam habet differẽtiam ipsorum § deest verbum vtrũq;, hoc est quã habet vtrunq; ipsorum ad seinuicem differentiã. § Reliquum autem considerare circa vocata elementa corporum, § aut oportet mutantem casum dicere, reliquum est de his considerare, quæ vocantur elementa: vt est & apud Homerum simile, duo vero scopuli, hic quidẽ ad latum cœlum peruenit pro eo quod est, duorũ scopulorum, hic quidem ad latũ cœlum peruenit: aut subaudiendum extrinsecus est verbum hoc, quomodo est in ipsis generatio, & corruptio: vt sit continuus sermo prædictis. est enim vniuersus sermo ex superioribus resumẽtibus huiuscemodi. dictum est inquit à nobis iã vniuersaliter in his, quæ secundum naturam mutantur, quõ inest tactus, & mistio, agere, & pati. dictum quoq; est, inquit, & de generatione, & corruptione, cuius vniuersaliter sit, conseq̃ter reliquum est, vt post vniuersalẽ de ipsis sermonem consideremus quo pacto circa ea, quę elementa vocantur, sint hæc: hoc est quo pacto inest elementis generatio, & corruptio, & reliqua quæ dicta sunt. Sed quæ vocãtur dixit, quia in consuetudine sic circumferuntur: neq; .n.hæc proprie elemẽta nominantur, sed quẽadmodum in oratione elementa dicuntur, quę maxime prima & simplicissima, & incomposita: dico.s.vigintiquatuor elementa, sic & naturalium corporum proprie elementa dicuntur, quæ maxime prima sunt, & simplicissima: hæc vero sunt materia, & forma aut dixit ea, quę vocantur, quasi nondum ostensum sit ꝙ hæc sint, quæ ratione materiæ subiiciantur omnibus cõpositis corporibus generabilibus, & corruptibilibus. hoc.n.est ei propositum in præsenti libro docere modũ mutuæ generationis, & ostẽdere ꝙ hæc sola sunt, & tot quæ nominãtur, ex quibus oĩa gñabilia, & corruptibilia constant.

Generatio enim & corruptio omnibus natura constantibus substantiis, non sine sensibilibus corporibus.

Disputaturus de elemẽtis, & mutatione eorum mutua ostendit, ꝙ neq; hæc, neq; horũ aliquod est subiectum generabilium, & corruptibilium, vt quidam putabant, quorum etiã opiniones exponit: principia.n.proprie & elemẽta prima gñabilium, & corruptibilium mã sunt, & forma, ex quibus & hæc ipsa quæ vocanẽ elementa constant, & in ipsis est gñatio, & corruptio. Si autem in his, quæ gñantur, & corrumpuntur, sunt & ipsa, manifestum quod nõ vtiq; generabilium, & corruptibilium omnium elementa existent, sed materia, & forma, quæ & horum, & omnium generabilium, & corruptibilium communia existunt. ordo igitur ſm doctrinam huiusmodi est. Quod autem in litera Cõm. 2.

dicit huiuſcemodi eſt.q̄m inquit generatio, & corruptio omnium naturalium ſubſtantiarum nō ſine ſenſibilibus eſt corporibus,ſed ſemper in his,rationabile fuerit principium quærentē eorum,quæ generantur & corrumpuntur,ſenſibiliū corporum querere principia, & elemēta: in his.n.ſunt quæ generantur,& corrūpuntur. Sed conſidera quo pacto abſq; errore non dixit,ꝙ omnia,quæ fiunt & corrumpuntur,ſenſibilia corpora ſint, ꝙ aliquis incōſideratius ſuſpicari potuiſſet,putans quæ generātur,& corrumpuntur ſenſibilia corpora eſſe ex neceſſitate: non omnino tñ ſenſibilia corpora,&g̃nabilia eſſe & corruptibilia:quemadmodum cœleſtia.Sed certius hoc ipſum conſiderans nequis proferat naturales virtutes, quæ & naturales ſunt ſubſtantiæ, & generantur & corrumpunt̄, non tamē ſunt corpora ſenſibilia, veriſſime ſimul,& tutiſſime ſermonem produxit dicēs, nō ſine ſenſibilibus corporibus natura conſiſtentibus ſubſtantiis ineſſe generationem,& corruptionem: naturales.n.virtutes cum ſint,& ipſæ ſubſtantiæ quædam, non tñ corpora ſunt: ſed tñ in corporibus eſſe habentes in ipſis generātur, & corrumpuntur: non igitur ſine his g̃natione,& corruptione participāt.ſi autē in Phyſico auditu in ſermonibus de motu dixit Ariſt. naturales virtutes, & vitas, quæ in naturalibus corporibus ſunt, non habere generationē, nō aduerſatur his quæ dicta ſunt hic.ibi.n.generationem vocabat non ſimpliciter acceſſum ex non ente ad ens: nam eiuſmodi g̃nationem nō habent tales virtutes, & vitæ,ſed vt ex nō ente ad ens producte,& rurſus ex ente in nō ens omnino procedentes,ſic generari, & corrumpi dici poſſunt.

Tex.c. 2. *Horum autem ſubiectam materiam,hi quidem aiunt vnā eſſe,vt aerem ponentes,aut ignem,aut aliquod horum intermediorum,& corpus exiſtens,& ſeparabile.*

Cōm.3. Cum aſtruxiſſet,ꝙ oportet de his,quæ generantur, & corrumpuntur ſermonem facientes, ſenſibilium corporum quærere principia: nam in his eſt generatio,& corruptio,nunc accedit ad inquiſitionem, & oſtendit ꝙ quæ vocantur quatuor elementa,non ſunt communis m̄a ſenſibilium corporum,nec proprie principiū,nec omnia,nec aliquod ipſorum,ſicut aliqui putauerunt,ſed & ipſa ſenſibilia corpora ſunt, & generabilia, & corruptibilia.ponit aūt opiniones eorum,qui putauerunt ipſa eſſe principia generabilium,& corruptibilium:nam hi quidem ipſorum vnum quoddam ſuppoſuerūt principiū corporum, quemadmodum ignem quidē Heraclit⁹ Epheſius,& Hippaſſus. Aerē vero Diogenes,Apolloniates,& Anaximenes. Thales vero, & Hippon aquam. Anaximander vero aliud quid præter quatuor elementa ſuppoſuit entium principium. Quoniam autem Anaximander potuit m̄am recte ſupponens principium corporum,ipſam intermediā dicere elementorum vt ſubiectam ipſis (ſic.n.in tertia figura mediū terminum nominamus,qui cū neutro extremorum idē eſt, ſed vtriſq; ſubiectus.) oſtendens Ariſ.ꝙ non ſm hunc conceptū ſuppoſuit,ſed medium terræ,aut ignis,& aquæ, & aeris,appoſuit § Corpus exiſtēs,& ſeparabile § impoſſe autem præter quatuor aliqd aliud corpus ſimplex ſupponi ſubſiſtens conſequenter oſtendit. ſi.n.corpus eſt, quod ſubſiſtit in loco erit, & affectum:in loco autem exiſtens aut ſurſum,aut deorſum:ſurſum aūt exiſtens aut ignis, aut aer:deorſum vero aut aqua,aut terra ē. eadem autem eſt ratio & de qualitatibus:neceſſe eſt.n.alterum ipſarum contrarietatum habere: nam aut leue eſt,aut graue, & aut calidum, aut frigidum,& aut humidum, aut ſiccum.ſed quibuſuis ipſum eorum, quæ dicta ſunt,differētiis obſignaueris,erit neceſſarium vnū aliquod ipſorum quatuor.recte autem cum dixit corpus, addidit ſeparabile, vt naturale corpus ſignificaret:cum.ſ.mathematicum non huiuſmodi ſit.

Alij vero plura numero vno. hi.n.ignem & terram: illi vero & hæc, & aerem tertium: illi,autem & aquam horum quartum,quemadmodum Empedocles: ex quibus congregatis & diſgregatis, vel alteratis accidere generationē & corruptionem in reb us.Quod igitur prima principia, & Tex.c. 3. *elementa recte ſe habet dicere ſit confeſſum, ex quibus mutatis, vel per congregationem & diſgregationem, vel per aliam mutationem accidit generationem eſſe & corruptionem. Sed facientes vnam materiam præter dicta,hanc vero corpoream, & ſeparabilem peccant. impoſſibile eſt.n.ſine contrarietate eſſe corpus hoc ſenſibile exiſtens. aut.n.leue, aut graue, aut frigidum, aut calidum neceſſe eſt eſſe infinitum hoc,quod dicunt eſſe quidam principium.*

Cum dixiſſet eos,qui vnum quoddā ex quatuor ſupponunt principium corporum, nunc eos,qui plura vno ſupponunt principia corporum exponit: aliqua.ſ.ex quatuor, aut etiā ipſa quatuor, vt ignem quidem, & terram Parmenides ſuppoſuit. hæc vero cum aere Ion Chius tragœdus. Empedocles vero ipſa quatuor ſuppoſuit. Hi quidem poterant,& alterationē ſeruare alterā exiſtētem à g̃natione,& corruptione.qui vero vnum principiū ſupponebant, q̄m immutabile oportet dicere principium,ſi vere ſit principium, ex neceſſitate ſm alterationem dicebant g̃nationem,& corruptionem, & non ſm ſubſtantiam mutationem: & ita in idem cogebantur dicere g̃nationem, & alterationem, cum non poſſent ipſarum differentiam tradere.prima quidem inquit, ex quibus cætera fiūt elemē- Cōm.4.

elementa vocare, & principia rationabile esse dicit: sed hæc supponere prima, quæ illi dicũt, non est rationabile: ꝙ vt consequens, & manifestum prætermisit. Supposuerunt autem alij quidem quatuor elementa, aut aliqua, aut oĩa. alij vero aliud quid præter hæc: vt Anaximander. Redarguit aũt ipsum, non vt aliud præter quatuor elemẽta supponẽtem mãm: sic.n. recte dicere poterat, siquidem incorpoream ipsam, & informem dicebat: sed redarguit ipsum, quia corpus ipsum supponebat separabile. Cum autem demonstrauisset, ꝙ si corpus est subsistens, quam supponit mãm Anaximãder, necesse est cum contrarietate ipsam considerari, qđ erat inducendum, vt manifestum dimisit, subaudiri, .s. ꝙ contrarietatem habens, erit aliquod vnum quatuor.

Tex. c. 4. *Sicut autem in Timæo scriptum est, nullam habet distinctionem. non.n. dixit manifeste illud omne recipiens, si ab elementis separatur, neq; vllo vtitur, dicens esse subiectum vocatis elementis prius, vt aurum operibus aureis, quamuis hoc non recte dicitur hoc modo dictum, sed quorum quidem alteratio ita est: quorũ vero generatio, & corruptio, impossibile est illa appellare, ex quibus facta sunt, quamuis, ait, longe verius esset aurum dicere vnumquodq; esse.* Tex. c. 5. *Sed elementis existentibus solidis, vsq; ad superficies facit resolutionẽ. impossibile autem materiam primam superficies esse.*

Cõm. 5. In Platonem nunc inuectus, primum quidẽ increpat ipsum, vt dicẽtem quidem materiam principium esse naturalium, sed qui non manifeste distinxerit, an possit separari à corporeis elementis ipsa per se subsistens, an non. elemẽta vero, seu quæ vocantur quatuor dicit, siue cubos, & pyramides, quæ Plato supposuit, nihil refert. est.n. ei sermo, si potest ipsa per se materia subsistere, aut si cũ aliquo est corpore. & dicit nihil de hoc manifeste Platonẽ dixisse. Sciẽdum est autem, ꝙ & si nõ ita manifeste, nec eisdem cum Arist. verbis vsus, dixerit de hoc Plato, abunde tamen ad suam de hoc intentionem aperiendam. ipse.n. est, qui dixit de materia disputans. Recipit semper omnia, & formã nulli ingredientium similem est sortita. si autẽ semper recipit, manifestũ ꝙ nunq̃ ipsa per se subsistit. Deinde accusat Platonem etiam in alio, ꝙ ponens materiam esse subiectum existentẽ elementorum in mundi factione, ad nihil ipsa vsus est in gñationibus corporum, ex superficiebus omnia dicens compositis fieri. vtraq; aũt probat, hoc quidem ꝙ posuit subiectam materiam elementis, nobis in memoriam reducens exẽplum Platonicum, per illud, veluti aurum operibus aureis. deinde priusquam secundi adducat fidem, ꝙ non vtitur materia in generatione corporum, in alio refellit Platonem, quoniam dixit Plato oportere magis ex subiecto, & materia inferre nomen generabilibus, & corruptibilibus: non oportet autẽ ex materia entia ipsa obsignare, sed ex forma: hęc.n. est, quæ propriã cuiusq; naturam determinãt, separatq;. Ad hoc autem dixerit quis pro Platone sermonem faciens, ꝙ & ipse iubet, constituitq; secundũ formam vnumquodq; obsignari. dixit.n. vnicuiq; ipsum esse, s'm formam existere: fieri autem s'm participationem formę, corrũpi vero per abiectionem. Ex materia autem dixit oportere nominari. non quia ab hac obsignentur res compositæ, & materiales, sed veluti tutius existens ex materia ipsas vocare. nam cum forma mutatur, hęc semper manet. aurum quidem statuam vocare, si mutata fiat tripes, nõ est amplius verum. aurum autem vocare verum est, etiã post mutationem: manet.n. materia eadem formas suscipiens. Ad hoc iure dixerit Arist. ꝙ in alteratione rectũ fuerit quod mutatur, ex subiecto nominare, quoniam subiectum formatum existens, ex forma signatur, & nõ ex passione, quæ per alterationem aduentauit. sed in generatione, & corruptione, impoſſe est quod genitũ est illud dicere esse, quod erat priusquam generaretur, & corruptum ex materia vocare, quæ permanens corrupta non est. vt qm̃ composita generantur, & corrũpuntur, si quis de aliquo eorum me interroget, puta equo corrupto, & homine generato, quid est ꝙ corruptũ est, & quod quod generatum. si dixero quod materia, manifeste mentior. neq;.n. quod corruptum est, materia est, nam adhuc manet: neq; quod genitũ est, possibile est materiam vocare: erat.n. & ante gñationem. in alteratione vero hominẽ vocamus, & eum, qui nigritiam abiecit, & eũ qui assumpsit albedinem, non album & nigrum. album.n. & nigrum sunt passionum, non substantiæ significatiua. Cum autem in medio obuiauisset dicto illi, ꝙ ex subiecto oportet magis nomina ponere, nunc increpat ipsum, ꝙ solida elementa supponens, vsq; ad superficies ipsa dissoluit: per hoc etiam, quod prius dictum est cõprobans, ꝙ ad nihil materia vtitur: nam vsq; ad superficies inquit processit, ex quibus dicit fieri corpora, quæ superficies materia non sunt. Sciendum est autem, ꝙ non erat adeo Geometriæ expers Plato, vt putaret corpus in superficies dissolui, sed superficies dicebat ille naturales, s. corporeas, quæ & profunditatẽ habent: huiuscemodi autem proculdubio materiã habent in ipsis conspectã: quare non sunt sine materia secundum Platonem, quæ generantur.

Nos autem dicimus materiam aliquam corporum sensibilium, sed hanc non separabilem, sed semper cum contrarietate, ex qua fiunt ea, quæ vocantur elementa. determina- Tex. c. 6.

tum

tum autem est de his in alys exactius. Sed quoniam & modo hoc sunt ex materia corpora prima determinandum. & de his principium quidem, & primum supponentibus esse, materiam inseparabilem quidem, subiectam autem contrarys: non enim calidu n materia est frigido, neq; hoc calido, sed subiectum ambobus. quare primũ quidem potentia corpus sensibile, principium: secundum vero contrarietates, dico autẽ, vt frigiditas & caliditas: tertium vero simul ignis & aqua & huiusmodi. hæc. n. in seinuicem mutantur, & nõ vt Empedocles, & aly dicunt: neq; enim esset alteratio: contrarietates vero non mutantur.

Cõm.6. Nunc exponit propriam opinionem, scd̃m quã videbitur longe à Platone differre, dicens, quod supponimus quidem nos materiam subiectam sensibilibus corporibus, nunquam tamen per se subsistentem, sed semper cũ aliqua contrarietate inspectam. ex qua inquit materia assumente in formæ ratione cõtrarietates, fiũt elementa, inquit autem de materia, & contrarietate exactius ꝑtractauisse in Primo sermone Physici auditus, vbi etiã de priuatione sermonem fecit. Ibi vero § Quoniam & modo. § si illud § Quoniam § pro si, assumpseris, manifestũ facies, quod dicitur, hoc modo exponens: sed si hoc modo ex materia sunt ipsa corpora, determinandum est, & de his, vt dicat ꝙ & si ostẽsum sit elementa ex materia esse, eo quod ipsa suscipiat contrarietates, non sufficit hoc ad doctrinam, sed determinandum est etiam de cõtrarietatibus his, quæ nam sint, & quot, secundum quas materię aduenientes complenť elementa quatuor, quæ prima dixit corpora. Cũ autem dixisset ꝙ determinandum est de contrarietatibus, distinguit primum quæ nam sint principia. principia autem quærit nunc vt elementaria, non vt effectiua. & inquit ꝙ principium, Primum quidem est ipsa materia: Secundum vero cõtrarietas, quæ est forma materialis. Primum autem principium dixit esse mãm, quia incorruptibilis quidem est hæc, contrarietas vero corruptibilis: nam & secundum hanc est ipsa corruptio. & quia materia subiicitur vtrisq; contrarietatibus: non. n. potest alterum cõtrariorum subiectum fieri alteri, vt calidum frigido: vtrorũq; enim materia est subiectum. nam vt etiã in Primo Physici auditus dixit, nullum contrariorum permanens, & seruatum sui contrarij susceptiuum fit: corrumpuntur. n. à se mutuo contraria. quapropter iure materia primum quidem est principiũ, vt subiecta formæ materiali, in dignitate tamẽ formæ dignior est ipsa. Secundum autem est ipsa forma, quæ est contrarietas, vt in mã existens. non. n. separať, inquit, vnquam à formis ipsa materia, quam & potentia sensibile corpus vocat: nam secũdum sui rationem incorporea existens actu, potẽtia est corpus, & corpus non mathematicum, sed sensibile, hoc est naturale. Tertium vero principium inquit, est simplex corpus, vt ignis, & terra, & aliorum quodcũq; corporum primorum, quæ principium sunt non simpliciter, sed vt ad corpora composita: ideo & merito tertiũ principium hæc supposuit, & quia composita, & quia mutabilia cum propriũ & simpl̃r principium debeat esse, eo ꝙ ex aliis non sit principiis, & immutabile sit: nam quod mutabile est, necesse est esse compositum, siquidẽ circa aliquid eorum, quæ in ipso sunt, manens, mutatio fit. Deinde increpat Empedocleos. non. n. inquit esset alteratio, si elementa s̃m passiones substantiata, natura immutabilia sunt secũdum Empedoclem: tanquam. s. secundum passiones subiecto formato manente. Non solum autem alterationem aufert Empedocles, immutabilia dicens elementa, & qualitates in ipsis substantiales supponens, sed & propriam generationem, quæ est mutatio s̃m formam: nam etiã ipsa est mutatio materiæ secundum passiones. Quod vero merito tertium principium supposuit simplicia corpora, secundum vero cõtrarietates ipsas, ostendit ex mutatione: quoniam simplicia quidem corpora mutabilia sunt: habent. n. materiam permanentem, & contraria successiue recipientem: cõtrarietates vero nõ mutantur: non enim frigiditas permanens recipit caliditatem: non. n. simul fuerint secũdum idem contraria. quare non sunt contrarietates quæ mutantur, sed corpore contrarietates habentia secundum has mutantur.

Sed nihilominus & vt corporis qualia, & quot dicendum principia. aly enim supponentes vtuntur, & nihil dicunt propter quid talia, aut tanta. Quoniam igitur quærimus sensibilis corporis, principia: hoc autem est tangibilis: Tex.c.7. *tangibile autem, cuius sensus est tactus: manifestum quod non omnes contrarietates corporis formas, & principia faciunt, sed solum quæ secundum tactum. secundum contrarietatem enim differunt, & secundum tangibilem contrarietatem: * quia neq; albedo, neq; nigredo, nec dulcedo, & ama* al.ideo. *ritudo, similiter autem neq; aliarum sensibilium contrarietatum vlla facit elementum: quãuis prior visus tactu, quare & subiectum prius, sed non est corporis tangibilis passio, qua tangibile, sed secundum alterum, & si fuerat natura prius. Ipsorum autem primum tangibilium diuidendum,* Tex.c.8. *quales primæ differentiæ, & contrarietates. Sunt autẽ contrarietates secundum tactum hæ. Calidum Frigidum, Siccum Humidum, Graue Leue, Durum Molle, Letum, * Ari-* al. Rigidũ. *dum, Asperum Lene, Crassum Tenue. horum autem graue quidem, & leue neq; actiua, neq; passiua: non enim in agẽdo aliquid alterum, aut pati ab altero dicuntur. oportet autẽ actiua & passiua esse adinuicem elementa: miscentur. n. & mutantur adinuicem.*

Et si diximus, inquit, ꝙ contrarietates sunt Cõm.7. principia, & ꝙ non mutantur, tamen sic dicendum

dum

dum est à nobis,quot, & quales sint contrarietates,quas oportet supponi principia corporũ. non.n.sufficit dixisse ꝙ contrarietates sunt principia corporũ, sed oportet quærere quales, & quot sint.alij.n.qui dixerunt esse quasdam cõtrarietatum principia, nullam scripserunt demonstrationem, ꝙ hæ,aut tot supponantur cõtrarietates. Cum igitur dixisset tria esse principia,primum mãm ipsam:secundum formã materialem, ꝙ est idem contrarietatibus: tertium autem ipsa simplicia corpora, quæ ex ipsa materia assumente contrarietates dixit fieri,nunc proponit quærere: quæ nam sint specificæ contrarietates, quas assumens mã,simplicia corpora,efficit. Sed quoniam non enuntiatiue neq; sine demonstratione oportet hasce,& non hasce ꝯrietates ponere. quod alios facientes,accusauit,cum magno artificio,& s̃m demonstratiuam consequentiam incipit earum inquisitionem, potentia hæc dicens.Quoniam corporis principia quærimus non æterni, sed generabilis & corruptibilis: hoc vero affectum est : non enim possibile est generabile, & corruptibile corpus inaffectum esse:generatio enim & corruptio est mutatio materiæ s̃m passiones:præterea naturale omne corpus motũ habet, motus vero secundum propensiones fiunt,grauitatem.s.leuitatemq;,hæ vero qualitates sunt:corporis ergo principia affecti quærimus.hoc aũt sensibile est: nam sensus qualitatum perceptiui sunt, & vnumquodq; qualitates habens, sed̃m has sub sensum cadit. quare, q̃m apparuit nos corporis principia quærere, naturalis & sensibilis quærendæ sunt contrarietates sensibiles. sensibiles autem non quascunq;, sed materiæ proximas,& communissimas,& per omnia corpora permeantes. quæ autem sint hæ cognoscemus ad sensus recurrentes.Manifestum est .n.ꝙ subiectas cõissimo sensum sensibiles differentias,illas vt communissimas existẽtes oportet ponere principia corporum formatiua. sensuum autem visus quidem primus dignitate,vt honoratior:non tñ ad omnia aptus sensibilia.tactus.n.est, qui est omnium communissimus: & hac via primus dictus non immerito,eo ꝙ auferat,sed non auferatur.quæ.n.aliorum sensuum aliquo participant,multo prius & tactu participant:quæ vero tactu,nõ necessario aliquo aliorum participant, vt declarant quæ inter plãtas, & animalia media sunt,tactum quidem habentia,sed nullum aliorũ sensuum. Eodem modo se habentes & sensibiles differentias inueniemus.Visibiles.n.vt colores, non per omnia ꝑmeant corpora: neq;.n.aer est coloratus, aut omnino visibilis. similiter autem neq; audibiles,vt soni: non.n.omnia vim habent sonatiuã. nam nec lana,nec spongia, sed quę solida sunt, & hæc non per se,sed in confractione ad aerẽ: sic quippe aquam ex profundo mouens, nullũ perficies sonũ. atqui neq; odores in oĩb⁹ sunt: aer.n.sine odore est, quemadmodũ & sine colore,qui & hac de causa colorum,& odorũ delatiuus est. sic neq; gustatiles qualitates in omnibus sunt:aqua quippe sapore caret,cum sit subiecta saporibus. solas autem tangibiles qualitates videmus per omnia perembulantes corpora:caliditatis.n.vel frigiditatis nullum est expers corpus,neq; humiditatis,aut siccitatis. Tãgibiles ergo contrarietates sunt, quæ communissimę sunt,& per omnia corpora perambulãtes & simul auferentes:non autẽ quæ simul auferantur.hæc igitur principia sumẽda sunt.Sed quoniã multæ,& diuersæ sunt hæ,oportet omnes exponere,& harum vniuersaliores accipere,& quæ in reliquis minime continentur.non omnino autem vniuersaliores,sed quæcunque harum actiuæ sunt,& passiuæ, quoniam corporum quærimus principia agentium,patientiũq; à seinuicem,& hanc inter se mutationem faciẽtium. Exponit igitur septem quasdam contrarietates.Calidum Frigidum, Siccum Humidũ, Graue Leue, Durum Molle, Lentum * Aridũ, *Rigidum.* Asperum Lene,Crassum Tenue.Et quærimus cur nam rari & dẽsi oppositionem prætermisit.Expositor quidem Alexander dixit, vt eam quæ reducitur ad graue,& leue.nam rarum leue est,vt densum graue. Est quoq; ipsa in idem ducere cum crasso,& tenui.nam tenuitas, quę s̃m qualitatem, non quæ s̃m quantitatẽ consideratur, videtur idem esse cum raritate:tenue .n. dicimus corpus, eo ꝙ pertranseat per quoscunq; meatus, quod idem esse videtur cum raro. sic & crassum denso:crassum.n.crassarũ partium existens,non per quoscunq; pertrãsit meatus,sed per maiores.tale quodãmodo est & ipsum densum multo corpore in paruam molem coacto.Has cum exposuisset omnes oppositiones,secernit has quidem vt non secundum agere & pati dictas,illas vero vt aliis implicitas. nã graue & leue,asperum & lene,eo ꝙ non ꝑ agere, & pati dicantur.non enim quemadmodum calidum,& frigidum calefaciendo,& infrigidãdo proxima dicuntur,sic & leue,& graue: non .n.agunt iuxta posita grauia.silr neque leue.sic neq; asperum & lene.tenue vero & crassum,& molle & durum,lentum & aridum merito reiicit vt in aliis contenta.si.n.accipientes vniuersaliores contrarietates, non abiiciamus q̃ sub has reducuntur, sciemus nos plures q̃ vtile sit sumpsisse.Reducit autem has tres contrarietates ad

tes ad humidum & ſiccum, definiens quid nam eſt horum vtrūq;, & dicens. Humidum quidē eſſe, quod alieno quidem facile eſt terminabile, proprio vero difficulter. Siccum verò, quod alieno quidem difficulter, proprio vero facile terminabile. Si ergo humidum facile eſt alieno termino terminabile, & completiuum, veluti facile replens meatus: eſt aūt & qđ tenues habet partes, hmōi: nam & hoc repletiuū eſt: merito reducetur ſub humidum. Eadē quoq; rōne & craſſum ſub ſiccum. lentum quoq; inquit humidum eſt aliqd paſſum, & aridum ſilr ſiccum. ſic inqt & molle ſub humidum reducendū eſt: molle.n. eſt quod cedit tactui: quod eſt ꝓpriū humidi. Hæc cū ita diſtinxiſſet, reaſſumit duas oppoſitiones calidi & frigidi, humidi & ſicci, hæc diiudicans, tanq̃ principia formatiua elementorum, qm̄ actiuæ ſunt & paſſiuæ, & quia etiam cōmuniſſimæ ſunt, & neutra ſub alteram reducitur. Qm̄ igitur inquit quærimus. ſenſibilis corporis principia: tale.n. eſt generabile corpus, & corruptibile: omne autem ſenſibile tangibile eſt: non.n. viſibile omnino, aut audibile, aut aliud quid aliorum, tāgibiles quærēdæ ſunt ꝯriæ, corporum formatiuæ. prima.n. inqt, corpora, quorū ꝯrietates quærimus, ſm ꝯrietates abinuicem differūt, quæ tangibiles ſunt: ꝓ hoc oſtendens ꝙ merito & ipſa dicimus ſenſibilia eſſe, & tangibiles ꝯrietates ipſorum principia ponimus. dicere.n. prima corpora, & elementa aliorū tāgibilibus inter ſe differre ꝯrietatibus, ſignificat ipſas per oīa perambulaſſe corpora. Nō ſunt igitur ſumendę, nec viſibiles, nec audibiles, nec guſtabiles, aut odorabiles differētię. non.n. his formantur prima corpora. nam & ſi ſit prior viſus: tactu, & viſibilia tāgibilibus, quæ ſubiecta vocauit ſenſuum, nihil tamen ad formandum tangibile corpus conferūt, cuius nūc principia quærimus. & viſibilis, īquit, qualitas, & ſi prior ſit tangibili qualitate, non eſt tamen corporis tangibilis paſſio, quatenus eſt tangibile, ſed ſm alterum quid, quatenus eſt.ſ. viſibile. eſt autem, inquit, prior viſus tactu non ſimpliciter: eſt.n. aliquo modo prior tactus, cū auferat, & non auferatur: viſus vero forte eſt natura prior, hoc eſt dignitate, vt perfectior, quoniā perfectis animalibus aduenit.

Calidum vero & frigidum, & ſiccum & humidum, illa quidem, eo quod actiua, hæc vero, eo quod paſſiua ſint, dicuntur. Calidum enim eſt quod congregat ea, quæ ſunt eiuſdem generis: diſgregare.n. quod aiunt agereignem, congregare eſt ea, quæ eiuſdem ſunt generis: accidit.n. excipere aliena. Frigidum vero, quod coniungit, & congregat ſimiliter & ea, quæ eiuſdem generis, & ea quæ non eiuſdem generis.

Cōm.8. Nō hoc dicit ꝙ actiuæ, & paſſiuæ ſunt vtreq; cōtrarietates, eo ꝙ vtraq; agat, & patiatur, ſed duabus exiſtentibus oppoſitionibus, eam quidem, quæ eſt calidi, & frigidi, actiuam vocat, eam vero, quæ eſt humidi, & ſicci, paſſiuam, & ponit quidem horum fidem, definiens horum vnumquodq;. Calidum.n. inquit, congregatiuum eſt eorum, quæ ſunt eiuſdem generis, diſgregatiuum vero eorum, quæ ſunt diuerſorum generum, Frigidum vero congregatiuū vtrorumq;. ſed congregatiuum, & diſgregatiuum actionum ſunt nomina. rurſus Humidum quidem dicit eſſe, quod proprio termino eſt difficulter terminabile, alieno autem facile terminabile: Siccum autem facile terminabile proprio, difficulter autem terminabile alieno. ſed facile, difficileq; terminabile paſſionum nomina ſunt declaratiua. Dubitare autē aliquis merito poſſet ad ſermonem hunc, ad res ipſas animaduertens. neq;.n. calidum, & frigidum, actiua ſolū ſunt, ſed etiam paſſiua: patitur enim calidū à frigido, & hoc à calido: neq; rurſus humidū & ſiccū paſſiua ſolū, ſed etiā actiua. ſi enim omnia adinuicem mutantur elementa, neceſſe adinuicem egiſſe ſiccum, & humidū. ipſe enim eſt, qui dicit terrā in aquā mutari, vbi neceſſe eſt humidū egiſſe circa ſiccū: ſimiliter & aquā in terrā, ſicco.ſ. circa humidum agēte. quid igitur hic diſtinguēs, actiua quidem inquit calidū & frigidum, paſſiua vero ſiccum & humidum. Hanc igitur dubitationē ex his, quę in Quarto Meteororum dicta ſunt, diſſoluemus, dicentes vt ad cōpoſitorum corporū generationē, hoc dictum eſſe. hæc.n. circa medium locum ſunt ipſius vniuerſi, dico.ſ. circa terrā, veluti parte hui⁹ participātia: nō.n. ex hac ſola poterāt eſſe: terra.n. ex ſe connecti nō pōt, ſed facile diſſipari: iccirco indiguit aqua cōiungente, & permiſcēte ipſam, veluti aqua ipſa, quę terminaret. hęc āt adinuicem mixta ſe mutuo cōtinent, nō tamen cōpoſitione exactam ipſa per ſe poſſunt operari, ſed indigent calido, & frigido, hæc cōiungēte & formāte, ſubiecti quidem & materiæ rationē tenēte humido, & ſicco, formæ autem proportionato calido, & frigido. nam & ſi agāt circa ſe mutuo ſiccū, & humidū, ſe mutuo continētia, & circūſcribētia, tamē mixta in ſeinuicem agūt: quapropter materialiores has qualitates conſueuere vocare nāles pħi, calidum vero, & frigidū actiuas: qm̄ extrinſeca his exiſtentia, his, circa q̄ agunt, ꝓpriam demōſtrant vim. Meminiſſe aūt oportet vlr dicta vt in compoſitorum gñatione manifeſtius apparet: paſſiua q̄dem altera exñs oppoſitio, actiua vero reliqua. etenim in fictiliū opificio, humidū & ſiccū congreſſa mām fictilium operantur, frigidum vero hāc compingit, & calidū mutat maxime, & facit

& facit fictile.sic igitur in cõpositis.Sed in mutua generatione omnes similiter sunt actiuæ,& passiuæ. calidum.n.inquit, quod congregatiuũ est substãtiarum eiusdem generis. putatur disgregatiuum esse, quia colligendo, & vniendo adinuicem quæ eiusdem generis sunt,necessario disgregat,separatq; aliena:eam enim,quam facit alienorum disgregationem, per similium substantiarum congregationem operatur: nã abinuicem diuersorum generum substãtias segregans,vnionem per se alterius operatur: iccirco segregatiuum quidem alienorum, congregatiuum vero similium ipsum calidum definimus.Est quoq; fortasse dicere calidum quidem secundum propriam rationem segregatiuum esse, segregationem accipientibus nobis non separationem:hoc.n.in his,quæ diuersorũ generum,& mixtis facit, non autem in immixtis:sed vniuersaliter intelligẽtibus nobis segregationem,eã quæ est veluti fusio,& rarefactio. scd̃m autem secundam rõnem sequitur ad hãc alienorum separatio,& similium vnio: dũ enim fusio fit,vnumquodq; ad proprium accedit, & huic adglutinatur, vt se habet in fusione metallorũ:quantũcunq;.n.liquabile est,congregatum sibi ipsi agglutinatur, separatũ à terrestri, & illiquefactili. Quod autem fusio,causa fit segregationis eorum, quæ diuersorum generum sunt,& nõ per se neq; primo ignis,hinc est manifestum.cum.n.duæ aliquæ substantiç sint eãdem fusionem recipientes,tunc ignis nõ distinguit eas ab inuicem,sed econtra potius cõgregat,& vnit ad inuicem, ita vt nec vlterius possint separari,vt se habet in cera & pice: hæc.n. cum distincta abinuicem sint, & diuersa vnit, & vnita separare non potest, si tamẽ sit aliquid cum cera terrestre,eo ꝙ non vtræq; substantiæ natæ sunt fundi,sed cera sola, vnita cera scd̃m fusionem,segregatur à terrestri subsidente, ꝑ grauitatem. cum aũt duæ sint substantiæ ambæ liquefactiles,sed vna magis,& altera minus,hæ conuersantes cum igne vniuntur,non ita tamẽ vt ab inuicem separari non possint: vt se habet in argento,& auro, & alijs huiusmodi: etenim vniuntur inter se hæc,& rursus segregantur, eo ꝙ abinuicem in consistentiis differant. Si autẽ quis dicat eiusdẽ generis ipsum dicere, ea quæ similiter sunt liquefactilia,& fusilia,aut quæ nõ possunt fundi,liquariq;, vt similitudo sit,nõ s̃m speciem tantum, sed s̃m genus:exempli causa, vt non aurum auro dicamus solum esse simile, sed etiam quæ ei simili modo liquari possunt, vt argentum,aut æs: nec sic erit etiã vniuersalis sermo.neque.n.illiquabilia eiusdẽ generis existentia,adinuicem vnit ignis:ea quoq; quæ nata sunt liquefieri,separat,vt aurum ab argento: illa autem sunt sola quæ vnit, vt non possint segregari,quæ eandem habent fusionem, vt non hoc quidem magis fusile sit, id vero minus vt plumbum & stagnum, aut cera,& pix, & quæ valde mollia sunt. sic quidem calidum.frigidũ vero omnium, inquit,& similium, & dissimiliũ concretiuum.in his.n. quæ à frigiditate congelantur,est videre diuersorum generum substantias delatas,vt in glacie & festucæ, & animalia quædam sunt parua,intus congelata.

Humidum autem, quod interminatum proprio termino, facile terminabile est. siccum vero,quod facile quidem terminabile proprio termino, cũ difficultate vero terminabile. Tex.c. 9.

Cõm.9. Cum demonstrauisset per definitiones calidi, & frigidi, ꝙ actiua merito dicuntur, consequenter humidi, & sicci aggrediens definitiones, demonstrat ꝙ hæc passiua sunt:nam facile terminabile, & male terminabile passionũ nomina sunt. Dubitare autẽ aliquis posset ad definitionem sicci, quomodo dicit,ipsum esse bene terminabile proprio termino: ecce.n. cinis siccus existens defluit. Ad quod dicendum, ꝙ & si non circũscribatur cinis, & maneat, proprium terminum seruãs:pot est tñ aceruari, qđ humido non inest. præterea habet etiam subsistentiam quandam propriam,& non vniuersus decidit, vt etiam arena. De flamma quoq; aliqui dubitãt, quæ sicca sit,& alieno termino figuretur in fornacibus. Dicendũ autem primũ quidem, ꝙ nunquã flamma exacte figurã à continentibus recipit, cũ sursum feratur, & nõ omnino configuretur ambienti:citius.n.hoc pacto extincta fuerit non intercepta vacuis vtrinq;, vacuis dico ipsius ignis. præterea quoque & si concessum fuerit terminari ambientibus,propria tñ continetur figura:nõ.n.decidit,nec funditur,sed continua manẽs sursum procedit:humidum autem ambientibus exacte configuratur.si igitur in fictili congelata fuerit aqua, deinde fregeris fictile, videbis configuratam illi.

Tenue vero & crassum, & lentum & aridum, & durum,& molle,& aliæ differentiæ ex his quoniam.n.repletiuum est humidi,quia non quidem terminatum est, sed est facile terminabile, & consequitur ei, quod tangit: tenue vero repletiuum (paruarum enim partium) & quod paruarum partium,repletiuum (totum enim totum tangit) tenue vero maxime huiusmodi est, manifestum quod tenue quidem erit humidi,crassum vero sicci:rursus vero lentum quidem humidi. Lentum enim humidum passum aliquid est, vt oleũ. Aridum vero sicci:aridum enim quod perfecte siccũ:quare & cõgelatum esse propter defectum humiditatis. Amplius molle quidem humidi,durum vero sicci: molle enim quod in seipsum cedit & non transfertur, quod facit humidũ. quapropter etiam non est humidum molle,sed molle humidi,durum vero sicci:durum est enim quod congelatum est,congelatum vero siccum. Tex.c. 10. Tex.c. 11. Tex.c. 12. Tex.c. 13.

Cōm. 10. Cum demonstrauisset duarū oppositionū, hanc quidem actiuam esse, illā vero passiuā, reliquas omnes ad has reducere vult, vt sint oppositio calidi, & frigidi, & humidi, & sicci. duæ hæ maxime primæ, vt cum hoc monstrauerit, hinc ostendat quatuor elemēta genita esse. verbum aūt illud { Et aliæ differentiæ } addidit, aut ꝓp asperitatem, & leuitatē, quas ante hoc cum enūciauisset, nūc dereliquit, aut potius ꝓp eas, quas adiunget. Diuidit.n. consequenter siccū, & humidum, & ostendit horum vnūquodque dici multipliciter. Quo pacto quoque sub humidum, ipsum tenue referatur ostendit: tenue .n. inquit repletiuum. nam cum sit partiū paruarum, loca vacua replet. si.n. in modium nucum siliginem iniicias, ingrediēs in intermedias nucū, vacuas solidi corporis regiones, has replet. idem & ipsum humidum facit vt aqua: nam facile terminabile existēs alieno termino, sequitur inquit tangens, & ambiens, & vndecūq; ipsum tangit: huiusmodi autē & ipsum tenue est. merito igitur ipsum tenue humidi est. ergo & contrarium crassum, sub contrario sicco erit: contraria.n. ꝯtrariis insunt. nam quemadmodum siccū contraueniens est, & non sequitur continentia, neq; omnino tangit, nā est male terminabile alieno termino, sic & crassum magnas habens partes, non in omnem locū ingredi poterit. Quod etiam ipsum lentum sit sub humido breuiter ostendit, cum dixit, ꝙ lentum est humidum aliquid passum: quæ.n. non facile diuisibilia sunt humidorum, neq; facile à tangentibus liberari possunt, & lubrica, & lenta dicuntur: vt viscum, oleum, pix liquida. Aridū vero sub siccum. quod.n. per defectum humiditatis cōgelatum est, & ob hoc facile frangibile aridum vocatur. Rursus autem molle quidem sub humidum reducit. durum vero sub siccum: molle.n. est, quod cedit in seipsum tangentibus, quod & humidum facit: nam & hoc cedit. Sed quæ est differentia? ꝙ rursus molle est humidū patiens quid, eo ꝙ non transferatur, quod aquæ nō inest, transfertur.n. quemadmodum & lentū humidum, erat aliquid passum, huiusmodi igit̄ est & ipsum molle. quare si quid est molle, illud est humidum quodāmodo: facile.n. est alieno termino terminabile: non tñ quicquid est humidum, molle est: in plus ergo est humidū q̄ molle: ideo & sub hoc molle referimus: differentiæ .n. humidi sunt transferri, & non trāsferri: proprium autē & completiuū esse, & proprio termino male terminabile: alieno vero facile. Rursus & durum sub siccum reducit: durum.n. est, quod congelatū est. nam eo ꝙ conglobatū est in partibus suis, & congelatum durum factum est: congelatū autem siccū est. nam male terminabile alieno termino factum est, eo ꝙ sit congelatum, quare siccum est factum.

Dicitur autem Siccum, & Humidum multifariam, opponitur enim sicco & Humidum, & Vdum: & rursus humido Siccum, & Congelatum. omnia.n. sunt hæc humidi, siccique eorū, quæ primo dicta sunt. quoniam.n. opponitur vdo quidē siccum, & vdum quidem est quod habet alienam humiditatem in superficie, irrigatum autem in profundo, siccum autē hac priuatum, manifestum quod vdum quidem erit humidi, oppositum vero siccum, primi sicci. Tex. c. 14. *Rursus quoq; humidū, & congelatum eodem modo. humidum enim est propriam humiditatem habens in profundo, congelatum vero priuatum hac: quare & horum erit, hoc quidem humidi, illud vero sicci. Manifestum igitur quod & omnes aliæ differentiæ reducuntur in primas quatuor, hæ vero non amplius in minores. neq;.n. calidum quod humidum, aut quod siccum, neque humidum quod calidum, aut quod frigidum, neque frigidum & siccum, neq; sub inuicem, neque sub calidum, & humidum sunt: quare necesse quatuor esse has.* Tex. c. 15.

Cōm. 11. Cum demonstrauisset Arist. omnes tangibiles oppositiones, sub duas primas reduci. s. eam quæ calidi, & frigidi, & eam quæ sicci & humidi, vult & alias quasdam præter eas, quas iā enumerauit, ostendere sub siccum & humidum reduci. sub primum quidem humidum, vdū & ꝓprie humidum, sub siccum vero congelatū, & alterum quid quod proprie siccū est. equiuoce gñe dictum. Vt autem hoc significet, inquit siccum, & humidum esse de numero eorum, quæ multipliciter dicuntur. Ostendēs autem ꝙ hæc sint de his, quæ multipliciter dicuntur, vtitur loco ab oppositis. cum.n. eidem plura fuerint opposita, ipsum quoq; eorum est, quæ multipliciter dicuntur. vt graui opponitur quidem in voce acutum, vox.n. acuta graui opponitur, in ꝓpensione autem leue: graue.n. & leue rursus in molibus sunt inter se opposita. qm̄ igitur graui & leue, & acutum opponitur, eorum quæ multipliciter dicūtur, est ipsum graue. acutū quoq; eorum est quæ multipliciter dicuntur: opponitur.n. ei & obtusum, & graue, & dulce. in voce quidē graue, in sapore autē dulce, & in figuris, aut simpl̄r mole obtusum. acutum.n. dicimus angulum & obtusum, acutum etiā & obtusum gladium. sic igitur ostendit siccum, & humidū esse de his, quę dicuntur multipliciter. nā vtriq; horum sunt plura opposita. sicco.n. quandoq; opponitur humidum, quandoq; vdum: & humido qñq; siccum, quandoq; congelatum. Est igitur primo Humidū, & veluti generalissimū, cuius definitionem iam tradidit. s. male terminabile proprio termino, alieno vero facile terminabile. huic vero oppositum, siccum, primum dico & generalissimum, proprio termino facile terminabile, alieno vero difficile terminabile, vt prius definiuit. sub primum vero humidū

midum reducitur vdum,& proprie humidum. Vdum igitur est quod habet alienã humiditatem in superficie, vt si aquã lapidi infundas, aut nostro corpori. aut tunicæ mediocriter. nam quod in profundo habet alienã humiditatẽ irrigatũ vocatur: humidũ vero quod habet propriã humiditatẽ in profundo. Differt igitur à primo humido vdum, quoniam primo humidum, ipsum, eo quod sit huiusmodi, totũ est per totum humidũ: vdũ vero quia passum est aliquid huiusmodi. à proprie vero humido simpliciter humidum differt, quoniam primo humidũ totum per totũ huiusmodi est, vt dixi: hoc vero in profundo occultam habet propriam humiditatẽ. Ab irrigato vero proprie humidũ differt, quoniam hoc quidem propriã, illud vero alienam habet humiditatẽ in profundo. irrigatum quidẽ vt lutum, humidũ vero vt liquefactilia cera, & plumbum, & hmôi alia. Rursus ad primo siccum reducitur & proprie siccum, cui opponitur vdum, æquiuoce genere dictũ, quod proprium nomen assecutum non est, & cõgelatum quod opponitur proprie humido, quod & ipsum genere æquiuoce dictũ est, quia propriũ nomen nõ est sortitum. quoniam igitur vdũ est, quod alienam habet humiditatẽ in superficie, oppositum huic siccũ erit. quod.s.est hmôi humiditate priuatũ, quale habebat ipsum vdũ. Idem & in proprie humido & in coagulato. nã hoc quidem in profundo habebat propriã humiditatem, alterum verò est hac priuatũ, qualia sunt non liquabilia: vt testa, & metallorum illiquabilia. liquabilia quoq; priusquã liquata sint congelata sunt, quare congelatorũ alia quidẽ liquabilia sunt, alia vero non liquabilia, liquabilia vero humida sunt, postquam liquata fuerint, & humiditas quæ in profundo est ad manifestũ venerit. si vero absentia, & presentia humiditatis hæc dicantur, merito hæc sub primo humidum, alia vero sub primo siccũ referuntur. Addidit autem irrigatum inquit Alex. ad manifestationem humidi, & vdi, à differentia, quæ est ad hoc, quoniam est tale vtrũq; ipsorum, quale definiuit fidem faciens. nã vt dixi ab vdo differt irrigatum, eo quod habeat in profundo alienã humiditatem, cum illud eam habeat in superficie: à proprie vero humido, eo quod alienam habeat, cũ illud propriam habeat in profundo. aliæ igitur oppositiones quo pacto sub duas reducuntur, per prius dicta demonstrauimus. Dubitat autẽ Alexand. quo pacto lenitas quidẽ sub humidũ, asperitas vero ad siccum referatur. Quia asperum, inquit, visum potius fuerit esse congelati, & sicci: propriis.n.terminis partes huius continentur: lene autem humidi. æquale.n. quoddã ipsum humidum est, & lenem semper habens superficiem, partibus considentibus in seinuicem. An melius est inquit dicere, quod neq; actiuæ, neq; passiuæ hæ contrarietates sunt, quod neq; oĩnó sint qualitates: nam in certa partiem positione est ipsum lene & asperum, vt in prædicamentis dictum est: si autem non sunt qualitates, neque passiuæ erunt, neq; actiuæ. Quod autẽ non vlterius generalium duarum contrarietatum, calidi.s. & frigidi, sicci & humidi nulla ad reliquam reducatur, docet. neq;.n. siccum sub calidum, quoniam omne siccum calidum esse debuisset: nunc aũt terra sicca est, cum sit frigida. nec humidũ rursus sub calidum: aqua.n.cum humida sit, frigida est. multo igitur magis, neq; frigidum sub calidum: nam quo pacto queunt quæ repugnantia sunt sub seinuicem esse? rursus neque siccũ sub frigidum, ignis.n.cum siccus sit, calidus est, neque humidũ: aer.n. humidus est, & calidus, nec multo magis contrarium calidum: & propter easdẽ causas. neq; si conuertimus ordinem, nullũ reliquorum, neq; sub humidum, neque sub siecum referemus.

Quoniam autem quatuor sunt elementa, ipsorum autem quatuor sex coniugationes, contraria vero non nata sunt coniungi: (calidum enim & frigidum esse idem, & rursus siccũ & humidum impossibile:) manifestum quod quatuor erunt elementorum coniugationes, calidi & sicci, & calidi & humidi, & rursus frigidi & sicci, & frigidi & humidi, & secuta sunt secundum rationem apparentia simpliciter corpora, ignem, & aerem, & aquam, & terram. Ignis.n. calidus & siccus, Aer vero calidus et humidus: vt enim vapor aer, Aqua vero frigida & humida, Terra autem frigida & sicca: vt rationabiliter distribuãtur differentiæ primis corporibus, & multitudo ipsorum sit secundum rationem. Tex.c. 12.

Elementa quidẽ vocat contrarietates, dictæ sunt .n. secundo post mãm elemẽta, & principia ipsæ contrarietates. dixit autẽ ex quatuor contrarietatibus sex fieri coniugationes, quarũ inconstãtes quidem sunt, quæ contraria assumunt, quæ calidũ & frigidũ, & quæ siccũ & humidũ: simul.n. esset contraria est impossibile. reliquæ vero quatuor constantes sunt. ad quas dicit non ab re consequi mãm apparentiũ simplicium corporũ, (hæc.n. sub sensum cadunt) cũ singulũ ipsorum secundum propriã cõiugationẽ obsignetur. Ignis quidẽ calido & sicco, Aer calido & humido, Aqua frigido & humido, Terra vero sicco & frigido. Notandum vero est, quod hæc absq; probatione posuit. solum autem in aere, vt quãdam habẽte dubitationẽ, probatione vsus est, quod ipse sit calidus & humidus, non quod humidus sit astruens, sed quod calidus, Fuerunt aũt quidam qui ẽt opinati sunt ipsum esse frigidum, & humidum, Quid igitur inquit ipse, quod veluti exhalatio ẽ aer, exhalatio vero calida est, & calidi generationem habet. Licet aũt & per plura, hoc astruere. primũ quidẽ ex hoc, quod ipse est Côm. 12.

eſt leuis, quod caliditatis eſt. Quod autem leue caliditatis eſt, illinc agnoſces: qm̄.n. ignis calidus exiſtens, & ſiccus leuis eſt, neceſſe eſt ei leue ineſſe quatenus calidus, aut quatenus ſicc⁹: ſed ſi quidem quatenus ſiccus ignis leuis eſſet, oportuiſſet & terram quatenus ſiccam, leuem eſſe: hoc autem nō eſt: non ergo quatenus ſiccus habet leuitatem: relinquitur igitur quatenus calidus. ſi igitur leue ratione caliditatis ſit, eſt autem leuis aer, erit igitur & ipſe calidus. Amplius videmus propinquantia adinuicem elementa habere quandam conuenientiā adinuicem: qm̄ neq; ſibiinuicē eſſent propinqua. ſi igitur & aer ab igne differt per humidum, ꝑculdubio communicabit ei per calidum: & ſi communicat aquæ per humidum, niſi differat ab aqua per calidum, non erit differētia aquæ, & aeris. Amplius videm⁹ ꝙ mutatio ei ex aqua fit per calidum: euaporans.n. aqua in aerē vertitur, vt & ipſe Ariſtoteles dicit.

Tex.c.17. *Omnes enim & ſimplicia corpora elementa facientes, hi quidem vnum, illi vero duo, illi vero tria, illi vero quatuor faciunt. Quicunq; igitur vnum ſolum dicunt eſſe, deinde raritate & denſitate alia generāt, his accidit duo facere principia, rarum & denſum, aut calidum & frigidum: hæc enim ſunt, quæ operantur, vnum vero ſubiicitur quemadmodum*
Tex.c.18. *materia. Qui vero ſtatim duo faciunt, quemadmodum Parmenides ignem, & terram, intermedia mixturas faciūt ho-*
Tex.c.19. *rum, vt aerem, & aquam. Similiter autem & tria dicentes, ſicut Plato in diuiſionibus. medium.n. mixturam facit. & fere eadem dicunt, & qui duo, & qui tria faciunt, niſi quod hi quidem diuidunt in duo medium, illi vero vnum ſolum faciunt. Quidam autem ſtatim quatuor dicunt, vt Empedocles. Coniungit autem & hic in duo: igni enim alia omnia contraponit.*

Cōm.13. Cum docuiſſet quas oportet ponere ꝯrietates formatiuas corporum, & principia, nunc vult propriā de his opinionē munire per hæc, quibus oſtendit etiam antiquiores omnes, qui de elementis ſunt opinati, dictas cōtrarietates inducentes, aut aliquas aut omnes, numerum autem quatuor minime excedentes. nam & ſi non eodem modo de ipſis dicunt, ſaltē ab ipſa veritate coacti, videntur has venerari. nam & qui aliquod ipſorum quatuor vnum elementū faciunt omniū, raritate & denſitate alia ex ipſo generant: raritas autem & denſitas frigiditate, & caliditate perficiuntur. Parmenides quoque ex ſe ſupponens duo principia, ignem & terram, contrarietatē calidi, & frigidi induxit, aerem, & aquam duorum elementorum mixturā dicens eſſe: quemadmodum & Plato. nā & hic duo quędam ſupponens principia, magnum, & paruum, tertium alium ſupponit, quam mixturam eſſe dicit magni, & parui cōtrarietatis: magnum quidem, & paruum dicens eſſe ſuperuenientes formatiuas differentias materiæ, quas primum recipit, cum quāta, & dimenſa fit: mixturā autem vocauit mām, nō vt quæ ex paruo, & magno mixtis fiat, ſed vt in qua hæc miſceātur, eo ꝙ vtrūq; ſucceſſiue in ipſa fiat. Empedocles quoq; quatuor & ipſe elemēta ſuppoſuit, calidi autem, & frigidi cōtrarietatem induxit: ignem quidem calidum ſupponens, alia vero omnia opponi huic dicens, vt frigida. Qui itaq; vnum, inquit, elementum ſupponit, raritate autem & denſitate huius alia generant, duo principia faciunt, rarum, & denſum, vel potius calidum, & frigidum, hæc vero ſunt, quæ operanť, & faciunt raritatem, & denſitatem. Et annotādum eſt, ꝙ rarum, & denſum ſub calidum, & frigidum ducit: ex quo forte prætermiſit in enumeratione tangibilium qualitatum enumerare, rarum, & denſum, veluti quæ ad frigidum calidumq; reducantur. & Plato quoq; eodē modo cum Parmenide inquit, tria ſupponēs principia, duo quidem ſpectabat ſm contrarietatē magni & parui, tertium vero medium horum, quod & mixtionem dicit eſſe amborum. Scire autē oportet ꝙ meminit de Platone in præſenti, non vt inducente quædam principia prę oſtē ſorum quatuor. ſ. calidi, frigidi, ſicci, & humidi, ſed vt etiam ipſo contrarietatem quandā in prıncipiis ſpeculante: vt etiam Ariſ. Amplius & propter ſimilitudinem ſermonum ad ipſum Parmenidem: vnam.n. ambo principiorū contrarietatem ſupponebāt: vt.n. Parmenides tertium quid ex igne, & terra, ſupponebat, aerem & aquam. ſic & Plato mām tertium principiū dicens, mediam contrariorum eſſe dicebat ipſam, qm̄ vtriſq; ſubiicitur ſucceſſiue, & ob hoc quoq; mixturam amborum, vt vtraq; recipientem. Quærendum eſt autem quales vocat diuiſiones, in qbus dicit ipſum inſtituere de his Platonem. Expoſitor quidem Alexander dicit diuiſiones, quę feruntur Platonis, adulterinas eſſe: ſed id inquit Ariſto. differt de his, quæ dicūtur in Sophiſta dialogo, diuiſiones vocans, quæ in illo. Sciēdum autem eſt primum, ꝙ Platonis quidem diuiſiones inſcriptæ non feruntur. in Sophiſta quoq; nihil videtur huiuſmodi Plato dicere, quale hic dictum eſt, neq; eſt inuenire aliquam eius opinionem huiuſmodi ipſum exponētem, nec omnino eſt ei de huiuſmodi intentio diſputaſſe in eo loco, præterquā ꝙ narrando diuerſas naturalium hominum opiniones, exponit. Recipiēdum igitur eſt potius qđ vltimo addit Alexander, dicens, de placitis Platonis non ſcriptis Ariſt. dicere, quæ & ipſe Ariſtot. deſcripſit. & hæc vocare diuiſiones: in illis igitur Plato magnum & paruum, & horum medium ſupponit. Illud vero § Hi quidem diuidūt

in

in duo medium, illi vero vnum solum faciunt? potest, & de Platone, & Parmenide intelligi. nam quemadmodum Parmenides duo supponens principia, aliam quandam mixturã ex his faciebat, sic & Plato tria dicens, duo quidem speculabatur fm ɔ̃rietatem, tertium vero mẽbrũ horũ ponebat. Differẽtia vero virorũ est ĩ hoc, qm̃ Parmenides in duo diuidebat ipsum medium, aerem & aquam: Plato vero indiuisibile ipsum seruabat. potest & aliter intelligi dictum, non vt amplius de Platone ipso fiat sermo, sed ipso quidem ab hoc sermone recedente, tale vero quid dicente, ꝙ Parmenides duo principia supponens, medium quoddam horũ sumebat, quod in aerẽ, & aquã diuidebant. primi vero principia supponentes: quemadmodũ illi qui ignem, & aquam, & terram, mediũ amborum & ipsi aquam dicentes esse indiuisibile ipsum seruabant: mediũ aũt ignis, & terrę aerẽ, & aquam supponebant, forte ad propensionẽ aduertentes. neque. n. est dicere fm qualitates, siquidẽ terra, & ignis sicca sunt, hæc vero ambo humida. Empedocles autẽ inquit quatuor principia supponens quatuor elemẽta, tñ vnã ɔ̃rietatem supponebat, ignem quidem calidũ esse dicens, alia vero tria frigida.

Tex. c. 20. *Non est autem ignis, & aer, & vnumquodq; dictorum simplex, sed mistum. simplicia vero huiusmodi quidẽ sunt, non tñ eadem: vt quod igni simile igneum non ignis, & quod* Tex. c. 21. *aeri aereum. similiter quoque & in alys. Ignis autem est ex cessus caliditatis, sicut & glacies frigiditatis. congelatio .n. et exarsio excessus quidam sunt: illa quidem frigiditatis, hæc vero caliditatis. si igitur glacies est congelatio humidi & frigidi, & ignis erit exarsio calidi & sicci. quapropter & nihil nec ex glacie, nec ex igne fit.*

Cõm. 14. Videbitur quidem dicere primo aspectu cõsiderantibus, ꝙ quatuor elemẽta simplicia nõ sunt, neq; syncera, sed mixta, & à seinuicẽ semper adulterata, vt multi opinati sunt. Est autẽ hoc ipsum per se consideratione dignum, & quærendum erit ɔ̃sequenter qũo se habet hoc, cum prius dixerimus sensum verborum verũ. Dicit aũt ꝙ non quemadmodum alia principia primo & secundo dicta, sic & aer & alia simplicia sunt, sed sunt hæc mixta, & cõposita ex materia & forma. simplices vero inquit sunt, quæ fm contrarietates formæ. forma. n. ignis, quæ fm coniugationem qualitatum calidi. s. & frigidi, ɔ̃sideratur, hæc est simplex, sicut & mã simplex, ignis vero cõpositum iam ex vtroq;. verborum quidem sensus & intelligentia eiusmodi est. Quærendum est autem per se elementorum problema, sit ne nullum elementorũ syncerum, vt dicunt quidam, sed oĩa inter se mixta sint, & ex se inuicem adulterẽtur: aut nihil prohibet & ipsa per se subsistere, vt non mixta ex complexione adinuicem ɔ̃siderẽtur. Ad quod dicendum quod si quidem ignem visibili, vt Timæus, obsignemus, & terram tangibili, erunt sic omnia in omnibus, & nihil erit per se. tangibilia enim omnia sunt elementa, & visibilia ferè omnia. si autem fm Aristotelẽ obsignemus vnũquodq; facile quidem terminabili humidum, siccum vero difficile terminabili, calidũ autem disgregatiuo, & frigidum cõgregatiuo, nullum erit prohibẽs ipsa esse syncera, & non mixta adinuicem. si autem nihil est impediens, sed possibile est, in actum quoq; id vtiq; euenerit, contrarietates autem simplicium corporũ formatiuæ similes sunt, inquit, elementis, nõ tamen eædẽ quia ignis assimilatur quidem coniugationi, qua informatur: nõ tamen est idem cum coniugatione & ipse ignis, sed similitudo est secundum qualitatem: & coniugatio ignis quidem non est, sed igni simili, & species ignis. & in singulo quoq; aliorũ eadẽ ratio. Ignẽ aũt excessum caliditatis dicens. ignem inquit ministratorium, quẽ dicit excessum habere ebullitionis, quemadmodum glaciem excessum frigiditatis. quod persuadet, quia nihil viuum generatur, neq; ex glacie, neq; ex igne visuali, qm̃ ignis elemẽtaris, & aqua, quę viuificatiua sunt & ad constitutionem simpliciũ corporum assumuntur. exeuntia in incommensurationem, aqua quidem glaciem facit, ignis vero elementaris ministratorium hũc ignẽ, & visualẽ dictũ.

Cum autem quatuor sint simplicia corpora, vtriq; duorum vtriusq; locorum erit: ignis enim & aer ad terminum eius quod fertur: terra vero & aqua eius, quod ad medium. & extrema quidem & sincerissima ignis, & terra: media vero, & mixta magis aqua, & aer & vtraq; vtrisq; cõtraria: igni enim contraria aqua, aeri vero terra: hæc enim ex contrarijs passionibus consistunt. Attamen cum sint quatuor, vnius singulum erit: terra enim sicci magis, quam frigidi: aqua vero frigidi magis, quam humidi: aer aũt humidi magis, quam calidi: ignis vero calidi magis, quam sicci. Tex. c. 22. Tex. c. 23.

De proprietate elementorum, quæ est ad loca, disputat, quæ est inclinatio ipsa, secundum quam leuia, grauiaq; dicuntur. duobus igitur existentibus locis, hoc quidem sursum, quem ad terminum esse dicit, terminum vocatus extremum continentis, & circum, altero vero ad deorsum, & ad mediũ, ignis quidem, & aer sunt superiores loci, aqua vero, & terra loci deorsum: vtraq; enim duorum hoc est dualitatum, duorum vtræq; vtriusq; locorum sunt, hæc quidẽ ens quod sursum: illa vero eius qđ est deorsum: vtraq; enim dixit neutro genere, veluti vtraq; duorum. Summa autem, & syncerissima, vocat secũdum inclinationem ignem, & aerem: ignis enim extremam ad sursum inclinationem habet, terra vero ad deorsum, aqua. Cõm. 15.

vero,& aer medio modo quodammodo se habent secundum potentiam, aqua quidem minus deorsum lata ipsa terra, igne vero aer diminutus inclinatione ad sursum: vtrũq; autem inquit eorum, quę sunt in altera dualitatum, contrarium est alteri eorũ, quæ sunt in altera, ignis quidem aquæ, terræ vero aer. Ostendens autẽ quõ inquit substantiæ substantiam contrariam esse, infert dicens: hęc enim ex cõtrarijs passionibus sunt. non enim composita substãtia compositæ est contraria, si vt tota cõsideretur: neq; enim ſm substantiam est contrarietas in compositi substantia, sed solum ſm formatiuas differentias, quas & contrarietates nominamus. quapropter quando dicimus substantiam substantiæ contrariam, eam dicimus substantiam, quæ est ſm formã, sic quoq; & ignẽ aquæ contrarium dicimus esse, eo ꝙ ex contrarijs differentijs formatus sit. In prædicamẽtis autẽ merito dixit substantiæ non esse substantiam contrariã, veluti de substãtijs cõpositis sermonẽ faciens, nec ponens ibi nec materiam, nec formã substantiam dici. Quatuor autem existentibus, quæ corpus ipsum formant, calido, frigido, humido, & sicco, vnumquodq; inquit simplicium corporũ, simpliciter proprie vno obsignatur: completur enim vnumquodq; ex coniugatione qualitatum, vt dictum est: sed tamen magis proprie inquit vnumquodq; obsignatur ex vna qualitate. Quod igitur ex coniugatione quatuor qualitatum singulum contineatur, illinc est manifestum. nã quatenus mutãdi in se mutuo vim habent, eatenus contrarijs ipsa qualitatibus participare oportet: quatenus vero vicina sibi mutuo esse necesse est, & communicare ipsa ĩ aliquo. vt ignis aeri vicinus est, & quatenus vicinus est, communicabit ei in aliqua qualitate, vt caliditate: quatenus vero vtrũq; in alterum mutatur, necesse est ipsa in altera qualitate differre, s. siccitate: quatenus vero vtrũq; per se consideratur vna & maxime proprie obsignatur: ignis quidem caliditate, aer vero humiditate, aqua autem frigiditate, terra vero siccitate. Et dubitant aliqui cur nam aeri humiditatem distribuit, & non aquæ, cũ humectãdi maiorẽ vim habeat aqua, vt est ex vtriusque operatione videre: videmus siquidẽ aquã nos lõge plus aere humectare. Ad quos dicendum est, ꝙ inartificiosum est, cum non prius distinxerint quid sit humidum, ex humectatiuo fecisse demõstrationem. videamus ergo quid nam est humidum ſm Aristo. difficile terminabile inquit proprio termino. hoc autem cui nã inest magis? an manifestum est magis aeri inesse quam aquæ: aer enim magis aqua funditur, & fluit, difficiliusq; terminabile existit: aqua. n. quandoq; etiam si seruauerit terminũ aliquem de super dimissa, vt congregata quodammodo deorsum fertur: aer vero diffluit, & diffunditur facile. si ergo humidũ est quod est difficile terminabile, aer vtiq; magis humidꝰ fuerit. Quærendum aũt deinceps quo pacto magis aqua ipsa humectare videtur corpus. videmus autẽ quod & aer ipse crassior redditus, & ad aquam accedens, humectantior efficitur. hoc autẽ accidit, quia aqua crassiorum partium existẽs, replendi nostros meatus vim habet, aere ob tenuitatem facile effluẽte. hoc autem iccirco rationabiliter accidit, quoniam aqua cognate se habet ad ipsam terrã, & facile cum ipsa coniungitur, conferente ad hoc aeris inclinatione, inconiuncte ad hanc se habente. propter hoc quoq; terrestria existentia nostra corpora, & hac magis participantia, magis ab aqua humectantur, cum & nata sit illi intermisceri, & nõ effluere, vt aer.

Quoniam autem determinatum est prius, quòd simplicibus corporibus mutua est generatio, simul autem & secundum sensum videntur genita: non enim esset alteratio (nam secundum tangibilium qualitates alteratio est:) dicendum quis modus mutuæ mutationis, & vtrum omne ex omni fieri possibile: aut hæc quidem possibile, illa vero impossibile. Quòd igitur omnia nata sunt adinuicem mutari, manifestũ est. generatio enim in contraria & ex contrarijs: elementa vero omnia contrarietatem habent ad seinuicem, quia differentiæ sunt contrariæ. his enim vtraq; contraria, vt igni & aquæ: ille quidem enim siccus & calidus, hæc vero humida & frigida. illis autem altera sola, vt aeri & aquæ: ille enim humidus & calidus, hæc verò frigida & humida. quare vniuersaliter quidem manifestum, quòd omne ex omni fieri natum est. Tex. c. 24.

Cum demonstrauisset ꝙ quatuor sunt elementa, & quonam vnũquodq; eorum formatum sit, nunc proponit ostendere ꝙ ex seinuicem generationem habent, & an omnia, an vero non omnia, & quis sit modus mutuæ generationis. quæ autem sit mutuã generatio determinatum inquit est prius. dictum est autem in tertio Cœli. dicit etiam hoc idem hic, partim quidem sensum attestans, partim vero rationali processũ astruens. Hoc autem cum demonstrauisset, vertitur ad modũ mutationis ex seinuicẽ, docens & quomodo in seinuicem mutantur, & quæ facilius mutantur, & quæ difficilius. nisi igitur inquit ex seinuicem simplicibus esset corporibus generatio, non esset vtiq; alteratio: qm fieri his inest secundum tangibilium qualitatũ mutationẽ, veluti secundum has formatis. si autem hæ tangibiles passiones immutabiles, inquit, sunt qui auferunt generationem ex seinuicem elementorum, auferunt & alterationem. si quidem secundum qualitates tangibiles Com. 16.

gibiles consideratur alteratio. Alterationem aũt oportet intelligere, non vt Alexan. generationem, nam neq; rñdens sensus verborũ inuenietur, dicentium ꝙ nisi ex adinuicem ipsis sit generatio, non erit generatio. alteratio igitur intelligenda est vniuersalis sm̃ qualitatem mutatio, siue substantialis, siue accidẽs sit qualitas. Sed forte quis dicet quõ vniuersalem alterationem inquit sm̃ tangibiles passiones fieri: nam nec albi in nigrum mutatio, nec dulcis in amarum sm̃ tangibiles passiones fit. Ad quod dicimus ꝙ aliæ omnes alterationes, & si non secundũ tangibiles passiones spectentur, saltem ad tangibiliũ qualitatũ mutationẽ sequunt̃: nam ad temperaturas calidi, frigidi, sicci, & humidi & colores, & sapores, & omnes sensibiles qualitates sequuntur. Id vero § Simul autem & sm̃ sensum videtur genita, § per medium interpositum est. continuatiõ.n. talis est, ꝙ simplicibus corporibus ex seinuicẽ est generatio: non .n. esset alteratio. per medium autem verba illa § Secundum sensum § videntur posita. cadunt autem sub sensum, qm̃ quod interim frigidum est, mox calidum efficitur, & e conuerso. & siccum humidum, & econtrario. Non solum autẽ inquit dicendum est ꝙ ex seinuicem generantur, & quis est modus mutuæ generationis docendũ, sed & ꝙ vnumquodq; quatuor ex vno quoq; generatur, & non est aliquod ipsorum immutabile, vt Plato terram supponebat. Hæc cum dixisset, ostendit ꝙ omnia in seinuicẽ mutantur. est autem talis ostensio. contraria ex se inuicem fiunt, nam in inuicem mutantur: non enim quodcunq; in quodcunq;, vt demonstratum est, contrario autem modo elemẽta se habent. elementa igitur omnia ex se mutuo generantur, & in se mutuo mutantur. Quod autẽ elementa contraria sint, demonstrabit, exponendo differentias ipsorum esse cõtrarias, quibus & formantur, & ad se mutuo mutantur.

Tex.c.25. *Iam autem secundum vnumquodq; non difficile est videre, quo pacto omnia quidem ex omnibus erunt. Different autem per citius & tardius, & facilius & difficilius. quæcunq;.n. habent cognationes adinuicem, celer horum est mutatio. quæcunq; vero non habent, tarda: quia facilius est vnum quàm multa mutare, vt ex igne quidem erit aer celerius mutato hoc: ille.n. erat calidus & siccus, hoc vero calidus & humidus. quare si superatum fuerit siccum ab humido aer erit. rursus quoq; ex aere aqua, si superatum fuerit calidum à frigido: ille enim erat humidus & calidus, hæc vero frigida & humida. quare mutato calido aqua erit. eodem quoque modo et ex aqua terra, & ex terra ignis: habent enim ambo ad ambo cognationes: aqua enim humida & frigida, terra vero frigida & sicca: quare superato humido terra erit. & rursus quoniam ignis quidem siccus, & calidus, terra vero frigida, & sicca: si corruptum fuerit frigidum, erit ignis ex terra: quare manifestum quod & circulo erit in simplicibus corporibus generatio: et facillimus hic modus mutationis, eo quia cognationes insunt his, quæ deinceps. Ex igne quoque aquam, & ex aere terram: &* Tex.c.26. *rursus ex aqua, & terra aerem, & ignem contingit quidem fieri: difficilius autem eo, quod plurium sit mutatio. necesse enim si erit ex aqua ignis corruptum esse & frigidum, & humidum: & rursus si ex terra aer, corruptum esse & frigidum, & siccum: similiter autem & si ex igne & aere, aqua, & terra, necesse est vtraque mutari. hæc igitur diuturnior generatio. Si vero vtriusque alterum corruptum fuerit, fa-* Tex.c.27. *cilius quidem, non adinuicem autem horum erit transitus, sed ex igne quidem, & aqua erit terra, & aer: ex aere vero, & terra ignis, & aqua. cum enim aquæ quidem corruptum fuerit frigidũ, ignis vero siccum, aer erit: relinquitur enim huius quidem calidum, illius vero similiter humidum. cum autem ignis quidem calidum, aquæ vero humidum, terra: quia relinquitur illius quidem siccum, huius autem frigidum. similiter autem & ex aere, & terra ignis, & aqua. cũ enim aeris quidem corruptum fuerit calidum, terræ vero siccum, aqua erit: relinquitur enim illius quidem humidum, huius vero frigidum. cum autem aeris quidẽ humidum, terræ vero frigidum ignis: quia relinquitur illius quidem calidum, huius autem siccum, quæ quidem erant ignis.*

Cum dixisset ꝙ ex se mutuo generantur, nõ Cõm.17. hæc quidem, illa vero non, sed singulum ex singulo, nunc transit ad secundum problema, modum quærens mutuæ mutationis. dicit autem ꝙ quædam habẽt communem qualitatem ad inuicem, quam symbolum & cognationem vocat. vt ignis ad aerem communicationẽ habet in caliditate, & aer ad aquam in humiditate: & vt simpliciter dicamus, omnia quæ se consequuntur. alia vero nullam habẽt cõmunicationem adinuicem in vtrisq; cõiugationibus contraria existẽtia, vt se habent ignis ad aquam, & aer ad terram. quæ igitur, inquit, habent communicationem mutuam facilius mutãtur: quæ autem sunt in ambabus contraria, tardius ex se mutuo mutantur: nã difficilius ambę qualitates quàm vna mutantur. vniuersaliter igitur omnino ad seinuicem mutantur, sed quæ quidẽ cognationem aliquam in vna contrarietatum habent facilius, quæ vero contraria omnino tardius. Cum autem dixisset de mutatione cognationem habentium adinuicẽ, quæ & proxima sunt, quam & facillimam dixit, & de ea quoq;, quæ omnino contrariorum, quæ fit mutatis secundum ambas, quam difficiliorem dicit esse, nũc exponit tertiam differentiam mutationis, qua ex duobus quibusdã cõtrarijs vnũ quoddam tertium perficitur, vtroq; secundum alteram qualitatẽ mutato. vt ex igne, & aqua, contrarijs existentibus fit, quandoq; quidem aer, quandoq; vero terra: cum ignis quidem mutetur secundum siccum, aqua vero secundũ frigidum, manet ignis quidem calidum, aquæ vero humidum, quæ aeris specificatiua sunt: quãdo vero ignis calidum, aquæ vero humidum corruptum

ruptum fuerit, manet frigidum, siccumq́; terrę existentia perfectiua. idē quoq; in aere & terra ꝯtingit: nam qñq; quidem aqua erit, qñq; vero ignis. quando.n. aeris quidem calidum, terrę vero siccum corruptū fuerit, manet terræ quidem frigidū, aquæ vero humidum, quæ aquam formant: si aūt aeris quidem humidum, terrę vero frigidum corruptum fuerit, manet quidem aeris calidum, & terrę siccum, quæ ignem formant. Hæc igitur ex duobus mutatis elementis, vnum aliquod perfici, quod est aliud prę ter hæc, in ꝯrijs accidit elementis, in ꝯsequentibus vero minime. neq;.n. igne, & aere adinuicem mutatis possibile est aliquid tertium perfectum iri, neq; ex aere & aqua, neq; ex aqua & terra. Et gratia manifestationis examinetur vt in igne, & aere. dico igitur hæc nō posse mutata in altera qualitate vnū quid perficere præter hæc. necesse.n. est, aut ignis quidem calidū aeris vero humidum corrumpi, & relinquetur, ignis quidē siccū, aeris vero calidū, quod ignē format, & non erit aliud quid præter hæc: aut econtra, ignis quidem siccum, aeris vero calidum, & erit quod derelinquitur calidum, & humidum, quod est idem cum aere: aut ignis quidem siccum, aeris vero humidū, & relinquuntur duo calida nihil formantia: aut & ignis & aeris calidum corrumpetur, & erunt reliqua siccum: & humidum ꝯria existentia: quæ nō cōiunguntur: & in alijs quoq; ꝯsequentibus eadē ratio. ex quo manifestum est quod nullo modo potest ex consequentibus mutatis tertium aliquod perfectum iri. verborum igitur vniuersus intellectus, hic est. Sed cōtingit diuersis rationibus eijcere quod dictum est. nam Alexander, simplicius, quemadmodum & videtur Aristo. dicere sic exposuit, dicens ꝯria elementa posse vnū quid fm numerū perfecisse, vtroque ipsorum in altera qualitatum mutato, alteram vero seruante. nam terra, & aer, qñq; quidem ignem, qñq; vero aerem perficiunt. si.n. corrūpatur aeris humidum, & maneat calidū, terræ vero frigidum, relicto sicco, ignis perficietur. aqua quoq; rursus erit sicco, & calido corrupto, derelicto humido frigidoq́;: & ꝓpter hoc inquit Alexander, hanc mutationem facilius dixit fieri, quam ea quę ex ꝯrio ꝯrium vnum ex vno facit. qm̄, inquit, cum fit ignis ex aqua, duę qualitates corrumpuntur, calidum & siccum, & duæ alię generantur, humidum, & frigidum: in proposita vero mutatione, fm quā ex duobus vnum perficitur tertium, duæ quidem corrumpuntur, sed aliæ non generantur. sic quidem Alexander. Sed possibile est dicere, ꝙ Aristo. quidem dixit vnum perfici ex duobus non numero vnum, sed specie. neq; enim possibile est hac aliqua qualitate corrupta, non contrariam factam iri: vt dicunt ex igne, & aqua mutatis aer perficitur, nō vnus numero, sed alius quidem ex igne, alius vero ex aqua. nam si corrumpatur ignis quidem siccitas, ad generatur humiditas omnino, & perficitur aer: & aqua similiter frigiditatem abijciens caliditatem poſsidet, & aer perficitur. Et forte posset quis dicere. si duas qualitates corrumpi, duas quoq; fieri dicimus, quo pacto erit hæc facilior mutatio ea, quæ in contraria est mutatione: siquidem in vtraq; mutatione duarum qualitatum generatio, duarū quoq; corruptio spectatur. Ad quem nō ab re dicemus, ꝙ cōtrario in contrarium mutato, circa idem considerat tota mutatio: hoc est generatio duarū, & duarum aliarum qualitatum corruptio: in proposita vero mutatione: secundum quā ex duobus vnum perficitur, circa duo consideratur duarū qualitatum mutatio, vtroq; secūdum vnā qualitatem mutato, igne quidem secundum siccitatem mutato, aqua vero secundum frigiditatem. hæc vero facillima est mutatio, nihil differens à prima ab eo dicta, secundum quā vnū in vnum mutatur consequentium seinuicem, & habētium cognationem inter se, quam & facillimam omnium esse enunciauit.

Confessa autem & sensui est ignis generatio: maxime.n. flā ma ignis. h ac autem est fumus exardens: fumus vero ex aere & terra. In consequentibus vero non contingit corrupto in vtroq; altero, elementorum transitum factum esse in aliquod corporum. eo quod derelinquūtur in ambobus, aut hæc aut contraria: ex neutris autem contingit fieri corpus. vt si ignis quidem corrumpatur siccum, aeris vero humidum, relinquitur enim in vtrisq; calidū. si vero ex vtroque calidum, relinquunt contraria, siccum, & humidum. similiter autem & in alys. in omnibus enim huiusmodi inest hoc quidem idem, illud vero contrarium. quare simul manifestum est, quòd qua ex vno in vnum mutantur vno corrupto fiunt, quæ vero ex duobus in vnum pluribus. Quod igitur omnia ex omni fiunt & quonam modo adinuicem transitus fiat, dictum est. Tex.c.28. Tex.c.29. Tex.c.30.

Cum dixisset ꝙ ex terra, & aere, vnum quid perficitur, quandoq; quidem ignis, quandoq; vero aqua, inquit ꝙ in igne est manifestam videre huiusmodi generationem: flamma enim cum sit ignis, nihil aliud est quam fumus, qui comburitur, fumus autem mixtura est ex aere & terra. nam quę est ab humiditate exhalatio habens quid terrestre commixtum fumū constituit: mutatis autem terra quidem secundum frigidum, aere vero secundum humidū fit flamma, habens terræ quidem siccū, aeris vero calidum. Hoc quoq; dictū § In cōsequentibus vero non contingit § similiter & vt prius potest duobus modis exponi, secundum Alexan. quidem Cōm.18.

dem dicentibus ꝙ consequentia adinuicẽ non possunt aliud quid generare. si enim supposuerimus ex vtroque vnam qualitatem corrumpi, derelictę aut contrariæ inueniẽtur aut eędem: non potest autem neque ex contrariis, neque ex eadem & vna qualitate tertium quid conflari, vt prius manifestissime ostendimus. secundũ Alexan. quidem sic. Secundũ vero eos, qui dicunt non posse corrupta qualitate nõ superuenire ꝯtrariam, non erit verũ dicere non posse, ex consequẽter mutatis tertiũ qd perfectũ iri: ex igne. n. & aere mutatis ſm qualitatem vnã vtroque, erunt. sed si quidem vtrũque mutetur secundum caliditatem, erit terra & aqua, ex igne quidem terra, ex aere vero aqua, & in aliis similiter. Quomodo igitur est possibile secundum hanc expositionem veram seruare Aristotelicam conceptionem, prçterquam dicentem, ꝙ ratione sola considerãs ex vtroque vnam qualitatem derelictam dixit has non posse coniunctas tertium quid conflasse, rerũ natura non sic se habente. neque enim possibile est ignis corrupta caliditate, non supetueniſſe frigiditatem, neque in aliorũ nullo, quare solũ ſm intelligentiam oportet solum accipere dictum seruari. ꝙ si auferentes ab igne quidem, & aere caliditatem sumamus derelictas, ignis quidem siccitatem, aeris vero humiditatem, nullius erunt hæ constitutiuæ, vtpote quę contrariæ sint, & nulli inesse possint. verum neque si ignis quidem siccitatem, aeris vero humiditatem abstulerimus, possibile est ex ignis, & aeris calido tertiũ quid elementũ cõstituisse: nam ſm coniugationem vtrũque horũ constituitur. manifestius aũt ipse docuit, quare ex cõsequentibus vtriusque vna derelicta qualitate, non generatur aliquid: hoc enim inqt alterã qualitatem cõmunem habẽt, alteram vero contrariã. sed neque cõtrariis de relictis nec eadem qualitate possibile est generatũ iri aliquod alterũ. Cõcludẽs aũt sermonẽ, resumit quæ dicta sunt, ꝙ qñ quidem vnum ex vno generatum est, vna corrupta qualitate perficitur aliquid, vt in habentibus adinuicem cognationes: quãdo vero ex duobus vnum factũ fuerit. duæ corrumpuntur qualitates. similiter autem & qñ contrarium ex contrario fiat, nam & tũc duę qualitates corrumpũtur, vt dictũ est.

Tex. c. 31. *Attamen adhuc & sic considerabimus de his.*

Cõm. 19. Cum demonstrauiſſet ꝙ quatuor elementa, & omnia inter se mutantur, & etiam docuiſſet modum mutationis ipsorum in se mutuo, nũc proponit, veluti principium quoddam faciẽs, aliam tangere considerationem, de elementis sermoni accõmodatam. sed quæ nam hęc sit, dicendum est. Postquam incipiens librum exposuit quasdam vetustiorum opiniones de principiis factas, & argumentatus est nõ ad omnes, sed eam solam, quæ Anaximandri, breuibus redarguit, & paucis, & cum aduersus Timæum disputauerit, tanquam de materia non manifeste determinantem, nunc post elementorum, quæ ipse posuit, demonstrationem, exponit omnes de elementis opiniones, quascunq; antiquiores opinati sunt, & quascunq; possibile est diuisionẽ insequentem, supponere: & oẽs alias confutans, dereliquit eam, quæ ab ipso dicta est, vt veram. Est quoq; & hoc modo determinare intentionem eorum, quæ nunc proponuntur. cum dixiſſet tria principia esse materiam contrarietatem, elementa, cunq; postea docuiſſet de cõtrarietatibus calidi, frigidi, humidi, sicci, & præterea de elemẽtis, nũc vult de materia subiecta elementorum docere, siue vnum horum omnibus supponatur, siue aliud quid prçter hæc. vt igitur quę particulariter traduntur facile consequantur, assumenda est diuisio, in qua omnia dicenda comprehendãtur. Neceſſe est enim principia corporea entium supponentem, aut vnum ipsum, aut plura dicere. & si vnum, aut alterum à quatuor existẽs, vt dicebat Anaximander, aut vnum ipsorum quatuor, vt Heraclitus, & Thales, & alij. & si vnum ipsorum quatuor, aut vt mutabile, aut vt immutabile. & si immutabile, aut vt materiæ ordinẽ habentem ad reliqua tria, & ex his composita, vt dicebant qui aerem, aut ignẽ principiũ entiũ supponebant: aut vt neq; materiæ rationẽ habẽtem ad alia, quod nullus suppoſuit. si aũt mutabile dixerit quis & vnũ, vt materiã quidem non est possibile hoc ipsum supponere, secundũ autem alium modum possibile est fortaſſe principium hoc ipsum dicere: veluti propinquiorem materiam, ac si nullum ex prima materia possit fieri, nõ facto prius igne, si ignis sit principium, & propter hoc ĩ aliorũ naturã mutato: dico scilicet aeris, aquæ, & terræ, vt opus sit qđ aer fit, prius ignem factũ esse. similiter quoq; & aquã per ignem primo procedẽtem, fieri aquã, & in aliis similiter. hæc igitur si vnum sit principiũ. Si autẽ plura, aut erunt pauciora quatuor, aut ipsa quatuor oĩa: plura enim nullus supposuit. si igitur aliqua ipsorum quatuor principia ponamus, neceſſe rursus hæc, aut immutabilia, aut mutabilia dicere. & si mutabilia, aut vt materiã supponi aliis, aut nõ: & oĩa simpliciter quęcũq; de vno dicta sunt. eadem quoq; possibile est dicere & in pluribus, sed paucioribus quatuor. Si aũt quatuor sint, aut immutabilia, vt Empedocles, dicemus, aut mutabilia: & si mutabilia, aut omnia vt ei videtur, aut quædam sic, quæ-

dam vero non, vt Plato dicebat, terrã immutabilem putans esse. vniuersa igitur diuisio eiusmodi est. Inuehitur autem primum contra secundum membrum diuisionis, dicens vnũ quatuor elementorum immutabile esse, principiũ materiale aliorũ. deinde cum hoc cõfutauerit, dicet & quædam aduersus Anaximãdri opinionẽ, quã & ĩ præaceptis cõfutauit. cõfutat aũt & nũc per alias quasdam rationes, & post hæc vertitur ad quartũ membrũ, quod vnum ipsorum quatuor mutabile supponit. tertiũ enim, nec sermone dignum putat, quod dicit vnum aliquod quatuor esse principium immutabile existens, & in materiæ ordine nõ suppositũ, vt stultũ. si enim immutabile est, & vt materia nõ supponitur, quo modo erit principiũ aliorum, nullam habens habitudinem ad ipsa? quibus autem prædicta membra rationibus confutantur eisdem, & quæ aliqua ipsorũ quatuor principia supponit, suppositio confutatur, nam & hęc eadem, aut immutabilia, aut mutabilia supponit: & aut materiæ rationem habentia adinuicem, aut non. quare & confutationes communes erunt, vt procedente ostendemus sermone.

Si enim est naturalium corporum materia, quemadmodum & videtur quibusdam, aqua, & aer, & huiusce modi, necesse aut vnum, aut duo esse hæc, aut plura. Vnum itaque omnia non est possibile, vt aerem omnia, aut aquam, aut ignem, aut terram. siquidem mutatio in contraria: si enim erit aer, siquidem remanet, alteratio erit, sed non generatio. Simul autem nec sic videtur, vt aqua sit simul, & aer, vel aliud quodcunque. est itaque quædam contrarietas, & differentia, cuius habebit alteram partem ignis, vt caliditatem. atqui non erit hoc ignis, aer calidus. alteratio enim tale est & non apparet. simul autem rursus, si erit ex igne aer calido in contrarium mutato erit: inerit igitur aeri hoc, & erit aer frigidum quid. quare impossibile est ignem aerem calidum esse: simul enim idem calidum, & frigidum erit. aliud quid igitur præter vtraque idem erit, & alia quædam materia communis. eadem autem ratio et de omnibus, quod non est vnum ipsorum, ex quo omnia.

Com. 20. Nunc cõfutat membrũ, quod dicit, aliquod vnum naturaliũ, & simpliciũ corporũ materiam esse aliorũ. cũ dixisset ꝙ necesse est supponẽtẽ principiũ aliorũ, vt immutabile, & materiæ rationẽ habens, aut vnũ q̃d quatuor supponi, aut duo, aut plura, consequẽter vt in vno sermonẽ examinat dicẽs, vnũ q̃dem oĩa nõ possibile est esse: per ea enim per quę ostẽdimus impossibile esse vnũ q̃d quatuor materiã esse aliorũ, per eadẽ ostendimus ꝙ neq; duo possibile est esse, neq; tria. iccirco vt in vno facit sermonẽ. cõcesso igitur inquit ꝙ mutatio fiat in contraria, impossibile est aerem, aut aquam materiã esse reliquorum. hoc enim vtens, consequenter ostẽdit impossibile ipsum, vt addiscemus. Cum vero dixisset illud, siquidem remanet, dimisit alterum subaudiri. est autem hoc illud, si nõ remaneat sed mutetur. hoc enim est quod cõtra diuiditur, quod in consequentibus examinat, quod est quartum membrum traditæ diuisionis. Quomodo autẽ interim quod præsens est cõfutat, non posse vnum quatuor materiã esse reliquorũ immutabilem speculãdum. Si igitur ex vno, inquit, quatuor non mutato, sed in materiæ ordine subiecto, & sustinente, alia perficiuntur, primum quidem inquit non erit vlterius generatio, sed alteratio: nam quæ circa formatum fm qualitatem fit mutatio, alteratio est: sunt vero elemẽta omnia formata, quorũ vnũ proponitur sustinens alia facere. deinde inquit si quidem existens aer (supponatur enim hoc existens principiũ,) ignis fit, erit idem ignis, & aer, q̃d apparẽtibus repugnat, & cõtraria eidẽ inducet inexistẽtia. si enim, vt suppositio dicit, aer remanẽs fit ignis: quoniã necesse est oppositionis fm calidum, & frigidũ tangibilis existẽtis, alteram esse in igne, ponatur calidum esse. erit igitur aer factus ignis nihil aliud, quàm calidus aer, & ob hoc erit verum, nõ esse generationem quod fit, sed alterationẽ. deinde & contraria in eodem ex necessitate habebit. si enim ignis aer factus calidus effect⁹ est, manifestũ ꝙ prius non erat calidus. nam si erat calidus, quo pacto factus est calidus? si aũt non habebat caliditatem, contraria oĩno detinebatur qualitate: nam mutatio est ex cõtrarijs, & præacceptum est, ꝙ contrarietates communes sunt ab omnibus occupatæ. si enim aer non existens calidus factus est calidus, cũ in ignem est mutatus, frigidus erat, existẽs aer, sed & nunc ignis existẽs seruauit aeris naturã: in eodẽ igitur habebit frigiditatem quidem vt aer, caliditatem vero vt ignis. idem quoq; & si manens aer, & in ignem mutatus. siccus factus fit: erat enim humidus, simul ergo siccus erit & humidus. ostẽdit autem hoc & econtra, reflectẽs enim inquit ignis in aeris substantiã, abiicit caliditatem: hãc autem abiiciens frigiditatẽ, ex necessitate possidet, ex assumpta dignitate. si aũt frigidus existens natura, factus est ignis, & nõ mutatus (hoc enim supponitur) in eodem ergo caliditatem, frigiditatẽq; possedit: quod est impossibile. aerem autẽ frigidum dixit per suppositionẽ sermonẽ producens: nam secundũ veritatẽ secundũ humidũ & siccum mutatio fit in gñatione ignis ex aere. Ibi tamẽ ⟦Simul aũt rursus si erit ex igne aer,⟧ & reliquis non videtur mihi necessaria conuersio: neq; .n. supponitur manens ignis, & factus aer, sed mutatus. si autem hoc non vt calidus mutatur vt fiat aer, sed vt siccus. Forte autem neq; id quod prius, necessariũ est: manẽs enim aer

aer fiat ignis,& alteretur,sed nõ secundum calidum necesse est alterari,vt simul calidus sit,& frigidus:est enim calidus,sed fm siccum mutatus:& absurdum.ſ.humidum simul esse siccum, sed non calidum, frigidumq;. si igitur nõ possibile est inquit aerem remanentem immutabilem ignem fecisse,manifestum ꝙ aliud quid subiectũ idem manẽs vtraq; erit, & ignis, & aer, quandoq; quidem hoc, quandoq; vero illud factum: quod est ipsa materia.

Tex.c.32. *Sed neq; aliud quid præter hæc, velut medium aliquod aeris & aquæ, aut aeris & ignis, aere quidem crassius & igne, alijs vero tenuius: erit enim aer,& ignis illud cum contrarietate: sed priuatio alterum contrariorum. quare non contingit solum illud fieri vnquam, quemadmodum aiunt quidam infinitum,& continens.*

Cõm.21. Ex dictis inquit manifestũ est,ꝙ nullum quatuor potest materia reliquorum esse, sed neq; aliud quoddã corpus existens,& subsistens,prę ter quatuor,põt materia esse ipsorum quatuor. & vertitur hic contra opinionẽ Anaximandri, supponentẽ corpus aliquod subsistens, mediũ aeris, & ignis, aut aeris & aquæ, quã etiã prius confutauit,confutat autem & nunc per alias argumentationes.Intermedium igitur inquit secundum Anaximandrum si cum sit subsistens corpus, remanet in mutatione vtrorũq; contrarietatem habebit ad vtrũq; ex necessitate,& erit secundũ idem calidum,& frigidum:si enim confessum est, ꝙ id, qđ mutatur ex contrario in cõtrariũ mutatur, manifestũ ꝙ hoc secundũ Anaximãdrũ corpus cũ sit calidũ in mutatione in ignem ex frigido fit calidum.est ergo in ipso frigiditas interius inspecta secundum substantiam, si autem hoc remanens factum est ignis, manifestum ꝙ non abiiciens frigiditatẽ,factum est calidum. in eodem igitur habebit cõtraria: quatenus enim calidum factum est, manifestũ ꝙ ex frigido, eo ꝙ oporteat ex contrarijs fieri mutationem:sic frigiditatem in corpore reponimus inter medio. quatenus aũt rursus ipsum dicimus permanens facere ignẽ,hac via cogimur secũdum idem coexistere caliditati frigiditatẽ,in subiecto dicere: quod est impossibile. Sed melius est hoc modo cõstruere propositũ, si hoc intermediũ,ꝙ dicunt, igne quidem densius,aere vero rarius, in nullo ab igne differre, nisi in densitate, ita vt raritatem solam assumẽs ignem faciat,manifestũ ꝙ alia, quæ in igne cõsiderãtur inerant ei. erat igitur hoc natura siccum, rarefactione enim, & densatione cætera ex ipso generant. similiter quoq; si densitatem solã assumens factus est aer, cætera quæcunq; sunt aeris inerant ei. erat igitur humiditas in corpore intermedio: supponebamus autem & siccitatem: idem igitur & siccum & humidum est,ꝙ est impossibile. Aut tertio & breuius sic. si mediũ ignis, & aeris vtrũq; fit: omnis autem mutatio ex contrario in contrariũ fit: ignis autem calidus est, frigidum ergo erat: mutatum autem rursus in aquam fit frigidum, calidum ergo erit.idem ergo & in sicco, & humido:mutatus nãque in ignem secundum siccum humidum erit in aerem vero secundum humidum, siccum erit.simul igitur erit siccum,& humidũ. & hoc est quod ait: erit enim aer, & ignis illud cum contrarietate. Sed veluti augens impossibilitatem hoc infert, § Sed priuatio alterũ contrariorũ. § si enim impossibile conceditur esse in eodem esse priuationẽ,& habitũ,impossibile est & contraria in eodem esse: nã & contrariorum alterum quidem,ꝙ potius est,formæ, ꝙ vero deterius, priuationi correspondet. dictum est enim etiam in præacceptis, ꝙ potius cõtrariorum formæ proportionatur,vt albi & nigri, albũ quidem formæ,nigrũ aũt priuationi. quare inquit non contingit solum fieri, solum fieri dicens ipsum secundum se subsistere. Ex dictis igitur inquit manifestum factum esse, ꝙ nõ est præter quatuor elemẽta corpus aliquod alterum subsistens. aut itaq; solum fieri est id,est ꝙ extra qualitatem aliquam aliarũ esse,vt caliditatem,aut frigiditatem: ostensum est autem, ꝙ necesse est has supponi in corpore existente per se,vt illi dicunt.

Similiter igitur quodcumque horum, aut nihil magis aer, quàm ignis. Si igitur nullum sensibile prius his,hæc vtique erunt omnia. necesse igitur aut semper manentia,& immutabilia adinuicem,aut mutatã: & aut omnia, aut hæc quidem, illa vero non quemadmodum in Timæo scripsit Plato. Tex.c.33.

Quòd igitur mutari necesse adinuicẽ, ostẽsum est prius: quod autem non eodem modo celeriter alterum ex altero dictum est prius, quod habentia quidem cognationem celerius fiunt ex se inuicem, quæ vero non habent tardius. si igitur contrarietas vna est, secundum quam mutantur, necesse est duo esse: materia enim ipsum medium insensibilis, & inseparabilis. quoniam autẽ plura videntur entia,duæ vtiq; erunt quæ minimæ, duabus autem existentibus non est possibile tria esse, sed quatuor, quemadmodum apparet:tot enim coniugationes:sex enim existentibus duas impossibile est factas esse,quia contrariæ sunt adinuicem. Tex.c.34.

Cũ demonstrauisset ꝙ impossibile est vnum quatuor materiam esse reliquorum, addidissetq; contradictiones aduersus Anaximãdrum, nunc concludens, inquit ꝙ æquali ordine existente cuiusq; quatuor elementorum, necesse est singulum ipsorum materiam esse, & principium corporeum, aut nullum ipsorum.si igitur in vno, ostendimus non posse materiæ ordinem retinere ad alia, proculdubio nullum ipsorum erit materia reliquorum. demonstrauimus autem ꝙ nullum quid aliud corpus præter quatuor, secundum Anaximan. generabit, Cõm.22.

vt materia cætera. Per rationes autem, quibus demonstrauimus nõ posse vnum aliquod quatuor esse materiã reliquorum, per easdem ostẽdetur, ꝙ neq; duo ex ipsis, vt ignis & terra, vt dicebat Parmenides, erunt materia reliquorum, aeris.s.& aquę etenim si remanẽs, & nõ mutat^s ignis, & terra facit aerẽ, & aquã, procedẽt, prius dictæ rationes. silr aũt neq; tria erũt materia reliqui. si ergo neq; aliud corpus præter quatuor est principium materiale entium, neq; ipsorum quatuor vnum quid, neq; aliqua ipsorum quatuor duo, aut tria: necesse est autem esse principium corporeum entium: hæc vtiq; fuerint inquit omnia quatuor, principium corporeum nõ sui mutuo, hoc enim ostensum est esse impossibile, sed compositorum. horum vero materia non est corporea, sed incorporea, & informis: hæc vero omnia quatuor materia sunt cõsequentium compositorum. Sed si principiũ sunt omnia, & materia corporũ compositorũ, nunquid inquit, vt immutabilia secũdũ Empedo. aut vt adinuicem mutabilia. & si mutantur adinuicem, nunquid alia quidem mutãtur, alia veto non, vt Plato dicebat terram immutabilẽ supponens, aut omnia adinuicem mutantur, vt demonstrauimus, quoniam & omnia cõtrarietatem habent adinuicem. Hæc autem cum dixisset, meminit prius dictorum, resumens rationem, ꝙ omnia adinuicem mutantur, quia oĩa habent adinuicem contrarietatẽ, & ꝙ alia quidem facilius mutantur, quæcunq; habent adinuicem aliquam cõmunicationem, alia vero tardius, quecũq; nullam habent adinuicem cognationem: & ꝙ necesse est quatuor esse corpora simplicia, quia duæ sunt contrarietates, quibus mutantur adinuicem, & quæ calidi, frigidi, humidi, & sicci. duabus vero contrarietatibus inuicem complexis, sex fiunt cõiugationes, quarum inconstantes sunt duæ, reliquæ autem quatuor constãtes, quæ quatuor elementa formãt. si quidem enim inquit est vna cõtrarietas, qua mutantur elementa, vt quæ calidi, & frigidi, duo essent sola elementa, hoc quidem frigidũ, illud vero calidum: materia enim inquit non facit aliquod tertium: quoniam est media, hoc est subiecta contrarietati, & successiue recipiẽs vtrũq; contrariorum, ipsa insensibilis existẽs, & informis, & nunquam per se subsistẽs.

Tex.c.35. *De his igitur dictum est prius. Quod autem, quoniam mutantur adinuicem, impossibile est principium quoddam esse ipsorum, aut in extremo, aut in medio, ex his est manifestum. in extremis igitur non erit, quoniam ignis erit, aut terra omnia: & eadem ratio dicere ex igne, aut terra esse omnia.*

Cõm.23. Cũ demonstrauisset ꝙ impossibile est vnum aliquod quatuor immutabile manẽs principiũ esse aliorum, ostẽdit nunc ꝙ neq; mutabile existens principij rationẽ obtinebit ad alia, vt ostẽsum sit, ꝙ neq; vt immutabile, neq; vt mutabile, possibile est supponere vnum aliquod principium esse aliorum. est autem quod nunc examinatur quartum sectum eorum, quæ à principio ex diuisione sumpsimus, quod dicit vnum aliquod quatuor mutabile existens, principiũ esse aliorum. Sciendum est autem quemadmodum & ante dicebamus, ꝙ qui mutabile hoc supponunt, non possunt primi, & vere principij rationẽ seruare. oportet enim principiũ immutabile manere: nam non esset principiũ: deinde à quo accipiens alia faciat, non est accipere, ipso vno supposito: dicere.n. ipsum à seipso mutari est impossibile. Sed dixerit quis sic principiũ esse vnum aliquod aliorũ, vt per hoc aliis procedentibus, hoc est veluti, ex hoc mutatis oĩbus, & in hoc resolutis, veluti si dixerint ignẽ esse aliorũ principiũ, ac si nullum aliorũ esse possit, nisi ex hoc mutet, sed & aer, & aqua, & terra ex igne fiant, & in hoc resoluantur, & neq; aer aliquid fiat, ꝙ prius ignis factum non sit, neq; aqua rursus, veluti hoc secundum ordinem in generatione præordinato, & hoc primo ex informi materia, exempli gratia facto, & his ex ipso genitis & in ipsum resolutis. suppositio igitur huiusmodi quædã esse potest. Sed videamus quo pacto huic obstat Aristo. neq; igitur extremorum inquit, neq; mediorum aliquod potest, vt id quod mutatur principium esse aliorũ. dicit autem extrema, ignem, & terram, media vero aerem, & aquã, & primũ ostendit, ꝙ non potest extremorũ aliquod esse principiũ. si enim inqt supposuerimus ignem, aut terram esse principium, erunt omnia ignis, aut terra. & quærimus quomodo nam ex hoc dicto, ꝙ ex igne mutato alia fiant, concludit ignem esse omnia: nam si mutatus, & non remanens ignis facit aerem, & aliorum singulum, quõ nam de cẽter, ignis fuerit aer, aut aliorum singulum? Sed forte dicer quis, ꝙ etsi mutetur, non tamen vniuersam mutat naturam: vt & in quatuor elementis dicim^s. nam etsi mutata adinuicem, & temperata faciunt composita, non tamen perfecte corrumpuntur. sed quod quidem syncerum est, deperditur: non tamẽ tota ipsorum natura mutatur. Ad eum igitur, qui sic dicit mutatũ ignẽ facere cætera, & concludentẽ ꝙ erunt omnia ignis, dicendum est, ꝙ quando quidẽ aliquod cõpositũ ex aliis perficitur, rationẽ habet nõ perfecte à propria mutari natura, quæ est secundum qualitates, quibus simplicia formantur. sed quãdo simplicia ex se mutuo fiunt, impossibile est hoc supponere. vnũquodq;.n. simpliciũ summas habet

bet qualitates, & puras, & non castigatas mixtura priorū, vt cōposita. nam quo pacto possibile est ignē siccū existentē, manētem quodammodo in propria natura fecisse aerem humidū existentē? nō enim medium humidi, & sicci, est aer, sed supreme humidū, vt & ignis siccū summe. necesse est igitur vniuersam naturam ignis mutari, vt fiat aer, nisi contraria in eodē supposuerimus, quod est impossibile. secundū igitur hunc intellectum non est consonū rationi concludere, ꝙ oīa erunt ignis, supposito igne principio. Sed videtur potius aliud quid verba hęc innuere. eadem enim inquit ratio est dicere ex igne, aut ignem esse omnia, hoc est dicentes ex igne mutato, oīa fieri, ignem omnia supponimus, eo ꝙ ex hoc murato oīa fiant, veluti etiā si ex materia ignis, oīa fieri diceremus. Verum nec sic aliquod absurdū sequetur. quod.n. absurdum est ignē dicere ſm subiectum oīa, vt & mām esse ſm subiectum oīa, aut trifariam dimēsa. & vt simplr dicamus, vt non est absurdū dicere omnia gñabilia eadem esse ſm subm, & materiā, sic absurdum non est, q̄tum ad præsentes sermones, oīa ignem ſm mām supponentem, considerare ſm formam solum differentiam. si autem non est absurdum ex materia ignis oīa dicere, siquidem potest quod vniuersaliter est materia diuersas formas suscipere, manifestum ꝙ neq; ex igne mutato alia generare, & sic oīa ignem dicere, absurdum erit. nisi forte similiter absurdum est, & ex igne mutato alia dicere fieri, & ex igne, vt ex materia reliqua omnia dicere generari. Quantum igitur ad dicta, non videntur magnam necessitatem habere hæ cōfutationes: sed licet vniuersali vna ratione, quē ad modum & ipse consequenter progrediens faciet, destruere vnū, quodcūq; sit quatuor principium reliquorum supponere. si enim omnia adinuicem contrarietatem habent, ostēsum est autem omnia, quæ adinuicem contrarietatem habent, adinuicem mutari: proculdubio omnia mutabuntur inter se: nec erit hoc quidem primum, illud vero secundum, nec hoc quidē principium, illud vero ex principio. ad id igitur, ꝙ est nullum extremorum esse principium, cum tot solum dixit, ꝙ.s. ignis omnia erunt contentus fuit: sed quòd nec mediorum aliquod erit principium per plura construir.

Quòd autem neq; medium, quemadmodum videtur quibusdam, aer quidem & in ignem mutatur, & in aquam, aqua vero & in aerem, & in terram, extrema vero non amplius in seinuicem. Oportet enim stare, & non in infinitum hoc procedere recta, ad vtraque: infinita enim contrarietates in vno erunt. Sit enim terra in quo T, lympha & aqua in quo L, aer in quo A, ignis autem in quo I. si itaque A mutatur in I, & L, & contrarietas erit eorum, quæ A, I. sint hæc albedo & nigredo. rursus si in L, ipsum A, erit alia: non enim idem L, & I: erit autem siccitas, & humiditas, ipsum quidem S. siccitas, ipsum vero Hu, humiditas, non igitur siquidem manet album, erit aqua humida, & alba. si vero non, nigra erit aqua: in contraria enim est mutatio. necesse igitur aut albam, aut nigram esse aquam? sit autem primum. similiter igitur & ipsi I: ipsum S, inerit siccitas. erit igitur & I, igni mutatio in aquam, contraria enim sunt: ignis enim quod primum nigrum erat, deinde vero siccum, aqua autem humida, deinde vero alba. apparet itaque quod in omnibus adinuicem mutatio erit, & in ijs quod & T terræ inerunt reliqua, & duo cognata; nigrum & humidum: hæc enim nondum coniuncta fuerunt.

Nunc proponit ostendere, ꝙ neq; mediorū aliquod principium erit, vt quidā opinati sunt, rationabile putanres vnum aliquod horū principium supponere magis, quia vtrūq; ipsorum ad vtraq;, & in contraria mutantur, quod est proprium principij in contraria. s. mutari, cum extrema nō nata sint secundum illos ad vtraq; mutari. sed hoc quidem consequenter examinabitur, nunc vero dicendum est ꝙ si quæ ad vtraque mutantur, rationabile est principium supponere, neq; magis hoc medium, aut hoc oportet supponere, sed æqualiter ambo. qūo igitur vnum quid reliquorum dicunt esse principium. Deinde qui aerem principium supponunt, & hunc dicunt in ignem, & aquam mutari, & hæc in aerem, & per hunc adinuicem, ignem vero, & terram & ipsa immediate quidem non mutari adinuicem, sed per aerem medium, & iccirco principiū esse, eo ꝙ omnia ex ipso mutentur, primo per ipsum permeantia, & in ipsum omnia resolui. Qui itaq; hæc dicunt quid nam dixerint de aquæ in terram mutatione? hæc enim immediate fit, per aerem minime pertransiens, quod oportebat factum iri, siquidem principij ratione habet aer ad omnē mutationem. Similiter aūt & ad eos, qui aquā principium esse dicunt, dubitandum est de mutatione ex aere in ignem, & ignis in aerem. nā & hę immediatæ erunr, per aquē minime procedentes. hæc igitur intantum, exterius ad suppositionem dicenda sunr. Videamus autem cōsequenter quomodo dicunt extrema non mutari adinuicem, & quomodo quod ab ipsis dicitur sit destruendum. Vltima dicunt illi non amplius mutari adinuicem. nam vt vltima existentia non amplius habent in quod mutentur, sed rursus reflectuntur in aquam, & aerem. si enim dicunt illi vltima non reflectuntur, sed mutantur rursus, in infinitum erit mutatio. timentes igitur in infinitum supponere mutationem, & nequeunres cognoscere quòd circulo generatio perficitur, ex quo incepit in idem desinens, ex igne aer & sic aqua, deinde terra, & rursus

Cōm.24.

rursus ignis, mutatione consequenter facta, & non in infinitum eunte, quia non in rectum fit, sed in circulum vertitur. ꝙ cum illi, vt dicebamus, nõ cognouissent, timuerunt extrema supponere adinuicem mutari: nam ad ea vsq; putauerunt oportere mutationem stare, ne in infinitũ fieret. iccirco aduersus eos īuectus Aristo. dicit, oportet enim stare, & nõ in infinitum inquit fieri mutationẽ, sic vt in rectũ procedentẽ oportet recipere. nam & si in infinitũ fiat mutatio, non tamen in rectũ, sed per reuolutionẽ eorundem in eadem: nam in rectũ vsq; ad vltima firmatur. propter hoc ergo nõ est impossibilis extremorũ in seinuicẽ mutatio, immo necessaria, vt circulus generationis seruetur. Et ꝙ quidem nõ sit possibile in infinitũ in rectum ire mutationem consequenter pertractaturus, distulit nunc absurdũ quod sequitur, innuens illud, ꝙ infinitas in vno contrarietates dicere coguntur. Ostendit quoq; consequẽter, quòd etiam vltima mutatur adinuicem. ostendit autem ipsum, vtẽdo eo, quod prius dictum est, ꝙ habẽtia contrarietatem adinuicem, omnia adinuicẽ mutãtur, ostendit autem ꝙ vnumquodq; ad reliqua habet contrarietatem, ita vt vniuersaliter ꝙ dicebamus, ostendatur ꝙ omnia adinuicem mutantur, non solum media, sed etiam extrema. Et forte, quia non posuit certas confutationes præacceptæ opinionis eius, quæ vnum aliquod extremorũ principium supposuit, propter hoc nunc cõmunẽ quandã exponit cõfutationẽ huius, ꝙ nullũ quatuor principiũ reliquorũ sit. nã si ostẽderit ꝙ omnia habẽt adinuicem cõtrarietatem, proculdubio omnia adinuicem mutantur: si autem hoc, nõ erit aliquod ipsorũ, separatũ primũ, neq; principium, neq; extremorum, neq; mediorum, sed omnia æqualiter adinuicem mutantur, & extrema, & contraria, & consequenter adinuicem posita. Ostensionis vero modus huiusmodi quidã est. supponant inquit terra, & aqua, & aer, & ignis, quorũ singulum significat per elementũ, ꝙ est in principio nominis. si ergo dicis aerem mediũ existẽtem mutari & in ignem, & in aquam, non certe ſm eandem oppositionẽ mutatur in ignem, & aquam: nam erit eo pacto ignis aquæ idẽ. si.n. quatenus aer mutatus factus est ignis, ſm hoc & in aquam translatus mutatur. quatenus igitur differt ab aqua, eatenus ab igne distabit. si aũt ſm idem ab eodem, vt ab aere distabit ignis, & aqua, necessario idem erunt inter se & aqua, & ignis, ꝙ est absurdum. non ergo ſm eandem oppositionem mutatur in ignem, & aquam aer. igitur secundum aliam, & aliam. & supponatur in ignem quidem secundum albũ, & nigrum mutatus: vt sit ignis quidem niger, aer vero albus. sed in aquam secundum alterã oppositionem, humidi, scilicet, & sicci, vt sit aer q̃dem siccus, aqua vero humida. sed mutatus, inquit, in aquam secundum siccum, & humidum potest etiam seruare albedinem. potest quoq; & ipsam mutare, sed supponatur seruãs. sit igitur aer quidem albus & siccus, aqua vero humida & alba. erit ergo contrarietas aquæ etiam ad ignem: siquidem hæc est alba, ignis vero niger per suppositionem, quare & adinuicem mutantur, siquidem suppositum est, quę contrarietatem adinuicem habent, adinuicem quoq; mutari. Eadem quoq; erit ratio rursus in aqua: si enim mutatur & in aerem, & in terram, non secundum idem rursus mutatur in vtrunq;, quoniam erit idem aer, & terra. quare secundum aliud quidem in aerem, & secundũ aliud in terram: in aerem quidem secundũ humiditatem, & siccitatem mutatur, in terram vero relinquitur secundum album, & nigrum mutari: si quidem duæ solæ sunt oppositiones. hoc quippe concessum est, quia consenserunt quatuor esse simplicia corpora: quatuor enim existentibus corporibus necesse est duas considerari oppositiones. existente igitur aqua alba, & humida, aer erit, vt prius dictũ est, albus, & siccus: differẽtia enim est huius ad aquã per humidum, & siccum. terra autem nigra, & humida, siquidem secundum nigrum mutabatur in hanc aqua. erit ergo contrarietas aeri ad terram, & mutabitur in hanc. rationis ergo demõstratio huiusmodi quædam est. Quærit autem Alexãder quõ nam cum proposuisset ostendere, ꝙ extrema mutãtur adinuicem, hoc quidem non videtur ostendens. ꝙ autem contraria adinuicem mutantur, hoc potius demonstrat, & inquit, ni forte etiam à principio extrema vocauit contraria. deinde quod & verius est, ex appositis demõstrauit, ꝙ omnia adinuicem habent contrarietatem. si autem hoc, proculdubio etiã mutantur omnia adinuicem. ꝙ autem demonstrauit extrema contrarietatem adinuicem habentia, scilicet terrã, & ignem, manifestum est. siquidem posuit ignem nigrum esse, & siccum, terram vero nigram, & humidam: mutatur igitur terra in ignem secundum humidum, & siccum hac ratione. habemus igitur ex ostensis, ꝙ non solum nullum mediorum est principium, sed ꝙ neq; extremorum. si enim æqualiter extrema, & simpliciter omnia adinuicem mutãtur, nullum magis erit principium hoc, quàm illud.

Quod autem in infinitum non est possibile procedere, quod ostensuri ad hoc ante deuenimus, manifestum est ex his. Tex.c.3

bis. Si enim rursus ignis in quo I, in aliud mutatur, & non reflectet vt in P S, contrarietas quadam igni, & P S, alia inerit ab illis, quæ dictæ sunt: nulli enim idem supponitur eorum quæ T, L, A, I, ipsum P S. sit itaque ipsi quidem I, ipsum B, ipsi vero P S, ipsum M, B, it aque omnibus inerit T, L, A, I, mutantur enim adinuicem. sed hoc quidem sit nondum demonstratum. illud tamen manifestum, quòd si rursus P S, in aliud, alia contrarietas, & ipsi P S, inerit, & igni ipsi I, similiter quoque semper cum addito cõtrarietas quadam inerit his, quæ antea. quare si infinita, & contrarietates infinitæ vni inerunt. si vero hoc, non erit neque definire vllum, neque fieri. oportebit enim, si erit aliud ex alio, tot pertransire contrarietates, & adhuc plures. quare in aliqua quidem nondum erit mutatio, velut si infinita intermedia: necesse autem, siquidem infinita elementa. Amplius autem neque ex aere in ignem, siquidem infinitæ contrarietates. fiunt autem & omnia vnum: necesse est. n. omnes inesse, inferioribus quidem ipso I, eas quæ superiorum: his vero eas, quæ inferiorum, quare omnia vnum erunt.

Cõm. 25. Cum demonstrauisset ꝙ si supposita fuerit recta in infinitum fieri generatio, necesse est omnia in infinitũ mutari, quoniã & omnia ostẽduntur adinuicem habentia cõtrarietatẽ nunc hoc ipsum percurrit, ꝙ impossibile est in infinitum fieri mutationẽ, cum & prius innuerit impossibile dicendo, infinitæ enim contrarietates in eodem erunt, ita vt hoc confutato manifestum fiat omnia adinuicem mutari. Et fortasse contradicet quis, ꝙ ẽt si in infinitum supposuerimus fieri mutationem, nõ solũ in rectum consequentium seinuicẽ erit mutatio, sed etiã quæ remota abinuicem sunt mutabũtur inter se, vt cõfessum sumamus illud, oĩa adinuicẽ cõtrarietatẽ habẽtia, adinuicem quoq; mutari. Sed sciẽdum est, ꝙ hoc ipsum pertractat nunc, ꝙ si infinita quis supposuerit elementa, altero in alterũ mutato in rectum, in contrariũ circũuertuntur, quæ sunt ipsius suppositionis, ꝙ nullum elemẽtorum in aliquod reliquorum mutabitur, neq; quę remota sunt, adinuicem, neq; quę proxima sũt ita vt pœnitus impossibilis sit suppositio. Si enim supposuerimus vnum quid extremorum, aut ignem, aut terram nõ reflecti reuolutam in circulum, sed in rectum in aliud quid quintum consequẽs mutari, erit aliqua contrarietas qua mutata est, altera existens præter alias, quibus quatuor cõsequẽter mutabãtur. & supponatur inquit ignis, neq; reflectens, & in aerem mutatus, neq; circulo in terrã, sed in aliud quoddam quintũ, vt in quo P S, erit igitur aliqua cõtrarietas, qua mutabatur I ĩ P S. & supponaꝭ ꝯtrarietas M, & B, qua nullum aliorum, quę sunt A, L, T, mutabatur, præterquam solum I, & P S, inerit ergo alterum oppositionis ipsi P S, vt id, quod est in quo M, quod vocetur malum: igni vero, & reliquis oĩbus ipsum B, quod vocetur bonum: huiuscemodi enim sumptæ sint contrarietates, quę ab oĩbus participẽtur. si quoque rursus cõsequẽter mutatur ipsum P S, in aliud quid, addetur ꝯrietas, & si rursus illud in aliud, tertia addetur ꝯrietas & si in infinitũ hoc fiat, cõsequẽter infinitæ erunt cõtrarietates. primũ quidem igiꝭ absurdũ est actu infinitũ supponi. deinde si contrarietates infinitæ, cõtrarietatum vero duplæ sunt qualitates, nã in qualibet ꝯrietate duę sunt qualitates, erit ipsius infiniti duplum. His autẽ inquit suppositis, neq; definire aliquid horum possibile erit, & ratione comprehendere infinita, neq; oĩno subsistere, aut fieri aliqua ex seinuicẽ possibile erit, sed auferatur omnino mutua mutatio. sequetur etiã inquit omnia eadẽ esse. sed quo pacto horum singulum demõstratur consequẽter in litera cõsiderabimus. Sed illud inquisitione dignum est, quomodo secundum vnũquodq; elementũ, vna apponitur cõtrarietas. ꝙ. n. infinitis existẽtibus elementis, necesse est & infinitas esse contrarietates, manifestissimũ est: si. n. finitæ essent ꝯrietates, necesse & cõplexiones, & cõiugationes ex ipsis, & si multo plures sint cõtrarietatibus, finitas tamẽ esse. nã quemadmodũ via, & rõne cõprehendere possibile est ex duabus contrarietatibus quot fiunt coniugationes, ꝙ. s. quatuor: sic & multitudine omni, qualiscũq; sit cõtrarietatũ, numerabili, & dicibili existẽte, necesse est & cõiugationes numerabiles, & finitas esse. ꝙ aũt si infinita sint elemẽta nõ erunt cõtrarietates finitæ præmanifestum est. sed nõ hoc quærit ratio, sed si secundũ vnũquodq; elementũ appositũ etiam cõtrarietas vna apponitur, quod non est verũ: vna enim ꝯrietate apposita, plura fiunt elementa. duabus enim cõtrarietatibus existentibus, nõ duo solũ erunt elemẽta sed quatuor: si autẽ tres sint contrarietates, octo possunt esse elementa, & ita semꝑ vna addita ꝯrietate multo plura possunt esse elemẽta. Ad hoc igitur dicendũ, quòd & si vna contrarietate apposita plura fiunt elementa, non prohibentur concludi proposita. cum enim ostensum sit infinitas esse contrarietates, in vnoquoque infinitorũ existentiũ elementorũ, concluditur similiter impossibile, siue secundum vnamquanq; contrarietatem, vnum apponatur elementum, siue plura. vtens enim eo, quod est infinitas esse contrarietates, ostendit impossibile suppositionis, vt prædictum est. dicere vero secũdum vnumquodq; elementum vnam apponi contrarietatem, neq; verum est, neq; necessarium: non enim quia sermonis gratia aer in ignem solum mutatur secundum humidum, & siccum, in aliud vero elementorum nullum, iam necesse est nullum aliud secundum contrarietatem sicci, & humidi mutari: nam

nã aqua,& terra ſecundũ hęc mutatur. Propter quid igitur ſecundũ vnũ elementum vnã apponit cõtrarietatem Ariſt. Dico igitur ꝙ ſequens ſuppoſitionem dicentiũ ſolũ in rectum eſſe elemẽtorũ mutationẽ: hoc enim ſuppoſito impoſſibile eſt ſecundũ eandẽ oppoſitionẽ duas fieri mutationes: vt verbi gratia, ſecundũ eam quę humidi, ꝙ ignis in aerẽ mutatur, & aqua in terram. in rectum igitur & ſolũ ſuppoſita elementorum mutatione, neceſſe eſt oĩno addito elemento, etiã contrarietatẽ omnino apponi. qua præcedens elemẽtum in id, quod conſequitur mutetur. Quòd aũt ad ſuppoſitionẽ, quæ dicit non reflecti generationẽ, etiã Ariſto. ſecundũ vnũquodq; elementum, vnam addit contrarietatẽ, hinc eſt manifeſtũ. cum enim dixiſſet ɪ, ad ᴘ s, mutari ſm contrarietatẽ ᴍ, & ʙ. verbi gratia, mali & boni: & ʙ. quidem ipſi ɪ, & omnibus, quę ſunt ſub ɪ, inexiſtente, ᴍ vero ipſi ᴘ s, & omnibus quæ ſunt poſt ipſum, nihilominus ɪ, ſolum ſupponit ad ᴘ s, mutari, nullũ vero aliorum qua propter neceſſe eſt ſecundum vnamquãq; elementi appoſitionem, & contrarietatem oĩno apponi. Sigillatim aũt nunc verba ꝯſideremus. ſi ignis inquit nõ reflectitur in aerem, puta, aut in terram mutatus, aut in aquã, ſed in aliud quid præter hęc ipſum ᴘ s, mutetur, neceſſe eſt omnino præter duas contrarietates, quæ ſunt calidi, & frigidi, humidi, & ſicci, tertiã ſupponi, vt albi, & nigri. exempli cauſa, qua ɪ, in ᴘ s, mutatur: alterum enim ſuppoſitum eſt ipſum ᴘ s, à quatuor elementis. ſit igitur ipſum ɪ, inquit mutatum in ᴘ s, ſecundum contrarietatem ᴍ, & ʙ, ſecundum quam nullum eorũ, quæ erant ante ɪ, mutabatur. quare ſi ipſi quidem ᴘ s. ineſt ᴍ. ipſi vero ɪ, ʙ, hoc ipſum ʙ, quod ineſt igni, inerit etiam aeri, & aquæ, & terræ: quia nullum horum ab igne differebat, ſecundum hanc contrarietatem, ſed ſecundum aliam, vt eam quæ calidi, & frigidi, & ſicci, & humidi. Illud autem aduertendum eſt, ꝙ ad ſuppoſitionem Ariſto. dicentem ſecundum vnamquamq; oppoſitionem vnam fieri mutationem, ſequitur ipſum ʙ, oĩbus, quę ſunt ante ɪ, ineſſe: nullum enim adhuc ſecundum hoc mutabaẽ, priuſquã ipſum ɪ, in ipſum ᴘ s, mutaretur. vñ igitur eſt in ipſo igne ipſum ʙ, niſi ex illis? ſimiliter autem & his, quæ ſunt poſt ᴘ s, omnibus ipſum ᴍ, quoniam in nullum amplius mutatur ipſum ᴘ s, ſecundum hanc oppoſitionem. ſi tamen concedamus, vt prius dictum eſt, plura generari elementa, vna appoſita contrarietate, & ſecundum vnam contrarietatẽ diuerſa mutari, non amplius neceſſe eſt ipſum ʙ, ipſi ɪ, inexiſtẽs iam & his, quę ſunt ante ipſum omnibus ineſſe. q̃d enim ꝙ & aliud mutetur ſecundum hanc contrarietatem, vt ſe habet in igne & aere? aer enim mutabatur ſecundum humidum, & ſiccum in ignem, & nõ quia ipſum humiditatem habet, iã & quę ante ipſum omnia: nam terra ſicca eſt. cauſa autem huius, quia non ſolum aer in ignem ſecundum hanc contrarietatem mutabatur, ſed etiam terra in aquam. quare Ariſto. vt prius dixi, ſequens ſuppoſitionem, quæ ſolum ad elementum conſequens mutationem facit, ſumens ſecundũ vnũquodq; elementum vnam contrarietatem apponi, rectè dixit, ipſum ʙ. omnibus, quæ ſunt ante ignem ineſſe, ſiquidem in ipſum inqt mutantur. ſi. n. habet ipſum ɪ, alterum ex contrarietate, quæ eſt ſm ᴍ, & ʙ, dico. ſ. ipſum ʙ, neceſſe eſt & quæ ſunt ante ipſum ignem habere ipſum ʙ, ſi quidem ex ipſis factus eſt ignis, & mutabantur illa in hunc. ſi. n. non haberent quæ ſunt ante ignem ipſum ʙ, vnde nam eſt in ipſo igne ipſum ʙ. nullum. n. illoꝝ ſm ʙ, differebat ab igne, vt pri⁹ dictũ eſt. ſed hoc inquit mutari quatuor elementa adinuicem ſit nondũ demonſtratũ, vt ad eam, quæ nunc pertractatur ſuppoſitionem, quoniã ſi dicamus omnia adinuicem mutari quatuor, circulo inducemus fieri ipſam generationem, quod aufert nunc propoſita ſuppoſitio in rectum, & quę conſequenter ſolum dicit fieri mutationem. iccirco ponatur vt nondum demonſtratum. Sciendum tamen eſt, ꝙ quo indigemus ad demonſtrandum ipſum ʙ, ipſi ɪ, & omnibus, quæ ſunt ante ipſum ineſſe, hoc non auferturꝛ nec prohibetur à ſuppoſitione dicente, ſit non omnia adinuicem mutari: ſufficit enim quæ in cõſequens fit vniuſcuiuſq; mutatio, ipſorum quatuor & finiens in ipſum ignẽ, oſtẽdere ꝙ ineſt oĩbus, q̃ ſunt ante ɪ, ipſum ʙ, ex quibus mutatis cõſequenter ignis genitus eſt. ſi. n. nõ fuiſſet in ipſis ipſum ʙ, nunquam factus fuiſſet ex ipſis ignis habens ʙ. Quod igitur ineſt his. quæ ſunt ᴀ, ʟ, ᴛ, eius cõtrarietatis, quæ eſt ſecundum ʙ, & ᴍ, altera partium. ſ. ʙ, hinc demonſtratur, non ex eo, quod omnia ad ſeinuicem mutentur. Quod autẽ ipſum ʙ, ipſis ineſt, & ipſum ᴍ, oſtenditur ex eo ꝙ nullum aliorum ſecundum hanc mutatũ eſt oppoſitionem, præter ipſum ɪ, ᴘ s. quare nihil neq; ſecundum hunc differebat ignis ab his, quæ ante ipſum: commune igitur ineſt eis ipſum ʙ. ſed & illud inquit manifeſtum, ꝙ ſi addiderimus aliud elementũ poſt ipſum ᴘ s, vt ʙ, & mutatur ᴘ s, in ʙ, alia opus eſt rurſus contrarietate, ſecundum quam fiat mutatio, præter illam, quæ erat in ɪ, & ᴘ s, ſimiliter quoq; ſe habebunt & quæcunq; alia elementa addiderimus. Deinde inductũ abſurdũ cõcludens, ꝙ ſi ſecundũ ſingulũ inquit elementum

tum contrarietas apponitur: infinita autē elementa: infinitæ erunt contrarietates, & in vnoquoque elemento infinitarum contrarietatū, alteræ partes inerunt, & ipsę secūdū naturā infinitæ existētes. si aūt infinitæ in vnoquoq; inerunt, vide quid sequet. nihil. n. inquit erit definire, neq; generari. & quod quidē nō circunscribenē infinita manifestißimū est, neq; subsistēt. Sed qūo neq; generari ipsa ex seinuicē dicit, considerandū. oportebit. n. si erit alterū ex altero, tot pertransire contrarietates, & adhuc plures, si infinitę, inquit sunt cōtrarietates in vnoquoq;, oportebit quod generatur, tot quot singulū habet, (habet aūt infinitas) pertrāsire cōtrarietates. hoc autem fieri nequit, nam infinitum pertransiri nō potest. qm̄ autem dixit tot, videtur autem hoc determinati numeri significatiuū, infinitum aūt quocunq; assumpto semper mai⁹ & amplius est, propter hoc veluti certius loquēs addidit, & adhuc plures. Quomodo aūt quod fit necesse est infinitas pertrāsire contrarietates, considerādū. quædā. n. mediorum si sumpserimus, consequenē mutari, vt ad vltima perueniant, & mutentur in hæc, oportebit ipsa per infinitas pertransire, vt ī vltimū mutentur: hoc aūt est impoßibile: quare nunquā ī illud mutabuntur, neq; vnquā ad ipsum peruenient: si quidē media est infinita inter id, quod mutaē, & ipsum vltimū distātia. sicut aūt mediū ī vltimū nō mutatur, quia neq; peruenit aliquā do ad ipsum, sic neq; aliud quid vnquā ad medium mutabitur, vt id quod è principio, quod neque accipere est: non est enim infiniti principiū. similiter neq; hoc, neq; mediū quodcunque perueniet, quoniā infinita est, q̄ ex medio est, ad principiū distantia. ꝙ igitur nullū eorū, quæ sumuntur in medio mutatur ad vltima, manifestißimum est. Dicit aūt ipse ꝙ neque consequentia seinuicē in se mutuo mutantur: non enim inquit ex aere in ignē erit mutatio, si infinitæ erunt contrarietates. hoc aūt quomodo, inquit, inquisitione dignum est. non. n. omnes pertransit infinitas contrarietates, vt fiat ex aere ignis, sed secundū vnā solā mutatum contrarietatē generatur, reliquis eisdē manentibus. Ni forte igitur cōmuni ratione, quoniā infinitū impoßibile est subsistere · propter hoc nihil vtiq; fiat eorū, quæ infinitas habēt contrarietates. Sed forte dixerit quis, ipsa subsistentia supponēs, cōsidera, si possunt ex seinuicē fieri: possunt aūt, siquidē secundū vnius contrarietatis mutationē consideratur, eorū q̄ se consequuntur ex seinuicem generatio. melius igitur est, vt inquit Alexand. ad id quod consequens, ipsum sumere dictum. Ostendit autem cōsequēter quòd omnia elementa eadem erunt inter se. si autem eadem omnia, igitur neque ex se mutuo generabuntur, nec erit mutatio alicuius eorū in aliud: nihil. n. fit quod iam est. Mihi autem videtur propositum sic accipere. si est in recto mutatio elementorum infinitorū existentium: demonstrauimus autem, quòd quædam non mutantur in aliqua mediorum, quia oportet infinita pertransire, infinitum autem pertransiri nequit. sit itaque aer medium, non igitur in ignem mutabitur. vt enim ex hoc mutatio obuiet, infinitis indigebit mutationibus: hoc autem est impoßibile. si ergo in ipsum vltimum terminum peruenire mutationem, quę est in aerem, est impoßibile, neq; igitur in id quod sibi consequens est, ignem scilicet aer mutabitur. Deinde proponit ostēdere aliquod sequens ad suppositionem dicentem, quòd in rectum in infinitum fit mutatio, omnia scilicet eadem fieri. omnibus enim inquit, quæ sunt supra ɪ, & infra ɪ, eędem insunt cōtrarietates, qđ igitur si omnia quæ sunt ante ɪ, elemēta, easdē his. quæ sunt post ɪ, contrarietates habent, accidit omnia esse eadem, manifestißimum est. si enim easdē habent contrarietates omnia, quæ sunt ex vtraque parte ipsius ɪ, eadem inter se erunt, & quæ ab ipso ᴘꜱ, & sursum procedenti, & quæ ab ipso ᴀ, aere, vsq; ad inferiora. quare idem erit aer, qđ est ᴀ, ipsi ᴘꜱ: & vt simpliciter dicamus oīa superiora omnibus inferioribus. sic aūt rursus si sumpserimus quę sunt ex vtraq; parte ipsius ᴀ, eadem ratione eadē existētia inter se, erit ɪ, ipsi ᴘꜱ, idē, & oībus superioribus. si autē rursus quæ sunt ex vtroq; latere ipsius ᴘꜱ, eadē inter se sumpserimus, idē erit ignis aeri. quare & omnibus quę sunt post ipsum: ostensum est autem per præaccepta. ꝙ etiam omnibus q̄ sunt ante ipsum: quæ aūt añ ipsum aerem oīa his quę post ipsum oībus eadē sunt: quare manifestum est ex his, ꝙ & ignis, & omnia, quæ sunt ex vtroq; latere ignis, oīa inter se eadem erunt. Quod igiē si dem⁹ oīa, quę insunt superiorib⁹, eadē esse his quę insunt īferioribus, cōcludetur eadē esse oīa inter se, manifestißimū est, ex prædictis. sed quòd eędē sunt ꝯtrarietates, non est adhuc manifestū, vt sequēs ad suppositionē dicentem, consequēter & in rectum fieri mutationem. & hoc est manifestū ex prius dictis ab eo exponente suppositionem. si quidē ɪ, in ᴘꜱ, inquit mutetur, secundum contrarietatem mutatur, secundum quam nullum est mutatum alterum, vt eam, quæ est secundum ᴍ, & ʙ, & inerit q̄dem ipsum ᴍ, ipsi ᴘꜱ, igni vero, & inferioribus oībus ipsum ʙ. rursus aūt ipsum ᴘꜱ, secundum aliud manēte in ea, quæ post ipsum, com-

mune manet ipsum M, in oĩbus quæ sunt post ipsum P S. quare omnia, quæ sunt post I, omnibus quæ sunt ante ipsum I, contrariantur secundum ipsum E, & ipsum M, rursus ipso P S, in aliud mutato secundum aliam contrarietatem, erit rursus his, quæ post ipsum P S, contrarietas ad ea, quæ sunt ipsius P S. manifestũ est igitur ex his, quòd nõ eadem erunt omnia, sed totũ contrarium, contrarietatẽ oĩa habere ad oĩa. Quærendũ est igitur quomodo hoc verũ ponit Aristote. Ni forte ex eo, quòd infinitæ sunt: quæ sunt in vnoquoque cõtrarietates hoc cõstruit. si enim infinitas dicis vnumquodque habere contrarietates, infiniti vero nõ est amplius accipere, nõ erit aliqua contrarietas, quæ non sit in vnoquoque. quare eadem omnia erunt. Sed neque hoc rationẽ habet. qui enim ĩfinitas supponit contrarietates, duplices ad ipsum infinitum qualitates facit. quare cum dicatur vnum quodq; infinitas habere contrarietates, non vt vtrasque partes contrarietatũ habens dicitur, sed vt alteram partem cõtrarietatũ solã, quare non absurdum est in his quidem alteras cõtrarietatum considerare: in aliis vero alteras. Melius est igitur secundũ hunc modũ intelligere sermonẽ ipsum, per se examinantẽ in ꝓpria natura hoc ipsum theorema, nõ vt continuum ad dicta: si enim I, in ipsum P S. dicis mutari P S, vero nõ amplius in I, reflecti, neq; mutari, nõ erit contrarietas ipsi P S ad I. si enim esset mutareẽ etiam ipsum P S, in ipsum I, idẽ ergo erit. & ita ꝯsequẽter discurrens per oĩa, ostẽdens eadem existẽtia inter se. Si vero q̃s dicat, ꝙ hoc ipsum à principio supposui, habere ipsa adinuicem ꝯrietatem I, & P S. q̃n ipsum I, supposui in ipsum P S, mutari dicam ad hunc quòd hanc ipsam, quã supposuisti contrarietatẽ, tu ipse destruis, dicens nõ amplius ipsum P S in I, mutari: sic aũt vniuersaliter supponens superiora in inferiora non mutari, destruis ipsorũ cõtrarietatẽ, quam supposuisti. in vniuscuiusque ad id, quod consequitur mutatione. sublata autem contrarietate, eadem erunt inter se omnia, quod rationabiliter conclusit.

Tex. c. 37. *Mirabitur autem aliquis dicentium plura vno elementa corporum, vt non mutentur adinuicem, quemadmodum Empedocles inquit, quomodo contingit dicere ipsis esse comparabilia elementa, quamuis dicit sic. hæc enim æqualis omnia. Si igitur secundum quantum necesse idem aliquod esse existens omnibus comparabilibus, quo mensurantur, vt si ex aqua hemina fuerint aeris decem, idem igitur essent ambo, si mensurantur eodem. si vero non ita comparabilia secundum quantum, vt quantum ex quanto, sed quantum possunt, velut si hemina aquæ æque potest infrigidare, & decem aeris, & sic secundum quantum, non quatenus quantum, comparabilia, sed quatenus possunt aliquid. esset autem vtique et non quanti mensura comparare potentias. sed secundum proportionem, quemadmodum vt hoc calidum, hoc autem album, hoc vero vt hoc, significat in quali quidem simile, in quanto vero æquale. absurdum itaque videtur, si corpora immutabilia existentia non proportione, comparabilia sint, sed mensura potentiarum, & esse aqua le calidum, aut similiter ignis tantum, & aeris multiplex. idem enim plus, eo quod eiusdem sit generis, talem habebit rationem.*

Cum demonstrauisset ꝙ non potest vnum quatuor elemẽtorũ esse aliorũ, neq; vt immutabile, neq; vt mutabile, cũq; ostensũ sit eisdem rationibus, ꝙ neq; aliqua ex ipsis elemẽta sunt reliquorũ, cõsequẽter superest quęrere si quatuor elemẽta sunt oĩa. dictum est enim ab ipso superius quòd si nihil sensibile est prius his, hęc vtiq; oĩa fuerint. quoniã igitur nec esse est hæc, aut immutabilia, aut vt mutabilia, elemẽta esse aliorum, propositum est ei in præsenti ostendere quòd nõ sunt immutabilia, vt hoc cõfutato, derelinquatur vera opinio, dicens omnia esse elemẽta, vt adinuicem mutabilia. Quoniam autem propositæ ad confutandum opinionis Empedocles est præses, aduersus hunc inuehitur, ostendens ꝙ neq; generationem, & corruptionem, quæ secundum naturam possibile est esse secundum ipsum, neq; augmẽtationẽ, neq; motum sm naturam. sed priusquã eius opinionem de elemẽtis cõfutet, ostẽdit ipsum dissona sibi ipsi dicentẽ. immutabilia siquidẽ ipsa supponẽs esse, compatabilia ipsa esse dicit, scribens, hęc enim æquaq; omnia sunt. Primũ ergo ostendit quòd impossibile est Empedocli immutabilia supponẽti elementa, cõparabilia ipsa dicere. si enim cõparabilia sunt inter se, vt dicamus ignẽ esse æqualẽ aeri, aut secundũ quantitatẽ erunt, aut sm potentiam, & qualitatem. qualitatem autem, aut eandem, vt quando dixero similem esse ignem aeri: quoniã vt ignis est calidus, sic & aer. aut sm aliam & aliam qualitatẽ congregationis facta cõparatione aut secundũ aliam, hoc est contrariam, vt q̃n dixero sicut ignis est calidus, ita est aqua frigida: aut nõ contrariam, sed alteram genere, vt cum dixero, sicut hoc est calidum, ita hoc est album secundum proportionem facta iuxta positione. Ostendit igitur quòd primum non est possibile, secundum magnitudinem comparationem ipsorum considerare, cũ immutabilia sint. considerarẽ enim sic ipsorum æqualitatem, vt totalitatum æque magnarum adinuicem existẽtium, stultum est. nam hæc quidem etiam manifeste apparẽt nõ sic se habentia, vt terra, & aqua: siquidem enim in terræ concauitatibus aqua consideratur, terra est maior: alia vero occultam habent demõstrationem æqualitatis, vt aer & ignis, & ad vtrunque collata aqua. sic igitur non est possibile Cõm. 26.

ſibile æqualia inter ſe eſſe elementa. Sed ſi cõparabilia ipſa dicat ſecundum magnitudinem, ſic vtique ipſa dicat, vt ipſa inter ſe mutentur, æquali materia vnicuique ipſorum ſubiecta: veluti ſi dicamus totam aquam æqualem eſſe toti aeri, eo ꝙ æqualis, & eadem ſit ĩ vtroque materia, quæ & extẽſa aerem facere poteſt, & rurſus cõtracta aquam: hoc autẽ eſt impoſſibile ei cõſiderare, niſi ex partiũ adinuicẽ mutatione: quoniã enim videmus pedalẽ aquã in decupedalẽ aerẽ, exempli gratia mutari, ſi ſic accidat, dicimus ſic ęqualem eſſe pedalẽ aquam decupedali aeri, eo quòd ex eadem materia ambo ſint rarefacta, atque denſata. & hanc in totalitatibus ſeruari ꝓportionẽ exceſſus, quę & in partibus cõſideratur. ſic enim & Ariſto. in Meteoris proportionem aquæ ad aerem ſumpſit ex partiũ mutatione. quã enim, inquit, habet aqua tanta proportionẽ ad aerẽ ex ipſa generatum, hanc decens eſt & totum aerem, ad aquæ totalitatẽ habere. quod igitur nõ eſt poſſibile ſecũ dũ magnitudinẽ cõparabilia eſſe aliter, quàm habendo æqualẽ materiam, quæ poſſit magnitudinem vtriuſque comparabilium recipere, & ꝙ huiuſmodi iuxta poſitio ex partiũ adinuicem mutatione conſideretur neceſſario, ſatis dictum eſt. quapropter inconſonum eſt cõparabilia dicere, ſecũdũ magnitudinẽ eſſe elemẽta ei, qui ipſa ſeruat immutabilia. Cõſideremus igitur, an ſecundum potentias poſſibile ſit ipſa dicere cõparabilia, vt verbi gratia, vt eſt ignis pedalis calidus, ſic eſt decupedalis aer, ſecundum eandem virtutem conſiderata cõparatione. Sed neque hanc poſſibile eſt cõſiderare, ſi immutabilia ſint elemẽta, eiuſdem enim qualitatis vna, & eadem eſt ſubiecta materia. quare ſi dicis decuplum aerem æqualem habere potentiam decimæ parti ignis, remiſſam conſideras aeris potentiã, ignis vero intentam: vna autem & eadẽ exiſtente materia ſubiecta, remiſſam potentiã intẽdi poſſibile eſt, & intẽtam remitti. neceſſe eſt enim vna, & cõmuni exiſtẽte amborũ materia, potentia in ipſa cõſiderari. ꝙ vtrunque eſt. Idem quoque erit ſermo. comparatione ſecundũ contrarias qualitates ſumpta, dicẽtibus nobis vt ignis ſiccus eſt, ſic aer eſt humidus, aut vt ignis eſt calidus, ſic aqua eſt frigida. qui enim cõtrarias dicit virtutes, & vnã amborũ materiã, corpus trifariam dimẽſum, etiã mutationem neceſſe eſt conſiderare: contraria enim neceſſe eſt inter ſe agere & pati abinuicẽ, quoniam neque cõtraria aliter eſſe diceretur. Si ergo neque ſecundũ magnitudinem, neq; ſecundũ potẽtiã, aut eandẽ aut cõtrariã poſſibile eſt cõparationẽ elementorũ cõſiderare, ſi ipſa immutabilia ſeruẽtur, quærendũ eſt nunquid ſecundum tertiũ modum poſſit Empedocles conſiderare elementorũ comparationẽ, ſecundum proportionẽ potẽtiarũ diuerſorum generum, vt dicat vt hoc calidum ita hoc album. inquit autem Ariſto. ꝙ ſecũdum hunc ſolum modum poſſibile eſt ei comparabilia elementa dicere, immutabilia ſupponẽti ipſa. neque enim poſſibile eſt dicere diuerſorũ generũ potẽtias agere omnino, aut mutari adinuicem, vt albedinem in dulcedinem. Quantũ igitur ad id quod eſt, non euerti de immutabilibus elementis ſuppoſitionem, recte ſe habet hoc modo conſiderata comparatio, eo ꝙ nõ inducit, vt aliæ, mutationẽ elemẽtorũ. Verũ ipſa ſecundũ ſe opinio non incõfutabilis exiſtit, niſi alteram ſolam potentiam coordinationis conſiderauerit quis in elementis exiſtentem, alteram vero minime vt ſi albedinem dicat eſſe in elementis, nigredinẽ vero minime, & dulcedinem quidem dicat ipſa participare, amaritudine vero nõ. ſic & in calido, & frigido primũ quidem extraneũ eſt hoc, has quidẽ ineſſe, cõtrapoſitas vero non. deinde etiam fruſtra erunt, non habentes in quod agant, aut à quo patiãtur. ſi autem ſint quidem cõtrariæ, ſed oppoſitionem dixerit ſecundum eas, quæ diuerſorum generum cõſiderari, & ſolum procedent prius dictæ rationes: vbi enim eſt cõtrarietas, ibi & paſſio ex neceſſitate eſt & mutatio: quoniam non fuerint contraria, quæ non pugnãt adinuicem, & quæ ſe mutuo non corrumpunt. His igitur prædeclaratis, verba ipſa conſideremus. ꝙ igitur ſecundum magnitudinem, & moles non eſt poſſibile comparabilia eſſe demõſtrat. cõceſſum eſt enim ex ſenſu ꝙ nõ omnia ſunt molibus æqualia: aer enim terra eſt maior, & aqua quæ ĩ eius cõcauitates confluxit: incerta vero eſt aeris & ignis ad inuicem ſecundũ quantitatem collatio, ne dicam ipſum ſuccenſum fomitem, qui cõtinet aerem, rationabile eſſe maius aere, & inferioribus omnibus, quare impoſſibile eſt molibus æqualitatẽ ſumere. Poterunt ergo æqualia dici molibus, vt ex ęquali ſubiecto facte in vtrunque mutationis, quòd tãtũ quidem ſubm rarefactũ aerẽ facit, verbi gratia decuplũ, denſatũ vero decimum huius ſecundũ molem aquæ. hoc enim ſignificat apud ipſum illud & hoc quo menſurãtur, hoc eſt ſecundum ꝙ ęqualia ſunt ſubiecto. hoc autẽ ſic ſe habente non fuerint immutabilia elemẽta, exiſtẽte eis communi ſubiecto, qđ contractum quidem facit aquam extenſum vero raritate aerem: hoc autem mutatio eſt. Hæc cũ dixiſſet, ad eã q̃ eſt in potẽtiis, tranſiuit ęqualitatem, & inquit. ſi enim non ſecundum quan-

tum æqualia dixerint, eo ꝙ ex æquali aliquo subiecto, & maius ipsorum, & minus generatum sit, vt prius dicebamus, relinquitur ſm potẽtias dicere esse ipsa comparabilia, quoniam æquatur potentiæ ipsorum secundum quãtitatis ꝓportionem, & interim eadem potentia supponatur, vt quæ est in decuplo, v.g. aere caliditas æqualis fiat, vndecimę secundum molem ignis parti. Illud vero § Non vt quantum ex quãto, § significatiuum huius est, ꝙ nõ ex aliquo æquali quanto mutentur & in maius, & in minus densatione, & rarefactione, sed ſm potentiã æqualitas sumatur. Sed priusquam dicat quæ ad hãc suppositionem sequuntur absurda, transit ad æqualitatem secundum proportionem potentiarum, in qua sumit quæ genere differunt, vt album & calidum, similitudinem quandam, & proportionem ſm potentias qualitatum habẽtia adinuicẽ, vt dicamus ꝙ quantũ est hic ignis calidus, tñ est hæc aqua alba. sic.n. tantummodo potest comparabilia ipsa Empedocles dicere, immutabilia dicens. non.n. mutatur albũ in calidum, aut econtra: nam ea, quæ diuersorum generum, in se mutuo mutabilia sunt. Quod vero additur § Hoc vero, vt hoc in quali quidem significat simile, in quãto vero æquale § vult significare ꝙ si non ſm quantum comparabilia sunt elementa, sed ſm dictam proportionẽ male dicebat Empedocles: hæc.n. æquaq; omnia: nam æquale quidem in quantitate, in qualitate vero simile. oportebat ergo similia dicere, sed non æqua. absurdum tamen inquit videtur, si non proportione hæc cõparabilia dixerit, immutabilia dicens, sed mensura potentiarũ. impossibile est.n. ipsa mensura potentiarũ comparabilia dicere esse: exempli causa, vt hæc aqua frigida est, sic & decuplus ad ipsam aer. nã differentia ſm quantitatem, æquale posse dicere eisdem potentiis, non est immutabilia ipsa seruantis, vt iã demonstrauimus. amplius.n. & minus ſm eandem potentiam non aliter est, quã ob id ꝙ ex eadem materia: hoc autem intẽsione, & remissione potentiarum contingit: hoc autẽ est mutatio. solum igitur ea, quæ est diuersorum generum potentiarum, & ob hoc adinuicem non mutatarum proportio, comparabilia potest elementa Empedocles dicere. Cum autem dixisset § Aequale calidũ § quoniã ęquale est quanti, mutauit statim in simile dicens § Aut similiter ignis tantum § Quomodo autẽ est possibile in pauca mole aeris, & in minori ignis similem esse caliditatem, ostendit inducens § Idem enim plus, eo quod eiusdem sit generis, talem habebit rationẽ § idem quidẽ in potẽtia sumẽs. nam supponitur & ignis, & aer calidus. ipsum autem plus, in molibus: supponitur enim multiplex aer ad molem ignis, in caliditate autem ęqualis ei. impossibile est aũt eandem potẽtiam in diuersis esse magnitudinibus, non vna & eadem supposita amborũ materia. si autem inęquales moles ignis, & aeris, similiter sunt calidi. si ergo ęqualem sumpsero igni aeris molem, minor erit quę in aere caliditas ea quæ in igne: quapropter intensione, & remissione idẽ subiectũ fit magis, minusq; calidum.

Atqui neq; augmentatio neq; vtiq; fuerit secundũ Empedoclem, nisi secundum additionem: igne enim auget ignẽ. Auget autem terra quidem suũ genus: æthera quoq; æther. hæc autem apponuntur. videntur autem non sic augeri ea, quæ augentur. Tex.c. 38. *Multo autem difficilius est reddere de generatione secundum naturam. ea enim quæ fiunt natura, omnia fiunt, aut semper sic, aut vt plurimum: quæ vero extra ipsum semper, & vt plurimum à casu, & à fortuna. quæ igitur causa huius ex homine hominem, aut semper, aut vt plurimum, & ex tritico triticum, sed non oliuam.* Tex.c. 39. *An & si ita compositum fuerit os, non enim vt contigit conuenientibus aliquid generatur, quemadmodum ille dicit, sed ratione quadam. quæ igitur horum causa? non enim iam ignis, aut terra.* Tex.c. 40.

Cum demonstrauisset ꝙ inconsona ipse sibi Empedocles supponit, immutabilia dicens elementa, & comparabilia esse adinuicem, demõstrat nunc ꝙ neq; augmentatio est ſm ipsum, neq; generatio, quæ est secundum naturam, si immutabilia sunt elemẽta: & interim ꝙ augmẽtatio non est nisi æquiuoce quę secundũ appositionẽ dicitur. etenim si quis aquam aquę addiderit, & fecerit ampliorem, consueuimus dicere aquam auctam esse. similiter in ędificio, aut in opere fictili appositione exterius facta. sed hoc nõ est augmentatio, sed similis appositio, quę enim fit naturalis augmẽtatio prius demõstrauit in prio sermone, ꝙ alterata carne augẽte, dico nutrimẽto, & apposito partibus, & ab alteratiua in eis potẽtia eis assimilato, & eo ꝙ augetur secundum omnes dimensiones crescẽte. Sed & causam, inquit, generationis secundum naturam difficilius est assignare. secundũ naturã autẽ dixit, quoniam generantur quædã etiam secundũ artem, & electionẽ, & fortunã. Empedocles quidem enim coeuntibus inquit elemẽtis, quouis modo cõtingat, alias alia generari. hoc enim & Aristo. significauit cum dixit, sed nõ vt contingit conueniẽtibus nihil fit, vt ille ĩquit. sed quæ quidẽ à fortuna fiunt, & casu rara: quę vero à ratione, & natura semꝑ similiter, aut vt plurimũ: semper.n. ex homine homo, & ex vite vitis. si enim fortuna ĩ raris est, ergo quę nõ raro, sed semꝑ, aut plurimũ fiũt, nõ à fortuna, sed à ratione, & natura fiunt. Præterea si impassibilia sunt elementa, nullius erit gñatio, sed solum mistio, fœdusq; mistorũ. hoc aũt Cõm. 27.

non

non videtur ſic ſe habens. vnde.n.variæ cõpoſitorum ſpecies, & animatorum diſtinctio per membra officialia, miſtio .n. medietatem conuenientium facit ſolum, non ſubſtantiæ mutationem, nec membrorũ inſtrumentaliũ fictionem. nihil igitur vtcunq; ꝯuenictibus fit, vt ille dicit, ſed ratione aliqua. Quid igitͬ huius eſt cauſa, non certe ignis, aut terra. ſi. n. nõ quæcunq; miſtio os facit, aut neruũ, aut carnẽ, aut quod vis aliud, ſed in ratione eius, quæ fit ſm quãcunq; partem miſtionis, eſt aliqua eius, quæ eſt ſm rationẽ, & in ordine quodam generationis cauſa. non.n.certe inquit terra, hoc eſt elementorum congreſſus. nam vt dixi temperiẽ quandam, & medietatem potentiarum, congredientia elementa faciunt, nõ tamen ſubſtantiã oſſis, aut nerui, aut venæ, aut aliorum ſimiliarũ, aut inſtrumentalium alicuius. neceſſe eſt igitur rationem & naturam cauſam dicere horum effectiuam, quam ille non tradit.

Tex.c.41. *At vero neque amicitia & lis, congregationis .n. ſolum, hæc vero diſgregationis eſt cauſa. hoc autem eſt ſubſtantia, quæ eſt vniuſcuiuſq;, ſed non ſolum miſtio, & fœdus miſtorum, quemadmodum ille dicit. fortuna vero in his nominatur, ſed non ratio eſt autem miſta eſſe, vt contingit: eorũ .n. quæ natura ſunt, cauſa eſt ſic ſe habere: & vniuſcuiuſque natura eſt hæc, de qua nihil dicit. Nihil igitur de natura dicit, atqui & bene hoc, & bonum. qui vero miſtionem ſolam laudat, quamuis elementa diſtinguit non lis, ſed amicitia natura priora Deo, Dei autem & hæc.*

Cõm.28. Sed nec amicitia, & lis, cauſa eſt inquit generationis ſm rationẽ: ſolius .n. cõgregationis amicitia ſcd̃m ipſum, diſgregationis vero lis eſt cauſa. quid igitur eſt faciens in ratione miſtionem. nam in miſtione quæ eſt in arte, virtutes ꝯuenientium ſimplicis miſtionis ſunt cauſæ: rationalis vero congreſſus, & ad quantum ꝯgregationis ars eſt cauſa: quapropter aliud quid præter amicitiam cauſam eſſe dicendum eſt miſtionis, quæ eſt ſm rationem: hoc aũt eſt quod vocamus naturam, quod eſt vniuſcuiuſq; ſubſtantia. Empedocles vero hoc ipſum ſolũ, miſtionem quę ab amicitia fit, & ſegregationẽ quæ à lite, naturam nominari dicit. ſic autem ſm ipſum, etiam quouis modo à fortuna miſta ſine ratione vniuſcuiuſq; naturam oporteret vocare: & ſimiliter ea quæ diſgregantur. ſi ergo eſt & in his quæ præter naturam: non ergo fortuita miſtio, nec rurſus ſegregatio natura iure vocetur, ſed quæ eſt ſm rationẽ, de qua Emped. nihil dixit. ſed & ſecundum rationem, inquit, miſtio ſecundum quam vniuſcuiuſq; ſubſtantia deſignatur, ipſum bene, & bonum cuiuſq; eſt: vnicuiq; enim bonũ eſt, quod eſt, ſecundum naturam: hoc autem eſt, quod ſecundũ rationẽ. ſed Empedocles hoc derelinquens miſtionem & ſolum laudat: cum tñ ſi nõ ſecundum rationem fiat, dedecore potius digna eſt, corruptionis enim cauſa fit. Quoniam autem Empedocles Deum vocans ipſum ſphærũ, & mũdi machinam, amicitiam quidem laudat vt cauſam huius, per omnium congregationẽ, litem vero vituperat, vt Dei diſgregatiuã: priora enim exiſtẽtia elemẽta ipſo ſphęro, ab amicitia congregata, ipſum fecerunt. Ariſtote. igitur in contrarium circũuertit Empedoclem quod potius diſgregationis eſt cauſa, ſecundũ ipſum amicitia. ſi enim ex elemẽtis ſphęrus eſt factus, nõ certe manentibus vt ſe habent ſecundũ naturam. ergo diſgregauit ab eis, quæ ſingulum ipſorum ante ſphærum deſignabant qualitates à ſubiectis ipſarum: non enim aliter vnam formã ſumpſiſſent vniuerſa, quæ ipſius ſphęri ſunt. ſi ergo diſgregatio eſt veluti formæ à materia ſeparatio: hoc autẽ amicitia fecit: igitur diſgregationis magis eſt cauſa. Illud aũt { Dei autem & hæc, } ſcilicet elemẽta, & non ſolũ ſphærus eſt Deus. Ni forte igitͬ hoc dicens, ſignificauit ꝙ non magis amicitia laudabilis eſt, vt faciens ſphęrum Deum exiſtentẽ, quàm vituperabilis, vt diſgregans elementa, & corrumpens. { Dei enim & hęc } aut ſcilicet vt Empedocle hęc ipſa dicẽte Deos, aut vt ad ſuppoſitionẽ ſequẽte potius. ſi enim priora ſunt ſphæro, & immutabilia, cur non ſequetur, & hæc Deos dicere.

Amplius autem de motu ſimpliciter dicit non enim ſufficit dicere, propter quid amicitia, & lis vincit, niſi hoc erat amicitiæ eſſe tali motu, liti vero tali. oportebat igitur aut definiuiſſe, aut ſuppoſuiſſe, aut demonſtraſſe, aut acriter, aut leniter, aut alio quodammodo. Tex.c.42. *Amplius autem quoniam videntur & violentia, & præter naturam mota corpora, & ſecundum naturam, vt ignis ſurſum quidem non violentia, deorſum vero violentia, ei autem quod violentia, quod eſt ſecundum naturã contrarium, eſt autem quod violentia, erit igitur & ſecundum naturam moueri. Hoc igitur amicitia mouet? An non, econtrario enim terram ſurſum, & diſgregationi aſſimilatur: & magis lis cauſa motus eſt ſecundum naturam quam amicitia: quare etiam omnino præter naturam amicitia vtique magis fuerit.* Tex.c.43.

Cum nihil inquit de motu determinauiſſet, & quis eſt & quorum, ſimpliciter ſic amicitiã dicit mouere, & litem, hanc quidẽ diſtinguentem, ſeparantemq; abinuicem elementa, illam vero ex diſtinctis, diſtantibusq; cõiungentem. oportebat igitur inquit prius, aut diſtinguere quæ ſunt de motu, aut ſupponere, aut demonſtrare, nam hæc ſunt ſcientiæ opera. principia enim ſupponunt, & definiunt: vt quod punctũ imperfectibile eſt: quod triangulorũ tres ſunt ſpecies, æquilaterum, ęquicrus, ſcalenus: quod circulus eſt figura plana vna linea contenta. ad quam à medio concidentes æquales inter ſe ſunt. quæ vero ſunt poſt principia demõſtrant. Cõm.29.

niſi

nisi fortasse inquit sint per se motus amicitia, & lis similiter. sed non hoc dicit Empedo. sed motus causas amicitiam, & litem: quare nihil de motu dixit. Empedocle vero amicitiã quidẽ laudãte, veluti causam motus ẜm naturã, litẽ vero vituperãte, veluti ꝯrij: dicit.n. Ego quoque huc veni fugiens diuinitus, & errabundus, liti irrascenti obediens. in ꝯrium rursus ipsum Aristote. circunducit, ostendens ꝙ ẜm suas suppositiones, amicitia quidem motus præter naturam, lis vero eius, qui ẜm naturã, est causa: Hoc aũt prius oñdit ꝙ est motus ẜm nãm, & pręter nãm. cum.n. oñdisset ꝙ est violentus motus, vt ignis deorsum, & glebæ sursum, & rursus non violẽtus ignis quidẽ sursum, glebę vero deorsum, ꝯcludit ꝙ qm̃ hæc ꝯria, violentus aũt præter nãm est, igit non violentus est ẜm nãm. si ergo lis est disgregationis causa, disgregata autem ex sphęro elementa, deferuntur & mouẽtur, terra quidem deorsum, & ad mediũ, ignis vero sursum & ad circũferentiam, hi aũt sunt horum ẜm naturam motus: lis igitur naturalis elementorum est causa. amicitia vero congregans hæc & in vnum ducens, terram quidem à medio excutiet, ignẽ vero à circunferentia, vt ambo in vnum cogat, hoc aũt est præter nãm mouere ignẽ, & terram, faciẽtẽ ipsa extra moueri à naturalibus locis. igitur sicut se habent motus, & mouẽtia se habebũt. sic itaq; & amicitia præter naturam erit, lis vero erit secundum naturam.

Simpliciter autem nisi amicitia & lis mouerent, horum corporum nullus esset motus, neq; quies. sed absurdum. Amplius aut m & apparent mota, disgregauit.n. lis. latus autem fuit sursum æther non à lite, sed aliqñ quidem inquit velut à fortuna. sic.n. cucurrit aliqñ, multoties quoque aliter. aliqñ aũt inquit natum esse ignem sursum ferri, æther vero inquit longis terram ingrediebatur radicibus.

Secundum Empedoclem inquit, auferẽtur omnino motus naturalis, & quies. si.n. etiã non existente amicitia, & lite, à seipsis mouẽtur elementa, non fuerint causæ motus ipsorum amicitia, & lis. si aũt hæc sola motus ipsorum sunt causæ, auferemus ipsorum ẜm nãm motũ qui .n. est ex alio, & non ex seipso, est præter nãm ei quod mouetur. sed si est pręter naturalis omnino est & naturalis. nã ad se mutuo referunẽ naturale, & præter nãm. sed & si inquit, ipse nõ dat eis motum ex seipsis: neq; hoc ipse annotauit, lis tñ inquit distinxit solum elemẽta à sphęro. distinctis autem lata est terra quidem deorsum, ignis vero sursum, ẜm naturam. habent igitur & ex seipsis & naturalem motum quapropter neq; in proprijs suppositionibus insistit Empedocles: Dicens autem inquit à lite, & amicitia moueri elementa, veluti non aduertens ad ea quæ dicit, quãdoq; quidem à fortuna, quandoq; vero à natura ipsa ferri dicit. quare ex nunc appositis eius verbis, dat eis etiam motũ ex se: nihil igitur distinguens manifestum, aut de motu simpliciter, aut de motu elemẽtorum dixit Empedocles.

Simul autem & mundum similiter se habere dicit in lite nunc, & prius in amicitia. quid igitur est mouens primũ: & causa motus? non enim vtique amicitia & lis, sed cuius motus, hæ sunt causæ. si vero est, illud principium.

Cõm. 31. Aliud rursus absurdum ad Empedoclis suppositiones infert: similiter enim se habentem mundũ moueri dicebat, & in lite nunc, & prius in amicitia. si igitur amicitia, & lis alijs, & contrarijs mouent motibus, hæc quidem sphærum disgregans, illa vero elemẽta cõgregans, mundus vero similiter se habet nunc & prius, altero ergo mouẽ motu ex seipso, & ęterno, neq; lite ipsum mouente, neq; amicitia. erit igitur aliqua præter has motus æterna causa, & neq; lis, neque amicitia: quandoq; enim manet horum vtrũq;. Quærit autem Alexander quomodo similiter se habere mundum dicit nunc & prius, vtrum eundẽ, an alium & alium. Videtur autem inquit idem mundus ab ipso dici. si.n. quis inquit dicit mundum esse, & eam quæ à lite fit, disgregationem, & eam quæ ab amicitia, congregationem, quo pacto vlterius alterum fuerit præter litem, & amicitiam mundi motiuum. si autem mundum dicat naturale corpus congregabitur hoc, & segregabitur subiectum existẽs ex elementis, & sphæro: mouebitur autem & alicubi proprio motu, vt naturale corpus. Aut similiter inquit mundus & idem est, & mouetur, & in lite nunc, & amicitia prius. in medijs autem interceptionibus motuum, qui ab eis fiunt, & prius quando litem amicitia vincebat, & nunc quando amicitiam lis, mundus est, altero motus motu, & non his, quibus amicitia, & lis mouent.

Absurdum quoque, & si anima ex elementis, aut vnum aliquid ipsorum: alterationes enim animæ quomodo erunt? vt musicum esse, & rursus immusicũ, aut memoria, aut obliuio: manifestum enim quòd siquidem ignis ipsa anima passiones inerunt ipsi, quæcunq; igni, quatenus ignis. si vero mistum, corporeæ, horum autem nullum corporeum: sed de his alterius opus est considerationis. Tex. 45.

Cõm. 32. Omnia ex quatuor generans Empedocles, animam quoque ex his generabat. Terra enim » terram cognoscimus, aqua vero aquã, Aethe » re autem æthera diuum, igne vero ignis est manifestus: Amore amor, lite quoq; tristi lis. Si ergo ex elemẽtis est anima, easdem habebit passiones, quas hñt & elemẽta: nullam autem passionem corpoream habet anima, qualem sustinet terra, & aqua, ignis, & aer, musicum enim

& in

& immusicum, memoria, & obliuio, artes, & scientiæ animæ sunt passiones, & nulli elementorum accidunt. non. n. sunt corporeæ passiones hæ, neq; sensibiles, sed neque eæ q̃ sunt elementorum ipsi animæ, raritas, densitas, caliditas, frigiditas, leuitas, grauitas, aut aliqua earũ, quæ circa corpora considerantur. Preterea, si immutabilia sunt s̃m Empedoclem elementa: mutatur autem anima s̃m cognitionẽ, & ignorantiã, virtutem, & vitium, non vtiq; ex elemẽtis fuerit. supersedit autem ab his sermonibus, reponitq; ad librum de Anima non immerito.

Tex.c. 46. *De elementis autem, ex quibus corpora constant, quibuscunq; quidem videtur esse aliquod commune, aut mutari ad inuicem, necesse si alterum horum, & alterũ accidere.*

Cõm. 33. Cum compleuisset sermones aduersus Empedoclem, & omnia pertransiuisset membra propositę diuisionis, & alia quidem ꝯfutauisset solumq; illud membrum dereliquisset, dicens quatuor elementa principia esse mutabilia, rediens ad doctrinam de ipsis, inquit, ꝗ quicunq; ipsa mutabilia supponunt, ꝯsecutiue etiam cõmunem ipsis materiam subijci debẽt: & econuerso, quicunq; cõmunem materiam supponebant, etiam mutari ipsa, adinuicem dicebãt. cõsequunt. n. se mutuo dicere cõe subm̃, & mutabilia ipsa dicere & mutabilia ipsa dicẽti, cõem mãm supponeret. quicunque vero immutabilia supponentes dicunt ex ipsis fieri alia, veluti ex lignis, & lapidibus taliter compositis domũ in absurda incidunt, cum non possint dicere, vnde sit carnis forma, aut ossis perfecta, aut aliqua aliorum cuiusq;. Sed habet & hoc, inquit, dubitationem etiam aduersus eos, qui ea dicũt mutabilia. Cum autẽ dixisset hoc, primum exponit quo pacto illi, qui immutabili ea supponebant, non possunt seruare compositorũ generationem. si. n. elementa, inquit, immutabilia manentia, & solum sibijnuicem iuxta posita, secundum hãc compositionem fecerunt carnẽ, vt lapides, & lateres, & ligna domum, non erit ex quauis parte carnis ignem, & aquam, & alia generari: quemadmodum nec ex quauis parte domus possibile est secerni omnia, neq; enim ex lapidibus vnquam secernentur lateres, & ligna similiter autem neq; s̃m illos erit segregatio omnium ex carne, nunc autem hoc manifeste inquit, videmus, ꝗ ex quacũq; carnis, & ossis parte segregantur terra, & aqua, & aliorum vnumquodq;. possibile est enim eandem carunculam comburentem in ignem cõuertere, aut in aerem, & putrefacientem terram fecisse: dissoluere. quoq; in aquam possibile est ab humida substantia deuictam. quapropter falsa est & manifestis repugnans eorum suppositio. Forte autem ad hæc dicerẽt illi, ꝗ ex omni quidẽ carne dicimus compositionem omnium: non tamen concedimus ex quacunque parte carnis omnia secerni. nam & si secundum apparentiam videatur ex quacunq; parte eius secerni omnia, non est verum. est. n. aliquid in ea, qđ solum est ignis, & quod solũ est aqua videtur autem sensui ex quacunq; oĩa generari, qm̃ ad tenues partes vnumquodq; compositionem facientium per totam carnem seminatum est, vt non sit accipere per sensum separata ipsa à se inuicem, vt in collyriis se habet, quę ex multis cõmistis constant, vt quod ex quatuor, aut quod ex sex speciebus conficitur. sic igitur illi fortasse respondentes dicerent. Si autem quis dicat ad eos, ꝗ similarium naturam tollunt, nõ dicentes omnem quãuis particulam carnis esse carnem: hoc enim est similare, cuius partes similes toti sunt, & inter se: dicent ad eum, ꝗ vniuersaliter quidem similarium naturam non tollimus, siquidem quatuor elemẽta similaria dicimus esse, carnem vero & os, non ponimus esse similaria. sic igitur demonstrat ex immutabilibus elementis, impossibile esse carnem facere, & os, & aliorum quodcunq;. Dicit quoq; dubium esse sermonem & his, qui ipsa dicunt mutari adinuicem, quomodo nam simul est: & forma carnis, & ossis, aut aliorum cuiusdam similariam. si enim dicunt ipsa non seruari in mistione, aut vno contrariorum corrupto, vtputa igne, & erit vniuersum aqua, aut ambobus corruptis, materia derelinquetur: qm̃ & dicũt hoc ipsum compositum medium esse simplicium, & potentia quidem omnia, actu vero nihil. hęc autem omnia materia congruunt nominari: nã & medium hæc vocatur, & potentia quidẽ oĩa actu vero nihil. Ponit autem solutionem eius quæ fertur contra propriam opinionem dubitationis. Est autem propria opinio adinuicem elementa mutari. Soluit autem dicens, quod & in sermone de mistione dictum est prius, in composito enim, & si dicamus synceram ignis formam corruptam esse, sed calidum non penitus esse corruptum dicimus: calidum enim adhuc esse compositum, quamuis non syncerus ignis sit: nam omne calidũ ignis est, sed est syncerus quidem ignis summe calidus, & syncera aqua summe frigida, composita vero non summe, sed vt ad summe calidum, frigidum: vt autẽ ad summe frigidum, calidum: sic & in frigido dices, ꝗ summe quidem frigidum corruptum est & non est amplius aqua pura in composito nisi potentia: nõ tamen omnino corruptum est: esse enim frigidũ collatum ad summe calidũ. quare dicentes calidi quidem, & frigidi corruptas

ptas esse summitates: generari autem compositum, quod ad summe quidem calidum, frigidum est: ad summe vero frigidum, calidum, non vlterius dicimus seruari extrema actu, nec materiam inducemus. Eadem quoque ratio & in humido, siccoque. actu enim dicimus ipsum esse siccum, & humidum, non summe, sed vt siccum quidem ad aliquid, collatum humido summe, humidum quoque secundum quid collatum summe sicco. rursus potentia dicimus ipsum esse siccum, & humidum, & non actu. summe enim siccum, & humidum in elementis considerantur: hæc autē corrupta sunt, & non sunt in composito nisi potentia: potentia enim sunt in composito elementa, & non actu. sed non eo modo potentia, quo & materiam dicimus potentia, vtrunque esse contrariorum: nam materia est omnino priuata, & nihil habet formæ igneæ, aut aqueæ, quæ dicitur potentia esse, sed compositum, quanuis non syncere. habet tamen ignis formam castigatam, & totum hoc ignem non purum, sed vt dixi castigatum. Sed nunquid nec secundum secundum significatum eius, quod in potentia, quo significato dicitur potentia ædificator, qui habet scientiam & habitum ędificatorium, sed hunc non exercet ex aliquo impedimento, aut quia dormit, aut quia materia non affluit. Sed nec in hoc videtur dici. non enim habemus dicere quòd compositum habet quidem habitum, & potentiam synceri ignis, sed hanc non promit. non enim habet potentiam ignis. nam si haberet ageret & secundum hanc materia præsente: nunc autē non videtur operans. Est igitur & alterum quoddam significatum eius, quod est in potentia præter hæc consueta, cuius videtur & Aristo. in tertio Physicæ auscultationis meminisse. quòd enim est, & alterum eius quod est in potentia significatum, declarat hinc. nam quod est secundum aptitudinem, & quod est secundum actum extrema sunt, quod vero est medium horum, omne vt quæ est in generatione domus mutatio, alterum est. nec enim sic est potentia domus, quæ ędificatur, vt lapides & ligna sunt potentia domus. neque vt semen potentia homo, sic & quod generatur embryon. neque vt nuper natus puer, est potentia grammaticus, neque vt qui opportunitatem habet disciplinæ, verū nec sic vt qui iam edoctus est, & in hoc ipso est latitudo multa: nam hoc quidē formæ propinquius est, illud vero remotius. hoc itaque manifestum est. Illud vero rursus sciendum est, quod & animaduersione dignum est. forte.n. dicet quis quòd si dicimus syncerum calidum, vt calidum quidem non esse corruptum, sed vt syncerum quidem calidum esse corruptū, non vlterius possumus dicere & ignem, vt ignem quidem syncerum esse corruptum, vt ignem autem simpliciter non esse corruptum. si enim ignis quatenus ignis est, secundum summum & syncerum calidum consideratur: non enim est ignis quatenus ignis, ad aliud quidem calidum, ad aliud vero frigidum, sed summe calidum. si ergo dicis summe calidum, vt summe calidum esse corruptum: est autem ignis quatenus ignis summe calidus, proculdubio ignis quatenus ignis corruptus fuit in composito. Et est verum dicere ignem quidem, quatenus ignis est, semel esse corruptum, calidum vero quatenus calidum, simpliciter non esse corruptum, sed quatenus summe calidum esse corruptum. & hoc rationabiliter: non enim idem est calidum dicere & ignem: non enim si quid calidū est, hoc iam ignis est: sed si quid est summe calidum hoc & ignis, & si quid est ignis, hoc & summe calidum est, si autē semel ignis quatenus ignis corruptus est, manifestum est quòd compositum est potentia ignis in primo significato eius quod in potentia, quo materiam dicimus esse ignem potentia: nihil enim ignis, quatenus ignis est, habet compositum. in calido tamen vera seruantur, quæ dicta sunt prius. quoniam enim vt summe calidum corruptum est, vt autem simpliciter calidum non est corruptum, rationabile est non in primo significato eius, quod est in potentia, dici compositum potentia, esse summe calidum, sed diceretur secundum ea quæ superius determinata sunt. hæc quidem intantum dicta sint, de proposita speculatione, prolongata. Redeundum autem est, ad id quod à principio dicebamus. Cum enim demonstrauisset quòd nō cogitur materiam inducere ex hoc dicto, quòd neutrū extremorum seruatur in composito, quoniam dicit extrema excessus suos perdentia, in mistione medium quid amborum extremorum perficiunt, ne quis dicat quòd si semper in mistione medium quid amborum perficitur, vnde nam tanta differentia compositorum? carnis, ossis, medullæ, & aliorum, huic ipsi instat, & huius quod est esse differentias in compositis causam tradit, ex diuersa mistione, nam & si quodcunque compositorum omnibus participat, non tamen secundum eandem rationem, sed hæc quidem magis calido participāt, illa vero magis frigido, & illinc etiam composita, & si omnia extrema potentia sint, sed tamē hoc quidem est magis potentia calidum, quod facile mutatur, minus vero quod tardius, facilius

lius autem in ignem mutatur, quod magis igne participat, tardius vero quod minori igne participat. Scire autẽ oportet, quod & si dicamus non æquatis quidem elementis adinuicem ipsorum mutationem fieri, deuictis imbecillioribus ſm potentias, & mutatis in fortiorũ naturam, vt omnia fiant ignis, aut aqua, æquatis vero composita perfici, non certã æqualitatem sumimus. Eodem quoq; modo, nec cũ in composito dicimus extrema mediũ aliquod perficere, insectile accipimus, & indiuisibile, quale est certum medium, sed quod in multa diuiditur, & multas habet differẽtias penes magis & minus. siue igitur inquit materia aliqua supponatur omnino, & circa hanc elemẽta mutabuntur, qñ frustra esset cõe subiectum siue etiã elementa adinuicem mutantur, habebũt aliquod omnino cõe subiectũ, circa quod adinuicẽ faciunt mutationem. pugna enim contrariorum fit de aliquo communi vtrisq; subiecto, hoc ipsum occupare vtroq; contrariorum volente.

Tex. c. 47. *Quicunque vero non faciunt ex seinuicem generationẽ, neq; vt ex vnoquoq; nisi vt ex pariete lateres, absurdum, quomodo enim ex illis erũt carnes & ossa, & aliorum quod libet? Habet autem quod dicitur dubitationem & apud eos, qui ex seinuicem generant, quonam modo fit ex ipsis alterũ quid præter hæc. dico autẽ vt si ex igne est aqua, & ex hoc fit ignis, est enim aliquod commune subiectum. atqui & caro ex ipsis fit & medulla, hæc autem fiunt quomodo? Illis enim dicentibus, vt Empedocles, quis erit modus? necesse. n. compositionem esse quemadmodum ex lateribus, & lapidibus, paries, & mistura quoq; hæc, ex seruatis enim erit elementis, secundum paruꝰ vero adinuicem compositis, sic itaque caro. & aliorum singulum. Contingit autẽ non ex quauis parte carnis fieri ignem, & aquam, quemadmodum ex cera fieret vtiq; ex hac quidem parte sphæra, pyramis vero ex alia quadam, sed contingit ex vtraq; vtrãque genitam esse. hoc itaq; hoc modo fit ex carne: ex quacunq; ambo. dicentibus autem illo modo non contingit, sed vt ex pariete la-*
Tex. c. 48. *pis, & later, vterque ex alio loco, & parte. Similiter autem & facientibus vnam ipsorum materiam, habet quandam dubitationem, quomodo erit aliquid ex vtrisq; vt frigido, & calido, aut igne, & terra.*

Cõm. 34. Quicunq; inquit, non dicunt ex seinuicẽ generationem habere elementa, sic autem ex inuicem, vt ex vnoquoq; vnumquodq; fiat, sed segregari ipsa actu inexistentia, vt ex pariete lateres, hi inquit non possunt carnẽ, & os ex ipsis facere, propter absurda, quæ cõsequenter infert. Illi quoq; inquit, qui mutabilia dicunt elementa esse, & dicunt ignem, & aquam ex seinuicem generari propter cõmune subiectum, ex ambobus autem conuenientibus os fieri, & neruos, & reliqua, ipsi etiam dubitabunt quomodo nam oportet dicere ex simplicibus mutatis fieri carnem, & os, & neruum, & aliorum singulum. esto enim ꝙ ex se mutuo fiant simplicia, sed quomodo ex coeuntibus simplicibus composita nõ facile est tradere. Deinde cum hoc dixisset, primum exponit sequentia absurda his, qui ipsa immutabilia supponũt, & sic ponit instantias, quæ feruntur aduersus eos, qui ipsa mutabilia dicunt. Cum autem dixisset sequens absurdum, his qui dicunt elementa immutabilia manentia, secundum quandam compositionem facere carnem, & os, non posse, scilicet eos ex quacunq; parte carnis ignem facere, & terram, & alia, ex exemplo ceræ declarat, quomodo inquit ex quocunq; omnia generari. nam quemadmodum in cera, quamuis sumpserimus hanc partem sphæram facere, illã vero pyramidem, contingit tamen ex ea, quæ pyramydem fecit, spheram factam iri. & si facta non sit, & ex ea, ex qua pyramis sphæram. hoc quippe modo inquit, hoc quod est ex quauis particula ambo facta iri, etiam in carne contingit. nam & si ex hac quidem parte carnis, aqua fiat, ex alia vero ignis, possibile est tamen ex vtraq; particula carnis, similiter & aquam, & ignem generari. quod enim mutatur in ignẽ, poterat & in aerem mutari, quod illi quidem supponere non possunt: apparet autem sic se habens.

Si enim est caro ex vtrisq;, & neutrum illorum, neque rursus compositione seruatorum, quid relinquitur, præterquam materiam esse ex illis? alterius enim corruptio, aut alterum facit, aut materiam. Nunquid igitur quoniam est & magis, & minus calidum, & frigidum, quando quidem simpliciter fuerit alterum actu, potentia alterum erit: cum vero non omnino. sed vt quidem calidum frigidum, vt vero frigidum calidum, eo quod quæ miscentur corrumpant excessus mutuos, tunc neq; materia erit, neque illorum contrariorum vtrũq; actu simpliciter, sed intermedium.

Nunc dubitationẽ, quæ fertur aduersus eos, qui mutabilia esse elementa dicunt, exponit. si enim, inquit, dicunt carnem ex ambobus esse nulli eorum, ex quibus est, eãdem existentem, non tamen secundum compositionem ipsis seruatis, & immutabilibus manentibus, relinquitur nihil esse quod ex illis fit præter materiam: corrupto enim contrario, aut cõtrarium generabitur, aut materia. si ergo neque ambo dicunt seruari, neq; alterum, materia erit. Hæc cũ dixisset, soluit eam, quæ cõtra propriã opinionem fertur dubitationem. est autem quod vult dicere hoc. quoniam est calidum, & frigidum, hoc quidem vt summum, & simpliciter dicitur, & sine additione calidum, nõ alteri comparatum, cum quidem simpliciter fuerit calidum, aut frigidum actu, potentia est contrariũ cum vero non simpliciter fuerit calidum, sed ad alterũ, quod vt ad summe calidum frigidũ est, vt ad frigidum vero calidum, eo quòd excessus extremorum in mistione castiganẽ, tunc Cõm. 35.

inquit neq; alterum contrariorũ actu erit, sed potentia vtraq;.neq; mã inducit. corruptis.n. extremorũ exuberantijs media quædã forma superuenit alia. Si aũt quis q̃rit, q̃uo hoc miscibile potentia vtrunq; ꝯtriorum dicimus, & mediũ, cum.s. mãæ potius hæ appellationes ꝯueniant. Sciat ꝙ & si potentia est vtrumq; extremorũ, & ꝯtriorũ, non iam est mã, quæ ꝓpriẽ prima, & informis est. nã & ignẽ dicimus potentia aquã, non ob id ꝙ mã ignis sit, quæ simpl'r & proprie dicitur mã. quod volunt illi qui dubitant. formatus.n. est ignis. Præterea determinatum est prius, in quo nã significato dicitur mã potentia vtrunq; ꝯtriorũ, & in quo compositum potentia est ipsa simplicia. & simpliciter quoq; Aristo. hoc consequenter distinguit.

Secundum autem id quod potentia magis esse calidum, quam frigidũ, aut econtrario, secundum hanc rationem duplo calidũ potentia, aut frigidũ, aut triplo, aut secundũ aliũ modũ huiusmodi. Erunt aũt n istorũ alia ex contrarijs, aut elemẽtis, & elemẽta ex illis potẽtia quodãmodo existẽtibus.

Cõm. 36. Quoniã dixit ex mistione fieri aliquod medium extremorũ, hoc aũt medium non est indiuisibile, sed habet differentias, hoc ipsum adnotat, causam dicens. quatenus. n. inquit aliquid dicitur potentia esse magis calidũ, q̃ frigidum, & habere excellens calidum, & magis esse frigidum, quàm calidum, secundum hanc eandẽ rationẽ exuperantię, aut erit in duplo calidum. aut in triplo. nã excessus hic in aliqua ratione oĩno erit, aut dupla, aut sesquialtera, aut tripla, aut alia huiusmodi quadã. Hoc aũt cum in medio dixisset, consequenter dicit ꝙ ex his simplicibus, & ꝯrijs mistis erunt cõposita: alia. n. dixit pro eo quod est composita: & elementa rursus simplicia ex illis cõpositis. Cũ aũt dixisset ex ꝯtrarijs, addidit. § Aut elemẽtis § qm̃ ꝯria sunt nõ ipsa elemẽta, vt ignis aquæ, sed s'm quæ formãtur. formantur aũt s'm calidum & frigidum, humidum & siccum, quę & propriæ ꝯria sunt. hec vero neq; sine subiecto aliquo sunt, neq; miscẽtur. merito ergo subiunxit illud, aut elementorum: ex his. n. est mistio. Forte autem possibile est & verbum illud, § Aut s'm alium modum huiusmodi § coniungere verbo illi erunt, tanquã alia quidẽ ex mistis, alia vero sint ex contrarijs.

Non autem sic vt materia sed dicto modo, & est ita quidem mistio, illo vero modo materia id quod fit.

Cõm. 37. Cum dixisset ꝙ simplicia ex compositis fiũt potentia existentibus, id quod simplicia, infert dicens, quòd non sic composita sunt potentia ipsa simplicia, quemadmodum materia. Quæ igitur est differentia? Quoniam materia potentia dicitur esse elementa ipsa, secundum se non subsistens, cõpositum vero formatum, & actu existens, aliud quid præter simplicia, potentia dicitur esse ipsa simplicia, quapropter secundũ nos, & secundum nostram rationem, ex simplicibus elementis corrupto in vtroq; eorum excessu, mistio est quod fit. sed secundum dubitãtes, & dicentes omnino corrumpi formas elementorum in composito, informis est materia id, quod perficitur, & conflatur. quare si & secundum nos, & secundum quòd dubitatio volebat, quod perficitur potentia est ipsa simplicia, sed non idem est hoc, sed vt quidem nos dicimus, mistio, vt vero illi, materia quod fit. Sed conuenientius forte verba illa. § Non sic compositum potentia est simplicia, vt materia, § exponet aliquis dicens, hanc differentiam significatorum, quam & prius diximus in speculatione. differentia vero hæc est, quòd materia quidem dicitur potentia esse simplicia, nullum habens ipsorum formæ vestigium, quod est primum significatum eius, quod est in potentia: compositum autem non sic. habet enim hoc aliquid formę simplicium, quãuis ipsarum syncentas sit corrupta, quod non potest esse secũdum primum significatum eius, quod est in potentia. Et oportet illud annotare, quòd si hoc dicat Aristo. quòd non secundum idem significatum eius, quod est in potentia, & materia potentia esse dicitur ipsa simplicia, & ipsa composita, de necessitate ignẽ, & alia nõ putat quatenus ignem perfecte corruptum esse in composito, sed quatenus syncerum ignem: ei vero, quod est ad alterũ calidũ castigatus ignis, idẽ est. Cõueniẽtiorem autem diximus hãc nunc dictam expositionem. quoniam dicere compositum quidem actu existere, & per se subsistens esse, materiam vero minime, non est differentiam tradidisse eius significationis, quæ est de eo, quod in potentia, quam Aristo. innuit dicens, non secundum eundem modum compositum, & materiam dici esse potentia simplicia: Illud autem. § Ita quidem mistio, illo vero modo materia id quod fit, § eodem modo intelligendum est secundum vtranq; expositionem, vt prius diximus.

Quoniam autem & patiuntur contraria, secundum eã, quæ in primis determinationẽ, est. n. quod actu calidũ, potẽtia frigidum, & quod actu frigidũ, potentia calidũ. quare si non æquantur, mutantur adinuicẽ: similiter quoque & in alijs contrarijs & primum quidem sic elementa mutantur, ex his aũt carnes, & ossa, & huiusmodi, calido qdẽ facto frigido, frigido vero calido, cum ad medium venerint. hic. n. neutrum, medium vero multiplex, & non indiuisibile. similiter autem & humidũ, & siccũ, & huiusmodi secundum medietatem faciunt carnem, & ossa, & alia huiusmodi.

Propositum quidem ei est docere quando ex seinuicem elementa generantur secundum mutationum, quando autẽ cõposita perficiuntur,

tur, quando quidem excesserit alterum, alterum in plus, mutatur minus à pluri deuictũ, & fit vniuersum quale illud: quando vero æquantur contraria, tunc cõpositũ perficitur, vtroq; in alterum agente, & patiente, vt corrumpant quidem excellentiæ, fieri vero medium quoddam. intellectus quidem est hic. Expositio verborum huiusmodi, qm̃ inquit nata sunt pati à seinuicem contraria, vt in sermone de agere, & pati prius determinatum est, qm̃ contrarium potentia est id quod contrarium, vt calidum potentia est frigidum, necesse est omnino, cũ potentius fuerit alterum altero mutari in ipsum, quod debilius est: similiter autem & in sicco, & humido, & reliquis: quod autem inducit hoc est, quod quia sunt nata mutari adinuicem, cũ contigerit æquatã seinuicem agere, primo impetu mutationis vtrũq; in contrariũ agit, sed quia æquantur potentijs, & neutrũ alterum superat, fit quoddã medium summitate vtriusq; castigata, sed qm̃ medium hoc non est indiuiduum, sed in latitudine cõsideratur, hinc non est vna quædã forma medij, sed plura composita, carnes, & ossa, & talia. ex his igit̃ inquit simplicibus castigatis à se inuicem secundum summitates fiunt intermedia. Id autẽ: ¶ Hic. n. neutrũ ¶ pro eo quod est in tali mutatione qđ fit, neutrum est extremorũ, sed mistura ex ambobus. Cum autem dixisset, caliditas, & frigiditas, humiditas, & siccitas, fm medietatem faciũt composita addidit ¶ Et alia hmõi ¶ qm̃ & aliæ potẽtiæ, vt dulcedo, & acerbitas, q̃uis nõ informantes sint: tamen & ipse medietatem quandam perficiunt in compositis.

Tex. c. 49. *Omnia vero mista corpora, quæcunq; circa medij locũ sunt, ex omnibus componuntur simplicibus: terra enim inest omnibus, eo quod vnumquodq; maxime, & plurimum sit in proprio loco, aqua vero, quia indigent quidem terminari composita, solam autem esse simplicium facile terminabilẽ aquam. Amplius autem & terram sine humido non posse consistere, sed hoc esse id quod continet. si enim auferatur omnino ex ipsa humidũ, decidet vtiq;, terra igitur, & aqua propter has existunt causas.*

Cõm. 39. Propositum est ei ostendere in his, oĩa naturalia composita corpora ex quatuor elementis constant: qm̃. n. confutans eos, qui ex immutabilibus elemẽtis cõstare dicũt corpora, sumpsit ex omni parte cõpositorũ, vt carnis, omne segregatur elementum, merito hoc ipsum nunc proponit ostendere, omne compositũ ex quatuor elemẽtis constat. Illud vero ¶ Quæcunq; circa medij locum ¶ dixit, non ad distinctionem, veluti quibusdam existentibus mistis non circa medium locum, qualem aliqui dicũt cõgressum humidæ, & siccæ exhalationis, quas in meteorologicis dicit cõplexas ascendere, hæ autem natura mistæ non sunt, neq; aliquod compositũ perficiunt, sed per iuxta positionẽ sibi mutuo hærent: sed est quod dicitur æquale huic: oĩa aũt mista, quæcunq; & circa medij locum sunt: inest enim mistis circa medij locum esse. hæc igitur inquit, ex omnibus cõstant elementis, & demonstrationes consequenter infert. Primum autem ostendit, omnia cõposita terra participant. est autem astructio talis, si vnumquodq; inquit maxime circa proprium abundat locum, manifestum cõpositis in loco terræ existentibus (locus enim terræ est ipsum medium) plurimũ inerit terræ. autem & aqua necesse est ipsa participare, consequenter manifeste ostendit, ex eo non possit terra per seipsam consistere, & terminari non ligatã veluti colla quadam, aquæ complexione. Qũo aũt solam dicit aliorum facile terminabilem esse ipsam aquam, cum tamen aer facilius esse videatur terminabilis, quia humidior est. An facile terminabile intelligendum est, pro eo quod est terminatiuum, vt ad terræ compositionem, veluti hac ex solius aquæ mistione facile terminabili facta, & declarat hoc lutum, quod non propter aerem, sed aquam facile terminabile fit: aqua enim cum sit magis repletiua aere, assidet & vnitur huic: aer enim propter leuitatẽ, & tenuitatem partium præterfugit facile, & mistionẽ præterlabitur, aqua vero vt grauis, & dẽsior aere, ei magis cõplicatur, & adhæret.

Aer autem, & ignis, quia contraria sunt terræ, & aquæ, terra enim aeri, igni autem aqua contraria est, vt contingit substantiam substantiæ esse contrariam, quoniam igitur generationes ex contrarijs sunt, existit autem alterum extremum contrariorum necesse & alterum existere, quare in omni composito omnia simplicia inerunt. Testari autẽ videtur & nutrimentum vniuscuiusq;: omnia enim nutriuntur ex eisdem, ex quibus sunt: oĩa vero pluribus nutriũtur: etenim quæcunq; vtiq; viderentur maxime vno solo nutriri aqua plãtæ, pluribus nutriuntur, mista est enim aquæ terra: quapropter & agricolæ tentant, cũ miscuerint irrigare. Q̃m autem est nutrimentum quidem materia, quod vero nutritur comprehensum cum materia, forma & species, rationabile iam solum simplicium corporum nutriri ignem omniũ eorum, quæ ex seinuicem fiunt, quemadmodum & priores dicũt: solus enim est, & maxime ipsius forma ignis, eo quod natus sit ferri ad terminum: vnumquodq; autem natum est in suipsius ferri regionem: forma autem & species omnium in terminis. quòd igitur omnia corpora ex omnibus constãt simplicibus dictum est. Tex. c. 50.

Cõm. 40. Cum demonstrauisset aquam, & terram, inesse compositis, nunc ostendit & ignem, & aerẽ necesse est inesse his. si enim mista inquit dicimus esse cõposita, miscenť aũt nõ quæcũq; qbuscũq;, sed quecũq; nata sunt pati à seinuicẽ patiunť autem cõtraria, manifestum terra, & aqua existentibus, horũ quoque cõtraria ne-

cesse est inesse: est autem terræ quidem contrarium aer, aquæ vero ignis: quare si est siccũ, & frigidũ in composito propter terram, oportet & aerẽ esse, humidum calidumq; existentem, vt contrariorũ mistio fiat. similiter quoq; si est frigiditas per aquam, & humiditas, erit & caliditas simul, & siccitas propter ignem. Cum autem dixisset ꝗ ignis, & aer, aquę, & terrę sunt contraria, necessario addidit verbum illud § Vt contingit substantiã substantiæ esse ꝯriam, § neque.n. ſm subiectum, sed solum ſm specificas potẽtias, dico. s. calidum, frigidum, humidum, & siccum. nam ſm hæc elementa ipsa contraria sunt inter se, in subiecto cõmunicantia, cõmune est enim omnium. Sed forte quis dicet ꝗ caliditas, & siccitas est ignis forma, forma vero substantia est, quapropter substantia secundum formam habet contrarium. quomodo igitur ipse dixit in prædicamentis nullam substantiam substantiæ esse contrariam. An manifestũ est, ꝗ de substantijs compositis in prædicamentis erat ei sermo. habes autem & hic manifeste quõ dicit ignem aquæ cõtrariũ esse, vt & quotiens vtiq; dixerit ꝗ non secundum totũ oportet intelligere, sed ſm potentias quę sunt in eis. Deinde etiã ex nutrimento ratiocinatur, ꝗ mista ex quatuor elementis sunt. qm̃ enim inquit vnumquodq; ex quibus constat, ex his & nutritur, nihil autem ex aliquo simplici nutritur, sed ex compositis, manifestum est ꝗ nullũ dictorũ mistorum simplex est, sed ex quatuor oĩa constant. Quod aũt videtur obstare de plantis, eo ꝗ aqua sola hæ nutriantur, hoc ponit & confutat dicens, ꝗ mista est aquę qua nutriuntur, etiã terra. quare si ex quibus nutriũtur, ex his & cõstant, ex terra igiẽ, & aqua ꝯstant: si aũt ex terra & aqua, necessario & ex contrarijs propter prius dictã rationem: participãt igitur, & igne, & aere: necesse est igitur, & in nutrimẽto ipsorum hæc esse, & propter hoc non quãcunq; terram permiscent agricolę, sed stercorosam, quę & ignea, & aerea participat substantia, quã inquit miscẽtes agricolas, sic vti irrigatione. Deinde vt ex vsu quodã, & dicto poetico causam quærens, cur nam cum omnia elementa inuicẽ mutentur, ignem solum dicunt aliqui nutriri: sic.n. & poeta dixit, omnes simul ignis edit. dicit ꝗ quia nutrimentum materia est eius, quod nutritur: quod aũt nutritur forma est comprehensa, & complexa materię, hęc.n. est quæ & permanet: rationabile est ignem solum ex simplicibus dicere nutriri: quoniam hoc solũ simpliciũ est forma. ꝗ autem sit ignis forma, astruit hoc modo: si.n. videmus ignem ſm naturam ad terminum ferri: terminus autem est quod est extremum alicuius, & continens: vnumquodq; autem ſm naturam fertur in proprium locum: manifestum ꝗ proprius locus est ignis terminus, hoc est extremum, & continens alia, qm̃ ergo forma vniuscuiusq; in termino est: (formam autem dicit non ſm substantialem rationem) sed quæ est ſm morpham, & extrinsecam formam, hæc.n. est quę in superficie considera tur, accidit cũ in termino ignis fuerit, illius ipsius formam esse, est autem in termino aliorum elementorum, & extremo continente ipsa, manifestum est ergo, ꝗ est forma aliorum: merito igitur solum aliorum dicitur nutriri.

Quoniam vero sunt quædam generabilia, & corruptibilia, & generatio est in loco circa medium, dicendum de omni generatione similiter, quotq; & quæ nam ipsius sunt principia: facilius.n. sic singula considerabimus, quando de vniuersalibus assumpserimus primum. sunt igitur & numero æqualia, & genere eadem, quæ in æternis, & primis: hoc.n. est vt materia, illud vero vt forma. oportet autem, & tertium etiam adesse: non.n. sufficiunt ad generandũ duo, quemadmodum neq; in primis. Vt igitur materia genitis est causa, possibilis esse, & non esse. hæc enim ex necessitate sunt vt æterna, hæc vero non ex necessitate: horum autem hæc quidem impossibile non esse, illa vero impossibile esse, eo quod non contingat iuxta necessarium aliter se habere: quædam autem & esse & non esse possunt, quod est generabile & corruptibile, quandoq; .n. est hoc, quãdoq; vero nõ est: quare necesse est generationem esse, & corruptionem circa possibile esse, & non esse. quapropter & vt materia quidem hæc causa est genitis, vt vero cuius gratia, forma, et species. hæc autem est ratio vniuscuiusq; substantiæ. Tex. c. 51.

Cum dixisset in præacceptis quidnã est generatio, & quo ab alijs mutationibus differt, deinde in medio longum extendisset sermonem, de mutatione elementorum mutua, dicturus in sequentibus de singulari generatione, & de specialiori elementorũ mutatione, in Meteororum negocio edocturus, resumit de vniuersali generatione sermonẽ, quærens quot sunt principia vniuersaliter eorum, quæ generantur, & corrumpuntur, & qualia: ex his.n. & singularium generationum principia sciemus: quot.n. sunt vniuersalium generationum, tot etiã particularium principia erunt. Dicit ergo ꝗ tot numero sunt generabilium, & corruptibilium principia, quot & æternorum, & genere eadẽ: materia.n. est in vtrisq; subiecta, & forma similiter & in his, & in illis cõsideratur. sed quæ est in generabilibus materia, ſm id quod est esse in potẽtia ꝯsideratẽ, potẽtia.n. est vtrũq; ꝯriorum: in æternis vero non ſm id quod est esse in potentia, consideratur, sed semper est actu formata, & non interdũ possidet formã, & interdum priuaẽ hac: qm̃ ibi est æterna, & codẽ modo se habens forma, & ꝯrio carẽs, hic vero generabilis, & corruptibilis, quoniam ꝯrietas consideratur circa hanc. est autẽ inquit, & tertia causa. Cõm. 41.

tia causa, non ipsius generationis, sed ipsius esse, & permanentiæ. Tot igitur existentibus generationis principijs, materiale quidem, & formale, inquit, omnes cognouerunt, effectiuum vero somniarunt quidem, sed nullus dearticulauit. nam hi quidem effectiuam causam tradiderunt esse formam, vt Plato in Phædone. sic enim cum alios increpauisset, vt qui nullum de effectiua causa conceptum acceperint, vbi & Anaxagoram commendauit dicentem intellectum effectiuam causam, nisi q nec ille vsus est eo in generatione generabilium, ipse descendens dicit formam agere præsentia sui formatum. sed accusat ipsum dicens, q non sufficiens est forma existẽs ad faciendum: neq; enim imago dicitur facere id, quod ad ipsam fit, sed artifex, neq; sanitas ægrotantem sanat, nisi medico existente. Deinde dicit si sunt ideæ (has enim formas inquit Plato) quare existente participatiuo non statim generatur? vt forma sanitatis: existente autem, & laborante, cur non statim mutatus laborãs ex ægritudine sanatur? sed est indigentia proculdubio medici. sic quidem cõfutat dicentes formas esse agentes. Alij vero, inquit, materiam causam tradiderunt, dicentes ipsam conuersam facere. huius vero opinionis sunt, & qui atoma principia supponunt, & inqt, q quatenus quidem ad passiones, & motũ animaduertẽtes ipsam effectiuã cãm dixerunt, naturalius enunciarunt: effectiuam.n. causam dicimus id, à quo est principium motus: & secundum hoc cõmẽdatione magis digni sunt alijs, qui formas dixerũt, quæ immobiles sunt: quatenus vero non aliquam aliam ab eo motu, qui est in materia causam dixerunt, secundum hoc accusatione digni sunt. materia enim non agẽdi, & mouendi videtur principium habens, sed vt moueatur, & patiatur ab altero, Alij vero quidam effectiuas causas assignarunt potentijs corporum. caliditati, & frigiditati, quæ instrumenta sunt effectiuæ causæ, non ipsæ effectiuæ causæ, per has enim vt instrumenta natura operatur. Ostendit autem q & deterius, quàm vt instrumenta hæc operantur, siquidem instrumenta non regente arte, nihil circa materiam agunt, calidum vero & frigidum, nisi à natura, aut arte mensurata fuerint, corrumpunt subiectum. Hæc cum dixisset, propriam opinionem de causa effectiua exponit. nos autem post hãc cõsiderationem verba aggrediamur. ❡ Illi igitur omnia simplicia ❡ addendum cõposita. simplicia enim non constant ex simplicibus, quoniam nõ essent simplicia. Illud vero ❡ Quædam generabilia, & corruptibilia ❡ non ad superius referre oportet. nõ enim hoc dicit, q quædam corporum constantium ex elementis omnibus generabilia sunt, & corruptibilia: composita enim omnia ex quatuor elementis generabilia sunt, & corruptibilia: sed quoniam omniũ corporum, hæc quidem æterna sunt, illa vero generabilia, & corruptibilia, propter hoc inquit existentibus quibusdam generabilibus, & corruptibilibus, quæ circa medium mundi consistunt, quærendum est quot, & quæ ipsorũ principia generationis. & si genere eadem, quæ & in æternis, & primis. siquidẽ.n. vt materia, eiusdem generis inquit esse principia generabiliũ & æternorum: etenim materiam dicit in vtrisq; considerari generabilibus, & æternis: (materiã autem intellige hic eam, quæ secundum subiectum consideratur) propter quod eiusdem generis merito inquit ipsas esse. subiectum enim vt in vtrisq; consideratur, & æternis, & generabilibus. nam & si sint hæc quidem potior, illa vero deterior, nihil minus vnius generis erunt. quoniam rationale, & irrationale animal hanc adinuicem differentiam secundum melius, & deterius habẽtia, tamen eiusdem generis sunt. potior autẽ est illa, quatenus semper actu nunquam potentia est, generatorum vero materia potentia existens, contraria semper habet hoc, q potentia est contrarium eius, quæ est in ipsa, formæ. Et forte quis suspicatus fuerit nõ propter naturam materiæ, sed propter formas hãc aduenire differẽtiam. quoniam enim cœlestiũ forma non habet contrarium, sed est æterna, & semper eodem modo se habet, propter hoc huius materia semper actu est. generabiliũ vero materia actu & ipsa existens, & nunquam in formis manens, propter id quod contrarietas est in forma, accidit hanc semper habere esse in potentia. Scire tamen oportet quòd non solum propter formam, sed etiam propter ipsam materiæ naturam prouenit differentia. nam & generatorum materia nunquam cõtrarium reciperet, prius abiiciens, nisi haberet esse in potentia. sic & materia æternorum siquidem haberet potentiam abiiciendi formam abiiceret vtiq;, procedente in actum potentia. Sed meminisse oportet vt præoccupantes diximus, q Aristo. hic materiam vocat, quæ secundum subiectum consideratur, & non secũdum id q potentia. si enim acceperimus eam, quæ hic ab ipso dicitur materiam, secundum q est in potentia, non erit vnius generis ea quæ generabilium, cum illa quæ æternorum: quoniam in illa non est esse potentia. Dicente autem q nõ sufficientia sunt ad generandum duo, quæritur quo pacto, alibi ipse dixit, q quando idonea facta fuerit materia ad recipiẽdam formam, non

indigemus

indigemus aliquo tertio ligante ei formam, ſed ſponte ſua, & ex ſui natura ipſam recipit. quomodo igitur hic videtur dicere non ſufficientia eſſe duo principia, ſed indigere ꝙ ſit etiam effectiua cauſa? Ad quod dicimus, ꝙ materiã idoneam fieri non habet materia ex ſe, ſed ab effectiua cauſa: & ad hoc eſt indigentia cauſæ effectiuæ, vt faciat materiam idoneam operari. hac enim ſtatuarius dicitur formã facere, eoꝙ ex materia auferat quod impedit formam, & non formam extrinſece imponere: materia vero ſimul aptitudinem ſumpſit, & formam poſſedit. Sed neq; in primis, inquit, ſufficiunt materia & forma, ſed opus eſt his etiã effectiua cauſa, ſed non vt generentur, ſed vt ſint & permaneant. generatorum igitur, inquit, materia & ſubiectũ eſt, quod potentia eſt, quod poteſt quandoq; quidem eſſe, quandoq; vero non eſſe. quoniam enim inquit entium quædam quidem ex neceſſitate ſunt, vt æterna, quæ & non poſſe non eſſe dicit: quædam vero dicit ex neceſſitate non eſſe, quæ & impoſſibile eſſe dicit, vt quæ nullo modo inexiſtẽtia ſunt præterquam ſecundum tenuem, & nudam intelligentiam, vt hircocervus: quædam vero dicit & eſſe & non eſſe poſſe, vt generabilia, & corruptibilia: merito inqt & ſubiectum ipſorum poteſt & eſſe hęc forma; & non eſſe. Cum aũt dixiſſet, ꝙ horũ proxime dictorum, q̃ ex neceſſitate ſunt, & ex neceſſitate nõ ſunt, hęc quidẽ impoſſe eſt nõ eſſe, q̃.i. ſũt ęterna: illa vero impoſe eſt eſſe, quæ nunquam ad generationem veniunt, vt hippocentaurus, cauſam ſubiungit, eo ꝙ non poſſibile ſit inquit, penes neceſſariũ aliter ſe habere: nam hęc quidem ex neceſſitate ſunt, illa vero ex neceſſitate non ſunt. propter hoc ergo hæc quidem ipſorũ impoſſibile eſt eſſe, illa vero impoſſibile non eſſe, ergo generatio, & corruptio erit circa id, quod poſſibile eſt eſſe, & non eſſe. Cũ vero dixiſſet de cauſa materiali, conſequenter de forma pertractat, dicens formam eſſe rationẽ rei cuiuſq; ſubſtantiæ. cuius autem cauſa ipſam vocauit, ſignificans ꝙ in idem concurrit formalis cauſa finali, ſicut & in Phyſica dixit. nam & intentionem, & finem ſibi natura ponit, formam vniuſcuiuſq; in materia feciſſe, & ipſum, ꝙ perficitur, & materiæ ſuperuenit, ipſa eſt forma.

Tex.c.52. *Oportet autem adeſſe & tertium, quod omnes quidem ſomniant, dicit autem nullus: ſed alij quidem ſufficientem putauerunt cauſam eſſe, ad hoc vt fieret formarum natura, quemadmodum in Phædone Socrates. etenim ille alios increpans, tanquam nihil dicentes, ſupponit quod entium ſunt hæc quidem formæ, illa vero formarum participatiua & quod eſſe quidem vnumquodq; horum dicitur ſecũdum formam: fieri vero ſecundum tranſumptionem, & corrumpi ſecundũ abiectionem. quare ſi hæc vera ſunt, formas ex neceſſitate exiſtimat cauſas eſſe generationis, & corruptionis.*

Effectiuã dicit cauſam. taxat autem & Anaxagorã, & Platonẽ. Anaxagoras.n. intellectum effectiuam cauſam dicens, non vtitur eo in generatione rerũ. ſed cum & Plato in Timæo de effectiua cauſa meminerit, in Phędone formis effectiuam cauſam attribuit dicens. Sed ſi quis mihi dicat, cur bonum eſt quodcũq;? An quia colorem floridum, aut figuram habet, aut aliud quodcũq; talium, cætera permitto valere: perturbor enim in aliis omnibus. hoc autem ſimpliciter, & inartificioſe, & fortaſſe ſtulte habeo apud me ipſum, ꝙ nõ aliud quid agit ipſum bonum, quàm illius boni, ſiue præſentia, ſiue communicatio, ſiue vbiq; & quouis mõ adueniens: hoc enim nondum affirmo. Quapropter non potuit Plato proximam cauſam effectiuam eorum, quæ generantur aſſignare, ſed ad ideas cõfugit. Aduerſus igitur Platonem inuehitur dicentem formas effectiuam cauſam eſſe, & ſufficere ipſa ad agendum quæ generantur. dicit enim eſſe quidem habere vnumquodq; ſecundum formas, quæ ſunt, fieri vero ſecundum harum participationem, quemadmodum & corrumpi per abiectionem harũ: quare ex formis fieri & corrumpi dicebat ineſſe entibus. Reſpõdentes autem quidam, pro Platone dicunt, ꝙ opificias formas dicebat Plato cauſas eſſe effectiuas, per quarum participationem generari quæ generantur, & per harum abiectionẽ corrumpi. ſi autem opificias formas ſupponit, manifeſtum ꝙ effectiuã cauſam, & ipſe nouit has formarum, quæ in generabilibus ſunt. nam qui opificias cauſas dicit, ſtatim puto ad intellectũ ducit effectiuorum. Forte igitur aliquis dixerit, ꝙ Ariſto. propter hoc ipſum Platonẽ accuſat, quia formas ipſas dicit agere, non adducens in cauſam inſpicientem ad formas opificem, & ad ipſas per ſimilitudinem, quæ hic ſunt producentem: & propter hoc ad ipſum contradicens dicit, ꝙ exiſtente ſanitate, & ſcientia, hoc eſt rationibus ſanitatis, & ſcientiæ exiſtentibus, exiſtentibus quoq; participatiuis ſanitatis, & ſciẽtiæ, nihil minus opus eſt & alia cauſa effectiua, vt medico & ſciente. nam niſi hi egerint, neq; vnquam ęgrotans ſanatus fuerit, neq; ignorãs ad ſcientiam mutatus. quoniam ſi ſufficiens eſſet forma, participatiuo exiſtente ad faciendum, cur nam non ſemper ægrotans ſanatur, & ignorans fit ſciens? Cõm. 4

Alij vero ipſam materiam, ab hac enim eſſe motum. Sed neutri recte dicunt. ſi enim ſunt cauſa formæ, cur non ſemper generant continue, ſed quandoq; quidem, quandoq; vero non, exiſtentibus ſemper & formis, & participatiuis. Amplius autem in quibuſdam conſideramus aliam quandam cauſam exiſtentem: ſanitatem enim medicus facit, &

ſcientiam

scientiam sciens, existente & sanitate ipsa, & scientia, & participatiuis. similiter quoq; & in alijs, quæ secundum potentiam agunt. Si vero materiam quis dicat generare propter motum, naturalius quidem sic dicentibus diceret: alterans. n. & transformans magis cã est generandi, et in oĩbus consueuimus hoc dicere agens, similiter & in ijs q̄ à natura, & in iis q̄ ab arte, quod vtiq; fuerit motiuum. Sed tñ & ij non recte dicunt. materiæ enim pati est, & moueri, mouere autem, & agere alterius potentiæ. Manifestum autem & in ijs, quæ ab arte, et natura fiunt. neq; enim ipsa facit aqua animal ex seipsa, neq; lignum lectulum, sed ars. quare & ij propter hoc dicunt non recte, & quia derelinquunt principaliorem causam: auferunt enim ipsum quid erat esse, & formam.

Tex.c.54. *Amplius autem & potentias tradunt corporibus, per quas generant valde instrumentaliter, auferentes causam secundum formam. quoniam enim natum est, vt aiunt, calidum quidem disgregare, frigidum vero compingere, & aliorum singulum hoc quidem agere, illud vero pati, ex his dicunt, et per hæc omnia alia fieri, & corrumpi: videtur aũt & ignis per se motus, et patiens.*

Tex.c.55. *Amplius autem simile faciunt, quemadmodum si quis serræ, & vnicuique instrumentorum attribuerit causam eorum quæ fiunt. necesse enim serra existente diuidi, et poliente leuigari, & in alijs eodem modo. quare si quàm maxime agit, et mouet ignis, sed quo pacto mouet nõ animaduertunt, quòd deterius quàm instrumẽta.*

Côm. 43. Cũ dixisset quo pacto posuit Plato formas effectiuas causas, in medio inquit, ꝙ alij materiam putauerunt agere ex conuersione in ipsa & motu decepti. deinde sic vertitur ad confutationes opinionis Platonicæ, consequenter etiam eos, qui materiam vt effectiuam causam esse dicunt, cõfutat. eadem autem ratio, inquit, in omnibus, quæ secundum habitum fiunt, quã diximus in medicina & scientia. Quicunq; vero inquit materiam effectiuum principium supposuerunt ad motum, & conuersionem ipsius inspicientes, videntur naturaliorẽ causam assignare: quoniam principalior generandi causa est id, vnde principium motus. sic enim cõsueuimus definire effectiuam causam. præterquã ꝙ hi, inquit, ignorauerunt ꝙ materia nõ habet motum à se: non enim à se aqua facit animalia, neq; lignum lecticam, sed ab arte, & natura causis agentibus fiunt: materiæ enim est proprium non mouere, sed moueri. aut. s. vt derelinquentes etiam formam, vna cum effectiua causa accusat, aut certe effectiuam causam speciem, & formam vocauit, vt Alexan. dicit, quia agens actu existens agit. quod autem actu est, tale est secũdum speciem, & formam: vnumquodq;. n. habet esse secundum speciem. probabilius autem est dicere finalem causam ipsum dicere, quam auferunt qui materialem causam generationis causam esse dicũt, & neq; intellectum, neq; naturam supponentes, præintelligentem ipsum finem, sed ex casuali concursu fieri, quæ fiunt. Præterea cum sit ei sermo aduersus eos, qui materiam causam ponunt generadi, accusat illos, quia potentias causas supponunt generandi omnes instrumentales, prætermittentes causam secũdum formam. formam autem manifeste effectiuam causam dicit hic, quas autẽ potentias supponebant, calidum & frigidum: calido. n. disgregante, & frigido cõpingente dicunt alia generari. Nos autem fatemur, inquit, cum eis has vnumquodq; eorum: quæ natura generãtur habere subiectas mouẽtia: aliud enim est quod his vtens vt instrumentis causa est generationis, & corruptionis. Dicit autẽ Alexan. Parmenideos huius fuisse opinionis. Et ignis quoq;, inquit, quem maxime actiuum dicunt videtur & ipse alterari, & pati, effectiua vero cã, quæ proprie est, non patitur, vnde & ipsam naturam non dixerimus pati effectiuam causam existentem, sed forte subiectum eius: hæc autẽ semper mouet, ignis autem non solum mouet, sed etiam patitur. deinde & motum non mouetur, vt agat, sed in ordine instrumenti, vt serra. nam & si ipsa secãte, fit quod fit, sed nõ est ipsa quæ agit. sic autem se habet & ignis, magis autem & peius quam secundum instrumenta nõ gubernatur ab arte, propter eam, quã diximus causam. Si quis autem quærat quomodo instrumentalem causam non supponit naturalium siquidem oĩno nouit huiusmodi potentias causæ instrumentalis rationem continẽtes, sciat ꝙ materię has coordinat. nã talia sunt mã̃ ꝓxima.

A nobis autem vniuersaliter, & prius dictum est de causis, & nunc determinatum est & de materia, & de forma. Amplius autem quoniam secundum lationem motus ostensum est quòd æternus, necesse his existentibus & generationem esse continuo. latio enim generationem faciet incessanter, eo quod adducat. & abducat generatiuum. Simul quoque manifestum, quod & priora recte dicta sunt, primam scilicet mutationum lationem, sed non generationem dicere, multo enim rationabilius ens non enti generationis causam esse, quàm non ens enti ipsius esse. quod igitur fertur, est, quod vero fit, non est: quapropter et latio prior generatione:

Cum dixisset quomodo alij errauerunt circa effectiuæ causæ traditionem, hi quidem materiam, alij vero formam causam esse dicentes, & demonstrasset neutrum horum posse neque materiam, neq; formam effectiuæ causæ rationem obtinere, dicit nũc ꝙ iam à nobis prius in Naturali auditu de causis vniuersaliter facta est diuisio, in quibus etiam de effectiua causa sermonem fecimus, & in præsenti quoq; de materia dictum est, & forma iam. De effectiua vero causa hic docet, & dicit ꝙ & in Physica ab ipso dictum est, ꝙ circularis latio cœli effectiua causa est eorum quæ generantur, & corrũpuntur, ex illa enim est temporum anni cõuersio. cum anni autem temporibus & elementa cõcurrũt, & fructũ generatio. videmus enim ꝙ accedente ad Côm.44.

te ad nos sole,& plantæ germinant, & fructus generantur,& multa animalium: recedente au tē ipso contraria contingunt. & rectè se habet dicere ex cœlestibus influentem vitam ad ea, quæ hic sunt, ipsam esse naturā, secundū quam generantur,quæ generantur. hinc manifestum est inquit,ꝙ rectè in Physico auditu à nobis dictum est, ꝙ prima mutationum est localis,etiā ipsa generatione: nam & generationis hæc est causa,non autē generatio ipsius motus. si enim quod generatur, nondum est in quo tempore generatur, quod autem secundum locum mutatur,iam existens mouetur, rationabile est ꝙ est,nō entis cām esse dicere,nō qđ nō est, hoc est qđ generat̄ cām dicere eius,ꝙ iā est,& eius ꝙ ſm locū mouet̄. Hæc cū dixisset, cōsequēter dubitat quō dicimus circularem lationem causam esse generationis,& corruptionis, quoniā enim hæ duæ sunt mutationes adinuicē ꝯriæ: quæ nam est harum cā? non enim possibile est vnam, & eandem contrariarum mutationum esse causam, contrariorum enim etiā effectiua, naturalia dico agentia,contraria oportet esse, quapropter si mutatio ſm locū causa est generationis,& corruptionis, necesse est & efficientium causarum motus ipsos quoq; esse contrarios,aut ipsa latione,aut in æqualitate saltem,latione quidem vt duæ sint lationes contrariæ, quarū vna generationē faciat,altera vero corruptionē: inæqualitate vero vt vna qđem sit latio,sed quia non eodē modo ad nos semper se habeat quod mouetur, sed quandoq; quidem nobis propinquet,qñq; vero absistat,dū quidē accedit generationē faciat,dum autē abit corruptionem. Sciēdum itaque est, ꝙ vtraq; accidunt,nā & lationes duæ sunt,hęc quidē ab oriēte in occidens,vt motus firmamenti,altera vero contraria, vt quæ ab occidente in oriens,vt errantium latio: inæqualitas vero, eo ꝙ cum in obliquo circulo fiat,inæqualem in habitudine ad nos facit motum solis, quandoq; quidem ad nos prope accedentis, quandoq; vero procul: se habente igitur sic generatione & corruptione, & quod nō deficiant ex æterno cœlestium motu ipsis congruit generabilibus, & corruptibilibus, contrarium vero ex inæqualitate, quæ est secundum obliquum circulum. iccirco duas lationes, & errantem, & firmamentum causas nunc dicendum eius, quæ secundum generationem,& corruptionē continuæ mutationis: est enim & quæ in obliquo circulo solū vtriusq; causa: nā & quia semper mouetur,nō deficit horum,quæ hic sunt mutatio: quoniam vero inęqualiter vt ad nos mouetur: propter hoc contrarię sunt mutationes, quæ secundum generationem,& corruptionem, sed non vtiq; eiusmodi esset ordo, & mundus, nisi esset firmamenti latio, illinc enim ex vnaquaq; circulatione,& dies,& nox,ordinate sibiinuicē succedunt: si autem hac non existente per intellectum,in solo circulo obliquo sol moueretur, esset vtiq; vniuersa hyems nox vna, si ita contingat,& ęstas tota dies vna,& vt simpliciter dicamus,vniuersus annus vnum diei noctisq; interuallum,hoc est vna die,nocteq; vna constitutum. His ita dictis,si quis quærit,cur nam absentiam solis corruptionē agere dicimus,aduentū vero generationē, cū tamē in æstate non solū sit generatio,sed etiam corruptio,& hyeme similiter,nō solū corrūpantur quędā,sed ēt generentur, & vt vniuersaliter dicamus, cum vnius generatio, fit alterius corruptio: si quis dicat quo pacto in alio quidē ipse dicit generationē, in alio vero corruptionē accidere, cognoscat ꝙ melioris quidē substantiæ generationē,hanc generationem vocauit Aristo. vbiq;,eam vero quę deterioris corruptionē,& vsus sic̄r,quoniā ergo vt in pluribus accedente sole, meliorū generationes sequūtur,fructū,& animaliū, & meliorū elementorum, ignis, & aeris & aliorum omnium, quæ per sermonem enarrare non est facile,abeunte vero hæc omnia corrūpuntur: ꝓpter hoc accessu qđem solis generationem determinamus, absentia vero corruptionem: sol enim est qui principalem habet ordinem ad gñationem: siquidem propter hūc est æstas,& hyems, & aliæ cōuersiones. In litera vero iam qđem, & in priorib⁹ dico. s.in physica dictū est de causis vniuersaliter. Vbi & de effectiua causa: adhuc aūt & nunc dicendū, ꝙ causa effectiua sempiternę generationis est circularis latio, æterna existens,generatiuum adducens,& abducens: generatiuum autem dicit ipsum solem: demonstrat aūt,& ꝙ merito in physico auditu, motum ſm locum, & huius circularem primū dixit esse omnis mutationis. Si enim hæc ipsa generationis, & corruptionis causa esse ostensa est: merito ergo prima est omnium. Quòd autem generationis causa, & eorum quæ generantur, ostendit sic, quod fertur secundum locum iam est, quod generatur nondum est: rationabile ergo est, quod est causam esse non entis: non autem econtra,non ens entis.

Quoniam autem suppositum, & ostensum est continuam esse rebus generationem, & corruptionem, dicimus autem causam esse lationem ipsius fieri, dicimus quod vna quidem existente latione non contingit fieri ambo, quia contraria sunt: idem enim & eodem modo se habens semper idem natum est facere: quare vel generatio erit semper, vel corruptio: oportet autem plures esse motus, & cōtrarios aut lationi, aut inæqualitati: contrariorū enim causa contrariæ: Tex.c.56.

quare

quare et nō prima latio causa est gñationis, & corruptionis, sed quæ secundū obliquū circulū, in hac .n. & continuū vnū est, & moueri duobus motibus: necesse enim siquidem semper erit continua generatio, & corruptio, semper quidē moueri, ne deficiant ipsæ mutationes, duobus autem ne alterum eueniat solum: continuationis igitur quæ est totius latio causa est, accedendi vero & recedendi inclinatio: accidit enim aliquando quidem longe fieri, aliquando vero prope.

Cōm.45. Quoniam inquit ostensa est continua existens generatio, & corruptio in rebus: ostensum est autem eo ꝙ circularis motus est æternus: manifestum, & quæ sequuntur, cōstructio quidem verborum talis est: quęrit autem quomodo lationem causam dicimus mutationum contrariarū. duabus enim inquit existentibus mutationibus, generatione, & corruptione, nō possibile est vnum motū vtrarumq; causam esse supponere: necesse igiī est, aut duos dicere esse motus. secundum duas lationes cōtrarias aut vnam quidem lationem: diuersam autē propter motus inæqualitatem, inequalitas vero vt ad nos est, quia fit in obliquo circulo errantiū motus: & propter hoc alias aliam ad nos habitudinem facit, id quod mouetur, quandoq; appropinquans, quandoq; vero absistēs, quod & dicit verum esse: nam firmamenti latio, nō vtique causa fuerit generationis, & corruptionis vna existens, & eadem, & nullam vt ad nos differentiam faciens, sed quæ est secundum obliquum circulum, habēs & æternitatē, & inęqualitatem, inęqualitate contrariarū mutationum causa fit, generationis. s. & corruptionis, æternitate vero continuationis, quæ est secūdum generationem, & corruptionē. Sciendum tamen est, ꝙ firmamentum, & si non faciat generationem, & corruptionem, saltem ordinem, & hūc ipsum imponit ornatum noctis, & diei, quod si nō esset, sed esset quę solius est circuli obliqui: ita vt vnum noctis, dieiq; interuallum vniuersus fieret annus, non vtiq; talis ordo generationum seruaretur vt declarant tales terræ partes inhabitabiles existētes: eiusmodi autē sunt quę sunt sub polis vniuersi, in quibus molari similis fit cœli motus; continuationis igitur inquit totius latio causa est non dicit autem totius lationem firmamenti motum: vt Alexander exposuit, ipse enim superius obliquo circulo causam imposuit, continuitatis eius, quæ est secundum generationem, & corruptionem: sed quod inquit hoc est: cum enim demonstrauisset quod latio in circulo obliquo causa est, quod sit cōtinua generatio, & corruptio, quia habet & continuum quod est sempiternæ generationis causa: habet autem & inæquale, ex quo contrariæ sunt mutationes, nunc dicit quomodo vtrūq; horum habet errantium latio, & inquit quod continuatio quidem est hac, propter totam solis sphæram, quæ æternę mouetur, accedere vero & abscedere dicit, quod est ipsa inæqualitas propter inclinationem obliqui circuli: propter hanc enim accidit ipsum quandoq; quidem proximum fieri, quandoq; vero remotum.

Inæquali autem interuallo existente, inæqualis erit motus. quare si eo quod accedat, & prope sit generat, & eo quod recedat, & longe fiat, idē hoc corrumpit, & si eo quod multoties accedat, generat, & eo quod multoties recedat, corrumpit: contrariorum enim contrariæ causæ. Et inæquali tēpore corruptio, & generatio, quæ secundum naturam: quapropter & tempora, & vitæ singulorum numerum habent, & hoc determinantur, omnium enim est ordo, & omne tempus, & vita mensuratur circuitu, præterquam quod non eodem omnes, sed hi quidem minori, illi vero pluri, his enim annus, illis autem maior, illis vero minor, circuitus, est mensura. Tex.c.57.

Quomodo inæqualis est obliqui circuli motus, docet. ꝙ scilicet nobis magis propinquum facere solem, aut hunc à nobis facere distare, quare non ipsa est, quæ inæqualis est, sed habitudo solis ad nos est inæqualis, nā eo ꝙ ad nos generatiuum adducat, apparēs inæqualitas accidit motus. generationem autem hic dicit, nō ex non ente, ad ens accessum, sed augmentationem, & vsq; ad vigorem accessum: similiter autem & corruptionem ex perfecto vigore ad perfectam corruptionem accessum, diminutionem scilicet & declinationem. dicit ergo, ꝙ his quidem vnus circuitus solis ad perfectionē formæ. sufficit, quales sunt annui fructus, & elemētorum mutatio. alia vero pluribus indigent circuitibus vt se habet in multis animalibus. ait circuitum autē dicit accessum, & recessum solis. Si ergo per multas accessiones, perfectam formam, consequitur per multos quoq; recessus inquit hoc decrescit: assignauit autē generationem quidem accessui, corruptionem vero recessui, cum pet multos circuitus, & generationem, & corruptionem dicat perfici, vt sit scilicet in generatione non solū accessus solis, sed etiam recessus: & in corruptione quoq; nō solū recedat sol, sed etiā accedat. Ad hoc dicendum ē, ꝙ & si in vtraq; affectione similiter, accessus solis, recessusq; consideretur, ipse generationem quidem accessui, corruptionem vero solis recessui attribuit rationabiliter forte, qm̄ fortior est natura magis, dū fruitur accessu solis, & gñat, & auget, debilitata vero magis, ex absentia patitur, quā ab accessu sicut se habet in defluxu, & in appositione. nā in augmētatione & diminutione est defluxus, & appositione nutrimenti: sed corpe adhuc valido, existente vt augmentabili, appositio fit amplior defluxu, Cōm.46.

decrescente aūt corpore, minor appositio defluxu. Ad hoc forte aliquis rationabiliter dixerit, ꝙ dum augetur corpus, & ad perfectionem procedit, nō est magis accessum agere, & propter hoc eius, quæ est ex recessu, passionis consensum non fieri, qm̄ & hic ipse recessus nihil minus confert ad augmentationem, & permanentiam corporum. hyeme quippe coctiones meliores, & operationes validæ, & non omnino sufficerent sibi corpore animaliū, & plantarum: sed facillime vtiq; corrumperentur, si qui dem in vniuersum appropinquaret sol, ita vt in vniuersum esset æstas: vt declarat exusta zona, propinquum semper habens solem, & inhabitabilis existens. Tantum igitur dicendum est, ꝙ solis quidem aduentui addixit, & determinauit augmentationem, recessui vero diminutionē, non exacte alteri alterum distribuens: sed qm̄ quemadmodum prius diximus, & si vtrunque vtraq; facit, & generationem, & corruptionē, magis tamen generationem accessus solis, corruptionem vero recessus magis. Cum autem dixisset, ꝙ si per multos circuitus aliqd habeat gñationem, per multos quoq; circuitus corruptionem sustinebit: & ꝙ æquale est tempus generationis, & corruptionis, hoc est augmentationis & diminutionis: sic. n. voluimus in principio intelligendum esse: necessario addidit verbum illud § Secundum naturā § ne quāuis corruptionem sumpseris, æqualem in tēpore existentem corruptioni: sed eam, quæ fit secundū leges naturales per decrementum ad finē animali procedente. si. n. aliqua fiat violenta corruptio, non amplius per ęquale tempus ad finē perueniet, per quantum generationem habuit. violentas autem oportet dicere corruptiones, non solum eas, quæ per aliquod extrinsecus cōcidentiū, vt incisiones, casus, exustiones, & alia huiusmodi, sed eas etiā, quę ex peccato, & inordinatione alimēti fiunt. Quòd aūt & his determinatis derelinquitur dubiū, illud est, quia vita (si ita accidat) humana, vsq; ad centesimū vigesimum annum procedente, augmentum ſę pe (quod maximum est) ad quadragesimum solum annum peruenit, ita vt sit secundum hanc rationem corruptio longe diuturnior generatione, & non in tempore fiat æquali. multi. n. in vita ad centesimum vigesimum annum in vita peruenerunt, nullus autem nec vsq; ad sexagēsimum habuit augmentationem, & ad perfectius promotionem. at si generationē non pro cessum, qui ad formā perfectā producit, sumpserimus, sed generationem, & corruptionem proprie in æquali quidem tempore accidere vtraq; verum erit. nam alterius generatio, est alterius corruptio, proculdubio per quod aliqd generatur, per tantum & corrumpitur: sed non accipimus amplius eiusdē generationē, & corruptionem. quod videtur Arist. dicens. sed neque illud si per plures circuitus generetur, aliquid per plures etiam corrumpi, consonū erit tali expositioni. generationē. n. proprie dictā per plures circuitus fieri, non facile est etiam intelligere. si. n. quis dicat conceptionē ipsum dicere generationem, & eam, quæ proprie per ipsam significare generationem, quæ ex non ente ad ens producit, & supposuerimus aliquod animal, veluti elephantem per plures circuitus concipi, etiā hoc modo dictum hoc intelligi minime potest, ꝙ per quantum tempus concipitur per tantum & corrumpuntur. quam enim etiam intelligere oporteat corruptionem æqualem in tempore conceptioni, non facile est dicere. hæc. n. amplius quærant. ipse autem & singulorum vitas, & tempora numero determinatas, esse dicit. qm̄. n. ordo est in his quæ fiunt, cum forma vniuscuiusque. natura sit mēsurata, accidit vnūquodq; per terminatum tempus ad perfectam sui formam peruenire. cum autem ęquale sit tempus ad perfectum, vsq; ad perfectam formam, & vigorem, ei quod à vigore ad corruptionem secundum naturam ducit: manifestum ꝙ vna vniuscuiusq; vita, terminata est secundum numerum ordinatum, vt hoc formę abinuicem distinguantur; alia est. n. hominis vita, & alia equi, & in aliorū vnoquoq; similiter. verūtamen vniuscuiusque formæ terminatum est tempus. formę enim humanæ terminata est quędam vita, quam impossibile est excedere, singularium vero non est terminatum tempus, cum multi etiam intra ordinatum tempus moriantur. quare formę quidem terminatum est tempus, quod impossibile est excedere aliquem singularium, sed non eadem est cuiusq; singulariū vita, sed alia, & alia, & antea, cum multi quidem intra tempus perdantur, nullo autem hoc excedente.

Videntur autem & secundum sensum conuenientia nostris sermonibus. videmus enim quod accedente quidem sole generatio est, recedente vero corruptio, & in æquali tempore vtrunque. æquale enim tempus generationis, & corruptionis secundum naturam: sed accidit sæpe in minori corrumpi propter mutuam confusionem: inæquali enim existente materia, & non vbique eadem, necesse & generationes inæquales esse, & has quidem celeriores, illas vero tardiores. quare accidit per horum generationem, alijs fieri corruptionem. Tex. c. 5[?]

Cum dixisset à principio, ꝙ æquale est tempus generationis, & corruptionis, quæ est secundum naturam, nunc fidem huius apponit ex gñationibus, & corruptionibus, q̄ fiunt per vnum- Cōm.

vnūquēq; solis circuitū. nam, vt diximus prius, videmus accedente quidē sole generationem, abeunte vero corruptionem insequentem. est autem accessus solis ęqualis tempore recessui. Recte autem etiam hic cū dixisset generationem, addidit, quæ s̄m naturā: est.n.& in animalibus, & in fructibus annuis intelligere corruptionem, quæ fiat violenta. Id vero § Sed accidit sæpe in minori corrumpi, § non ad proximū intelligendum est sed ad superius dictū. Cum enim dixisset, ꝙ & tempora ordinata sunt formæ cuiusq;, hic inquit ꝙ accidit sæpe in minori tempore, quàm sit ordinatum corrumpi. & huius ipsius propositum est ei causam inquirere, cur nam quædam singularium præmoriuntur, non cōplentia naturalem circuitum. dicit aūt hoc accidere propter mutuā cōfusionem, aut collisionem. duobus enim modis scribitur. si quidē prio, mō accusabit incōmensuratione, & intemperiem elementorum: sæpe enim materia propter ineptitudinem, & inconcinnitatem sui non recipit perfecte superiorem ornatū, vt citius dissoluatur animal, propter imbecillitatem compaginis, non sufficiente in multis materiali temperamento ad multum tempus exhibitam vitam recipere. si autem habeat litera collisionem, significat causarum adinuicem casualem concursum, dico. s. materialis. & effectiuæ, & proximæ, & primæ. causa enim effectiua proxima quidem est pater: remota vero & prima corpora cœlestia. materia quoq;, & talis electio & victus, causæ sunt talis cōpaginis ipsi corpori. si igitur concurrerint, tale quidem esse à patre semen, & à matre semen, & sanguinē talem (sanguinem.n. materię rōne nostrę dicūt, semen vero effectiuæ causæ,) fuerit quoq; & matris tpe cōceptionis victus talis, aut talis, aut & cōtinens inordinate valde se habens, vt ex aliquo horū impeditus fuerit cœlestiū motus, perfectissimā operationē ostendere circa ipm generatū & ornatū imposuisse cōdecentē, tunc corruptio sequit̄ ante statutū tempus, eo ꝙ collisæ sunt talis materia, & tales causæ, cum motu cœlestiū tali, materia ipsa inæqualitatis cām, vt prius dictū est, habente: veluti si inordinatū qd, & impositū factū fuerit lignum circa sellā, aut mensulā propter materiæ ineptitudinē, nihil peccāte artifice. Posset quoq; illud de tēperiæ sumi in cœlestibus solū. qm̄.n. nō solus sol, sed & alij planetæ, & stellæ fixæ, quāuis non tantū, tn̄ & ipsæ operantur circa generationē, secundū talem ipsarum concursum figurarum, quā vocat collisionem, causam esse dicit alij, alterius prędiuinationis vitę. ſępissime.n. propter huiuscemodi earū adinuicem complexionem, facile solubile fieri cōtingit, ꝙ ab ipsis corpus formatur, & tempus vitæ paruum.

Semper autem, quemadmodum dictum est, continua erit generatio, & corruptio & nunquam deficiet, propter eam, quam diximus causam. Hoc autem rationabiliter accidit. Tex.c.59. *Quoniam.n. in omnibus semper melius appetere dicimus naturam: melius autem est esse quam non esse: esse autem quot modis dicitur, in aliis dictum est: hoc autem in omnibus impossibile est esse, quia longe à principio distant: qui superest modo compleuit totum deus, continuamfaciens generationem. sic enim maxime continuabitur ipsum esse, eo quod proximum semper sit substantiæ fieri semper, & generationem. huius autem, quemadmodum dictum est, multoties causa circulo latio: sola.n. continua. quapropter, & alia, quæcūq; mutantur adinuicem secundum passiones, & potentias, vt simplicia corpora imitantur circularem lationem. cum enim ex aqua aer fiat, & ex aere ignis, & rursus ex igne aqua, circulo dicimus reuertisse generationem, eo quod rursus reflectatur. quare & recta horum latio, imitans circularem, continua est.*

Cum tradidisset cām, propter quam semper Cōm.48. est generatio materialem, & effectiuā, & materialem quidem dixit sempiternæ generationis cām, id ꝙ est, vnius generationem alterius esse corruptionem, effectiuā vero æternū cœlestiū motū: nā ex eo ꝙ semp illa mouent̄, nunquā deficit generatio. nūc finalem cām tradit, ꝑpter quā semper est generatio. & inqt cām esse, qa oīa nā sua, & spōte bonū appetūt. principiū.n. oīum est ipsum bonū: oīa vero principiū suum appetunt: bonū aūt vnicuiq; est ipsum esse, nō ipsum nō esse: oīa igitur sui natura esse appetūt. qm̄ igit̄ oīa esse appetunt, & ipsum melius: q̄ q; dem primo principio propinquiora sunt, hæc æternitate ipsa participare potuere, & sempet esse s̄m numerū eadē, qualia sunt cœlestia, verū cū diminutione. s. cū dimensione, & mutatione s̄m locū, quæ vero remotiora sunt, cū non potuerunt, quia distāt à primo principio, à quo est esse omnibus, secundū numerū eadem esse, æternitatem secundum speciem sortita sunt: vnoquoq; quia appetunt esse semper, non possunt autem cum distent à primo principio, generante tale quale ipsum, & sic corruptionem subterfurante, & ipsam quam sortitum est ęternitatem secundum speciem, imitando cœlestem motum possedit: nam per circulum ea quæ generantur, in idem restituuntur, vnde inceperunt. vt enim homo ex homine fiat, circulus perficitur: semen enim primū, & ex hoc embryon, deinde puer, & adolescens, & vir: & rursus semen & embryon. manifestum igitur est quod speciei successio, in rectum existens, quia circularem lationem imitat̄, æternitatem habet. Sciendū aūt ꝙ esse dupliciter dicit̄, aut specie aut numero. vnum quodque enim esse dicitur, aut quia species eius seruat̄,

aut eo ꝙ numerus.cœlestia quippe dicũtur esse, eo ꝙ eadem maneant secundum numerum, generabilia vero & corruptibilia ſm ſpẽm habẽt semper esse .hæc igitur sunt, quę alibi dicit esse diuisa significata eius, ꝙ est semper esse.In medio vero interiectum est dictum hoc,quare ipsum tacentem oportet sic coniungere totã literã,qm̃ natura vniuscuiusq; melius appetit:melius aũt est esse,quam nõ esse:esse aũt ſm numerũ impossibile est in oĩbus,propter longã à primo principio distãtiã:propter hoc, inquit, altero,qui super est, modo totũ cõpleuit deus, continuã faciens generationem. Et hinc manifestum est, ꝙ etiã æternorum oĩum cãm putat Arist.esse ipsum primum principiũ.nam vt deo agente, & æterna, & oĩa immutabilia, agente quoq; & æterna quidem ſm substantiã,sed corporea,& dimensa,& mutationem habentia secundum locum subiunxit, verbum illud § Qui superest modo cõpleuit totum deus. § nam vt perfectus esset mũdus,deerat alius modus opificij eorum,q̃ æternã quidem habent ſpẽm successione,sed ſm numerum generabilia sunt, & corruptibilia. horum igitur processu cõpleuit deus totum ab ipso fabricatum mundum,continuũ, & nõ intercisam generationem faciens. sic.n.inquit ipsum esse cõtinuabitur.i.existẽtia & esse entium seriem habuerit, & ordinatum processum subsistentiæ,si post ea,quæ ſcd̃m numerũ æterna permanent,sint quę ſm ſpẽm ęterna,numero vero generabilia, & corruptibilia. propinquum est.n.secundũ substantiam ipsum quidem fieri ipsi esse. ipsi vero esse vbiq; quod proprie,& semper eodẽ modo se habet, oportet intelligere: æternitati vero iterata gñatio: vtrũq;.n. alteri opposuit, ipsi quidẽ esse ipsum fieri,æternitati vero sempiternã gñationẽ, qđ per semp fieri signãuit. quare ꝓxima sunt substãtijs sibiinuicem entia, & æterna generabilibus,& quę sempiternam generationem sortita sunt,& merito cõsequẽter adinuicẽ habẽt processum. Id vero § Secundum passiones & potẽtias § aut reciproce idem, aut potẽtias quidem propensiones ipsorum dicit ſm quas sunt motus:passiones vero caliditatem,& frigiditatẽ,& reliquas qualitates:aut potẽtias, calidum,& frigidum,passiones veto siccum,& humidum.

Tex.c.60. *Simul autem manifestum ex his, quod aliqui dubitant, propter quid vnoquoq; corporum in propriam delato regionem, in infinito tempore non distrahuntur corpora. Causa autem huius est mutuus in seinuicem transitus. si enim vnũquodq; maneret in suipsius regione, & non mutaretur à propinquo, iam vtiq; distracta fuissent. mutantur igitur propter lationem duplicem existentem: propter mutare vero non contingit manere vllum ipsorum in vlla regione ordinata. Quod igitur est generatio, & corruptio, & propter quam causam, & quid est generabile, & corruptibile manifestum est ex dictis.*

Ex prius dictis de elementis ꝙ mutata adinuicem in idem reuertunt̃, ſm quẽdam circulũ gñatione procedẽte, corollariũ inuenit ad solutionẽ cuiusdam dubitationis,q̃ inferri posset. Est ãt dubitatio,qũo simplicium corporũ vnoquoq; propriũ locũ occupare festinãte, non iã diu elẽta abinuicẽ disgregata sunt, vnoquoq; ꝓpriũ locũ occupante,vt nõ vlterius,aut aqua, aut terra sursum esse, aut ignis deorsum possit. Soluit ãt dubitationẽ ex prius dictis.si.n.inquit immutabilia essent elemẽta, merito hoc dubiũ putarẽt,qui sic dicũt:sed qm̃ mutãtur semꝑ adinuicẽ, & si hic ignis ex loco deorsum segregatus est,alter fit ex necessitate, & semper erit & deorsum ignis,& sursum terra & aqua, non segregato ipsis loco,nam hoc esset ipsis immutabilibus existẽtibus. Duplicem ãt dicit lationẽ, aut eã,q̃ est ſm obliquũ circulũ, accessũ & recessũ:aut duplicẽ,q̃a mouent̃, sic quidẽ firmamentum sequentes ab ortu ad occasum:sic vero per propriam econtra ab occasu ad ortum. Quòd igitur est generatio,& corruptio demõstrauit,& qũo demonstrauit dictum est à nobis prius, & propter quã causam est generatio & corruptio, ostensum est ex eo ꝙ materia potentia est cõtraria,existens enim actu ignis,potentia ẽ aqua,actu vero aqua facta,ignis corrũpit̃. Cõm.49.

Quoniã autem necesse est esse aliquod mouens, si motus erit quemadmodum dictum est prius in aliis: & si semper, quod oportet aliquid esse semper: & si continuus, vnum idem, & immobile, & ingenerabile, & inalterabile: & si plures fuerint circulares motus, plures quidẽ, omnes autem hos quodammodo necesse est esse sub vno principio:cõtinuo vero existente tempore, necesse est motum continuum esse, siquidem impossibile tẽpus sine motu continuum esse:igitur alicuius numerus tempus:circularis igitur, quemadmodum in sermonibus qui à principio,determinatum est. Tex.c.61.

Sicut in alijs tractatibus fecit,non ꝑmanens vsq; ad naturales cãs, sed seipsum reducens ad cãs abstractas:in Naturali quippe auditu, cum disputasset de motu naturali, posterius in octauo sermone reduxit seipsum ad quandã abstractam ab oĩ motu naturali causam immobileq; existentem,& æternam, dicens,ex tali igit̃ principio dependet cœlum, & mundus: & in libro de Anima similiter ex sermonibus de anima ad intellectum recurrit:sic & hic cum dixisset generationis æternæ causam effectiuam esse,circularem cœli motum, nunc dicit ꝙ & circularis lationis est quædam abstracta causa, æterno tempore mouens, quæ & immobilis est æterna, & inalterabilis, & vna numero. si enim inquit est aliquit motum æterno motu, & continuo, necesse est etiam esse aliquid æterno tẽpore Cõm.50.

pore

pore mouens, immobile existens, & vnum, & idē numero continuo motu mouens. & si multa sint, inquit, q̄ moueantur tali motu, æterno dico, & continuo, necesse est & mouentia multa esse, vno existente secundum quecūq; motū æternę mouente. & hæc ipsa multa siquidem sint coordinata, & non à seinuicē dependentia, necesse est ab vno pendere principio, ex quo & ordinem habent. manifestū est ergo, ꝙ vnum est principium motus omnium æternum & immobile. Vniuersus autem sermo perfecte hoc mō proferet. qm̄ necesse est existente æterno motu, & continuo esse aliquid ęternę mouens, vnū, & idē numero: est autem æternus motus, & cōtinuus: est igit̄ ęternū mouens, vnū numero, & immobile, & inalterabile, vniuersus quidem sermo talis est. Videt̄ autē defectuose, ab Aristo. prolatus, quia dereliquit assumptum, & cōclusionē, cū modus sit hypotheticus. ꝙ. n. si ē æternus motus, necesse est esse, & ęternum mouens, dixit ostēsum est. n. ꝙ oē, qđ mouet̄ à mouēte mouet̄. ꝙ aūt oīno sit æternus motus, non posuit ꝑ assumptionem. ꝙ aūt & immobile erit sumpsit vt pręostensum. ostēsum est. n. ꝙ & primū mouēs immobile est: & silr ꝙ continuo existēte motu, vnum sit, & idē numero. hoc quoq; ostēsum ē in octauo de Physico auditu. si. n. diuersa ſm successionē sint mouētia, impossibile est continuū fieri motū. Et verbū illud, in aliis āt dictū ē pri⁹, de his q̄ in Physico auditu demōstrata sunt, dixerit. Dictis āt annectit, ꝙ si plures sint circulares mot⁹, ēt plures mouētes cāe fuerint, & si plures, necesse est oēs sub vna esse. Illud aūt § Quodāmō § addidit q̄ a verbū sub, ī his, q̄ ſm locū cōtinēt ꝓprie dicit. Cū āt posuisset in principio, potētia quāuis nō manifeste ꝙ est cōtinuus motus, & demōstrauisset cōsequens ad hoc ꝙ est æternū, mouēs hoc motu, & imobile, & vnū numero, nūc assumptionē potētia positā astruēdā putat, ꝙ ē ꝯtinuus mot⁹. & ostēdit hoc ex tēpore. nā qm̄ cōtinuū est tps, necesse est & motū esse continuū: est. n. tps mēsura motus, & motus. s. ꝯtinui: hmōi vero est circularis solus: tps igit̄ est mensura circularis motus. sermones āt q̄ in principio, dicit eos qui in Physico auditu. hic enim principium est, & præcedit naturalem considerationem.

Tex.c.62. *Continuus autem motus, vtrū eo ꝙ, quod mouetur continuum sit, aut eo quod in quo mouet̄, vt locū dico aut passionē? manifestū itaq; quod eo quod id quod mouet̄. quō. n. passio cōtinua, nisi res cui accidit cōtinua sit. si vero & eo quod in quo soli hoc loco inest: magnitudinem enim quandam habet: huius autem quod circulo solum continuū: quare ipsum sibiipsi semper continuum. hoc igitur est quod facit continuum motum circulo latum corpus, motus vero ipsum tps.*

Cōm.51. Cum sumpsisset ꝙ motus est continuus, cuius mensura est tempus, & hic est, qui circulo versatilis corporis, nunc quęrit vnde est continuitas in motu, vtrum eo ꝙ motum continuū sit in quo. s. est motus: illud vero in quo, & secūdum quod est motus, passio est. & locus passio quidem non dicetur continua, nisi secundum accidens, eo ꝙ corpus, in quo consideratur, cōtinuum sit. album. n. dicimus esse cōtinuum, eo ꝙ corpus, in quo consideratur, continuum sit. continuum. n. quanti est, & circa hoc consideratur. Si vero quis dicat, id quod augetur, magnitudinis appositione augeri, & hac augmentationem rationabiliter dicit continuam. Dicimus ꝙ continuum nunc dicit Arist. cuius est quedā semper consequenter accipere, augmētationis vero non est semper consequenter accipere. non. n. in infinitum augetur quod augetur: quapropter passio nō fuerit cōtinua. si ergo inerit alicui eorum, in quibus est motus, ipsum continuum, soli loco inerit, est. n. locus magnitudo quedam, & huic quippe non omni loco inest continuum, sed soli circulari: nam in hac semper est aliquid consequēter accipere, quia non sit in illa principium, neq; finis. Nūquid igitur, quoniam inest circulari loco continuum, dicimus propter locum motum habere continuum. quod ipse, cum non quæsiuerit, sed prætermiserit, de eo quod mouetur sermonem facit, ꝙ huius circulare solum continuum: & consequenter dicit ipsum esse causam continuitatis motus. & hoc merito. si enim habet cōtinuū locus, non ex seipso habet, sed ex corpore, qđ in ipso est. non. n. habet locus existentiam per se secundum Aristo. sed subsistit vna cum corpore, cuius est locus: habitudo. n. quædam est continentis ad contentum: quapropter eo ꝙ continuū sit corpus, locus quoque continuus est. merito igitur causam continuitatis in motu secundum locum ei, quod mouetur, attribuit: propter quod huius, inquit, circulare solum cōtinuum. s. magnitudinis. Sed aduertendum est, ꝙ cum à principio dixisset, manifestum autem eo ꝙ id, quod mouetur, hoc est eo ꝙ id quod mouetur continuum sit, & motus est continuus. deinde cum ī medio dixisset de loco, induxit illud, huius autem quod circulo solum continuum: hoc non de loco dicit amplius, sed de corpore, quod mouetur. nam circulare corpus ipsum sibi continuum est, hoc est sibiipsi coniunctum, & non ad aliud continuitatem habens, ex motu autem tempus: quapropter magnitudo quidem motui, motus vero tempori causa est continuitatis.

Quoniam autem in iis, quæ cōtinuē mouentur secundum generationem, aut alterationem, aut omnino mutationem,

videmus consequenter existens, & factũ hoc post hoc, vt non deficiat, considerandum, vtrum est aliquid quod ex necessitate erit, aut nihil, sed omnia contingunt non esse facta.
Tex.c.64. *quod enim quadam manifestum est. Et mox ipsum erit, & ipsum futurum alterum propter hoc. quod enim verum est dicere quod erit, oportet hoc esse aliquando verum quod est: quod autem nunc verum dicere quod futurum est, nihil prohibet non factum esse: ambulaturus.n. quis non ambulabit.*
Tex.c.65. *Omnino vero quoniam contingit quædam entium & esse, & non esse, manifestum quod & quæ fiunt sic se habebunt, & non ex necessitate hoc erit. Vtrum igitur omnia huiusmodi? An non, sed quædam necessarium est simpliciter fieri.*
Tex.c.66. *Et est quemadmodum & in ipso esse hæc quidem impossibilia non esse, hæc vero possibilia, sic & circa generationem: vt solstitia necesse est facta esse, & impossibile non euenire.*

Com.52. Cum demonstrauisset in præacceptis ꝙ est in generatione continuitas, quoniam his quæ continue mouentur ſm generationẽ inest ipm consequenter, & generari secundum post primum, quærit si est ꝙ ex necessitate in his quæ generantur, vt necessario consequatur ad primũ ſ ƌm, aut nihil est ꝙ necessario generetur, sed sunt omnia contingentia, vt cõtingat & generari, & non generari. sed ꝙ quædam inquit habeant exitum contingẽtem manifestum est, sed si non omnia sunt eiusmodi quærendũ est. Quòd igitur non omnia contingentem habent ad priora consecutionem, sed quædam habent etiã ꝙ est ex necessitate, in qbus impossibile est non consequi ad priora secunda, ostendit dupliciter, & ex vsu nominum, & ex ipsis rebus. Ex vsu quidem, quoniam in his quæ nondum sunt, sed in futurũ tempus esse possunt, consueuimus vti verbo erit, & futurum est: verbũ erit in his quæ ex necessitate sequuntur ordinãtes, ipsum vero futurum est in contingentibus, vero.n. existẽte verbo futurum est, põt ẽt nõ euenire ꝙ diximus futurum: & cum non euenerit, non mentitus est futurum dicens. nam futurũ esse, æquale habetur ei, ꝙ est contingit: posse ãt & contingere non ad exitum iudicatur, sed ad improhibibilem aptitudinem. potest quippe lignum combustum iri, quãuis nunquam cõbustum sit. & virgo potest cum viro coire, quãuis nunquam coeat. sic igitur siquidem diximus qđ post ver erit æstas, necesse quoq; est quãdoq; æstatem esse. & si dicamus deiecto in terram semine. ꝙ futura est nasci spica, possibile quoq; est ipsam nasci. & vera existente negatione contingit non nasci, quoniam exitus erat cõtingens. hoc ergo modo ex vsu probat propositum. Ex rerum vero differentia hoc pacto, quoniam.n. entium hæc quidem habent de necessitate esse, & impossibile est ipsa non esse, alia vero possibile est esse & non esse, eodem modo se habebit, & in his quæ generantur, vt hæc quidem ex necessitate generentur, illa vero contingenter. si quid.n. habet ex necessitate esse, & generationẽ ex necessitate habebit: vt sol in ariete existens ex necessitate habet esse, non.n. possibile erat ipsum non esse ibi: manifestum, ꝙ & cum nondum illic fuerit, ex necessitate illuc perueniet, & impossibile est ipm non illuc peruenturum esse. similiter & ꝙ contingenter habet esse, contingentem habebit & generationem, tãquam.s. potens esse, & non esse. vt si domum esse, aut grammaticũ, aut fabrũ contingenter est, horum quoq; generatio contingens est: possibile.n. erat & non esse, neq; generatum iri horum singulum. & si non necessarium habet esse hæc ipsa spica, sed poterat & non esse manifestum ꝙ & huius generatio non necessario secuta est semini, in terram deiecto, sed poterat & non sequi. Nullo ne igitur modo est in his inquit necessarium? dico.s. in cõtingẽtibus esse, & non esse. An est quodã modo etiam in his necessarium, ſm ꝙ dicimus secundo existente, ex necessitate præcessit primum. fructibus.n. genitis ex necessitate deiectum est semen: quod ex suppositione necessarium vocat. Oportet enim scire, ꝙ duplici existente necessario, hoc quidem, ꝙ simpliciter dicitur necessarium, secundũ ꝙ dicimus ad prius ex necessitate secundum sequi, altero vero ex suppositione, quo dicimus, cum secundũ euenit, necesse est, & primum substitisse, in necessario ex suppositione omnia entia, & quę generantur adinuicem communicant: omnia.n. communiter hoc participant, & in omnibus considerantur, & sunt necessaria: sed in necessario simpliciter non cõicant omnia inter se: non.n. vnumquodq; ex necessitate est, sed multa & esse, & non esse contingit. Manifestum est ergo, quòd in quibus quidem est necessarium ex suppositione, non omnino est simpliciter necessarium: in quibus vero est necessarium simpliciter, in his quoq; ex suppositione inerit necessarium: ita vt conuertantur, & secundo existente ex necessitate & primum sit, & primo existente ex necessitate, sequat & scƌm. sed nõ propter primum, inquit, sed propter seipsum. cum.n. ad primum ſm ex necessitate sequatur, nõ propter primum sequitur sed propter sui naturam: qm̃ huiuscemodi est natura, vt non possit non factum iri. ideo & simpliciter necessarium merito ipsum nominauit: quoniam ex seipso necessitatem habet. & sui natura est necessarium, altero per suppositionem, & nõ ex sui natura necessarium habente, sed ꝙ post exitũ dicitur habere necessarium. supponentes.n. ſm in actum exiuisse, ex necessitate dicim⁹ prius præextitisse. Hęc cũ ita dixisset, ostẽdit cõsequẽter, ꝙ simpliciter

pliciter necessariũ ijs, quæ circulo mouentũ solũ inest, & nõ ijs quæ in rectũ. Quod aũt impossibile sit ijs, q̃ in rectũ inesse simplr necessariũ, astruit ex diuisione. nã ꝙ ĩ rectũ inqt mouet̃, aut in infinita, aut in finita recta mouet̃. sed nec in ijs, quę in infinita recta mouẽtur, inerit necessariũ simpliciter, neq; his quæ infinita. ijs quidẽ, q̃ in infinita recta mouẽtur, nõ inerit simpliciter necessariũ, quia simpliciter necessariũ esse dicebam⁹, vbi ad primũ ſm ex necessitate ſeqtur, sed in infinito nõ est primũ, & posteri⁹. caret. n. principio & infinitũ est: neq;. n. in ijs, quæ facta sunt possibile est simpliciter necessariũ accepisse, vt sit dicere propter primũ secutũ esse factũ ſcd̃m. oĩno. n. nõ est accepisse pricipiũ, neq; primũ infiniti: si aũt nõ est primum accepisse, neq; ſcd̃m erit. igit̃ neq; ex suppositione necessariũ erit: oĩno. n. nec factũ iri aliquid possibile est in infinito, vnũquodq;. n. eorũ, quæ sumunt̃ vt factũ, infinitã habet distantiã, quæ est vsq; ad principiũ ꝙ impossibile erat pertrãsiens occurrere, in quo factũ est. sic igitur in his quæ facta sunt. similiter aũt & in fiendis, & generãdis. impossibile est ĩ infinito simpliciter necessariũ: neq;. n. est posterius in infinito. non habebit ergo locũ dicere, ꝙ si hoc factũ est, & alterũ ſequet̃. ꝙ igitur his quæ in rectũ in infinitũ mouent̃, nõ inest simpliciter necessariũ, ex his liquet. Quod aũt neq; ĩ his quę in recta finita, ostẽdit hoc modo. simpliciter necessario fieri, hoc est, ꝙ impossibile est nõ fieri: ꝙ aũt impossibile est nõ fieri, semper fit. semper aũt fieri in recta finita est impossibile. nã cũ hoc, ꝙ dicimus semper fieri dupliciter intelligat̃, aut ſm id ꝙ est cõtinuã & vnam semper generationem esse, aut secundum eam quæ est secundum rursus, & rursus fieri: vt cum dicimus solem ex necessitate in ariete fieri, & semper in ariete fieri, non eo ꝙ in vniuersum in ariete secundum continuum fiat, sed eo ꝙ rursus, & rursus, & hoc semper. siquidem ex necessitate fieri infinita recta, tale acceperis, vt continua, & vna sit generatio impossibile est. accidit enim inquit semper esse ꝙ contingit nõ semper esse. quod. n. in finita recta mouet̃, terminata ipsa recta, à motu quiescet, & non vlterius mouebitur. ꝙ igitur impossibile est semper moueri, ex necessitate semper motum supponunt, dicentes ex necessitate in recta finita sem per moueri. Si vero quis semper moueri supponat secundum id quod est rursus, & rursus moueri, sempiternam quandam reflexionẽ inducet, quæ reuersioni circulari solum inest: in recta enim non est reflexio, quæ æterno tempore fiat. & manifestum est primũ quidem ex re ipsa, cum nihil tale sit, quod in rectum semper faciat reflexionem. Deinde si quod æternę mouetur, æternum est: quod vero æternum est, æternam habens potentiam, nõ quandoq; quidem mouebitur, quandoq; vero non, sed semper secundum continuum: motus vero in recta reflectens, non manet continuus, sed in medio quiete intercipitur: impossibile est igit̃ æternę in recta finita secundum continuitatem motum iri. Præterea nullum eorum, quæ in recta mouentur, æternum est, sed omnia generabilia sunt, & corruptibilia. si ergo ostensum est, neq; his, quæ in infinita, neq; his, quæ in recta finita mouentur, simpliciter necessarium inesse: manifestum ꝙ his quæ in recta mouentur, omnino nõ inerit. inerit igitur circulo: sola enim circularis ratio habet simpliciter necessarium, quoniam & solus circularis motus æternus, vnus existens, & continuus motus, partes vero motus ipsius numero quidem diuersæ sunt, sed specie sunt eędem: motus enim ab ariete in taurum ei, qui est à tauro in geminos, numero quidem non est idem, sed specie est idem. & circuitus retrogradationũ specie quidem ijdem sunt, sed numero diuersi. soli igitur circulationi inest necessariũ, & æternę rursus, & rursus fieri: quoniam nunquam deficit secundum annuum circuitum in arietem peruenire solum. quapropter ostensum est ex dictis, ꝙ necessarium, siue secundum continuum & non intercisum motum consideratum, siue secundum rursus, & rursus per reditum circularem intellectum sumpserimus, solum circulo motis inerit. In verbis vero, quoniam generatio motus quidem est non simpliciter: est autem secundũ generationem aliquis motus: neq;. n. est sine motu generatio, merito dixit in his quæ mouentur secundum generationem. Deinde quærit, si in his, quæ continuę fiunt, est necessarium, aut non est, sed omnium contingentem habentibus generationem. Quòd igitur quædam contingentem habent generationem, confessum sumit. ꝙ autem non omnia, sed sunt quædam quæ ex necessitate fiunt, consequenter astruit ex vsu verbi, est & futurum est. Secundam autem astructionem ponit, ꝙ quædam contingentem quidem habent generationem, quædam vero necessariam, ex natura rerum sumptam. quoniam enim inquit entium quædam contingit & esse, & non esse, nonnulla vero ex necessitate habent esse, & impossibile est ipsa non esse, eodem modo inquit, & in generatione se habebit. nam quæ contingit, & esse, & non esse, hæc & generationem contingentem habent. quoniam vero non omnia sunt talia, sed sunt & quæ ex

necessitate habent esse, generatio quoq; horũ necessaria erit, vt in solstitijs. æstas. n. & hyems necessariam habent generationem: non enim contingit non esse hæc.

Tex. c. 67. *Si vero quod prius necesse est factum esse, si posterius erit, vt si domum fundamentum, si vero hoc lutum, nunquid & si fundamentum factum est, necesse est et domũ factam esse? An non amplius, nisi & illud necesse est factum esse simpliciter. si vero hoc necesse, & fundamento facto factam esse domum: sic enim erat quod prius se habebat ad posterius: quare si illud erit, necesse illud prius factum esse: si igitur necesse est factum esse quod posterius, & quod prius ne cesse: & si quod prius, & quod posterius igitur necesse, sed non propter illud, sed quia suppositum fuerat ex necessitate futurũ. in quibus igitur posterius necesse est esse, in his cõuertitur, et semper priori facto, necesse est factũ esse posterius.*

Cõm. 53. Quod dicit hmõi est, nunquid in quibus est necessarium ex suppositione, in his ẽt simpliciter necessarium cõsiderabitur? vt dũ fit domus, necesse est fundamentum eẽ factũ, & ante hoc nẽpe lutum, & econuerso fundamento facto, necesse fit domum factam iri. Aut non est hoc necessarium, nisi forte natũ est ad primum fm sequi ex necessitate simpliciter. cũ aũt tale fuerit secundum, vt ex necessitate sit, tunc cõuertitur. & sicut secundo existente ex necessitate primum erit, sic & primo existente, ex necessitate erit secundum, quod est simpliciter necessarium: consecutio igitur inquit priori ad posterius hmõi quædã est, vt si secundum erit, necessario sit & prius. siquidem igitur & secundi consecutio ad primum eadem sit, vt primo existente, sit omnino & secundum, in his indifferẽter est cõuersio. si igitur inquit omnino ad fundamentum sequitur domus, ex necessitate esse habebit, si ergo nõ ex necessitate, igitur nec facto fundamento, necesse est domum esse. Deinde infert in quibus posterius per seipsum necessarium habet, in his q̃ conuersioni attinent, æquantur, & non solum ad posterius prius, sed etiam ad prius posterius sequitur. Id vero § Et si quod prius, & ꝙ posterius igitur necesse § trãsitiue legendum est, & si prius igitur, & posterius necessario. in simpliciter vero necessario inquit sequitur ad primum secundum necessario, sed nõ propter illud, inquit, hoc est propter primum, sed propter propriam naturam: quoniam ipm est eorũ, q̃ ex necessitate fiunt, hoc ẽ eternorum. hoc. n. est, ꝙ ex se simpliciter necessariã hẽt generationẽ, ꝙ æternã hẽt gñationẽ. Et sciẽdũ ꝙ hoc ipso vtẽs, vt ꝯfesso. s. ꝙ id, ꝙ ex necessitate, sequit ad primũ ꝑ se, & nõ ꝑ aliud, necessariã hẽt generationẽ, cõsequẽter ostendit, ꝙ non possibile est in recta finita necessarium simpliciter secundum generationem considerari, tanquam non possit intelligi æterna generatio in recta finita. nam ipsum necessarium de æterno fert. quod enim per se, & non per aliud, habet necessarium generationis, huiuscemodi est. Sed videbuntur multa obstare, his quæ ab Aristo. dicuntur. videmus enim multa in naturalibus generabilibus, & corruptibilibus, ex his, quæ necessario sequuntur ad quædam præcedentia, necessitatem generationis non per se habentia, sed per ea, quę precesserunt. vt ad ægritudinem, quę atrophia, & defectus nutritionis dicitur, extenuatio, necessario sequitur, non ꝙ ipsa per se necessariam generationem habeat, sed propter præcedentem defectum nutritionis, non ꝙ ipsa ex necessitate per se generatur, sed cum defectus nutrimẽti præcesserit. sic etiam & multis & super vires comesis sequetur coctionis tarditas, non per seipsam, sed propter multam nutritionem, & ad vulnus carnosæ partis, sequetur cicatrix, non per se, sed propter vulnus. & ad aquam in terram effusam, sequetur necessario lutum, nõ propter se tamen. Multa præterea alia sunt, in quibus ad primum, secũdum necessario sequitur, non tamen propter se. sed propter primũ, & etiam non omnino conuertuntur. nam neq; si tarditas adest coctionis, oĩno multa comesa sunt, sed accidit hoc, & propter curas fieri, & propter vigiliam, & alias causas. & ad iugulationẽ ex necessitate sequitur mors, non tamen si mors, iugulario omnino præcessit.

Si igitur in infinitum tendunt in deorsum, non erit necessarium posterius hoc factum esse simpliciter, sed neq; ex suppositione, semper enim alterum antea ex necessitate erit: quapropter & illud necesse est factum esse. quare si non est principium infiniti, neq; primum erit nullum, propter quod necessarium erit genitum esse. Tex. c. 68.

Cum sumpsisset duplex significatum eius, quod ex necessitate, hoc quidem simpliciter, illud vero ex suppositione, & contingenter necessarium habens, ostendissetq; in his, quæ ex necessitate sunt, conuerti consequentiam: nam & posteriori facto, necesse est & prius factum esse, & primo facto, necesse est & posterius consequi: in contingentibus vero minime conuerti consequentiam: nam posteriori existente, in his necesse est, & prius factum esse, sed primo existente, non necesse est posterius esse factum: nunc vult ostendere quod simpliciter necessarium in solis his est, quæ circulo mouentur, nulli autem eorum, quæ in recta inerit. siue enim infinita recta, siue finita supponatur, non sequetur simpliciter necessarium & interim ostendit, quod si infinita recta supponatur, deinde in ipsa quædam, quę moueantur, & mutentur, impossibile est his inesse simpliciter necessariũ. s. n. primo existẽti posterius necessario seqtur, propter sui naturã habens Cõm. 56.

habens neceſſarium: in infinito autem non eſt primũ,& poſterius accipere: manifeſtiſſimum eſt,ꝙ nõ erit in his ſimpliciter neceſſarium. ſed neq; id quod ex ſuppoſitione, vt dicit,qđ erat ſi poſterius,& primum ex neceſſitate. ſi ergo non eſt in infinita recta primum, & poſterius, non ſolum ſimpliciter neceſſarium non erit in ea,ſed neq; quod ex ſuppoſitione propter eandem cauſam. Sed intelligendum videtur non recte procedere hãc argumẽtationẽ.ſi.n. velit quis auferre infinitam rectam, & dicat nihil fieri poſſe in infinita recta, ſi quidem omne quod fit gratia alicuius finis fit, omne autem infinitũ infinibile eſt, vera dicet & inconfutabilia:neq; enim omnino eſſe infinitam rectã contingit.ſi vero ſupponat quidẽ infinitam rectam, qm̃ autem caret principio & fine, ſeu termino ipſum infinitum, dicat non poſſe in ipſa ex neceſſitate ſequi ad primũ ſcđm, nõ dicet q̃ rationi conſonent.nã & ſi non ſit principium,& finis, eſt tamen quod conſequẽter, & hoc,poſt hoc fieri. ſic quippe ipſum tempus dicens Ariſto. nõ habens principium,& finem, dicit tamen in ipſo conſiderari quod conſequenter, & primum & ſecundum. quapropter quantum ad ea quę ab Ariſto. dicuntur, non auferetur neceſſarium. Illud quoq; rurſus dubitauerit aliquis ad dicta, quòd in generatione infinita exiſtente, & ſecundum rectum ſucceſſioni eſt ſimpliciter neceſſarium: neceſſe eſt enim ex homine omnino fieri hominem,& non eſt contingens ex homine factum iri hominem. Ad hunc autem dicendum, quod ſucceſſio quidem ſecundum ſpeciem, qua homo ex homine generatur, per circulum fit, eo quòd ab eodem in idem fiat reditus. hoc autem eſt circuli proprium: primum enim homo, deinde ſemen, poſtea embryõ, deĩde puer,& rurſus hõ,& rurſus ſemẽ. Si vero quis dicat, ꝙ ẽt in recta fiat reflexio ab eodem in idem,ſciat ꝙ in reflexione ſecundum rectam in quod vltimum venit id, quod mouetur,in hoc rurſus currens primum ex fine reflectens venit, vt ad vltimum gradum ſcalæ regrediens à pauimento primũ reflectis.ſed in reuerſione orbiculari, ex quo primum diſceſſit, verbi gratia ex piſcibus,in hoc vltimum per orbem rediens venit:à piſcibus.n.ſol abſcedens, & aliã incipiẽs circulationẽ,nõ in piſces recurrit per continuitatẽ, ſed in taurum primo fertur,& vltimũ omniũ in piſces.ſi ergo oſtenſum eſt per circulũ fieri ſpecierũ ſucceſſionẽ,nõ eſt dubiũ qũo huic neceſſarium ineſt, quia ſecundũ circulũ:prius enim dictũ eſt,ꝙ in ſolo circulari motu eſt neceſſariũ. ſucceſſio ergo quæ nõ ſm circulum fit, ſed in rectum(huiuſmodi autem eſt ipſorum ſingularium)ſecundum quam ex Tantalo Pelops, & ex hoc Atreus, hæc neceſſitatem non habet. neq; enim ſi Tantalus omnino Pelops, neq; ſi Sophroniſcus, iam & Socrates neceſſario.

At vero neq; in iis quæ terminum habent, hoc erit dicere vere,quod ſimpliciter neceſſe eſt genitum eſſe, vt domum, cum fundamentum factum fuerit. quando enim factum fuerit,niſi ſemper hoc neceſſe eſt fieri, accidet ſemper eſſe quod contingit non ſemper eſſe. ſed oportet ad generationem ſemper eſſe, ſi ex neceſſitate eſt ipſius generatio: quod enim ex neceſſitate & ſemper ſimul: quod enim eſſe neceſſe, non poſſibile non eſſe, quare ſi eſt ex neceſſitate. æternum erit, & ſi æternum ex neceſſitate: & ſi igitur generatio ex neceſſitate, æterna & generatio huius, & ſi æterna,ex neceſſitate.ſi ergo alicuius ſimpliciter eſt generatio, neceſſe eſt circumire,& reuerti.neceſſe enim vel terminum habere generationem, vel non,& ſi non,aut in rectum,aut in circulum. horum autem,ſi quidem erit æterna,non in rectum poſſibile eſt,eo quod nullo modo ſit principium, neque ſi deorſum, vt in futuris aſſumamus, neq; ſurſum,vt in iis,q̃ facta ſunt.neceſſe autẽ eſſe principium, non finita exiſtente, & æternam eſſe quare neceſſe circulo eſſe.conuerti igitur neceſſe erit, vt ſi hoc ex neceſſitate ſit,et prius igitur.at qui ſi hoc, & poſterius neceſſe eſt factum iri,& hoc itaq; ſemper continue.

Cũ demonſtrauiſſet ꝙ in infinita recta impoſſibile eſt ſimpliciter neceſſariũ ſupponi, nunc oſtendit ꝙ neque infinita poſſibile. ſi enim ꝙ ex neceſſitate fit,hoc eſt, quod ſemp fieri neceſſe eſt:quod autem in recta finita fit, non ſemp fit: accidet.n.inquit, ſemper fieri qđ contingit nõ ſemper eſſe, quod eſt abſurdum.quod.n.ex neceſſitate eſt,ſimul & ſemper erit.i.quod ex neceſſitate fit ei,quod ſemper fit, idem eſt:nã verbum ſimul idẽ ſignificat.quoniã igitur quod in recta finita fit,non ſemper eſt:habet enim finẽ, in quo non vlterius eſt:ſi quis dixerit in hac ipſum neceſſarium,quod idem eſt ei qđ ſemper, in prius dictum abſurdum incidet: dicet enim ſemper eſſe quod contingit non eſſe.ſi ergo ex neceſſitate eſt generatio,& ſemper erit: ſi autẽ ſemper impoſſibile eſt ipſam in recta eſſe. Deinde recapitulans breuiter prius dicta, inducit concluſionem. ſi igitur dicens alicuius ex neceſſitate ſimpliciter eſt generatio,circumire,& reuerti neceſſe eſt. quoniam inq̃t neceſſe eſt, aut finem habere generationem,aut non habere.ſed nõ habet. nam quomodo ęterna eſſet finem habens?aut in recta erit,aut in circulũ. ſed in recta quidem oſtenſum eſt eſſe impoſſibile: neq; enim in infinita, neq; finita oſtenſum eſt poſſe conſiſtere neceſſarium, quia nõ eſt primum, & poſterius; neque enim in his quæ facta ſunt, neq; in futuris, in vtroq; enim per infinitum fieri motum neceſſe eſt: relinquitur igitur ſoli motui in circulum ineſſe neceſſarium motum,& ęternum,ſed & neceſſe,inquit,principium Cõm. 55.

cipium esse, neque finito existente, & æternũ esse, manifestũ ꝙ necessaria generatio, & semper est, & principium habet. ęternam enim, nõ quia vna numero, & cõtinua dicimus, sed quia in infinitum eadem facta. si ergo principiũ non ęst in infinita accipere, neq; in finita ꝙ semper, omnino igitur in recta non est ex necessitate generatio. circularis ergo sola necessarium habebit, in qua conuertitur & necessariũ. si enim primum, & ſm omnino, & si ſm etiam primum, vt iam demonstratum est.

Nihil enim hoc differt dicere, per duo aut plura. In circulari igitur motu, & generatione est id quod ex necessitate simpliciter. & si circulo, necesse est vnumquodq; fieri, &
Tex.c.59. *factum esse, & si necesse, horũ generatio circulo Hæc itaq; rationabiliter, quoniam æternus, & alibi apparuit circularis motus, & qui cœli, quoniam hæc ex necessitate fiunt & erunt, quot huius motus, & quot per hanc. si enim quod circulo mouetur semper aliquid mouet, necesse et horum circularem esse motum, vt superiori lationi existente, circulo, sol sic. Quoniam autem sic anni tempora, propter hoc circulo fiunt, & reflectuntur: his autem sic factis, omnia ab his.*

Cõm. 56. Cum demonstrauisset, ꝙ necessarium inest soli motui circulari, quoniam in ęternis, & principium habentibus consistit, quorum æternum quidem non inest his, quæ in recta finita mouẽtur: principium vero habere in infinita recta nõ consideratur, ita vt relinquatur circularis motus solus habere necessarium, & in hoc solo necessariam esse conuersionem, quam circa duo quædam speculatus est, adnotat dicens, ꝙ ſm continuum semper necessario etiam ad secundum tertium, & ad hoc quartum sequitur. nihil ergo differt, inquit, per duo, aut plura considerare conuersionem factam, & necessariam consequentiam. Deinde vniuersum sermonem cõcludens, dicit, & si quid circulo, vnũquodq; necesse est fieri, & factũ esse. & si necesse horum generatio, circulo proculdubio. & si qd fit circulo factum, hoc habet necessariam generationem, & si quid necessario generatur etiam circulo generatur. Cum autem demonstrauisset, ꝙ necessarium soli circulari motui accidit, inquit ꝙ rationabiliter hæc accidunt, cõsona existentia his, quæ alibi sunt demonstrata. ostensus est enim in octauo Naturalis auditus, solus motus circularis æternus existens. si igitur simpliciter necessarium æternis inest, vt demonstratum est prius, rationabiliter circulari motui soli inest. solus.n. circularis: motus cœlestium est ęternus. per ipsum aũt & alij ęterni existẽtes, ab hoc perficiuntur. quoniam enim firmamenti motus ęternus est, propter hoc & planetarũ: quare & ipsius solis. & quia solis æternę in circulo obliquo fit motus, propter hoc & anni tẽporum reditus circularis, æternus est, ęstatis.s. & hyemis, & reliquarum. quoniam autem anni tempora circulo reflectuntur, propter hoc generatio, & corruptio animalium, & plantarum, & aliorum circulo fit, & æternitatem possidet. ab anni enim temporum mutatione, est generatio, & corruptio.

Cur itaq; hæc quidem sic videntur, vt aqua. & aer circulo facta, & si quidem nubes erit, opus est etiam pluisse, & si pluet, oportet & nubem esse, homines vero, & animalia. non reflectuntur in seipsos, vt rursus fiat idem? non enim necesse, si pater factus est, se factum esse, sed si tu, illum, in rectum autem videtur esse hæc generatio. Principium autem considerationis rursus hoc, vtrum similiter omnia reflectuntur. An non, sed hæc quidem numero, illa vero specie solũ. quorumcunq; igitur incorruptibilis substantia, quæ mouetur, manifestum quod & numero eadem erunt, motus enim consequitur ei, quod mouetur: quorũcunq; vero non, sed corruptibilis, necesse est specie, numero vero non reflecti. quapropter aqua ex aere, & aer ex aqua specie idem, non numero. si vero & hæc numero, sed non quorum substantia fit huiuscemodi existens, qualis potest non esse.

Dubitationem quandam proponit nunc, cur nam in aere qdem, & aqua, & reliquis elementis, & necessaria est circularis generatio, & conuertitur. etenim nube inquit existente, erit aqua. & aqua facta nubes prçextitit. in singularibus vero inquit, non ita se habet, Socrate.n. existente præfuit Sophroniscus, sed Sophronisco existente, non ex necessitate Socratis generatio sequetur. Soluit autem dubitationem dicens, in rectum singularium generationem esse, hoc est in recta. non enim Sophroniscus reflectitur, qui erat existente ſm circulum singularium generatione. si ergo non ſm circulum sit singularium generatio, merito neque necessarium, neque conuersionem habet, cur ergo aqua, & aer reflectuntur? quoniam non ſm numerum fit ipsorũ reflexio, sed ſm speciem, non enim idem aer secundum numerum seruatur in reflexione, & mutatione aquę in aerem. verum etiam in animalibus generatio ostenditur quodammodo reflectens, & circulariter facta, vt demonstrauimus antea. Sed forte dubitauerit aliquis, quare quorũdam ſm numerum eorundem manẽtium reflexio fit, quorundam autem secundum numerum quidem corruptorũ, secundum speciem autem solum seruatorum, & propter hoc infert dicens § Principium autẽ considerationis rursus hoc, vtrum omnia similiter reflectuntur. § hoc ipsum propositum quęrit. si enim ex circulari motu reflexionẽ habẽt, cur nam eorum, quę in circulo mouentur, quędam ſm numerũ eadem permanentia reflexionem faciunt, quædam vero ſm numerum corrupta, ſm speciem seruant successionem, & inquit ꝙ hæc consona sunt illis, multis in locis dicta sunt, ꝙ quæcunque quidem incorruptibilia

existentia